Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Bente Lind
Dorte Poulsen
Peter Skovhus
Kristian Skovhus
Keld Skovhus
Lars Skovhus

2011

Ruth og Frederik Skovhus
- glimt af slægtens historie

Redaktion:
Kristian Skovhus
Lars Skovhus

Bente Lind
Dorte Poulsen
Peter Skovhus
Kristian Skovhus
Keld Skovhus
Lars Skovhus

Ruth og Frederik Skovhus
- glimt af slægtens historie

Redaktion:
Kristian Skovhus
Lars Skovhus
2011

Til vore børnebørn,
deres børn og
børnebørn

Indhold

5 Forord

6 Indledning

Skovhus slægten:

8 Fæstebrev – 1787

10 Hoveriaftale – 1800

12 Fri landmand – 1804

13 Salg af gård – 1825

14 Aftægtskontrakt – 1855

16 Navnet Skovhus

17 Ane Dorthe og Thomas Larsen Skovhus

19 Bedstefar og kronprinsen

21 Ane Marie og Lars Skovhus

24 Fars ungdom i Blære

26 Far i perioden 1931-35

31 Følelser og kærlighed

32 Bedstefars død i 1946

34 Bedstemor i Blære – 85 år

35 Fars søskende

37 Fem slægter – slægtsfester i Skivun Krat

Frederiksen slægten:

40 Frederiksen slægten

Holm slægten:

44 Holm slægten

51 Skræddermester Christian Holm

52 Ung nordjyde omkommet

53 Dorthea og Søren Holm

57 Mors søskende

Brøgger slægten:

59 Brøgger slægten

72 Slavekrigen

Bertelsen slægten:

74 Bertelsen slægten

Christensen – Hederidder slægten:

81 Christensen – Hederidder slægten

Mor, far og vores hjem:

86 Mor og far finder sammen

88 Barndommen på Mosevang

95 Barndommen i Ilsø

116 Mor og far beskrevet i festsange

118 Vores sprog

119 Søn frelser faderens dyr

120 Mor og far efter Ilsø

Os seks børn, vores børn og børnebørn:

123 Vi seks

124 Lars

129 Keld

134 Kristian

140 Peter

144 Dorte

147 Bente

152 Børnebørnene

152 Mor og fars efterkommere

Andet:

154 Ordforklaringer

155 Kilder

Hulvejen ned til bakkerne på Ilsø

… mange veje

Man kan gå ad mange veje i arbejdet med at opspore sin slægt. Nogle er ret fremkommelige, andre er mere vildsomme eller ender helt blindt.

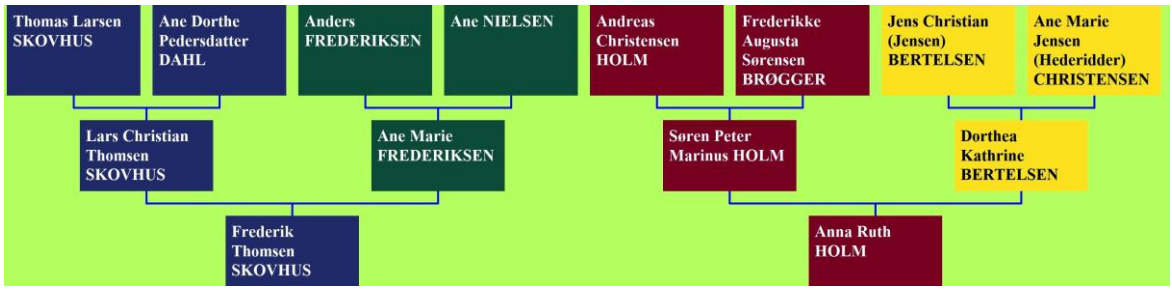

Dette diagram viser vore forældre, bedsteforældre og oldeforældre. Vi har forsøgt at følge sporene efter vore 8 oldeforældre og har (bortset fra Ane Nielsens slægt) fundet spor af samtlige slægter tilbage til 3xtipoldeforældre eller længere. Bemærk!

Når der eksempelvis står *oldemor* eller *3xtipoldefar*, er dette altid set fra de seks forfatteres synsvinkel..

Forord

Vi seks søskende ønsker med denne slægtsbog at sætte et minde over vore forældre, Ruth og Frederik Skovhus, ved at fortælle om deres og vores liv samt forfædres liv og levned. Bogen kan selvsagt ikke indeholde en fyldestgørende oversigt over samtlige slægtens medlemmer, men kun nogle glimt af dens historie.

Vi har ikke villet skrive en bog indeholdende lister over samtlige nuværende og tidligere medlemmer af slægten, men vi ønsker at fremdrage tilgængelige og interessante beretninger om slægtninge før os. Jørgen Rafn Lyngby har allerede lavet en fin og grundig bog indeholdende bl.a. sådanne oversigter (se litteraturlisten). Målgruppen for bogen er vore børn og børnebørn.

Slægtsbogen er opstået i et samarbejde mellem os seks søskende, og vi har skrevet den på grundlag af et omfattende arbejde med at søge i kirkebøger, arkiver, slægtens tekster og fotografier samt på baggrund af vor egen og andre familiemedlemmers hukommelse. Vi har søgt i stort og småt, som det skildres i andet vers i sangen "Som dybest brønd gi'r altid klarest vand", som Jeppe Aakjær skrev i 1916:

Vi søger slægtens spor i stort og småt,
i flinteøksen efter harvens tænder,
i mosefundets smykke, plumpt og råt,
i kirkens kvadre, lagt af brede hænder.
Hvert skimlet skrift, hver skjoldet alterbog
har gemt et gran af slægtens ve og våde;
nu skal de røbe mig, hvad vej jeg drog,
og løfte mig en flig af livets gåde

De mange kilder, vi har støttet os til, kan ses bagest i bogen. De mest anvendte har været:

- Frank Skriver: "Slægterne Dahl – Ahm, Eriksen, Poulsen, Rask, Skovhus, Skriver m. fl. I Danmark og i USA. En slægtshistorisk oversigt 1700-1955", 1955.
- Jørgen Rafn Lyngby (red.): "Slægtsbog – Fortsættelse af Frank Skrivers bog over slægterne: Larsen, Stubberup, Lyngby, Rasmussen, Skovhus – 1955-1980", 1980.
- Arne Skovhus, som ofte bliver citeret fra Jørgen Rafn Lyngbys bog.
- Christen Sørensen Brøgger: "Lærer og kirkesanger Christen Sørensen Brøggers optegnelser 1845-93".
- Aage Holms forskellige optegnelser over Holm-slægtens historie.
- Kristian Skovhus (red.): "Frederik Skovhus - Mosevang", 1998.
- Anders Nikolaj Frederiksen: "Optegnelser af fædre og familiemedlemmer", 1943.

Desuden takker vi Karen Skovhus, Otto og Maren Skovhus, Rikke og Verner Pedersen, Michael Pedersen, Kristian Bertelsen, Mogens Holm og Jens Ole Nyvang for god inspiration og værdifuld hjælp.

Vi kan ikke garantere for, at der er interessante beretninger, som vi har overset, ikke har kunnet finde, eller at alt i bogen er historisk korrekt, men valg af kilder samt skrivearbejdet er udført så samvittighedsfuldt, som det har været os muligt. Der kan selvfølgelig altid stilles spørgsmål ved vore fokuspunkter samt valg og fravalg. Vi håber at vore børn, børnebørn og evt. senere slægter får glæde af bogen.

Bente Lind	Peter Skovhus	Keld Skovhus
Dorte Poulsen	Kristian Skovhus	Lars Skovhus

Indledning

Som det fremgår af kortet, er der mange lokaliteter omkring Nibe og Halkjær Bredning, hvor vore forfædre har boet op igennem historien. Både på fars og mors side er der forfædre, som stammer fra disse egne. Men hvordan var der på egnen, hvis vi går tilbage i historien?

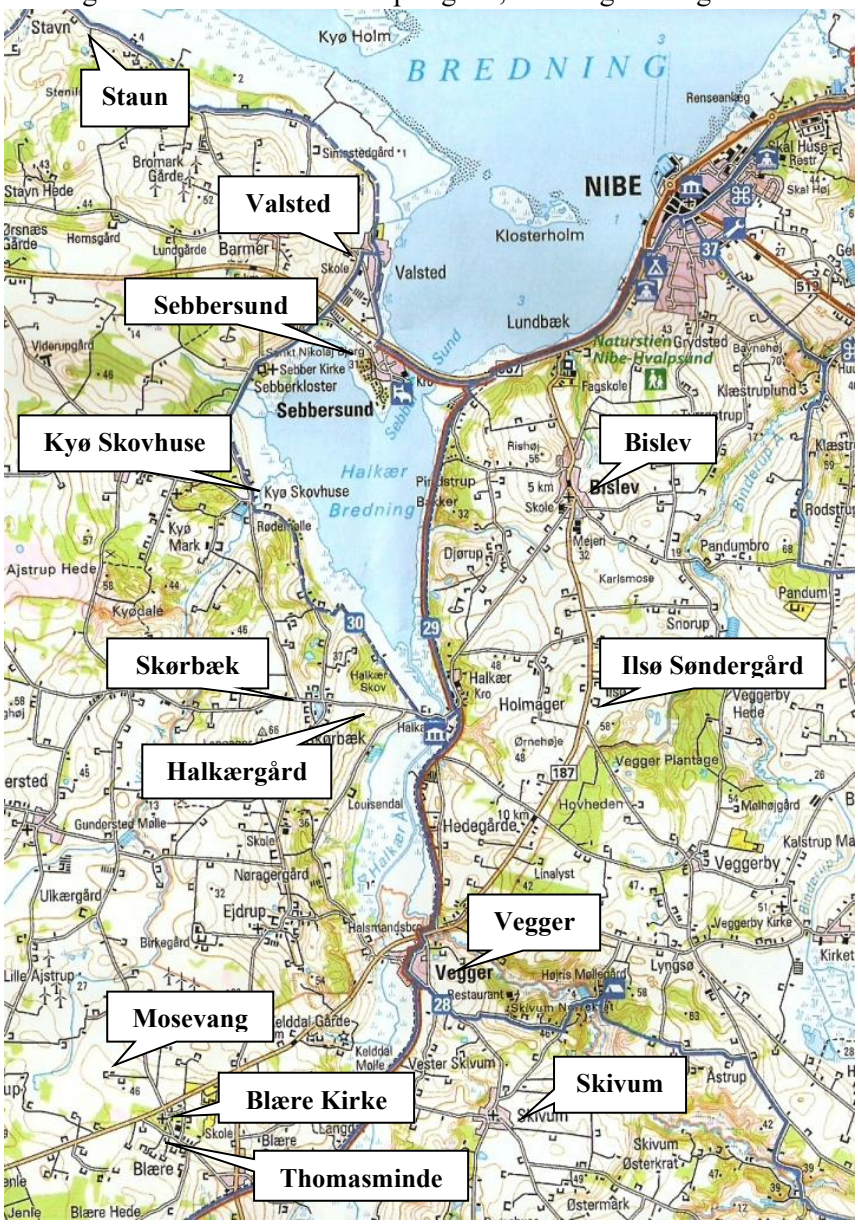

Frank Skriver giver i sin bog fra 1955 en beskrivelse af vor fødeegn i årene op til 1900-tallet:

"Vesthimmerland var helt op til dette århundredes begyndelse en ret afsondret landsdel, hvortil kun temmelig få og svage strømninger udefra nåede frem. Befolkningen har da også bevaret sit særkende i udstrakt grad, præget som den er af det barske og blæsende klima.

Mangen en kraftig forårsstorm med deraf følgende voldsom sandflugt har forårsaget overordentligt store ødelæggelser på de netop tilsåede marker, og kampen mod elementerne gav befolkningen en vis stædighed, men tillige nogen selvtillid.

I limfjordsfiskeriets gyldne periode, inden Aggertangens gennembrud [1825] og dermed den stærke nedgang af fiskebestanden i Limfjorden, herskede der en vis velstand i sognene og landsbyerne langs fjorden, men da silde-eventyret ophørte, blev der trange kår blandt fiskerbefolkningen. En opblomstrende by som Sebbersund sank ned i armod, mange huse stod tomme, fordi beboerne havde måttet søge sig midler til livets ophold andre steder. Adskillige af slægtens ældre var både fiskere og jordbrugere (i Staun, Valsted, Sebbersund, Kyø Skovhuse osv)."

Vi seks søskende havde på fornemmelsen, at fars slægt (Skovhus) stammer fra ovennævnte område, og at mors slægt (Holm) stammer fra Hobro egnen. Men under udarbejdelsen af denne slægtsbog har det vist sig, at også dele af mors slægt stammer fra de skønne egne ved Limfjorden.

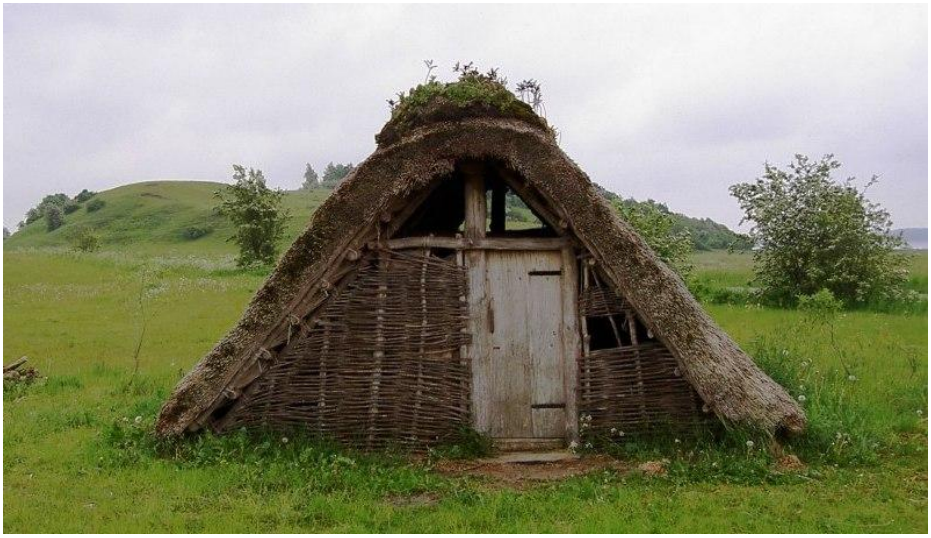

◄ Kopi fra vor tid af vikingehus ved Sebbersund

"Mellem landsbyen Sebbersund og Sankt Nicolai Bjerg er der fundet spor efter en handelsplads fra yngre jernalder og vikingetid. Handelspladsen har primært haft regional betydning. Arkæologerne har udgravet 80 grubehuse, og luftfotos viser, at der er mange flere. Desuden er der udgravet et håndværkerområde, med spor efter metalforarbejdning. Endvidere er der på stedet udgravet spor efter to trækirker og en kristen gravplads med mellem 500 og 1000 grave. Kirkerne og gravpladsen er blandt de tidligste eksempler på kristendommens udbredelse i Danmark." (Wikipedia).

Sebbersund ►

Vor far, Frederik Skovhus, fortalte ofte, at man i gamle dage ikke bevægede sig længere væk, end man kunne gå i et par træsko, når man skulle finde sig en kone. Der var jo ikke andre transportmuligheder end at rejse til hest eller til søs, og mange unge mennesker havde hverken hest eller båd.

Vore slægter har derfor sandsynligvis boet på den samme egn i århundreder. Og hvem ved? Måske nedstammer slægterne Skovhus og Holm direkte fra de vikinger, der boede i Sebbersund Vikingeby for tusind år siden?

Vi indleder slægtsbogen med egnene omkring Sebbersund.

Skovhus slægten

Fæstebrev fra 1787

I 1787 overtog vores tiptiptipoldefar Laurs Laursen Schouhuus en fæstegård i Skørbæk fra sin far (vores tiptiptiptipoldefar), som var af samme navn. Nedenunder ses indledningen til fæstebrevet, underskrevet af Diederich Andreas Colding, der var ejer af Halkærgård og ejede gårdene og jorden deromkring.

No. 4.

1787.

Fire og Tyve Skilling

Underskrevne

Fakta

Fæstebønder

Illustration til venstre forestiller ikke en af Skovhus familiens forfædre, men kunne måske godt have gjort det. Den stammer fra bogen "Vesthimmerland omkring 1788" (5). I bogen står der bl.a., at "… den stavnsbundne bonde blev mere behandlet som materiale, godstilbehør og arbejdsdyr end som menneske".

En fæstebonde var en bonde, der ikke selv ejede sit landbrug, men lejede det af herremanden. Bonden skrev under på en kontrakt, et såkaldt *fæste*.

Afgiften til herremanden blev betalt ved, at bonden arbejdede en del af tiden på hans marker (*hoveri*), eller ved at bonden gav herremanden en del af sin produktion (*landgilde*).

Fæstesystemet begyndte i 1300-tallet. En fæstebonde skulle være "hørig og lydig" over for jordejeren. Til gengæld skulle herremanden give bonden en vis beskyttelse ved fx sygdom og dårlig høst. Herremanden havde hals- og håndsret over bonden, dvs. han havde ret til at efterforske, dømme og udføre døds-, legems- eller frihedsstraf.

De dårlige forhold for bønderne var baggrunden for Den Store Landbokommission i 1786 og de efterfølgende landboreformer med forbedrede forhold for bønderne. Først i 1919 blev fæstevæsenet endeligt afskaffet.

◄ *Halkærgård omkring 1930'erne*

Fæstebrevet på nutidsdansk

Undertegnede, Diederich Andreas Colding, ejer af Halkærgård, erklærer hermed at overdrage den mig tilhørende gård i Skørbæk i fæste til **Laurs Laursen Schouhuus**. Det er en gård, som hans far Laurs Laursen Schouhuus hidtil har beboet, men som han på grund af alderdom og skrøbelighed godvilligt overdrager såvel hoveriarbejdet som gården, der i henhold til den seneste opmåling er ansat til 3 tønder hartkorn. Omtalte Laurs Laursen [den nye fæstebonde] skal i resten af sin levetid beholde gården så længe han rettidigt hvert år betaler alle kongelige skatter og ydelser, som er påbudt eller senere bliver påbudt. Desuden skal han som fæstebonde hvert år til mortensdag [11. november] betale en afgift (landgilde) 1 tønde rug, 3½ skæpper byg og 1 tønde havre. Desuden skal han på forsvarlig måde udføre det pålagte hoveriarbejde samt foretage rejser i lighed med mine andre bønder her i byen.

Hans gamle far, som nu har afstået gården til sønnen, skal han nu forsyne med føde og fornødenheder på gården, så længe han lever. Efter hans død skal han sørge for, at han bliver kirkeligt begravet. Dog er det således, at når faderen ikke længere kan hjælpe til på gården, så skal fæsteren [sønnen] give ham sengetøj … samt årligt en tønde rug og 1 tønde byg, så længe han lever. Dette kræves dog ikke, såfremt sønnen dør før faderen.

Og da fæsteren nu modtager gården med alt indbo og løsøre såsom vogne, plov og øvrige redskaber m.v. tillige med alle afgrøder (den fulde sæd), så skal han ikke alene sørge for, at gården til alle tider er forsynet med besætning og sæd, men også at gårdens bygninger, som nu er i god stand, til enhver tid blive vedligeholdt og er i lovlig stand. Det samme gælder de tilhørende jorder og …, der skal gødes på lovlig måde, dyrkes, sås og behandles. Intet af nævnte må udlejes til andre … I øvrigt skal fæsteren overholde hans kongelige majestæts love allerunderdanigst, samt være efterrettelig og lydig over for mig og udsendte (myndighedpersoner). Og fæsteren er ved brud på dette fæste hjemfalden til lovformelig straf. Til stadfæstelse under min hånd og forsegling.
Halkær den 4. juni 1787.

D.A. Colding

Fæstegården i Skørbæk eksisterer ikke mere. Den lå tæt på gadekæret i Skørbæk.

Hoveriarbejde - 1800

Vores tiptipoldefar Laurs Schouhuus var fæstebonde og skulle udføre hoveriarbejde for Halkærgården. Nedenunder er der gengivet en fortegnelse på nutidsdansk over hoveriarbejdet.

Fortegnelse

Over det HOVERI, som efter Hoveriforeningen af 23. oktober 1796 skal udføres på Halkærgården af

NR. 19: LAURS SCHOUHUUS, SCHIØRBECH

Agerjordens inddeling og drift

Af gårdens agerjord, som er inddelt i 10 vange, hvoraf der dyrkes sæd på de 5 og er græsning på de 5 andre, skal han [Laurs Schouhuus] hvert år have ansvaret for …, at

1. En mark fælles (?) en gang og pløjes en gang til med byg.
2. To marker tilsås med rug, og der pløjes en gang.
3. To marker tilsås med havre, og der pløjes en gang.

Alle markerne eller vangene harves en gang forsvarligt til sædekornet, og han tilsår markerne …

Kornet skal høstes, bindes op, sættes på rækker, og marken skal rives. Kornet skal læsses på vogn, køres og aflæsses i gårdens huse. Alt udfører han som sit hovarbejde forsvarligt og efter tilsigelse. …

Møgkørsel

Han skal efter tilsigelse fra Halkær gårdsmødding læsse og køre møg ud …, og han skal sprede det ordentligt.

Af fåre- og hestemøg fører han sin del uden for gården og blander det med affald af lyng og tørvesmuld fra gården.

Gødskningen [møget] køres ud mellem hø- og kornhøsten på den grønne jord, som anvises hertil. Derefter spredes og nedfældes det.

Den gødskning, som spildes i gården ved udkørslen, skal han skovle sammen og bringe til [møddingen] ….

Høbjærgning

[Først er der en oversigt over de enge, hvor hovbønderne skal slå hø. Dernæst står der:]

På de omtalte enge slår han sin anpart …. Endvidere er han forpligtet til efter tilsigelse at rense sin lod. Desuden skal han, efter at græsset er slået, bringe det til tørre steder, sprede det ud, vende og rive det, rygte [passe] det i vanskeligt vejr, samt læsse det [på vogn] og køre det til gårdens huse eller stak efter anvisning.

Tærskning

[Laurs Schouhuus kunne åbenbart ikke lide det støvede tærskearbejde, han havde nemlig betalt Halkærgården for at slippe for det]:

Han er herefter fri for at tærske, hvorfor han hvert år til 1. maj skal betale 2 rigsdaler. …

Fra 1. november indtil kyndelmisse, skal han hver dag, når han får besked, rense 3 tønder rug eller byg eller 4 tønder havre, men i den øvrige tid en tønde mere af hver slags. Han skal årligt køre 1 læs korn til Aalborg og 3 læs til Nibe ….

Til et læs regnes 3 tønder rug eller byg eller 4 tønder havre. Han skal selv medbringe de fornødne sække.

Fremskaffelse af brændsel

Fra Halkær Skov til hovedgården skal han køre 2 læs, der ikke bør veje under 30 lispund pr. læs.

I Veggerby Lynghede graver, rygter [passer] og hjemkører han til gården 8 læs hedetørv, 6 snese pr. læs. Tørvene skal være 14 tommer lange og 9 tommer brede.

Ligeledes skal han slå 2 læs lyng i Veggerby Hede og hjemkøre det til gården. Hvert læs vejer 32 lispund.

Pligtarbejde

[Desuden indeholder hoverikontrakten en række krav om at reparere hegn, rense grøfter, reparere vægge og gulve i lader, skære tagrør samt diverse kørselsopgaver].

[Kontrakten slutter således - på datidens dansk]:

At indbemelte Fortegnelse over Hoveri, Bonden Laurs Schouhuus, Schiørbech, er pligtig aarlig at forrette her til Hovedgaarden Halkiær er rigtig, og i alle Maader Overensstemmende med Hoveri Foreningen, bliver herved under min Haand bekræftet.

Halkiær den 28. April 1800

Christen Friis

Fakta

Hoveri

Hoveri er det pligtarbejde, som bønderne tidligere var tvunget til at udføre på herremandens eller godsejerens marker. Hoveriet var en del af afgiften/lejen for brug af jord eller bolig. Tilsammen kunne det blive til over 200 dage om året.

Hoveri kendes fra middelalderen og var blevet meget omfattende i 1700-tallet. Det begyndte at blive afviklet fra midten af 1800-tallet med landboreformerne og overgang til selveje.

Fri landmand – 1804

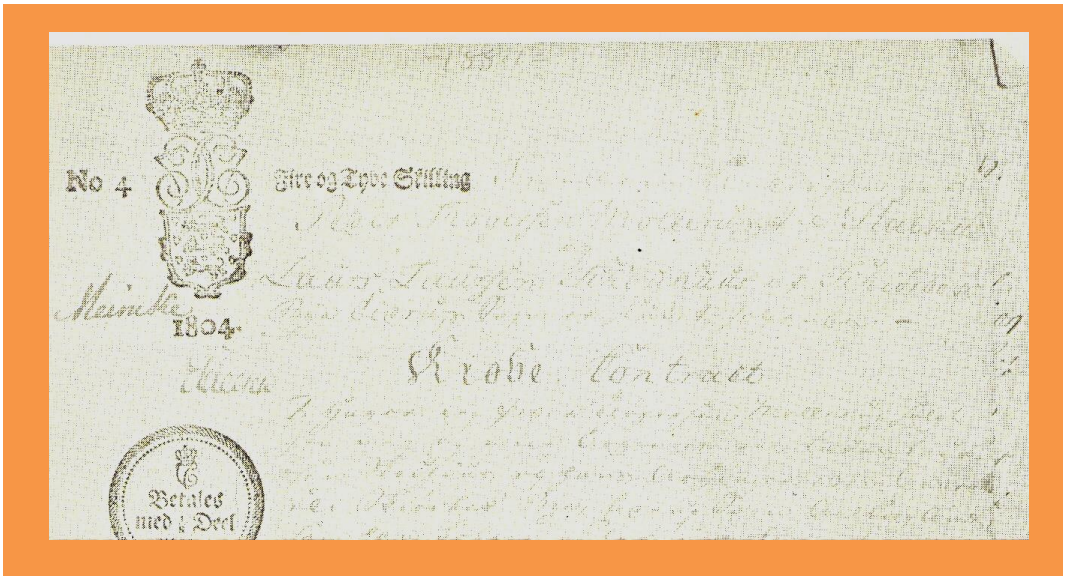

I 1804 køber vores tiptip-oldefar Laurs Schouhuus sin fæstegård og bliver således en fri landmand. Fra købskontrakten er medtaget nedenstående punkter – på datidens dansk:

Imellem underskrevne
PEDER THØGERSEN MOLLERUP til Halkier
og
LAURS LAURSEN SCHOUHUUS af Schiørbek bye, Eidrup sogn
er sluttet følgende

KIØBECONTRACT

---

1. Haver jeg Peder Thøgersen Mollerup solgt fra mig og mine Arvinger til Laurs Laursen Schouhuus og hans Arvinger den Gaard udi Schiorbek Bye, Eidrup Sogn, Aalborg Amt, som han beboer og har udi i Fæste staaende for Hartkorn 3 Tønder …

2. Med Gaarden følger Bygningerne, Besætning, Gaardsredskaber og Inventarium samt den lovlige tilhørende Jord-Eiendomme af Mark, Eng og Overdrift …

3. Gaarden med dens Hartkorn maae ingensinde sælges for derved at Complettere nogen Hovedgaard eller henlægges til Hoverie.

…

7. Kiøbesummen som er Accorderet til 600 Rigsdaler, skriver Sex Hundrede Rigsdaler, hvoraf den eene Hundrede Rigsdaler Betales til Sælgeren den 10. Juni 1805 paa Halkier …

Halkier d. 7. Februari 1804

Laurs Laurson Schouhuus *P. Mollerup*

Salg af gård – 1825

I 1825 solgte vores tiptipoldefar Laus Lausen Skovhus (som navnet nu skrives) sin gård, som han overtog i 1804, til sønnen, der også hed Laus Lausen Skovhus. Her bringes udpluk fra skødet:

◄ ***Gård fra 1800-tallet***

Underskrevne LAUS LAUSEN SKOVHUS, Selvejer, Gaardmand, i Skiørbech tilstaar herved at have solgt og overdraget, ligesom jeg herved Skiøder og aldeles afhænder fra mig og mine Arvinger til min Søn, LAUS LAUSEN SKOVHUS, min ejende og iboende Gaard, beliggende i Skiørbech Bye, Eidrup Sogn […], og som Kiøberen Laus Lausen Skovhus nu har betalt mig den derfor accorderede Kiøbesum 40 Rigsdaler Sølv […]

At ingen skrivtlig Kiøbe-Kontrakt eller anden Skrivtlig Doquement om foranførte Kiøb, af os, eller andre på vore Vegne er oprettet bevidnes.

Skiørbech den 29de Januarii 1825

Sælger *Laus Lausen Skovhus*

og

Kiøber *Laus Lausen Skovhus* […]

Aftægtskontrakt - 1855

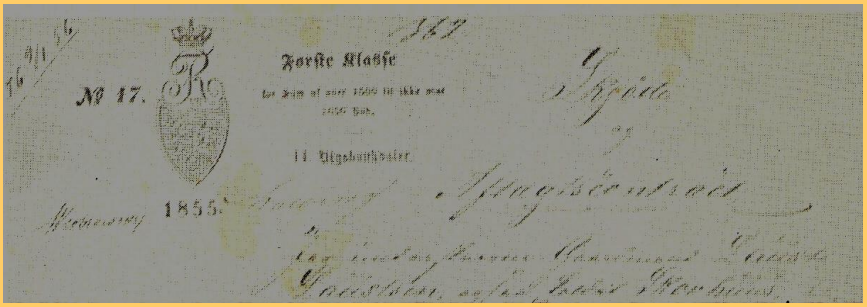

I 1855 solgte vores tipoldefar Laust Laustsen Skovhus gården, som han købte i 1825, til sønnen Laurs Christian Laustsen. Bemærk, at navnene staves anderledes end i 1825. Købssummen var på 800 rigsdaler. I skødet står der bl.a., at der blev udstedt ***"Obligation til min Søn THOMAS LAUSTSEN"***, hvilket må betragtes som en kompensation for, at broderen skulle overtage gården. I forbindelse med salget blev der udover skødet også lavet en omfattende aftægtskontrakt.

Bemærk at de to sønner ikke kaldes ***Skovhus*** i dokumentet. Der var nemlig fra centralt hold udgået en forordning om, at folk ikke måtte gå rundt og kalde sig andet end det navn, de havde fået ved dåben. Men sønnerne blev alligevel kaldet *Skovhus* ligesom forfædrene, og Thomas Laustsen, der er vores oldefar, blev normalt omtalt som Thomas Larsen Skovhus. Se afsnittet om efternavnet *Skovhus* på side 16.

I de tidligere nævnt familiedokumenter var det kun manden, der underskrev sig. Konens navn blev normalt ikke nævnt, men som det fremgår af nedenstående hed vores tipoldemor **Ane Kirstine Christiansdatter**. Kvinderne havde en meget mere tilbagetrukken rolle dengang. Men ligesom bønderne efterhånden blev friere, er det samme sikkert sket for deres koner. I hvert fald oplever vi i aftægtskontrakten for første gang, at navnet på en formoder (ikke forfader) bliver nævnt. Følgende udpluk stammer fra aftægtskontrakten og er gengivet på nutidsdansk:

… Aftægt til mig og min kone Ane Kirstine Christiansdatter i vores levetid på følgende vikår:

1. Køberen skal bygge en fribolig til mig og min kone for resten af vores levetid. Den skal tilbygges ved vestre ende af gårdens stuehus i tre fag. Det skal være et forsvarligt bondehus og skal indrettes efter vores anvisninger, således som vi ønsker og forlanger det, med stue og køkken og forsynet med træloft (fjellloft), døre og vinduer, skorsten og tilstrækkelig plads i gårdens udhuse til brændsel. … Køberen er pligtig til, så længe vi lever, at vedligeholde tag og fag forsvarligt i vores aftægtsbolig – såvel indvendigt som udvendigt. Men ved vores død bliver det hans ejendom. Vi forbeholder os ret til at benytte gårdens brønd.
2. Foruden vore kister og hverdagstøj, to sæt sengetøj og en kobberkeddel, … forbeholder vi os ret til af det solgte indbo og udbo at udtage … møbler, løsøre og husgeråd, som vi ønsker for vores bekvemmelighed i boligen for at kunne føre vores egen husholdning – dog kun til brug i vores levetid, da det er køberens ejendom efter vores død. Ligeledes reserverer vi os ret til efter eget forgodtbefindende at udtage 5 får fra besætningen, og ulden og afkom tilfalder os. … Køberen er

forpligtet til på forsvarlig måde – ligesom med hans øvrige dyr – at fodre, græsse, passe og vogte
[vore dyr] samt forsyne dem med tøjr. Han skal også græsse fårenes lam for os hver sommer indtil 1. november. Når den længstlevende af os er død, bliver får og lam køberens ejendom.

3. Så længe jeg og konen lever, er køberen forpligtet til hvert år at yde os følgende naturalier og … varer, som leveres til vores bopæl, nemlig: 4 tønder rug, 3 tønder byg, 6 rigsdaler kontant, 3 potter nymalket mælk hver dag om sommeren og 2 potter nymalket mælk hver dag om vinteren …, 2 lispund fersk mellemflæsk, 2 pund smør den første i hver måned, 2 lispund ost, 2 ol forårssild, 1 ol efterårsflynder, 1 ol æg, 1 tønde kartofler, 2 fede levende gæs, 200 grønkål, 10 læs hedetørv a 6 snese pr. læs, 10.000 skudtørv og 2 skæpper salt. Korn og penge leveres til os to gange årligt, nemlig hvert år den 1. maj og 1. november, hver gang med halvdelen. Flæsket (leveres) på mortensdag, ostene på mikkelsdag, sild og flyndere i fisketiderne, æg og salt på anfordring. Køberen skal levere brændsel og stakke det indendøre på det rette (bjærgnings)tidspunkt, godt tørt. På forlangende er køberen forpligtet til
    a. at befordre vort korn til og fra mølle for os,
    b. at brygge, bage og vaske for os, hvortil han bruger sit eget brændsel,
    c. at yde os en anstændig befordring til og fra kirke, til købstad, markeder og familie …. Ved alle lejligheder i det daglige liv og i særdeleshed i tilfælde at sygdom … yde os fornøden og omhyggelig opvartning og pleje.

4. Når en af os, jeg eller min kone, afgår ved døden, så bortfalder aftægten på 1½ tønde rug og 1½ tønde byg, men årlig aftægt leveres uforandret til den længstlevende. Skulle jeg og min kone – eller efter den enes død – tage bopæl et andet sted, er køberen forpligtet til at levere vores aftægt i en afstand af 2 mil fra gården. Dette gælder dog ikke mælk eller brændsel, hvorfor vi i stedet for modtager kompensation efter normal pris efter uvildige mænds vurdering. Køberen skal også fortsat græsse får og lam i tilfælde af, at vi flytter til en anden bolig, men forpligtelsen til at brygge, bage og vaske for os, samt opvartning og pleje og foretagelse af rejser bortfalder uden vederlag.

5. Når jeg og konen afgår ved døden, skal køberen sørge for og bekoste anstændige og hæderlige begravelser efter egnens [skik], dog kun i det tilfælde at vi dør som medlemmer af (køberens) husstand eller bor i aftægtsboligen. Hvis vi tager bolig et andet sted, er vore begravelser køberen uvedkommende. Vore efterladenskaber, deriblandt de i punkt 2 nævnte effekter, skal den længstlevende af os dele med arvinger i henhold til loven. …

Fakta

Aftægt

Aftægt er betegnelsen for en aftale, hvor en ny ejer som helt eller delvist vederlag for en ejendom forpligter sig til at underholde en tidligere ejer eller fæster og evt. også ægtefælle, så længe disse lever. Sådanne aftaler var tidligere meget udbredte. Det aftalte underhold blev oftest fastsat ved en *aftægtskontrakt*, som nærmere bestemte ydelsernes art (og der var overvejende tale om naturalydelser som fødevarer og brænde) og tidspunktet for levering. Aftalen kunne også indebære opførelsen af en aftægtsbolig til den tidligere ejer.

Navnet Skovhus

Lars og **Larsen** – stavet på forskellige måder – har åbenbart været slægtsnavnene i fordums tid. Første gang vi støder på efternavnet ***Skovhus*** i et offentligt dokument er i fæstebeviset fra 1787, hvor vores tip-tip-tip-oldefar Laurs Laursen Schouhuus overtog fæstegården i Skørbæk fra sin far, der hed det samme. Vores forfædre har udvist en vis kreativitet med hensyn til stavemåden af ***Lars*** og ***Skovhus*** jf. de gamle dokumenter:

1787: tip-tip-tip-oldefar: Laurs Laursen Schouhuus

▼

1825: tip-tip-oldefar: Laus Lausen Skovhus

▼

1855: tip-oldefar: Laust Laustsen Skovhus

▼

1877: bedstefar: Lars Thomsen Skovhus

Om navnet ***Skovhus*** skrev fars fætter, Frederik Larsen, i Jørgen Rafn Lyngbys Slægtsbog: "Hvor navnet Skovhus stammer fra, ved jeg ikke. Nogle mener, at slægten længere tilbage i tiden har boet i **Kyø Skovhuse**. De gamle skøder fortæller, at man på offentlige skrivelser har brugt navnet Skovhus, indtil loven forbød befolkningen at bruge navne, de ikke var født med. Derefter skrev man "kaldet Skovhus" i offentlige dokumenter."

Kyø Skovhuse

I 1904 fik Danmark sin første egentlige navnelov. Det blev heri bl.a. bestemt, at det skulle være nemmere for folk at anvende deres kaldenavne som efternavne. Vores oldefar, Thomas Larsen Skovhus, var hurtig til at benytte sig af den nye lov, idet familien allerede den 30. december 1905 fik udstedt navnebevis af By- og Herredsfogeden i Nibe på navnet ***Thomas Larsen Skovhus*** (jf. Ejdrup Sogns kirkebog 1836 – 1853):

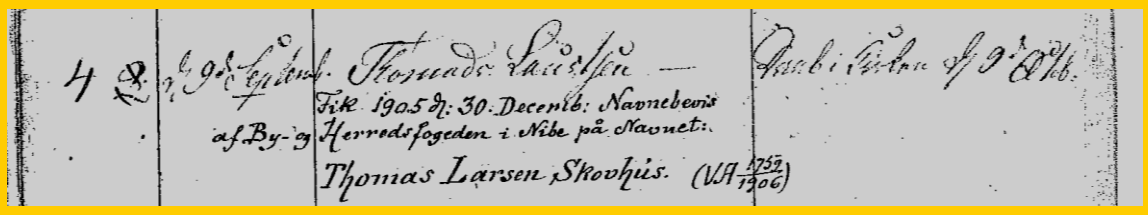
Fik 1905 d. 30. Decemb. Navnebevis af By- og Herredsfogeden i Nibe på Navnet:
Thomas Larsen Skovhus. (VA 1755/1906)

Vore oldeforældre

Ane Dorthe og Thomas Larsen Skovhus

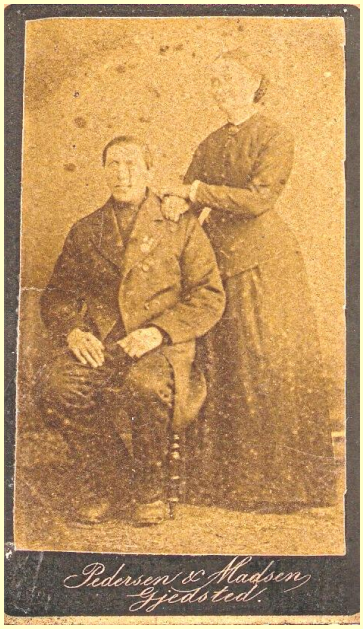

Ane Dorthe og Thomas Larsen Skovhus

Oldefar Thomas Larsen Skovhus deltog i krigen 1864. Myten fortæller, at når vor oldefar talte med andre i Larsen-slægten om krigen, så var der flere, som ganske vist havde været indkaldt, men ikke selv havde kæmpet i krigen som sådan. Dette kunne få oldefar til at runde snakken af med: "I har aldrig lugtet krudtet."

Familiens historie meddeler intet om, hvordan han selv kom til at lugte krudtrøgen eller om nogen heltemodig indsats. Oldefar blev dog tildelt en medalje for sin deltagelse.

Thomas Larsen Skovhus' medalje

Som det fremgår af side 16, var det Thomas Larsen Skovhus, der drog omsorg for, at det blev lovligt at benytte efternavnet *Skovhus*.

Oldemor

Thomas Larsen Skovhus' forfædre er omtalt på de foregående sider. Om hans kone **Ane Dorthe Pedersdatter Dahls** (oldemor) skal følgende fremdrages:

Tipoldeforældre

Ane Dorte Pedersdatter Dahls far hed **Peder Jensen Dahl**, født 1803 i Store Ajstrup. Ejede Sdr. Risgård i Skørbæk. Gift med **Kirsten Christensen**, født 1804 i Ejdrup, død 1881.

2xtipoldeforældre

Jens Dahlsen, født 1764 i Års, død 1852. Som ung var han kusk hos præsten i Farstrup. Han blev fæstebonde på Anneksgården i Store Ajstrup ved at gifte sig med den unge enke og gårdfæsterske, på Anneksgården, **Marens Andersdatter**. Hun blev født 1767 i Staun og døde 1836. Anneksgården ejedes i øvrigt af præsten i Farstrup. Jens Dahlsen var en driftig mand, han blev sognefoged og selvejer af omliggende arealer til gården. (Se *Sidespor* nedenunder).

3xtip oldeforældre

Dahl Jensen Dahl, født 1716 i Års, død 1800. Var gift tre gange jf. folketællingen 1787. Den tredje kone hed **Kirsten Jensdatter**, født 1730 i Sdr. Haubro, død 1800.

Fars fætter, Frederik Larsen, søn af Ane Kirstine Thomsen og Niels Chr. Larsen (se side 37) har skrevet nedenstående i Rafns Slægtsbog om sine bedsteforældre (vore oldeforældre), Thomas Larsen Skovhus og Ane Dorthe Pedersdatter Dahl:

Bedstemor [Ane] Dorthe husker jeg ikke ret meget om. Hun havde ikke noget godt helbred … Hun var lidt streng … Bedstefar sang engang en vise for os. Første vers [lød sådan her]:

Drengen slog til kællingens dør, så det slog kling klang.
Kællingen, hun sprang efter ham og tog hans trøje fra ham,
Så drengen måtte gå trøjeløs hjem.

I det følgende vers er det skjorten, der bliver taget fra drengen etc. Til sidst ender det med: **Så drengen måtte gå nøgen hjem.**

Ane Dorte mente ikke, at der var noget at synge for børn.

Men bedstefar var den bedste. Han havde en forunderlig evne til at omgås børn. Han blev aldrig træt af at underholde os med kortspil, kortkunster og sjove regnestykker. Og han fortalte os en masse eventyr og historier … mest om trolde, bjergfolk og nisser, og han havde en ualmindelig god fortællerevne …

Til gården hørte 19 tdr. land hedelod … Denne hedelod blev fra 1916 til 1958 min og min hustrus virkeplads [hjem] … Bedstefar kørte med stude … [Han] havde efter den tids forhold et meget veldrevet landbrug og en fin besætning. Han hentede mange fine præmier hjem fra dyrskuerne.

Mine bedsteforældre blev gift i 1863. De købte en gård i Store Ajstrup … I 1865 købte de gården i Blære [det senere *Thomasminde*]. Under krigen i 1864 var bedstefar indkaldt til hæren, men han deltog ikke i noget slag. …

Da mine bedsteforældre i 1903 solgte gården til deres søn Lavst [Lars] Skovhus [vores bedstefar], kom de først til at bo i mit hjem … derefter kom de til at bo i Vegger hos skomager Jens Peter Thomsen … [Efter Ane Dorthes død i 1912] kom han til at bo hos moster Sine og Christian Stubberup i Skivum Krat, hvor han fik en kærlig og god pleje til sin død i 1919.

Sidespor – I Napoleons tjeneste

Vore tiptipoldeforældre Jens Dahlsen og hans kone Maren havde en datter, Gjertrud, som blev gift med Jørgen Poulsen (1795-1875). Frank Skriver skrev i bogen *"Slægterne Dahl …"* bl.a. om Jørgen Poulsens liv:

"Som ganske ung knøs stak han af til Frankrig, hvor han lod sig indrullere i Napoleons hær. Da han som korporal blev sendt til Rusland (det må altså have været i 1812), besluttede han sig imidlertid til at forlade krigshåndværket, og sammen med et par kammerater lykkedes det ham at flygte. Han nåede langt om længe hjem til Danmark og til København, hvor han en tid gjorde tjeneste på Holmen. Ved et tilfælde vekslede Kong Frederik den Sjette en dag et par ord med ham, og Jørgen Poulsen måtte bl.a. berette om sin flugt fra Napoleons hær. Da kongen misbilligede hans handlemåde, skyndte Jørgen Poulsen at bedyre, at havde det været Danmark og den danske konge, han skulle kæmpe for, ville han naturligvis aldrig tænke på at desertere. Kongen lod sig formilde af det kvikke svar og gav ham en specie. Denne specie opbevares endnu i Poulsen slægten."

Bedstefar og kronprinsen

◄ ***Bedstefar som dragon***

Farbror Arne Skovhus fortæller om bedstefar:
"Lars Skovhus, min far, arbejdede i sin tidlige ungdom ved landbruget, og blev derefter indkaldt som dragon i Randers. Fars soldatertid var noget, han tit talte om, skønt han ikke yndede soldaterlivet. Jeg tror nok, det var tonen, der ikke passede ham. Far sagde altid, at *skal* lyder så tvunget, derimod lyder *må* og *ha' lov* meget bedre. Derfor sagde han altid, når der skulle laves et stykke arbejde: 'Nu må du ha' lov til at gøre dette eller hint. Jeg skal love for, at ordren blev adlydt mindst lige så godt, som hvis der var blevet sagt *skal*."

Vores far, Frederik Skovhus, fortæller om bedstefar:
"Far var væk fra landbruget i fem af sine ungdomsår. Han var i to år dragon i Randers, hvor han nær havde sat livet til. Han havde fået udleveret en vild hest, som slog ham af og slæbte ham i en stigbøjle gennem en gade i Randers. Han troede, at hans sidste time var kommet, men han passede på at holde hovedet væk fra brostenene og slap med nogle hårde knubs og en ødelagt uniform."

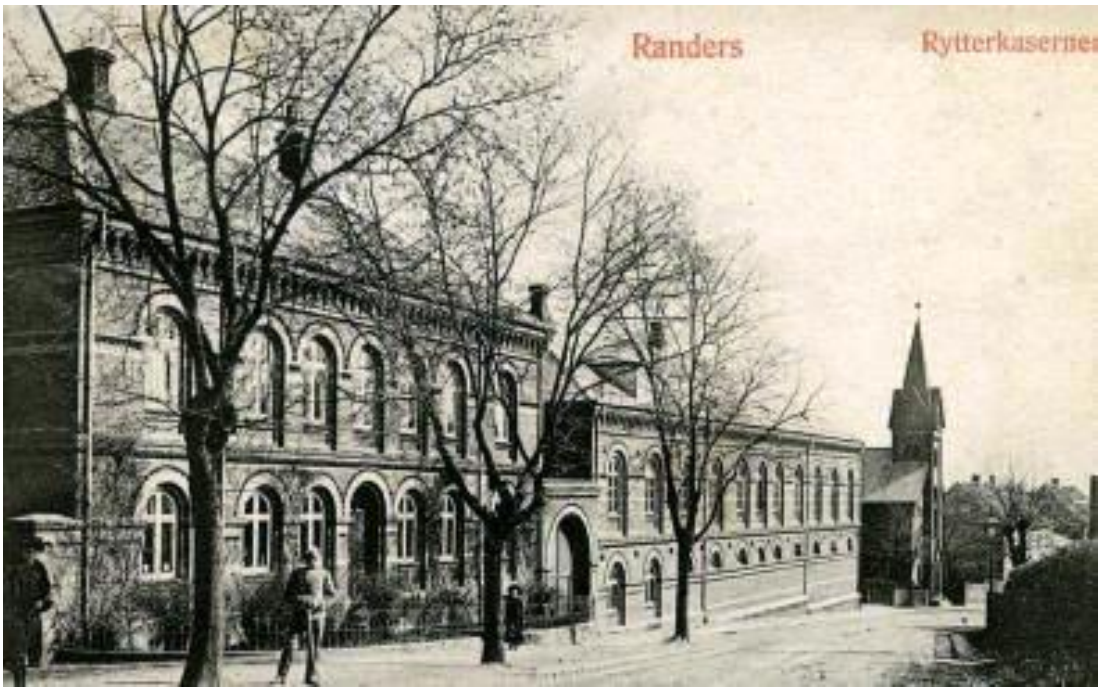

Kasernen i Randers ca. 1900

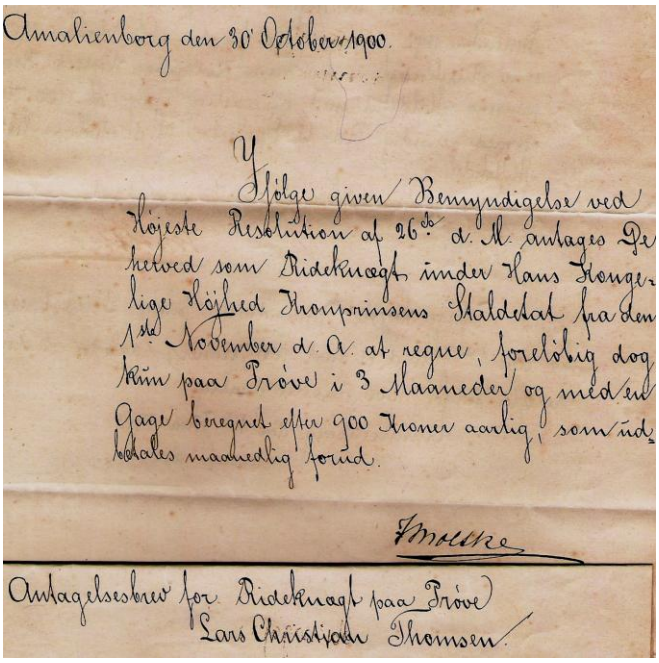

Amalienborg den 30 Oktober 1900.

I Følge given Bemyndigelse ved Højeste Resolution af 26de d. M. antages De herved som Rideknægt under Hans Kongelige Højhed Kronprinsens Staldetat fra den 1ste November d. A. at regne, foreløbig dog kun paa Prøve i 3 Maaneder og med en Gage beregnet efter 900 Kroner aarlig, som ud-betales maanedlig forud.

Thomsen

Antagelsesbrev for Rideknagt paa Prøve
Lars Christian Thomsen.

Far fortæller videre:

"Derefter var han i tre år ved den Kongelige Staldetat som rideknægt for kronprinsen, den senere Kong Frederik d. 8. Det gik sådan til, at mens far var dragon, skulle han levere to rideheste fra regimentet i Randers til kronprinsen på Amalienborg. Kronprinsen tog personligt godt imod ham og sørgede for, at han fik noget godt at spise og fik set noget af København. Han stak far 20 rigsdaler i drikkepenge. Det var mange penge dengang."

◄ ***Ansættelse som rideknægt på prøve***

Frederik 8

Far slutter sin beretning:

"Far må have gjort et godt indtryk på kronprinsen, for da Randers dragonerne senere var på efterårsmanøvre på Sjælland, hvor kronprinsen var til stede, spurgte han ritmesteren om den dragon, som havde leveret ham hestene, var til stede. Far måtte nu stå ret for kronprinsen, der spurgte ham, om han efter endt militærtjeneste kunne tænke sig at komme til København i tjeneste hos ham som rideknægt. Far slog til og blev der i 3 år. Lønnen var 900 kr. for et år. Sædvanligvis kunne en dygtig forkarl dengang tjene 300 kr., så det var jo en god tjans.

Rideknagt Lars Christian Thomsen

Arbejdet bestod i dels at passe heste, røre (motionere) dem, mønstre, ride foran eller bagefter, når kronprinsen var ude at køre, eller stå bag på vognen iført lang rød kappe og skråhue samt stå dørvagt, når de kongelige havde gæster, bl.a. kejser Wilhelm af Tyskland, der var en overlegen herre, som far ikke brød sig om.

Far sad på hesteryg i 5 år, men jeg har aldrig set ham på en hest. Det var måske sadlen og sporene, der manglede."

Den originale kuvert med segl er bevaret

Ane Marie og Lars Skovhus

Vores farbror, Arne Skovhus, fortæller:

"Far og mor [vores bedsteforældre] blev gift i Blære Kirke den 4. december 1903 og overtog derefter hjemmet [Thomasminde]. Mor er datter af Anders Frederiksen, Steensgaard i Blære, født den 25. marts 1880."

I 1916 købte de Blære Præstegårds jorder, og ejendommen var nu pludselig blevet en stor gård. Men meget af den nye jord bestod af hedejord.

Arne fortæller videre: "Det var et stort og brydsomt arbejde at få de mange tdr. land hede opdyrket. Vi må jo huske på, at det dengang hovedsageligt skete med heste som trækkraft for plov og harve. Der blev også lagt kilometervis af drænrør. Bagefter skulle der mergles …".

◄ ***Vore bedsteforældre Lars Thomsen Skovhus og Ane Marie Frederiksen i deres unge dage. Fotografiet af bedstefar er taget, mens han var elev på Sørup Højskole***

Nedenstående findes indledningen til bedstefars egen beskrivelse af, hvordan han begyndte som landmand efter aftjent værnepligt og de tre år som rideknægt:

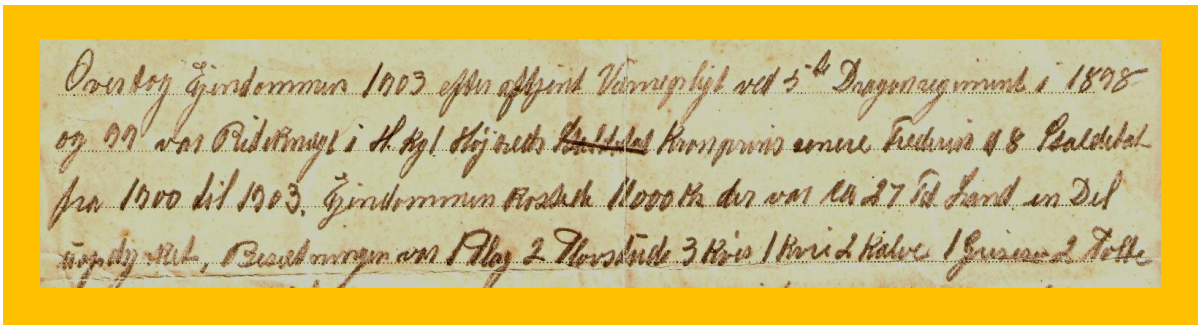

Overtog Ejendommen 1903 efter aftjent Værnepligt ved 5-te Dragonregiment i 1898 og 99 var Rideknegt i H. Kgl. Højheds Kronprins senere Frederik 8 Stalddetal fra 1900 til 1903. Ejendommen kostede 11000 kr. der var ca 27 Td Land en Del

Renskrevet:

Overtog ejendommen 1903 efter aftjent værnepligt ved 5. Dragonregiment i 1998 og 99, var rideknægt i Hans Kongelige Højhed Kronprins, senere Frederik den 8's staldetat fra 1900 til 1903. Ejendommen kostede 11.000 kr. Der var ca. 27. tdr. land, en del uopdyrket. Besætningen var 1 plag, 2 plovstude, 3 køer, 1 kvie, 2 kalve, 1 griseso, 2 polte …

Dette foto er taget på Thomasminde omkring 1917, før der blev bygget nyt stuehus. Boligen var indrettet i enden af en længe af gården. Far sidder forrest til venstre. Derefter følger bordet rundt: Thea, Christian, bedstemor med Martha på skødet, bedstefar med Anne på skødet, Anders og Thomas. Mitte (Marie), Arne og Otto var endnu ikke født

Ane Marie Skovhus

I 1923 blev der bygget et nyt stuehus på Thomasminde. I 1924-25 blev kostalden ombygget, fortæller farbror Arne, som videre beretter:

"Far var betroet mange tillidshverv. Han fik således i en ung alder overdraget [ledelsen af] sparekassen og havde den fra 1912-1946 … Ligeledes sad han i sognerådet …

Det, at far havde sparekassen m.m., medførte, at der kom mange mennesker i vort hjem. Det var jo en belastning for mor, da hun tit syntes, at der også skulle vanke en kop kaffe …

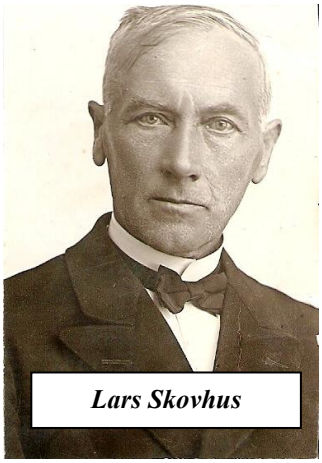

Lars Skovhus

Thomasminde

Mor havde jo også meget at gøre i det daglige. Det var hende, der måtte stå for bagning af brød. Det var et stort og tungt arbejde at ælte rugdejen – så vidt jeg husker til 10 store rugbrød og endnu flere sigtebrød, som alle blev bagt i den store ovn [som var indbygget i muren i bryggerset]. Jeg husker også, når mor til jul og påske bryggede øl," slutter Arne sin beretning.

Dette foto af far og hans søskende er sikkert taget omkring 1920 foran det gamle stuehus. Drengene fra venstre: Anders, Christian, far, Thomas med Arne på armen. Otto var endnu ikke født. Pigerne fra venstre: Martha, Anne, og Mitte (Marie) som står foran Thea.

Far som barn på Thomasminde

Vor far skrev ikke meget om sin egen barndom i sine erindringer fra Mosevang, Men han fortalte ofte om sit hjem, sin forældre og søskende. Han var stolt af hjemmet, hvor han, som andre børn på landet, tidligt måtte at deltage i arbejdet på gården. Billedet herover viser da også en stor og glad dreng, som skal trække en ko af sted.

Far ca. 13 år

Fars ungdom i Blære

I fars ungdom var Blære Forsamlingshus et kulturelt samlingspunkt. Her blev der afholdt familiefester, bal, dyrket gymnastik, holdt foredrag, opført revyer og spillet dilettant. Far knæler yderst til venstre.

Familien Skovhus sætter sit præg på dilettantstykkerne i Blære Forsamlingshus. Far sidder i stolen. Nummer to fra venstre er Rigmor, som var gift med farbror Anders. Nummer fire fra venstre er faster Thea.

I bogen "Barn af Himmerland V" fortæller Jens Øland om livet i Blære i 1920 – 1930'erne. Blandt andet skriver han, at nye ideer blev modtaget med en vis skepsis, men der var dog enkelte unge, som tænkte nye tanker, bl.a. vores far der var medlem af organisationen *Aldrig Mere Krig*. Disse unge kom til at stå for skud i en revyvise i den lokale revy i slutningen af 1920'erne":

Europas lande de kævles og kriges,
der er aldrig et folk, der kan forliges,
men nu har Frederik Skovhus med flere bestemt,
at nu skal al krig og had være glemt.
Derfor har Frederik og søster med flere
nu dannet en klub, der hedder Aldrig Krig mere.
Så nu skal der altså være fred.
i hvert fald der, hvor klubben er med.
For klubbens medlemmer er fromme og rare,
er der nogen, der tvivler, så hør nu bare:
Man kan sparke dem lige på deres hale,
der er ikke tale om, de bli'r gale,
man kan trække dem både i næsen og håret,
de føler sig ikke det mindste såret.
Med nåle man dem på maven kan prikke,
det er ligegyldigt – for slås vil de ikke,
de kan dyppes i tjære og rulles i fjer,
var alle som de, blev der Aldrig Krig mer'.

Aldrig Mere Krig er en organisation, der arbejder på at finde alternativer til oprustning og på at udvikle forsvarsformer, der bygger på ikkevold. Det ville uden tvivl have været en god idé, hvis mange flere i Europa have lyttet til Frederik og søster dengang i slutning af 1920'erne, så havde vi måske undgået en Hitler, en Mussolini og en Franco?

Fakta

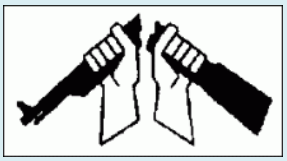

Aldrig Mere Krig er en forening for pacifister, startet i 1926. Foreningen søger fredelige/ikkevoldelige løsninger på konflikter.

Fakta

Folkehøjskolen

Grundtvig var fra 1830'erne fortaler for folkelig oplysning, som han mente kunne formidles på kostskoler for den voksne ungdom. I en lang række skrifter udviklede han disse tanker, som i forhold til den tids elitære pædagogik måtte betragtes som revolutionære. Han gik således ind for, at skolerne skulle styres af eleverne, og at lærerne ikke skulle udspørge dem, men besvare deres spørgsmål.

Christen Kold (1816-1876) virkeliggjorde Grundtvigs tanker med etablering af Danmarks første højskole i Ryslinge på Fyn i 1851, og i 1852 grundlagde han Danmarks første friskole. Han havde store evner som folkeoplyser, og hans skoletanker har fået varig indflydelse på dansk skole.

Højskolen blev af meget stor betydning for landboungdommen. Mange af andelsbevægelsens ledere havde været højskole eller landbrugsskole. Højskolen kom således sammen med andelsbevægelsen til at præge den stærke demokratiske kultur i Danmark.

Christen Kold fik sin læreruddannelse fra Snedsted Seminarium i 1834-36, samme seminarium hvorfra vores tipoldefar, Christian Sørensens Brøgger, fik sin læreruddannelse i 1839-41.

Mange i vores slægt har gennem tiderne haft stor glæde af ophold på en højskole jf. de forskellige indlæg i denne bog. Far var elev på Try Højskole i vinteren 1831-32.

Far i perioden 1931 – 1935

Find far!

Far var elev på Try Højskole i vinteren 1931-1932. Her er hele elevflokken opmarcheret til ære for fotografen.

I perioden 1931-35, hvor far var 20-24 år, var han elev på Try Højskole og Malling Landbrugsskole samt soldat i København. Der foreligger fra disse år en række breve, som far modtog fra sine forældre og søskende, breve som viser, hvor stor omsorg familien på Thomasminde havde for hinanden. Brevene udtrykker også nøgterne betragtninger og en god portion ironi. De viser også, at far ikke var speciel flittig til at svare på breve, og at han holdt meget af kager og søde sager. Desuden giver de et indtryk af, hvad der optog de unge på landet dengang. Nedenstående bringes nogle udpluk fra nogle af brevene.

Malling Landbrugsskole

1931

Dette år var far elev på Try Højskole, hvor han modtog disse breve fra sin bror Christian og søster Martha:

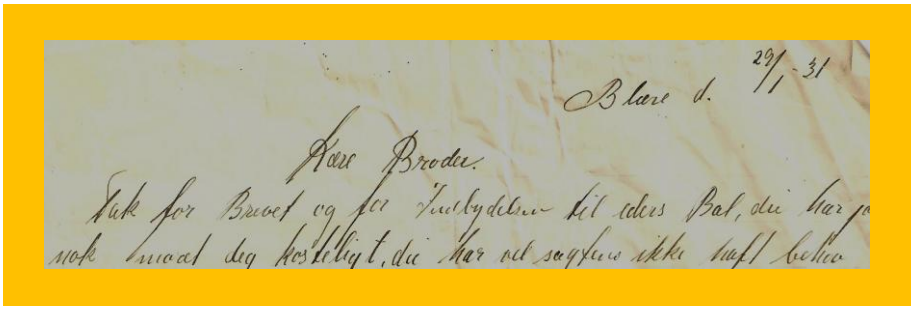

Blære d. 29/1 - 31

Kære Broder

Tak for Brevet og for Indbydelsen til eders Bal, den har jo

Blære 29.1.1931

Kære broder,
Tak for brevet og indbydelsen til jeres bal, der jo nok har været kosteligt. Du har vel sagtens ikke haft behov for at få nogen pige budt med hernede fra. Jeg havde glædet mig til at komme derop, men det måtte jeg nu slå en streg over. Jeg skal en tur på Krabbesholm Sanatorium. Lægen sagde, at jeg godt kunne blive hjemme, for jeg havde ingen grund til at ængstes. Men en farlig sygdom er det jo … Martha og Anna [fars søstre] er ved at pakke noget knasværk sammen til dig. Jeg håber, at det vil smage dig godt

Kærlig hilsen, din broder

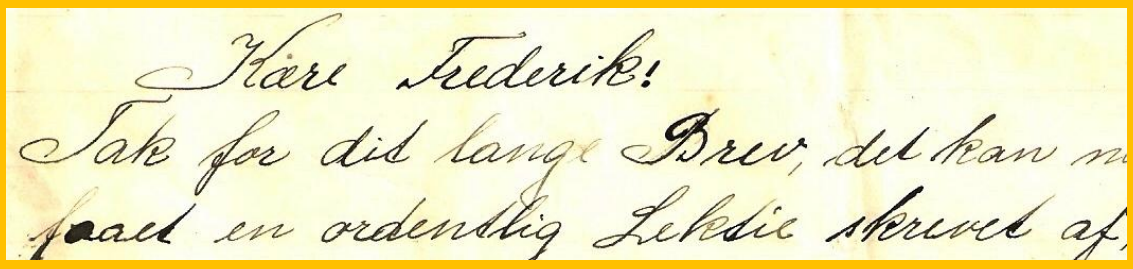
Kære Frederik!
Tak for dit lange Brev, det kan n
faaet en ordentlig Lektie skrevet af,

Dette brev har søster Martha vist skrevet med en portion ironi, idet fars brev til hende ikke havde været særligt langt

Thomasminde d. 3.12.1931

Kære Frederik,
Tak for dit lange brev. Det kan nok være, du havde fået en ordentlig lektie skrevet af. Men hvad du vil, andre skal gøre mod dig, skal du jo også gøre mod dem, hedder der jo … Nu skal vi snart til og op til vor gymnastik. Vi bliver stadig flere og flere. Første gang var vi 7, anden gang 12, og tredje gang 17, og den her gang bliver vi vist 21 … Nu skal vi snart til at bage småkager og pebernødder. Vi tør jo godt begynde i god tid, da vi ikke har dig herhjemme, men du skal nu ellers være så velkommen, så snart du får tid dertil. Men svin nu ikke alt for meget til [mens du er hjemme], da vi jo så får alt for travlt efter jul …

Med hilsen, din søster Martha

PS! På lørdag skal der være balfaldera i Ungdomsforeningen.

1932

Den 14.1 1932 skriver bror Christian igen til far. Indledningsvis fortæller han meget om sin sygdom. Derefter beretter han om køerne derhjemme på Thomasminde. Christian var uddannet kontrolassistent, hvis arbejde det var at tage rundt på gårdene, udtage prøver og måle, hvor meget mælk hver enkelt ko gav, samt mælkens fedtprocent.

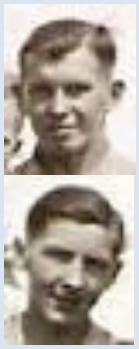

Arne og Otto som unge mænd

Blære 14.1.1932

Kære broder,
… Lidt om køerne: 719 pund mælk malkede vi af [på] kontroldagen. Nr. 16 – 70 pund – 3,80 %. Nr. 34 – 60 – 3,30 %. Nr. 29 – 57 pund – 4,40 % … Far og Arne skal til Gundersted med to kalvekvier. De er solgt til Holger Østergaard …. Jeg skal spørge fra tøserne, hvornår lagkagen skulle være der. Det bliver ikke denne gang, for de har så travlt. De skal til at op og springe gymnastik. Otto [lillebroderen] sidder og forstyrrer og råber op om, at jeg skal hilse …

Venlig hilsen, din broder Christian

Hilsen fra alle andre i familien.

Køer foran stuehuset på Thomasminde

Den ældste i fars søskendeflok var broderen Thomas, som var mekaniker og havde etableret værksted:

Blære 15.2.1932

Kære Frederik,
Hermed en pakke, som du ser … Vi håber, du er i bedste velgående. Det er vi her. Jeg har arbejde det meste af tiden, og nu begynder cyklerne jo snart at florere. Vi har lige fået cykler og cykeldele hjem for 1.000 kr., som vi helst skulle have solgt i løbet af sommeren … Nu ved jeg ikke, hvordan det går med pynten på de her kager [i pakken], men hvis det er alt for galt, kommer du jo til at pynte dem om. Og så tror jeg, jeg vil slutte med at ønske dig velbekomme. Hvis du skal være ene om dem, vil de nok vare en dags tid.

Mange hilsner fra os alle her,
Thomas

Thomas som ung mand

I september 1932, hvor far var soldat, modtager han dette brev fra sin mor:

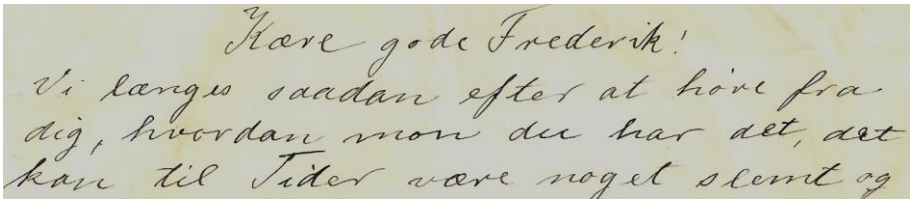
Kære gode Frederik!
Vi længes saadan efter at høre fra dig, hvordan mon du har det, det kan til Tider være noget slemt og

◄ ***Indledningen til brevet***

Blære den 3. september 1932

Kære gode Frederik!
Vi længes sådan efter at høre fra dig. Hvordan mon du har det? Det kan til tider være noget slemt at blive stukket af myg. Vi trøster os med, at du kom under lægebehandling med det samme. Vil du ikke sende os et par ord snarest og lad os vide, hvordan det går? Jeg har tænkt så meget på dig i denne uge. Vi har det godt herhjemme … Nu har jeg snart ikke mere at skrive. Der er ikke sådant noget nyt, og brevet skal på stationen, inden toget kommer, sådan du kan få det i morgen …

Kærlig hilsen fra os alle her – mest fra din mor.

Mangler du noget tøj af nogen slags? Så får du lade mig få det at vide. Kan du ikke have et tørklæde om hagen om natten? …

Den 18. marts 1932 modtog far et brev fra sin far, der skriver, at han sender 100 kr., at han har givet en telefonbesked, og at der var 5 ansøgere. Hvad det drejer sig om helt konkret, kan være lidt vanskeligt at vide, bortset fra, at far havde brug for 100 kr.

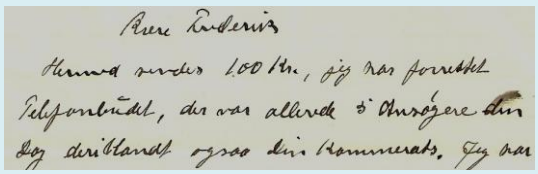
Kære Frederik
Hermed sender 100 Kr., jeg har forresten

Brevet sluttede således:

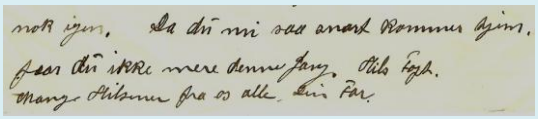
mon igen. Nu dit mi saa snart Kommer igjen.
Paaa dit ikke mere denne Gang. Ikke Mere.
Mange Hilsner fra os alle. Din Far.

1933

Den 13.1.1933 modtog far et brev fra sin søster Martha:

Thomasminde 13.1.1933

… Jeg vil lige lade dig vide, at du gik glip af det dejligste juletræ [julefest i forsamlingshuset], som tænkes kan … Der var så mange mennesker. Der var Blære Musik, men de var nu kommet lidt ud af træning … Fælleslæserne [rollerne til dilettantstykke, der skal øves] var samlet i aftes herhjemme. Der var 14 i alt. De skal spille stykkerne "Isen bryder" og "Marens kyllinger" … Nu er der ikke mere nyt denne gang. Vi har det godt i det lille Blære. Vi vaskede i går og i forgårs.

De kærligste hilsner fra os alle, Martha

Martha

Den 16.1.1933 modtog far et brev fra sin mor ►

Far sidder som nummer to fra højre

Blære den 16.1.1933

Kære Frederik,

… Hvordan mon du har det i denne kulde? Fryser du ikke, når du er på vagt? Ja, måske også i sengen? Det er jo ikke sådan en seng, hvor der er dyner. … Nu må jeg slutte. Christian står og vil ned med brevet [på stationen]. Han skal til komedie i aften oppe hos læreren. Nu være du kærligt hilset fra os alle herhjemme. Håber, du har det godt.

Din mor

PS! Pas nu på ikke at fryse. Husk du har underbukserne.

1935

I december 1935 modtog far et brev fra søster Mitte [Marie]. Brevet slutter således:

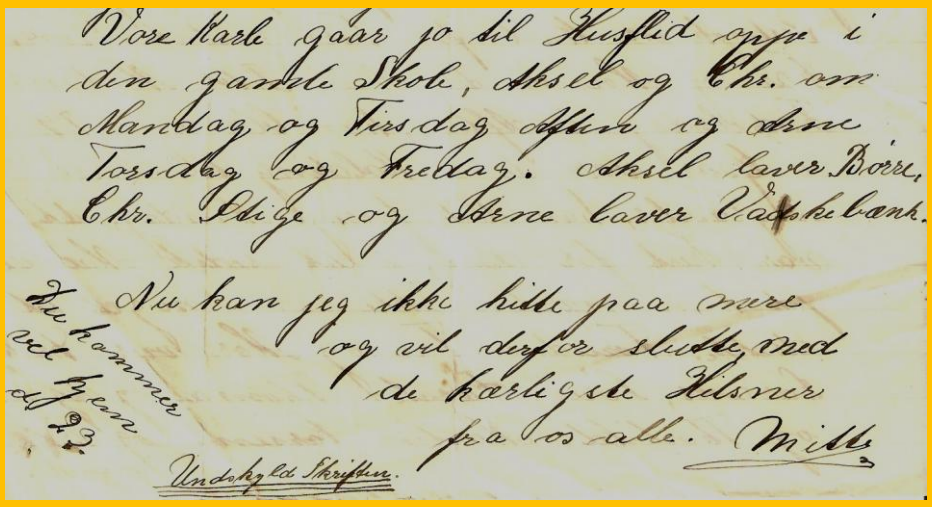

Vore Karle gaar jo til Husflid oppe i den gamle Skole, Aksel og Chr. om Mandag og Tirsdag Aften og Arne Torsdag og Fredag. Aksel laver Børre, Chr. Stige og Arne laver Vaskebænk.

Nu kan jeg ikke hitte paa mere og vil derfor slutte med de kærligste Hilsner fra os alle. Mitte

Du kommer vel hjem den 23?

Undskyld Skriften.

Thomasminde den 17.12.1935

… Vore karle går til husflid oppe i den gamle skole. … Aksel laver børre [trillebør], Christian en stige, og Arne laver en vaskebænk. Nu kan jeg ikke hitte på mere og vil derfor slutte de kærligste hilsner fra os alle. Mitte

PS! Du kommer vel hjem den 23?

Undskyld skriften

Mitte ►

Følelser og kærlighed

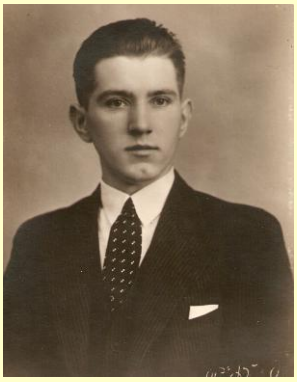

I det vesthimmerlandske var det ikke så almindeligt, at forældre kyssede og krammede deres børn. Man gav hånd. Men der var alligevel masser af kærlighed.

At der var kærlighed og følelser til stede, også i vores slægt, fremgår af et digt, som farbror Christian i 1932 skrev til sin mor (Ane Marie) på hendes 52 års fødselsdag fra sin sygeseng på Juelsminde Sanatorium. Christian døde af tuberkulose i 1940 kun 28 år gammel.

Til min mors 52 års fødselsdag

1
Til lykke, til lykke min kære mor.
Herude går alting efter en snor,
I køjen jeg ligger og tænker på dig,
Nu tiden er inde, du hører fra mig.

2
Mit hjem, mit hjem, mit kære hjem.
Jeg bedrøves over, jeg tit var slem.
Nu først for alvor jeg skønner på,
at hjemmet jeg takke for tiden må.

3
Du er min mor, jeg er din dreng.
Du vågede og bad ved min vuggeseng
dengang, jeg var syg og skrøbelig.
Nu tænker jeg højt imod Himmerig'.

4
Min mor, min mor, min bedste ven.
For mig du beder til Himmelen hen,
Hvorhen i verden min fod, den træder,
jeg mindes dig og hjemmet med glæde.

5
Snart rask jeg bliver, herfra jeg kommer.
Jeg går imod en dejlig sommer.
Den sidste var ej for mig så god.
Den rørte ved mit sunde blod.

6
Nu ønsker jeg dig på din fødselsdag
en god kop kaffe efter din smag.
Er faster Trine på besøg hos dig,
så hils hende mange gange fra mig?

7
Jeg tænker og tænker så ofte på,
dengang vi børn var meget små,
da havde du arbejde nok til to.
Kære mor, tag den nu med ro.

8
Du stred og stred så meget for mig.
Min lykke skal blive at glæde dig.
Således tænke kan en mand,
der har sin mor i Himmerland.

Krabbesholm, onsdag formiddag
Din dreng Christian

Bedstefars død i 1946

"Jeg vil lige bede om at få flaget sendt tilbage"

En af bedstefars venner hed Christian Troelstrup, som ejede en stor manufakturforretning i København. Forretningen findes også i dag, men har fået nye ejere. I januar 1948 blev der i anledning af firmaet Troelstrups 40 års jubilæum udgivet en lille bog, som hed "Troelstrup – Mennesket bag Forretningsmanden".

I bogen fortæller Christian Troelstrup om et besøg hos bedstefars søster Larsine, der boede i Skivum Krat. Her gengiver Troelstrup, hvad Larsine fortalte om sin familie og sin baggrund:

"Vi fik at vide, at hun er født i Blære sogn, ikke langt fra hvor hun nu bor. Faderen [vores oldefar] var husmand med et lille sted på 12-15 tdr. land mager jord; men nu er hendes barndomshjem en stor, god gård. Og hun kan ikke lade være med at fortælle om sin bror, Lars Skovhus, der efter at have været soldat kom i tjeneste hos Kong Frederik den Ottende som rideknægt, men efter få års forløb længtes hjem til den himmerlandske jord og kom hjem og overtog sin faders lille husmandssted. Straks efter købte han af Præstegårdsjorden 160 tdr. land sur mose, som han i et langt og flittigt liv opdyrkede, således at der nu på denne jord, foruden gården Thomasminde, ligger to andre nybyggede gårde, som ejes af hans to sønner."

To afskedsbreve

Bedstefar skrev på sit dødsleje i 1946 dette brev til Christian Troelstrup:

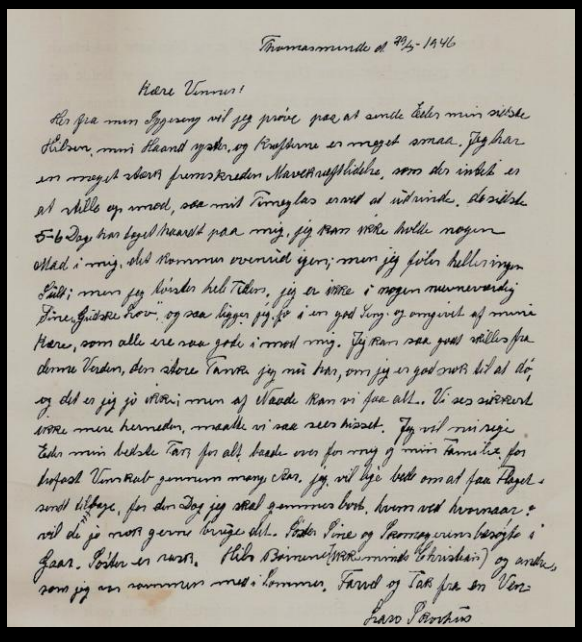

Thomasminde d. 29/5-1946

Kære Venner!

Her fra min Sygeseng vil jeg prøve paa at sende Dem mine bedste Hilsen, min Haand zittrer, og Øjnene er meget smaa. Jeg har en meget stærk Fornemmelse af, at det ikke er at ville op mod, saa mit Ønske er vel at udrinde. De sidste 5-6 Dage har Lyst haerdet paa mig, jeg tænker ikke holde nogen Glad i mig, det kommer vemmelt ejen; men jeg føler hellere ingen Lyst; men jeg kender det Tidens, jeg er ikke i nogen nummerværdig Smerte-Tilstand, og saa ligger jeg jo i en god Seng og omgivet af mine Kære, som alle vil mig saa godt. Jeg kan saa godt skilles fra denne Verden, den skønne Tanke jeg nu har, om jeg er god over til at dø, og det er jeg jo vidende, men af Vrede kan vi jo faa alle. Vi ses sikkert ikke mere herneden, men alle vi saa vel hinandet. Jeg vil nu sige Dem mit hjertelige Tak for alt, hvad vor for mig og mine Familie for bestandig Venskab gennem mange Aar. Jeg vil lige bede om at faa Flaget sendt tilbage, for den Dag jeg skal gennem Døren, kunne ved hvormaar vil de jo meget gerne bruge det. Foder Sine og Thorvald vinder hjertelig i Haar. Forbliver en rest. Alle Børnene [illegible] og andre, som jeg ser sammen med i Sommer. Farvel og Tak fra en Ven

Lars Skovhus

Bedstefars søster Larsine skrev dette afskedsbrev til bedstefar på hans fødselsdag:

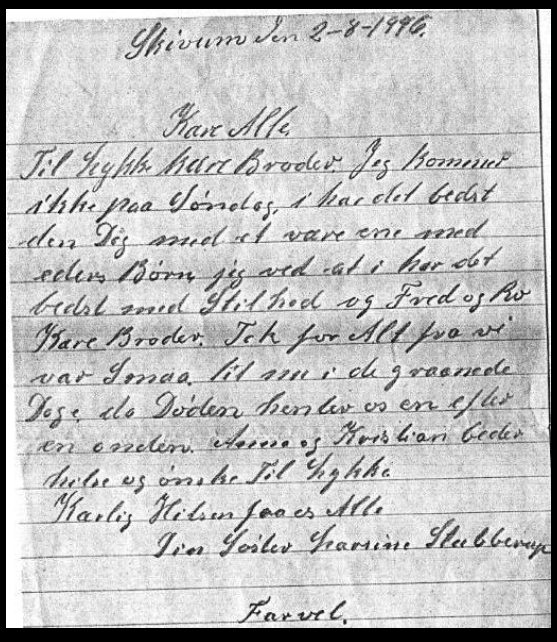

Skivum den 2-8-1946

Kære Alle

Til Eders Kære Broder. Jeg kommer i Tanke paa Søndag, i har det vedst den Dag med et vare ene med eders Børn jeg ved at i har det vedst med Glædhed og Fred og Ro Kære Broder. Tak for Alt fra vi var Smaa, til nu i de graanede Dage, de Døden bender os en efter en ossedem. Hjertelig Kærlighed og Kærlighed Eder Søster og Svoger Til Eghthe

Kærlig Hilsen Jeres Alle

Jeres Søster Larsine Stubbeng

Farvel.

Troelstrup havde åbenbart lånt et flag af bedstefar.

Læs de to breve gengivet på næste side.

Thomasminde d. 29/5 1946

Kære Venner!
Her fra min sygeseng vil jeg prøve på at sende jer min sidste hilsen, men min hånd ryster og kræfterne er meget små. Jeg har en meget stærk fremskreden mavekræftlidelse, som der intet er at stille op med, så mit timeglas er ved at udrinde. De sidste 5-6 dage har taget hårdt på mig, jeg kan ikke holde nogen mad i mig, det kommer ovenud igen; men jeg føler heller ingen sult; men jeg tørster hele tiden. Jeg er ikke i nogen nævneværdig pine. "Gud ske lov", og så ligger jeg jo i en god seng og omgivet af mine kære, som alle er så gode imod mig. Jeg kan så godt skilles fra denne verden. Den store tanke, jeg nu har, er, om jeg er god nok til at dø, og det er jeg jo ikke, men af nåde kan vi få alt. Vi ses sikkert ikke mere herneden, måtte vi så ses hisset. Jeg vil nu sige jer min bedste tak for alt både over for mig og min familie, for trofast venskab gennem gange år. Jeg vil lige bede om at få flaget sendt tilbage, for den dag jeg skal gemmes bort, hvem ved hvornår, vil de jo nok gerne bruge det. Søster Sine og skomagerens besøgte i går. Søster er rask. Hils børnene (ikke mindst Christian) og andre, som jeg var sammen med i sommer. Farvel og tak fra en ven.

Lars Skovhus

Skivum den 2-8-1946

Kære alle,
Til lykke kære broder. Jeg kommer ikke på søndag. I har det bedst denne dag med at være ene med Eders børn. Jeg ved, at I har det bedst med stilhed og fred og ro.

Kære broder, tak for alt fra vi var små til nu i de grånede dage, da døden henter os en efter en anden. Anna og Kristian beder hilse og ønsker til lykke.

Kærlig hilsen fra os alle.
Din søster Larsine Stubberup
Farvel

Aalborg Amtstidende skrev i anledning af bedstefars død den 6. august 1946:

Dødsfald

Gdr. Lars Skovhus, Blære

Dagen efter sin 69 års fødselsdag er gårdejer Lars Skovhus, Blære, i går død i sit hjem efter lang tids alvorlig sygdom.

Med Lars Skovhus er en af egnens kendte og betydelige mænd gået bort. Ikke alene havde Lars Skovhus betydet meget gennem sine offentlige erhverv, men mest havde han betydet i hjemmet, hvor han sammen med sin hustru var midtpunktet.

Lars Skovhus var født i Blære. I sin ungdom var han ansat ved den Kongelige Staldetat i 3 år, hvorefter han i 1903 overtog sit fødehjem. Senere købte han Præstegårdsjorden, som var i en elendig forfatning og lagde ind til ejendommen, ligesom han opførte nye bygninger.

Lars Skovhus var en myreflittig mand, og selvom han med tiden fik mange tillidserhverv, vedblev han at være en hjemmets mand. Han var i besiddelse af gode evner og nød udstrakt tillid overalt. Det kan nævnes, at Lars Skovhus tidligere har været formand for Sygekassen, Hesteforsikringen, Blære Andelsmejeri og Transformatorforeningen samt været ejendomsskyldvurderingsmand. Ved sin død var Lars Skovhus formand for repræsentantskabet for Års Andelsslagteri og formand for Blære Foderstofforening. Den sidste post havde han beklædt siden 1921. I 1913 blev Lars Skovhus formand og regnskabsfører for Blære - Ejdrup Sparekasse, hvilket hverv han først trak sig fra nu i sommer på grund af sygdom.

Endvidere havde Lars Skovhus været medlem af Blære - Ejdrup Sogneråd fra 1909 – 17 og fra 1929 – 43. I en periode var han kommunekasserer.

Som den solide og dygtige mand Lars Skovhus var, udførte han et stort arbejde i det offentliges tjeneste og hjemme på sin gård. Afdøde efterlader sig hustru og en stor børneflok, som alle er i gode stillinger.

Den 24. marts 1965 fyldte vores bedstemor i Blære 85 år. I den anledning bragte Aalborg Amtstidende en lang artikel, hvoraf dele gengives:

Fylder 85 år i morgen, fester med 200 gæster!

Fru Ane Marie Skovhus fortæller om gamle dage og vilkårene for en familie på landet.

Der sker meget i Blære i denne tid … Torsdag er der atter mærkedag i Blære …, idet fru Ane Marie Skovhus – hun er midtpunktet i en af egnens store slægter – fylder 85 år. Fødselsdagen fejres med en middag i forsamlingshuset med ca. 200 gæster.

Ane Marie Skovhus bor i sit hjem på Thomasminde hos sin søn og svigerdatter, Karen og Arne Skovhus. Fra sin stue er der en vid udsigt mod øst til Blære Stationsby … Fru Skovhus har mange blomster i værelset – en asalia er allerede kommet som en første hilsen til fødselsdagen.

Jeg er født på Stensgård i Blære, fortæller fru Skovhus til Aalborg Amtstidende, der altid har været en daglig budbringer i hendes hjem. Min far hed Anders Frederiksen, og jeg er den ældste af 7 søskende, som alle lever og bor i Vesthimmerland. Min skolegang gik til den gamle stråtækte skole lige herved. Jeg kan huske, at vi til at begynde sad ved seks-mands-borde, og at vi piger, to ad gangen, skulle skiftes til at feje i skolestuen om eftermiddagen. … Vi var 40 i klassen …

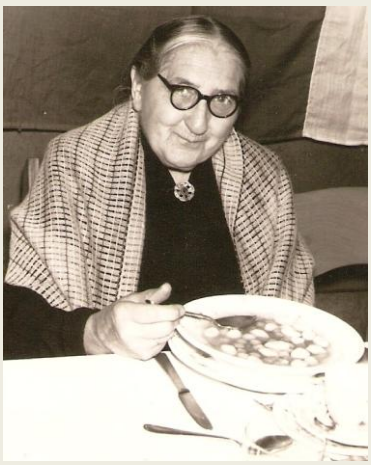

Ane Marie Skovhus kan se tilbage på et langt og virksomt liv. Selv siger hun de sande ord: Jeg har aldrig været ked af at bestille noget.

Sorgerne blev hun ikke skånet for. Af den store søskendeflok på et dusin døde to som voksne og to som børn. Hun mistede sin mand i 1946, han var da 69 år.

Med sit milde og venlige smil giver fru Skovhus udtryk for tilfredshed med tilværelsen og tillige forventning til den 25. marts.

På nær den ældste søn, der er mekaniker i Blære, har børnene deres hjem på gårde i Vesthimmerland: tre sønner bor i Blære, og én på Ilsø Søndergård i Bislev sogn. Af døtrene bor to i Blære og den tredje på Frendstrupgaard ved Suldrup …

I mine unge dage var jeg hjemme og deltog naturligvis i alt arbejde, som det dengang formede sig på en gård: Husgerning, malkning og markarbejde, herunder at binde op i høsten efter leen, hvilket jo kunne være hårdt nok bagefter en rask karl. Endvidere brugte vi håndriven både til stubbene og i hø-høsten. Når vi stakkede hø på engen, blev vi ofte ved til ud på aftenen. Alle kreaturer stod i tøjr dengang, idet man ikke havde noget hegn.

Vi havde mange får – 24 husker jeg – så der var meget arbejde med at vaske og klippe dem. Ulden skulle behandles godt på den måde, at den uld nærmest fåreskindet kom til at ligge opad og tog sig bedst ud, så vi kunne får en fornuftig pris. I øvrigt skulle der bages og brygges – arbejdstiden var lang om sommeren.

Hvor længe har De boet på Thomasminde?

Siden 1903. Dette år blev vi gift, og min mand, Lars Skovhus, overtog gården, der var hans barndomshjem. Da jeg kom hertil, var ejendommen kun på 25 tdr. land med en vinkelbygning og en besætning på 3 køer, 4 får, 4 grise og 25 høns. Jeg fik en ko og en 1½ års plag med fra mit hjem. I forvejen var der en 1½ års plag på gården, og dem kørte min mand med.

I 1916 købte vi jorden, som dengang hørte til Blære Præstegård, i alt ca. 180 tdr. land, så der blev meget at se til … I tidens løb fik min mand opdyrket ca. 100 tdr. land, og her blev der senere bygget to ejendomme, hver på 50 tdr. land, efter at to af vore sønner havde overtaget jorden …

I 1923 byggede vi stuehuset her og året efter kohuset. Min mand havde altid meget at gøre, både med arbejdet og med de mange tillidshverv, som han fik gennem årene. Således var han formand og regnskabsfører for Blære Sparekasse i 34 år fra 1912, hvortil kom andre hverv, bl.a. som formand for lokalforeningen og medlem af sognerådet gennem flere perioder …

Fars søskende

Thomas Thomsen Skovhus, f. 11. sep. 1905, gift med Agnes Marie Karoline Rask

Thomas var mekaniker og ejede et mekanikerværksted i Blære.

Børn:
- Svend
- Bent
- Elin

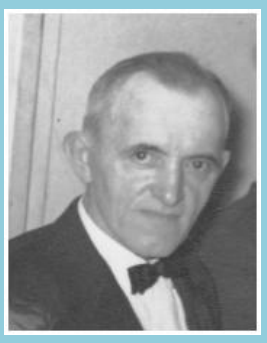

Thea (Dorthea) Thomsen Skovhus f. 7. feb. 1907, gift med Laurits Pedersen.

Thea og Laurits Petersen ejede en gård i Frendstrup ved Suldrup.

Børn:
- Jens
- Anna Marie
- Frank
- Kristian
- Inger
- Ruth
- Lars
- Martha
- Ester
- Peter

Anders Thomsen Skovhus, f. 8. jun. 1908, gift med Rigmor Amalie Pedersen.

Rigmor og Andersen ejede Rædhøjgård i Blære.

Børn:
- Mie (Marie)
- Asta
- Søren

Kristian Thomsen Skovhus, f. 11. dec. 1912, ugift. Ingen børn.

Anne Thomsen Skovhus, f. 14. mar. 1914, gift med Aksel Christensen, (Nørgaard).

Anne og Aksel ejede en landejendom i Blære.

Børn:
- Ove
- Inga

Martha Thomsen Skovhus, f. 24. aug. 1916, gift med Jens Peter Sørensen.

Martha og Jens ejede en landejendom i Blære. Jens var desuden murer.

Barn:
- Bodil

Mitte (Marie)Thomsen Skovhus, f. 18. juli 1918, gift med Henry Kristensen.

Mitte og Henry ejede en gård i Blære.

Børn:
- Anne Marie
- Mary Pouline
- Børge
- Kristian

Arne Thomsen Skovhus, f. 13. okt. 1920, gift med Karen Nørgård Larsen.

Karen og Arne ejede Thomasminde i Blære efter vores bedsteforældre.

Børn:
- Kirstine
- Martha
- Anne Marie
- Elisabeth
- Else

Otto Thomsen Skovhus, f. 30. jan. 1926, gift med Maren Damborg.

Maren og Otto ejede vores fødehjem Mosevang i Blære, efter vore forældre købte Ilsø. Senere købte de en anden går i Blære.

Børn:
- Jørgen
- Lars
- Ejner
- Per
- Anne-Mette
- Jon

Fem slægter – Slægtsfester i Skivum Krat

Ane Dorthe Pedersdatter og Thomas Larsen Skovhus (vores oldeforældre) fik 9 børn. De hed alle Thomsen til efternavn, idet navnet *Skovhus* først blev tilladt i 1905. Fem af børnene (Ane Kirstine, Larsine, Ane Kathrine, Kirstine Marie og Lars) blev stammødre/-fædre til nedenstående fem slægter, som siden 1965 har afholdt en slægtsfest hvert femte år i Skivum Krat.

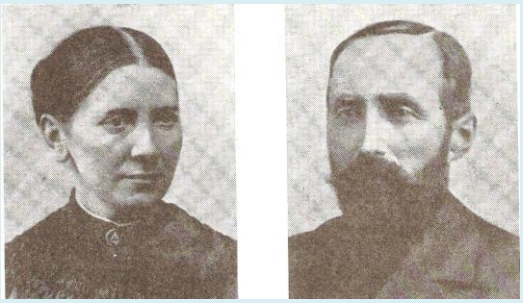

Ane Kirstine og Niels Larsen

Larsen slægten

Ane Kirstine (1863 – 1908) blev gift med Niels Chr. **Larsen** (1857 – 1928). De boede i Blære og fik 9 børn.

Larsine klipper får og arbejder ved sin rok

Stubberup slægten

Larsine (1866 – 1951) blev gift med Kresten **Stubberup** (1864 – 1942). De boede i Skivum og fik 6 børn.

Ane Kathrine og Lars C. Lyngby Andersen

Lyngby slægten

Ane Kathrine (1867 – 1941) blev gift med Lars C. **Lyngby** Andersen (1857 – 1927). De boede i Nibe og fik 9 børn.

Kirstine Marie og Karl Christian Rasmussen

Rasmussen slægten

Kirstine Marie (1870 – 1962) blev gift med Karl Christian **Rasmussen** (1867 – 1941). De boede i Valsted og fik 3 børn..

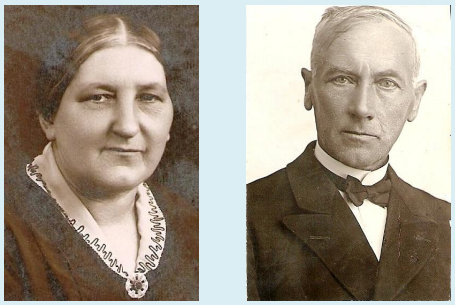

Ane Marie Frederiksen og Lars Thomsen Skovhus

Skovhus slægten

Lars Thomsen **Skovhus** (1877 – 1946) blev gift med Ane Marie Frederiksen (1880 – 1969). De var vores bedsteforældre, boede i Blære og fik 12 børn.

De øvrige fire søskende

Udover de fem børn, der blev stammødre/-fædre, havde Ane Dorthe Pedersdatter og Thomas Larsen Skovhus fire børn mere:

- **Jensine** Thomsen, født 1865. Hun døde samme år.
- **Jens Peter** Thomsen, 1869 – 1950. Han var gift med Knudsine Nielsen, 1871 – 1952. De fik ingen børn.
- **Kristine** Thomsen, 1872 – 1895, gift Karl Christian Rasmussen. Efter hendes død giftede han sig med svigerinden Kirstine Marie Thomsen (se Rasmussen slægten).
- **Maren** Kirstine Thomsen, 1875 – 1915, der var ugift.

Om bedstefars syv søstre

Vores farbror Arne Skovhus fortæller i Rafns Slægtsbog om pigerne:
"Hvis jeg skal give en kort karakteristik af fars søstre, vil jeg sammenfatte det således, at de for mig står som frejdige og ranke kvinder, frejdige og ranke både i skikkelse og sind. De står for mig som lysende eksempler på kvinder, der har ofret sig for mand, børn og hjem. De har magtet at bygge hjem, hvor alle var trygge, hvor der var arbejdsglæde, og hvor der var gæstfrihed for familien og for dem, der i øvrigt kom i deres hjem."

Om bedstefars bror

Videre skriver Arne Skovhus om bedstefars bror, Jens Peter Thomsen, og hans kone:
"Den ældste søn [Jens Peter Thomsen] forlod landbruget og lærte skomagerfaget for derefter at oprette en skotøjshandel og værksted i Vegger. Han havde ord for at være en meget fin skomager og fik engang 1. præmie i en konkurrence for et par håndsyede støvler … Jeg husker også fra mine drengedage, når vi var til dyrskue i Vegger, så skulle vi altid hen til skomageren og Sine og spise til middag. Jeg husker det som et godt og gæstfrit hjem, hvor vi altid mødte kærlighed."

I 1927 sendte Jens Peter Thomsen og Sine dette julekort med billede af forretningen i Vegger til vore bedsteforældre på Thomasminde.

Slægtsfester

Som nævnt ovenover afholder de fem slægter hvert femte år en slægtsfest. Den første fandt sted i 1965 på Thomasminde for at fejre, at det var 100 år siden, vores oldefar Thomas Larsen Skovhus havde købt Thomasminde. Farbror Arne Skovhus og hans kone, Karen, var initiativtagere til rækken af slægtsfester, som efterfølgende blev afholdt i Skivum Krat. Ofte bragte lokale aviser omtaler af festerne. Den 31. juli 1985 skrev Aalborg Amtstidendes således om dette års fest:

Ane Dorthe og Thomas Larsens efterkommere uden for restaurationen i Skivum Krat, hvor 141 deltagere i 1985 hyggede sig og opfriskede gamle minder.

141 deltog i familie-træf

SKIVUM KRAT: Efterkommere af Ane Dorthe og Thomas Larsen, Blære, har været samlet til slægtsfest i Skivum Krat med 141 deltagere.

Medlemmer af slægten er siden 1965 mødtes hvert femte år. Første gang skete det i Ane Dorthe og Thomas Larsens hjem gennem en menneskealder »Thomasminde« i Blære, og da var det 100 år siden, de købte gården. Den ejes nu af en af deres efterkommere, Arne Skovhus og hans hustru Karen. De repræsenterer tredje generation i slægten. Ved første slægtsfest var der godt 200 deltagere, som blev beværtet i et selskabshus, der var rejst i dagens anledning.

I Skivum Krat var der medlemmer af de fire familiegrene, nemlig Larsen, Skovhus, Lyngby og Rasmussen, og der er nedsat en udvalg, hvor de fire grene er repræsenteret, til at tilrettelægge næste slægtsfest, der holdes i juli 1990.

Ældste deltager i årets fest var tidligere amtsrådsmedlem Frederik Larsen, Blære. Han er nøjagtig 90 år ældre end yngste deltager, Kirsten Skovhus Larsen, Trelleborgvad, der er et år.

I Skivum Krat var der spisning og selskabeligt samvær. Deltagerne kom fra det meste af Danmark.

Frederiksen slægten

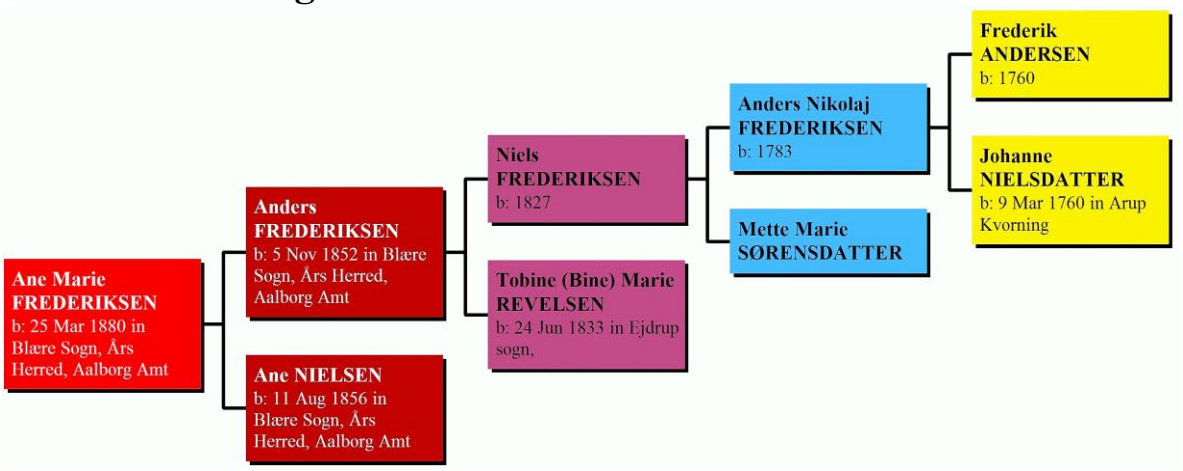

Bedstemor Ane Marie Frederiksen havde en grandfætter, som hed Anders Nikolaj Frederiksen (ANF). Han skrev i 1943 otte sider om sin slægt, hvorfra nogle af nedenstående informationer er hentet.

Frederik Andersen (vores tip-tip-tip-oldefar) var ejer af Hammershøj Kro i 1783. Han havde også været ejer af Lundgård i Hammershøj, en gård på 12 tdr. hartkorn, som hørte under Fussingø Gods. Han blev gift i 1780 med **Johanne Nielsdatter**, født 1760. Frederik Andersen døde i 1798. Deres søn hed **Anders Frederiksen** 1783 – 1863). Anders Frederiksen er vores tip-tip-oldefar og var gift med **Mette Marie Sørensdatter**. De havde 14 børn. Han blev ejer af Poulholm gods i 1812.

◄ ***Hammershøj Kro malet omkring 1900***

Poulholm

ANF fortæller:

"Anders Frederiksen var ejer af Poulholm i Blære sogn, en gård på 13 tdr. hartkorn, samt ejer af Blære Kirke og en kongetiende af nogle gårde i Blære sogn. Disse gårde skulle hvert år levere ham hvert tiende neg, som de avlede, inden de selv måtte køre noget hjem. Han ejede også en mindre landejendom i Blære samt en bro, hvor der vist nok hvert år skulle betales bropenge [til ham]. Han skulle jo så nok holde broen i stand.

Han ejede også en lille gård ved Viborg. Denne gård bærer for tiden [også] navnet Poulholm. Denne gård brugte han til at lade sine stude græsse på, når de passerede der forbi. Han var nemlig handelsmand og studehandler i stor stil.

Han red på sin hest rundt i Jylland og købte stude. Selv når han var i København for at sælge stude, havde han sin ridehest med."

Poulholm, 2010

Poulholm, ligger i Blære. Den nævnes første gang i 1812 ved en auktion. Hovedbygningen er opført i 1912. Poulholm Gods er på 131,5 hektar.

Ejere af Poulholm

- (1812) Petrea Asp
- (1812-1850) N. Poulsen / **A. Frederiksen**
- (1850-1863) **A. Frederiksen**
- 1863-1873) **Christian Sahl**
- (1873-1891) Frederik Ludvig Spliid
- Herefter ejes Poulholm af Spliid slægten.

(Kilde: Wikipedia)

Med lidt god vilje kan man i Kirkebogen fra Blære fra 1827 læse, at Niels Frederiksen blev født den 10. december 1827 og hjemmedøbt dagen efter, samt at han var søn af Anders Frederiksen, Poulholm, og Mette Marie Sørensdatter.

►

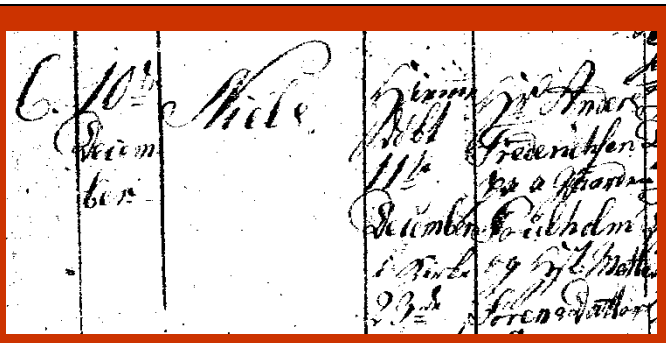

Et af Anders Frederiksen og Mette Marie Sørensdatters 14 børn blev vores tip-oldefar **Niels Frederiksen**, født i 1827. Han var gift med **Bine Revelsen** og var stude- og hestehandler. De havde tre sønner, **Anders** (vores oldefar), Henrik og Kristian. Niels Frederiksen ejede Langdalsgård i Blære, men solgte den og købte Keldals Mølle.

Vores farbror Otto fortæller: "Det er tydeligt at se, at det at eje en mølle i gamle dage har været et godt aktiv. Bare det at se, at vor oldefar Niels Frederiksen, der afhændede Langdalsgården, en af de allerbedste gårde i Blære, for at overtage Keldals Mølle, taler sit tydelige sprog."

Oldefar Anders Frederiksens gård, Stensgård, 1925

Stensgård

Anders Frederiksen, vores oldefar (1852 – 1924), blev gift med Ane Nielsen (1855 – 1927). Vi ved ikke noget om Ane Nielsens slægt. Vore oldeforældre ejede Stensgård i Blære og havde 7 børn:

1. Ane Marie Frederiksen (1880 – 1969), vores bedstemor.
2. Niels Frederiksen (1883 – 1968).
3. Niels Poulsen Frederiksen (1885 – 1970).
4. Tobine Frederiksen (1889 – 1978).
5. Pouline Frederiksen (1893 – 1978).
6. Frederik Frederiksen (1895 – 1973).
7. Abelone Frederiksen (1898 – 1980).

Keldals Mølle

Alle syv børn blev senere gift, og alle kom de sammen med deres ægtefælle til at eje en bondegård et eller andet sted i Vesthimmerland – bortset fra Frederik Frederiksen, der blev møller og blev kaldt "Frederik i Møllen". Hans skæbne blev lidt anderledes end de andre seks søskendes, idet han kom til at bo hos sin farbror Henrik Frederiksen, der var gift med en kvinde, der hed Signe og kom fra Veggergård. Henrik og Signe havde ingen børn, og derfor kom Frederik til at bo hos dem. Henrik Frederiksen havde usædvanlige talenter for et medlem af vores slægt, idet han var musiker og spillede både violin, horn og fløjte i en stor del af Himmerland. Henrik og Signe ejede Keldals Mølle, som Frederik i Møllen senere overtog.

Sidespor

Farbror Otto Skovhus fortæller: "Henrik havde flere talenter. Under Første Verdenskrig var det forbudt møllerne at lave sigtemel. En dag kom der bud om, at gendarmerne var på vej til møllen for at se, om loven blev overholdt. Gode råd var dyre. Møllen var fuld af korn til formålet. Henrik kommanderede alle i seng, og selv vaklede han 'syg og elendig' ud til gendarmerne. Han var den eneste, der var oven senge, de andre havde den spanske syge [sagde han]. Gendarmerne skyndte sig væk. De skulle ikke smittes."

Dette fotografi er taget ved Frederik Frederiksen (Frederik i Møllen) og Maries bryllup i Kjeldals Mølle i 1925. Blandt gæsterne ses vores oldemor Ane Frederiksen til højre for brudeparret. Vores oldefar Anders Frederiksen var død året før. Bedstefar Lars Skovhus står i bageste række nr. 6 fra venstre. Til venstre for bedstefar står Niels Frederiksen, som på dette tidspunkt ejede Halkærgården, hvor vore forfædre var fæstebønder. I midterste række står bedstemor, Anne Marie Skovhus, som nr. 5 fra venstre. Til højre for bedstemor står hendes søster Tobine og til højre for hende står søsteren Abelone.

Sidespor

Hvordan det videre gik med Poulholm

Som det fremgår af oplysningerne fra Wikipedia (se ovenover) var Poulholm i Frederiksen slægtens eje fra 1812 til 1873. Hvem N. Poulsen var vides ikke, men A. Frederiksen var vores tip-tip-oldefar. Anders Frederiksens datter, Johanne Kirstine Frederiksen, blev gift med Christian Sahl, der ejede Poulholm i perioden 1863-73. ANF fortæller om Poulholms videre skæbne:

"Johanne Kirstine Frederiksen, født 1829, gift med sallingboer Christian Sahl. De havde ingen børn. De ejede først gården Tolstrupsminde i Dølby Sogn, men solgte den senere og købte Poulholm af min bedstefader [Anders Frederiksen] samt min bedstefaders kongetiende af gårdene i Blære og Blære Kirke og tillige en bro. Det fortaltes, at da Chr. Sahl havde fået ovennævnte værdier solgt, så havde han Poulholm gratis. De boede så der en del år, men solgte så Poulholm og købte Hostrupgård, der ligger uden for Hobro.

Min faster Johanne var en dygtig og i alle måder elskværdig og pæn kone, men Chr. Sahl behandlede hende dårligt. Han var måske ikke just ond ved hende, såvel hellig- som søgn[edag], gik han lige over middag til Hobro og sad så på en gæstgivergård og drak spiritus og morede sig; kom så hjem ved midnatstid og som oftest med noget følgeskab. Faster døde først. Chr. Sahl havde en meget god forstand, når han blot ikke havde brugt den så dårligt. Da han døde, havde han blot nogle få tusinde kroner i behold…"

Holm slægten

Vor morbror **Åge Holm,** har samlet og skrevet en lang række beretninger om slægtsforholdene. Disse beretninger er den primære kilde til oplysningerne om Holm-slægten. Desuden har Egon Jensen, Års Museum, i september 2010 bidraget med informationer, som bekræfter de allerede foreliggende oplysninger.

◄ ***Aage Holm***

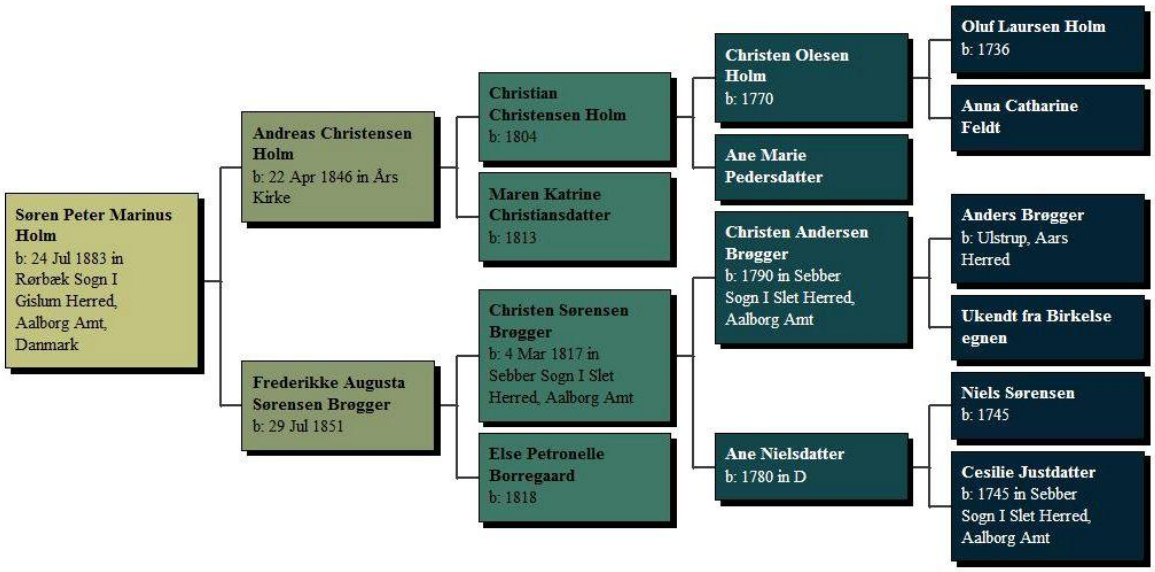

3 x tipoldeforældre

Oluf Laursen Holm, født i 1736. Han døde 50 år gammel 1786 og er den ældst kendte i Holm slægten. Han anses for at være far til Chr. Olesen Holm.

En søster til vores morfar Søren Holm, som hed Else Kathrine Holm, interesserede sig lidt for slægtshistorie og gav engang Aage Holm nogle gamle artikler fra Dagbladet Himmerland. I en af disse artikler havde museumsleder Vestergård Nielsen skrevet om Års bys og sogns historie, og i den forbindelse om de to sognedegne i Års: Oluf Laursen Holm og Christen Olesen Holm. I artiklen fortælles, at Oluf Laursen Holm var gift med **Anna Catharina Feldt**. De havde 9 børn. Enken fik lov at sidde i uskiftet bo, hvorfor der findes oplysninger om boet.

2 x tipoldeforældre

Chr. Olesen Holm, født i 1770. Ifølge Aage Holms notat var han som skoleholder i Års, gift med **Ane Marie Pedersdatter**, havde 5 børn. Han døde i 1828.

I folketællingsliste fra 1801, Ulstrup sogn, kan man læse: "Chr. Sten Olesen Holm, degn og ..., 30 år er gift med **Anne Marie Pedersdatter**, 34 år. Børn: Ole Chr. Holm, 3 år og Peder Oluf Holm, 2 år." De tre øvrige børn – heriblandt vor tipoldefar Christian Christensen Holm - var endnu ikke født.

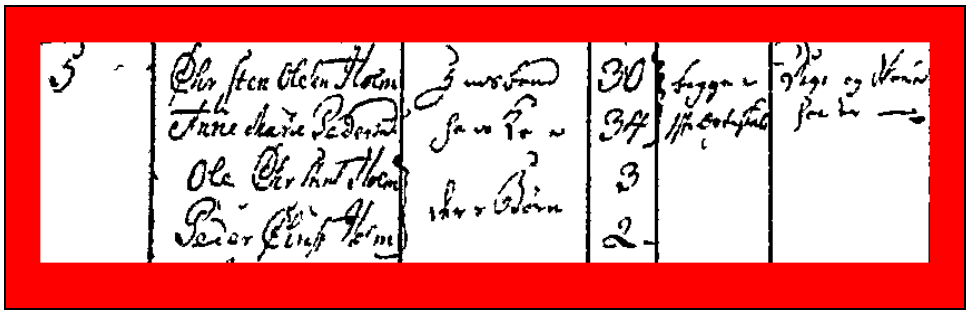

Folketælling, 1801, Ulstrup sogn

Ifølge Aages notat var *Chr. Olesen Holm* den sidste sognedegn i Aars og Haubro. I 1814 kom der en ny skolelov, hvor titlen blev ændret fra sognedegn til lærer og kirkesanger. Denne lovændring kom dog ikke til at slå igennem i Års, før Chr. Olesen Holm døde 3. februar 1828. I Aage Holms afskrift fortælles:

"I Års sad, som vi har set, den sidste af de gamle sognedegne, Christen Holm. Så længe han levede, kunne ingen forandring finde sted, i hvert fald hvad lønninger og kirkesangerbestillingen angik. Det vil altså sige, at Holm skulle fortsætte med at forrette degnetjenesten såvel i Års som Haubro kirker og derfor oppebære offer og "accidentier" af begge sogne. Disse ydelser beløb sig til ca. 409 rdl. Desuden skulle han have degnekornet, 16 tdr. rug, af begge sogne tilsammen, foruden skolepenge, 10 rigsdaler, brugen af degnejorden i Års af hartkorn 5 skæpper, 3 "fjerdingkar" og 1 album, og endelig 40 læs hedetørv".

Tipoldeforældre

Christian Christensen Holm, født i 1804, var landmand og **rokkedrejer**. Han er vor tipoldefar og blev registreret på folketællingslisten for Aars i 1860 som værende 56 år. Han har en søn, der hedder Andreas Holm, som var 14 år, hvilket passer med vor oldefar Andreas Christensen Holm, som er dokumenteret født i 22. april 1846, med Christian Christensen Holm som far og en Maren som mor. Ved en anden søn, Christen Møller Holms, dåb, kirkebog Års 1842, ses moderen anført som **Maren Katrine Christiansdatter** i Sjøstrup.

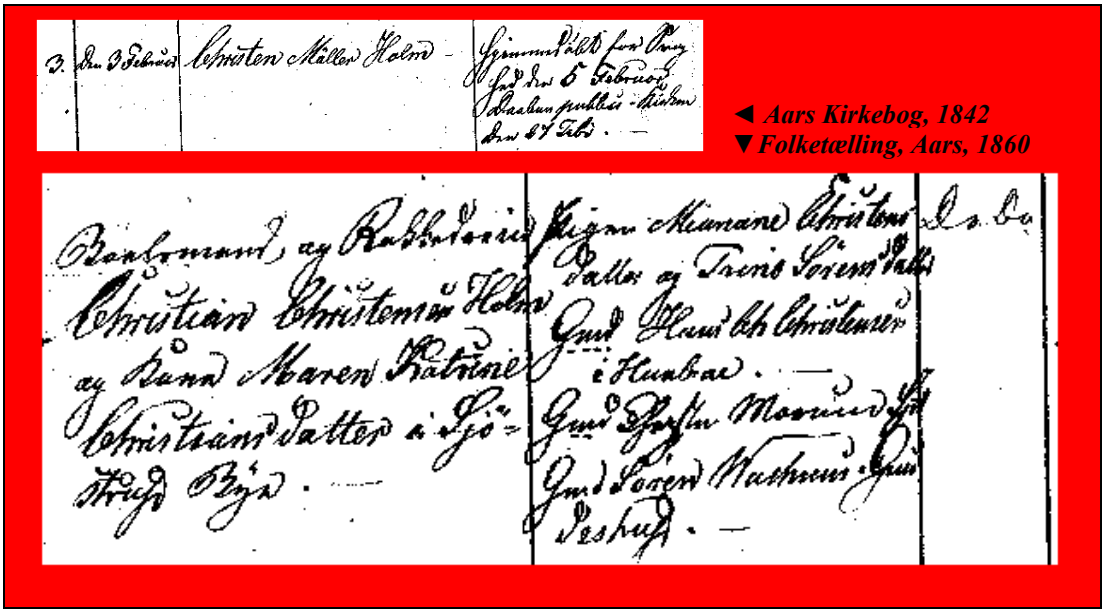

◄ *Aars Kirkebog, 1842*
▼ *Folketælling, Aars, 1860*

I Års Kirkebog af 1842 (se forrige side) kan vi se, at boelsmand og rokkedrejer Christian Christensen Holm og Maren Katrine Christiansdatter i Sjøstrup By den 3. februar fik døbt Christen Møller Holm (bror til vor oldefar Andreas Christensen Holm).

Af folketællingslisten 1870, Års, fremgår, at Christian Christensen Holm nu er gift med en **Else Marie Andersdatter**. Dette passer med, at Aages faster **Else Kathrine Holm** skriver, at faderen senere gifter sig med en, som (også) hed Else og som de kaldte Elsemær.

Aage Holm omtaler fasteren Else Kathrine Holms breve og notater om slægten. Hun er født den 3. december 1885 og boede i Akkerup på Fyn. Hendes beskrivelser er dateret Akkerup 1970. Aage Holm husker hendes breve til sine forældre, Dorthea og Søren Holm. Brevene handlede ofte om madlavning og syltning og den slags.

Else Kathrine Holm nævner, at hendes faders far var *rokkerdrejer* i Sjøstrup og havde 9 børn, som hun remser op: Karl i Fjeldsø, Ole i Støttrup ved Haubro, Kristian i Års, Peter i Sjøstrup, vores far Andreas i Rørbæk - (Elses far, vor oldefar), Krænmøller og Søren i Amerika, Kresten, som var døvstum og skomager, og faster Marie i Skrødstrup ved Mariager. Moderen døde efter den sidste (Karl) blev født.

Senere skriver Else, at faderen giftede sig igen med en, som (også) hed Else, men blev kaldt "*Elsemær*". Hun fortæller, at to af dem rejste til Amerika. Den ene var "Krenmøller" (formentlig Kristen Møller Holm, født den 1842). Den anden hed Søren. Hun husker også, at de var hjemme og sige farvel inden de rejste i 1891 eller 92.

Aksel Holm fortalte:
Under et besøg hos Aksel Holm på Rørbæk Lokalarkiv i november 2010, havde han medbragt et maleri af gården nord For Rørbæk, som Frederikke og Andreas Holm ejede (se nedenfor). Gården bliver kaldt "Holmgård". Aksel Holm ejer gården i dag. På fotografiet t.v. ses en kvinde ved en trækasse og en ged i forgrunden. Aksel Holm fortalte, at det er **Frederikke Holm** (vor oldemor)**,** som står ved trækassen, der var bygget over *kælden* (gammelt ord for kilde el. brønd).

Else Kathrine Holm fortæller om sine forældre:

"Vores far og mor har også arbejdet hårdt. De kom til Rørbæk, hvor det meste var hede. Bygningerne var usle. Der var murstensgulve i køkkenet, skorstenshullet var lukket. Men, det var ikke nogen dans på roser, som man siger. Jeg husker, de var oppe kl. 4 om morgenen, og oppe i Skovmosen at skære tørv. Hjemme igen, når vi børn skulle i skole, malke og have køerne på græs.

Maleri af Holmgård

Om vinteren sad mor tit og spandt til kl. 1-2 stykker om natten. Der skulle jo meget til, og hun spandt til tøj til kjoler, tøj til far og drengene, til strømper og til dyner. Jeg har da 4 dyner, som jeg fik derhjemme. De to underdyner bruger vi da endnu.

Om vinteren sad mor tit og spandt til kl. 1-2 stykker om natten. Der skulle jo meget til, og hun spandt til tøj til kjoler, tøj til far og drengene, til strømper og til dyner. Jeg har da 4 dyner, som jeg fik derhjemme. De to underdyner bruger vi da endnu.

Vi har også været 9 børn. Den første var dødfødt. Så var der en dreng mellem Kristian og Søren. Han døde som lille. Og en pige mellem Mejner og Marie. Det kan jeg huske, hun var vist kun 6 uger. Jeg kan huske, mor stod i køkkendøren og græd, da far og farbror Peter gik med den lille kiste under armen. Jo, det var slid og slæb. Somme tider også smalhans, som man siger.

Jeg kan huske en juleaften, da var det vist rigtig småt. Hvad vi fik at spise, kan jeg ikke huske, men det står så tydeligt for mig, vel fordi de var kede af det. Mor sad og spandt, far læste juleevangeliet i Biblen. Vi unger sad på rad på slagbænken. Bagefter spillede far kort med os: Skitmas og Bøv. Jeg tror, det var før, Meiner blev født. Ak ja, men ellers har jeg aldrig set dem triste eller kede af det."

Else Kathrine Holm fortæller også, at hendes far diskuterede politik med Brøgger og Kristian. De var ivrige alle tre, mens Søren sad og lo hjerteligt.

Oldeforældre

Andreas Christensen Holm, født den 22. april 1846 i Sjøstrup. Han er søn af Christian Christensen Holm, født i 1804, som jf. notater i Aage Holms afskrifter var rokkedrejer i Sjøstrup ved Års. Jf. Folketællingslisten Års 1760, opslag 17, var Christian Christensen Holm gårdejer i Ulstrup. Andreas Christensen Holm er far til vor morfar Søren Peter Marinus Holm, født den 24. juli 1883 i Rørbæk Sogn. Andreas Christensen Holm blev gift med **Frederikke Augusta Sørensen Brøgger** den 13. marts 1876. Det var her familierne Brøgger og Holm blev koblet sammen. De flyttede samtidig til en ejendom øst for Rørbæk, hvor de stadig boede ved deres guldbryllup i 1926.

Ejendommen blev senere overtaget af Søren Holms bror Meiner og hustruen Ane Marie, og derefter af sønnen Aksel Holm, som stadig ejer gården. Et notat[1] fortæller, at *"de kom med tomme hænder og tog fat på en forfalden ejendom. Men, ved fælles ihærdigt arbejde og nøjsomhed lykkedes det dem at drive ejendommen frem til et mønsterbrug. Hvert år på Frederikkes fødselsdag den 29. marts blev hele familien altid samlet på ejendommen til stor fest"*.

◄ ***Frederikke og Andreas Holm***

Aage Holm skriver, at han oplevede vældige diskussioner mellem Brøgger og Kristian, der var skræddermester i Års. Diskussionerne skyldes ofte skræddermester Kristian, der det ene år nærmest var socialdemokrat. Det næst år lød det til, at han var "jehova". Aage fortæller videre, at når fætrene mødtes ved de store fester, gik de ud på marken bag ejendomme og tog "kropstag" for at finde ud af, hvem der var stærkest.

Andreas Holm var sognefoged i Rørbæk i 34 år. Som anerkendelse blev han dekoreret med Dannebrogsmændenes Hæderstegn i 1922. Ved den tid blev han fuldstændig blind.

[1] Kilde: Jens Ole Holm Nyvang, Kousted, som i et notat dateret 9. aug. 1975 har skrevet af efter "Avisen", nærmere?

Parret fik 9 børn. Og ifølge en afskrift fra "avisen" har et af børnene skrevet om forældrene i anledning af deres guldbryllup: *"Rikke* [Frederikke blev kaldet Rikke] *er endnu så rask, at hun trods sine 74 år kan røgte sin gerning som kogekone omkring ved egnens gilder. - Ja, vi børn har meget at være vore kære forældre taknemlige for. De lærte os at være tro og pålidelige i al vores færd, de lærte os, at arbejdet er en velsignelse og at hjælpe andre, når det er nødvendig …, æret være deres minde i kærlighed". Beboerne afholdt en fest for guldbrudeparret og hele familien i forsamlingshuset."*

Aage Holm fortæller i et andet notat, at Rikke fik 3 kr. om dagen, når hun arbejde som kogekone.

Vor anden morbror Andreas Brøgger Holm (født den 26. sep. 1911) fortæller i sin egen historie, "*Et rigt liv",* at han deltog i sine bedsteforældres guldbryllup (marts 1926) og skriver: *"Bedstefar var nu helt blind, men vennerne svigtede ikke. Andreas og Rikke var meget afholdte og respekterede og nød respekten fra befolkningen. Hans valgsprog var: - Ret skal være ret, og uret skal sgu ikke være det."*

Andreas Holm døde 20. juli 1929 i hjemmet i Store Rørbæk. I den forbindelse blev der skrevet i "avisen", at Andreas Holm allerede for nogle år siden havde måttet opgive sin gerning som sognefoged og lægdsmand på grund af svigtende helbred. Han og hustruen Rikke nød kærlig pleje hos deres søn og svigerdatter, hvor de boede.

En dødsannonce er underskrevet af Frederikke Holm: *"At vor kære mand, fader og svigerfader, fhv. Sognefoged og Dannebrogsmand Andreas Holm, født 22. april 1846, er afgået ved døden 83 år gammel, bekjendtgøres herved slægt og venner. St. Rørbæk, den 20. juli 1929. Begravelsen foregår fra hjemmet torsdag den 25. juli kl. 12. Frederikke Holm."*

Familiebillede 1920 - 21

Forreste række fra v.:* Store Dres (Christian skræddermesters søn), Åge Holm (morbror), Kristen Holm (morbror), Bette Dres (fra Doense malerens søn), Maleren (Richards fra Doense), Svend Holm (sømanden), Brøgger Holm (morbror), Ebba Holm (datter af Christian skræddermester), Ester Holm (moster). *Midterrækken fra v.:* Anne (Aksel Holms søster), Anne Marie (Aksel Holms mor), Christina (Aksels farbror Brøggers kone), Christian (Aksels farbror Brøggers dreng). Frederikke Holm (vor tipoldemor). Andreas Holm (tipoldefar), Alma (skræddermester Kristian Holms kone), Erna (skrædderens datter), Dorthea (vor mormor) med *Ruth (vor mor på skødet).* Ellen (datter af maler Marinus Nielsen, Doense). *Bageste række fra v.:* Frederik Andreas Meiner Holm (Aksels far), Brøgger i Ladelund, Else Kathrine Holm (faster på Fyn), Mille (skrædder Kristian Holms datter) Marie i Doense, Aksels fatter, Maleren, Marinus Nielsen (gift med Marie, Aksels faster), Søren Holm (morfar), Kristian Holm (skræddermester i Rørbæk og Års).

Kilde: Aksel Holm, Rørbæk.

Efterårsmanøvre 1929

I efteråret 1929 var der revy (efterårsmanøvre) i Kjemtrup nord for Rørbæk. Kong Christian den 10. var til stede under begivenheden. Han kom ridende til hest lige hen til det sted, hvor Andreas Brøgger Holm stod. En gammel kone, Kirsten Torndal, udbrød: "Nej! er det kongen?". Det var en stor oplevelse dengang, uden TV og radio.

Oldemor Frederikke Holm var stadig kogekone. Hun lavede frokost til kongen på den gård, hvor manøvren blev afholdt.

.

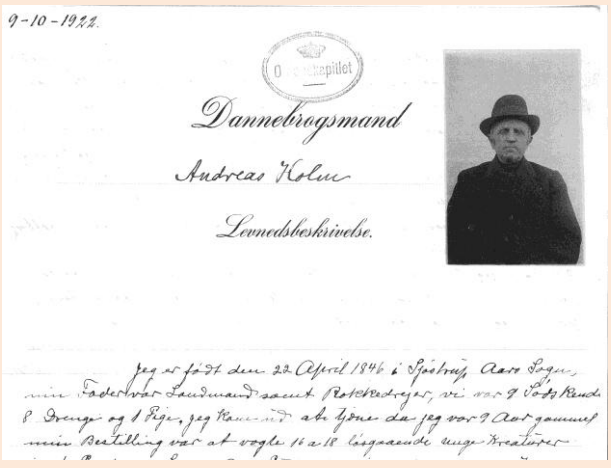

9-10-1922.

Dannebrogsmand

Andreas Holm

Levnedsbeskrivelse.

Jeg er født den 22 April 1846 i Sjøstrup Aars Sogn, min Fader var Landmand samt Rokkedrejer, vi var 9 Søskende 8 Drenge og 1 Pige, jeg kom ud at tjene da jeg var 9 Aar gammel min Bestilling var at vogte 16 a 18 løsgaaende unge Kreaturer

Andreas Christensen Holm blev udnævnt som dannebrogsmand

Den 9. oktober 1922 indleverede Andreas Holm en *Levnedsbeskrivelse* til De Kongelige Ordners Historiograf. Heri skrev han, at han blev født 22. april 1846 i Sjøstrup, Aars sogn, og at hans fader var landmand og rokkedrejer. Endvidere, at de var 9 søskende, hvoraf 8 var drenge og en pige. Desuden skriver han:

"Jeg kom ud at tjene, da jeg var 9 år gammel. Min bestilling var at vogte 16 a 18 løsgående unge Kreaturer i et Porskjær. Som 9 års Purk følte jeg mig som en Konge ved at blive overdraget Ledelsen og Kommandoen af så store en Flok Kreaturer, men undertiden kneb det svært for de små Ben, da Hjorden delvis nu var omgivet af Kornmarker. Men da jeg altid fik en god Madpose med, når jeg skulle i Kæret, hvilket satte Kræfter og Mod, så jeg var helt Situationen voksen.

Jeg var bleven forlovet med en Lærerdatter, [Frederikke Brøgger], og tænkte nu så småt på at finde os et Hjem. Det var ikke let i de Tider, da Ejendomme i den Periode var meget dyre og Pengene så godt som ingen. Men jeg fordristede mig dog til at købe en Ejendom til 6.600 Kr., hvorpå blev betalt 600 Kr. Ejendommen var på cirka 20 Tdr. Land, hvoraf 8 Tdr. Land var Hede, men lå samlet. Marken var så godt som uden Kultur. På Ejendommen stod en gammel faldefærdig Hytte med en Stue og et lille Rum, som kaldtes Køkken og uden Loft. Til Stuen måtte man gå et par Trin ned, førend man nåede Gulvet, som bestod af nogle Lerklumper. Brønd var der ingen af, og ikke et Træ eller en Busk fandtes på Ejendommen, og Avlsredskaberne var uden værdi. Besætningen bestod af to Træk Stude og en udlevet Ko, som havde afgivet Ævred at yde Mælk.

I 1888 blev jeg udnævnt til Sognefoged og Lægmand for St. Rørbæk Sogn. Jeg var ikke så glad ved den Udnævnelse grundet på, at jeg ikke syntes mine Skolekundskaber var på den ønskede Højde.

I min skoletid gik det ikke så nøje, hverken med Undervisningen eller at passe Tiden. Og, under de fastsatte Undervisningstimer tog Læreren ofte Bøssen på Nakken og gik på Jagt, og havde Jagtudbyttet været dårligt, så vankede der af Tampen, når han kom hjem. Ja, man lærte grumme lidt dengang. Så jeg syntes at have Betænkeligheder over at modtage Hvervet som Sognefoged. Men, Borgermesteren trøstede mig med, at det nok skulle gå, og det har jo også vist sig, at jeg tilfredsstillende har udfyldt mine Forpligtelser såvel over for Overordnede som Underordnede, hvorfor nævnte Bestilling aldrig har været mig til Besvær."

Fire af slægtens medlemmer hædret med Dannebrogordenen:

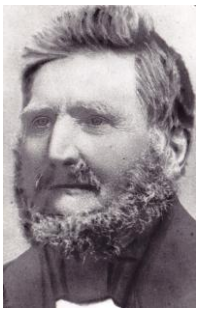

1910:

Christen Sørensen Brøgger, lærer, sparekassemand (tipldefar)

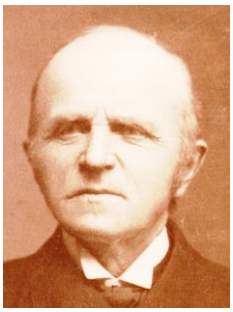

1922:

Andreas Christensen Holm, landmand, sognefoged (oldefar)

2005:

Jesper Skovhus Poulsen, koncerndirektør for Skat (Dorte og Jens Eriks søn)

2007:

Kristian Skovhus, kriminalinspektør, FN og EU arbejde i Palæstina (bror)

Fakta

Dannebrogordenen

I Dannebrogordenens statutter fra 1693 står der, at ordenen gives til dem, *"som ved Dyd, tro Tieniste og mandige Bedrifter have giort sig frem for andre berømmelig"*. I begyndelsen kunne kun adelige dekoreres, men i 1679 blev hierarkiet erstattet af en rangfølge, der var betinget af placering i enevældens embedsvælde - og ikke af adelig herkomst.

Skræddermester Christian Holm

Traditionelt har de fleste i vores slægt været landmænd og lærere. Men der har også været en præst, kroejere, en mekaniker, en skomager, fiskere og mange erhverv. Desuden har der været en skræddermester:

Christian Holm er morfar Søren Holms ældste bror, født i 1878 i Rørbæk. Han blev gift med **Alma Holm**, født 1881 i København. Christian Holm døde på Ålborg Kommunehospital i 1949.

Alma og Christian Holm havde fire børn, alle født i Rørbæk:

Andreas Holm, f. 1908.
Ebba Holm, f. 1912.
Erna Holm, f. 1916.
Alfrida Holm, f. 1916.

Bemærk, at to af børnene blev født med godt en måneds mellemrum i henhold til Folketællingen i 1921, (en åbenlys noteringsfejl).

◄ Christian Holm til højre.

En dødsannonce fortæller, at Christian er født i Rørbæk, hvor hans far (Andreas Holm) var landmand. I en ung alder kom han i skrædderlære i Hobro. Efter at have arbejdet som svend i nogle år, begyndte han sin forretningsvirksomhed i sin fødeby, hvor han virkede i 13 år.

Herefter etablerede han en skrædder- og herreekviperingsforretning i Aars.

I årenes løb oparbejdede han en betydelig forretning. På grund af svigtende helbred, solgte han den i 1942 og flyttede til Aalborg. Han var i flere år medlem af skræddermesterforeningens bestyrelse.

I en dødsannonce meddeles det, at Alma Holm, Reberbanegade 42, er afgået ved døden i 1962.

Den 21. december 1939 omkom mors fætter, Svend Holm, ved en minesprængning. Han blev 24 år og var søn af mors farbror, Christian Brøgger Holm. Dette er, hvad en avis berettede om ulykken:

Ung Nordjyde omkommet med svensk Damper

Førstestyrmand Svend Holm fra Suldrup på den Minesprængte Damper "Mars"

KØBENHAVN, 27. december, RB.
Det oplyses nu, at den eneste overlevende fra den i Nordsøen minesprængte Damper "Mars" af Helsingborg, nemlig 2. Styrmand Herman Nilsson, er blevet afhørt i Kristianstad. Han bekræfter en oplysning fra Mønstringskontoret i Helsingborg om, at der var tre danske blandt Besætningen, som maa befrygtes at være omkomne, deriblandt Førstestyrmand Svend Holm fra Suldrup.

Førstestyrmand Svend Holm var født 16. april 1915 i Brunholm i Suldrup som ældste søn af Gdr. Chr. Brøgger Holm, der nu bor i Ladelund ved Haverslev.

Han havde pløjet søen siden sin Konfirmation, da han kom med Skoleskibet "George Stage". For to aar siden tog han Styrmandseksamen og Skibsførereksamen med god Karakter, og i indeværende aar havde Holm for en Del sejlet som Førstestyrmand. Da Krigen brød ud, skrev hans Far til ham om at komme hjem, men dette passede dog ikke den raske Sømand. 14 Dage før Jul fik Svend Holm Hyre i Helsingborg paa den svenske Damper "Mars", og det var paa Tilbagerejsen fra England, at Ulykken skete.

Avisen skriver ikke, hvem der sænkede "Mars", men det kan man læse på det tyske Wikipedia:

21. Dezember 1939: Versenkung des schwedischen Dampfers Mars mit 1.475 BRT. Der Dampfer wurde durch einen G7a-Torpedo versenkt. Er hatte Kohle geladen und befand sich auf dem Weg von Leith über Malmö nach Stockholm, Es gab 18 Tote.

►

21. december 1939: Forlis af den svenske damper Mars på 1.475 BRT. Damperen blev sænket af en G7a – torpedo. Den var ladet med kul og var på vej fra Leith over Malmø til Stockholm. Der var 18 omkomne.

Også på svensk Wikepedia findes der en omtale af forliset:

När fartygen kl 06.30 den 21. december 1939 befann sig på Nordsjön, (lat N57, long O0,20´) skedde en fruktansvärd explosion på Mars styrbordssida midskepps. Sekunderna efteråt regnade det av kolstycken, bunkerluckor och annat löst somhade varit stuvat midskepps, över bryggan. Fartyget började omedelbart sjunka, varför de som befann sig på bryggan sprang ned till flotten på tvåans lucka. Kring flotten samlades sex a´sju man, hur många var ej lätt att veta i mörkret och villervallan. När fartyget sjönk bröts det av på mitten, varvid förskeppet reste sig lodrätt uppåt med påförljd att flotten kom under riggen, där den fastnade och pressades ned under vattnet. När den lossnade och flöt upp var det endast tre man kvar. Höga rop om hjälp hördes utifrån sjön, men ingenting kunde göras för de ropandes räddning. Flotten började driva vind för våg. De tre som hade lyckats hålla sig kvar signalerade med en ficklampa till Ångaren Carl Henckel som uppfattade signalerna och kunde vända och bärga de tre männen från flotten. Ingen annan av Mars besättning kunde upptäcks vid olycksplatsen.

Dorthea og Søren Holm

Vore bedsteforældre hed Dorthea og Søren Holm. De blev altid omtalt som "bedstemor og bedstefar i Rørbæk", men de boede, som det fremgår nedenunder, mange forskellige steder i løbet af deres ægteskab. Oplysningerne om bedstemor og bedstefar er taget fra morbror Aages optegnelser "Mor og far, som jeg husker dem".

Nogle punkter fra deres ungdomsliv:

Søren Marinus Holm

- Født i Rørbæk 1883.
- Arbejdede som karl på en gård i Sjøstrup ved Års, vistnok før han blev konfirmeret.
- Karl hos pastor Rasmussen i Ravnkilde.
- Soldat i Århus. Indkaldt til Sikringsstyrken under 1. verdenskrig.
- Elev på Støvring Højskole.

Dorthea Kathrine Holm

- Født i Rørbæk i 1889.
- Hendes pigenavn var Bertelsen.
- Arbejdede som ung pige i huset i et halvt år hos snedker Kristian Jensen, Rørbæk.

Nogle årstal

- **1909**: Bedstefar var i en periode karl i bedstemors hjem. Her lærte de hinanden at kende og blev gift i 1909. Samme år købte de en landejendom på Thorup Hede ved Rold. Her fødtes den ældste søn, Aage, i 1910.
- **1912**: Bedstefar blev præstegårdsforpagter i Rørbæk, en stilling som han havde i 8 år. Her fødtes Brøgger i 1911, Kristen 1913, Esther i 1914 og vores mor, Ruth, i 1918.
- **1920**: Købte en gård i Broløs ved Mariager. Her fødtes Jens i 1822.
- **1922**: Købte hus i Rørbæk. Bedstefar blev arbejdsmand.
- **1923**: Købte landejendom i Døstrup Søndermark.
- **1940**: Overtog et hus i Rørbæk, som vores oldeforældre, Ane Marie og Jens Christian Bertelsen havde bygget. Dette hus overtoges seneres af moster Rikke og hendes mand Verner.

Bedstemor og bedstefars bryllupsbillede 1909

Det eneste, Aage nævner om vores mor i sine optegnelser, er følgende passus:

"Jeg husker, da Ruth blev født. Det var vist en skærtorsdag morgen, at vores unge pige Kristine kom og vækkede os af vores blide søvn i slagsengen og fortalte os, at vi havde fået en lillesøster. Det var en stor overraskelse."

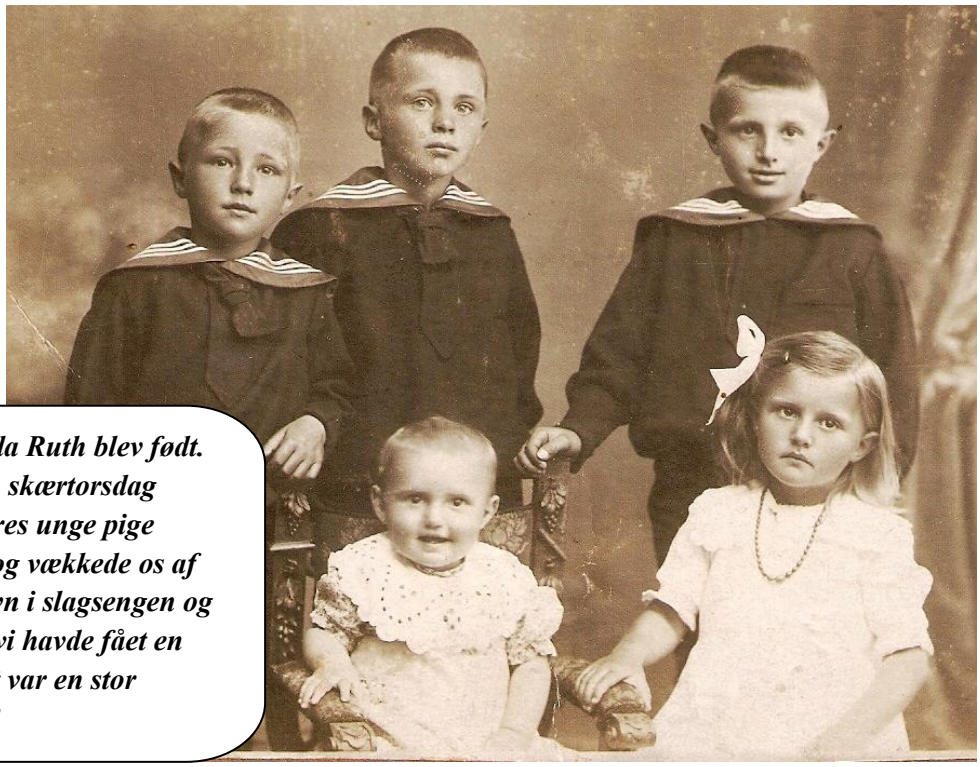

Dette foto må være taget ca. 1919, mens bedstefar var præstegårdsforpagter. Siddende fra venstre: Mor og moster Esther. Stående fra venstre vores morbrødre Kresten, Brøgger og Aage.

Træk fra bedstemor og bedstefars liv

Bedstemor Dorthea beretter i Aages optegnelser om sin skolegang hos "den gamle degn", der hed Astrup, i en gammel skolebygning vest for Rørbæk. Hun fortæller, hvorledes det godt kunne betale sig at have en høne eller noget andet med til "degnemadammen", for så kunne man nemlig komme til at sidde øverst i klassen. Bedstemor brød sig ikke rigtigt om det, idet det jo kunne virke som en slags bestikkelse, sagde hun. (Bemærkning: Dengang var det ofte normalt, at de elever, der havde sværest ved at lære, blev anbragt på de bageste rækker i klassen).

Bedstefar ville gerne have været snedker, men da læretidens længde skulle aftales, kunne hans far og en snedkermester ikke blive enige. Bedstefar måtte så blive landmand, hvilket ifølge morbror Aage vist ikke havde hans helt store interesse.

Bedstemor og bedstefar boede kun de første tre år af deres ægteskab på Thorup Hede, idet bedstefar blev præstegårdsforpagter i Rørbæk i 1912. Dengang var det ofte en del af præstens aflønning på landet, at han havde en præstegård, der egentlig var en rigtig bondegård. Præsten arbejdede ikke selv med landbruget, det havde han folk til. Forpagterboligen og præstegårdens udhuse var én lang stråtækt bygning, som lå parallelt med landevejen. På gårdspladsen foran laden var der en hestegang, hvor heste trak tærskeværket i laden, når der skulle tærskes korn.

Selve præsteboligen lå lidt mere tilbagetrukket. "Præsten have havde en pragtfuld have med nøddegang, hvor vi legede med præstens børn," skriver Aage. "Neden for præstens have var der en eng med dejligt grønt græs på en skråning, hvor vi kunne trille nedad mod bækken," fortæller han videre. Udover at stå for driften af præstegården, bestod en del af bedstefars arbejde i at køre præsten til gudstjeneste i kirkerne i Grynderup og Stenild i et af præstens forskellige hestekøretøjer, som børnene beundrede meget, skriver Aage.

Aage fortæller, at bedstefars vinter på Støvring Højskole betød meget for hans interesse for litteratur og åndsfag i det hele taget. Når han om aftenen kom ind fra stalden, kunne han finde på at sætte sig på gulvet og synge for børnene, der sad omkring ham. Det var mest Jeppe Aakjærs sange,

der blev sunget. Han læste også højt for børnene. En vinter blev der læst op af Charles Dickens' "Oliver Twist", hvor børnene aften efter aften blev rystet over den grusomme jøde.

Aage fortæller om en dramatisk hændelse, hvor Søren Holm (vor bedstefar) blev syg. Lægen mente, at han var ramt af den spanske syge, som mange døde af. Han blev kørt på sygehuset i Hobro af sin svoger Jens. Turen på 11-12 km foregik over stok og sten i en jumbe og varede kun 18 minutter. På sygehuset opdagede man, at bedstefar havde en perforeret blindtarm samt bughindebetændelse, og sent ud på aftenen kom der besked til bedstemor om, at hvis hun ville se bedstefar i live, skulle det være nu. Bedstefar kom sig - men måske ikke helt, idet folk, der havde kendt ham sagde: "… at han der fik et knæk, som han aldrig helt kom over."

Julen var en højtidsstund i hjemmet. Juletræet blev hentet på et sted, der hed Rævedal. Juleaften skulle alle børnene i baljen og så i seng. Derefter blev der slået på kakkelovnslågen med ildtangen, hvilket skulle forestille at være nissernes kanebjælder, som kom for at pynte juletræet. Børnene måtte ikke se det pyntede juletræ, før det var tændt. Der var ikke mange gaver, men sådan var skikken dengang. Alligevel, skriver Aage, at juleaften var noget helt enestående og højtideligt.

Familien var religiøs, men der var ikke tale om fast kirkegang om søndagen, og der blev ikke talt meget om kristendommen i hjemmet. Men om aftenen bad bedstemor Fadervor med børnene samt den gamle bøn: "Jesus, bed for mig, bed mig ind i Himmerig, der at leve, der at bo i evig fred og ro. Amen." Om vinteren var der danseskole på egnen, men det måtte man ikke deltage i, for det ville præsten nemlig ikke bryde sig om, mente bedstemor.

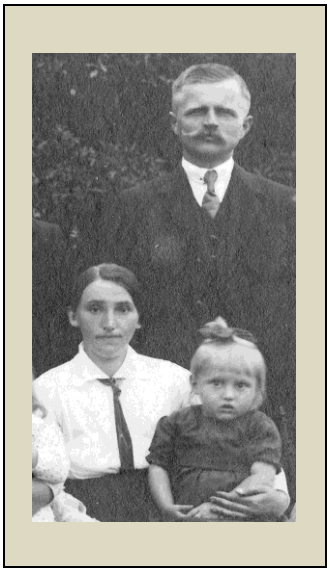

I 1920 udløb forpagtningsperioden på præstegården. Søren og Dorthea ville gerne have deres eget. De købte en gård i Broløs ved Mariager. Det var en gård på 30-40 tdr. land mark samt samme areal i uopdyrket hede og enge. Her i Broløs blev Aage og hans brødre sat til at arbejde på gården, som det var skik og brug. Aage skulle passe køer og svin, men der var uheld med grisene, og indtægterne var små. Der kunne også være problemer med kornhøsten. Aage omtaler en meget tør sommer i begyndelsen af 1920'erne. Jorden var let [sandjord], og der var næsten ingen avl. Det blev nødvendigt i perioder at tage ud på heden for at slå lyng til kreaturfoder. Det gjorde et voldsomt indtryk på børnene, når de hørte de voksne tale om, at det ville blive en katastrofe, hvis der ikke kom regn i løbet af få dage.

◄ ***Mor som 3-årig sammen med bedstemor og bedstefar***

Økonomien fortsatte med at svigte. Det gjorde også indtryk, da der en dag kom en mand og skulle opkræve 9 kr. til haglskadeforsikringen, et beløb som ikke kunne betales. I 1922 blev gården i Broløs solgt. Aage fortæller, at han var bundulykkelig, idet tiden der havde været den bedste i hans barndom. Her havde man gode kammerater, leget ved åen, bygget dæmninger og prøvet at fange fisk.

Familien boede dernæst et år i Rørbæk, hvor bedstefar arbejdede som arbejdsmand. I september 1923 købte de en ejendom i Døstrup Søndermark. Her tegnede økonomien heller ikke til at blive for god. Således var kornet på den nyerhvervede ejendom endnu ikke kørt i hus i september, mod normalt i august, og var groet anden gang på grund af en tørkeperiode.

Økonomien gjorde ondt. Det blev ikke bedre af udgifterne i forbindelse med bedstemors sygdom (hun led af basedow). Der blev søgt læge i Aalborg, og der var tale om dyre lysbehandlinger til 35 kr. per gang.

Mon ikke dette foto er taget omkring 1930, da mor var 11-12 år, og familien boede i Døstrup? Mor sidder længst til venstre. Dernæst følger moster Lise, moster Rikke og moster Esther.

Aage husker den glæde, der var en aften, hvor bedstefar kom hjem efter et møde med sygekassen og kunne fortælle, at den ville betale for lysbehandlingen.

Der blev anskaffet en ged, hvis skjoldbruskkirtel var fjernet. Dens mælk skulle virke helbredende. Jo, det var hårdt i hjemmet. Aage kan huske, hvordan man om natten kunne ligge og lytte, når forældrene drøftede, hvordan de skulle få pengene til at slå til.

Huset i Rørbæk

I 1940 døde vores oldefar, Jens Christian Bertelsen, som havde fået bygget et hus i Rørbæk. Vores bedsteforældre, Dorthea og Søren Holm, flyttede ind i huset. Vores oldemor, Ane Marie Bertelsen, kom til at bo på aftægt i den ene ende af huset. Hun døde i 1943.

I 1944 døde bedstefar, og nu flyttede moster Rikke og hendes mand Verner ind i huset, og bedstemor kom til at bo på aftægt i huset, indtil hun kom på alderdomshjem i Rørbæk. Hun døde i 1978. Moster Rikke og Verner boede derefter i huset, der kom til at hedde *Rikke*, indtil 2009. Det blev et hus, som fik betydning for os børn, når det drejede sig om mors side af familien, på samme måde som *Thomasminde* i Blære var betydningsfuld for Skovhus-siden af familien.

Moster Lise

Om bedstefars begravelse skrev avisen jf. vor fætter Jens Ole Holm Nyvang (moster Lises søn):
"Kirkebetjent Søren Holm (født 24.07.1883) i Rørbæk jordedes under stor deltagelse på Rørbæk Kirkegård. Der var et stort følge, og blandt de mange kranse var der flere signerede … Pastor Stougaard, Rørbæk, og afdødes søn (pastor) Kresten Holm, Aalborg, talte ved båren. Sidstnævnte talte personligt og gribende om sin fader som et menneske, der ikke ønskede noget for sig selv, men alt for andre. Pastor Holm foretog jordpåkastelsen, og en anden søn, lærer Aage Holm, Nørager, takkede for deltagelsen."

Mors søskende

Aage Peter Holm, f. 31. jul. 1910, gift med Martha.

Aage var førstelærer i Lee og siden i Bjerringbro. Martha var sygeplejerske.

Børn:
- Mogens
- Preben
- Jørgen

Andreas **Brøgger** Holm f.d. 26. sep. 1911, gift med Agnes.

Agnes og Brøgger havde en gård i Kgs. Thisted og senere i Lønborg.

Børn:
- Tove
- Inge
- Kirsten
- Kristian

Kristen Marinus Holm, f. 4. apr. 1913, gift med Ingrid.

Kristen var sognepræst i St. Brøndum og senere i Ølgod. Ingrid var organist.

Børn:
- Søren
- Erik
- Bodil
- Bjarke

Ester Holm, f.d. 30. sep. 1914, gift med Kristian Christensen.

Ester og Kristian have landbrug ved Glenstrup Sø og senere ejede de Nørager Hotel.

Børn:
- Vibeke Holm
- Inge Marie Holm

Jens Holm, f. 27. mar. 1922, Gift med Astrid.

Astrid og Jens havde landejendom i Svingelbjerg og flyttede senere til Farsø.

Børn:
- Leif Leo
- Bodil

Frederikke Augusta Holm, (**Rikke**) f. 31. jan. 1928, gift med Verner Pedersen.

Verner var ansat ved Nørager kommune.

Barn:
- Michael

Anna **Lise** Holm, f. 1. marts 1929, gift med Egon Nyvang.

Lise og Egon drev først landejendom i Kousted ved Randers. Siden bestyrede Lisa Råsted Mejeriudsalg.

Børn:
- Karen Ruth
- Jens Ole Torben

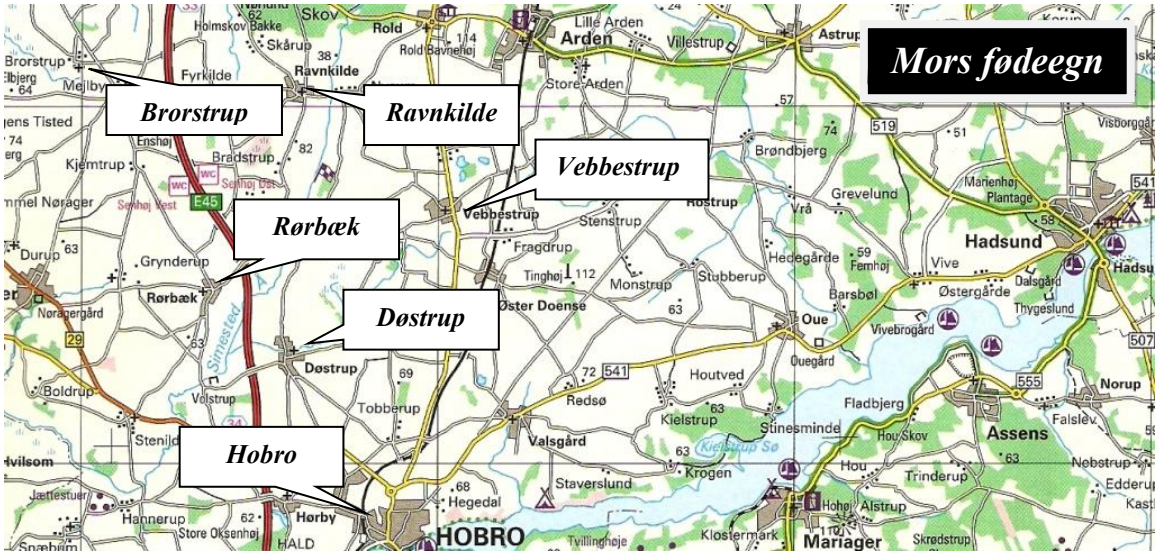

Brøgger slægten

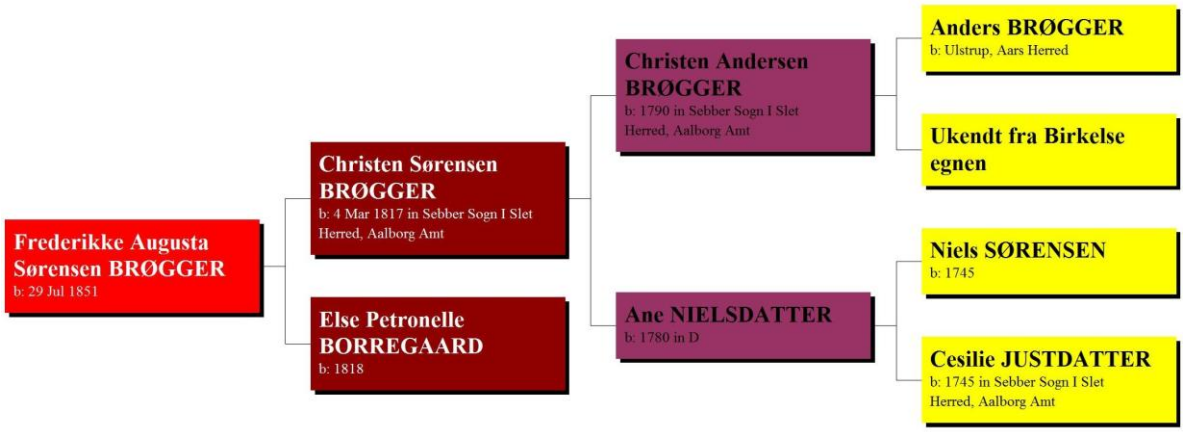

Christen Sørensen Brøgger

Vores tipoldefar, Christen Sørensen Brøgger (CSB), skrev en omfattende dagbog, som rummer mange værdifulde detaljer om hans forældre, bedsteforældre og slægten i øvrigt. Om dagbogen skriver han selv bl.a.:

"*På Snedsted Seminarium var det befalet, at enhver seminarist skulle føre dagbog. Den skik fandt jeg ikke så ilde og besluttede derfor, da jeg kom af seminariet at blive ved med at føre en sådan bog. Dog ikke således, at jeg dag for dag ville nedskrive, hvad der skete i mine omgivelser. Jeg ville optegne de begivenheder, der kunne få interesse for mig, for siden i en ældre alder, om jeg skal blive gammel, at læse dem og dermed tænke tilbage på mit liv.*"

Han indleder dagbogen med detaljerede beretninger om især sine forældre og bedsteforældre. Dette afsnit er hovedsagelig baseret på dagbogen.:

3 x tipoldefar

Anders Brøgger, CSBs farfar. Beretningen om ham er dog noget begrænset: Anders Brøgger er født i Ulstrup i Års Herred. Fødselsdatoen er ikke nævnt. Navnet *Brøgger* skulle ifølge forlydender gå et par hundrede år tilbage, hvor en "Søren Brøgger" skal have været bryggerkarl i København. Han vendte senere hjem og overtog slægtsgården, og y var blevet til ø …

2 x tipoldefar

Christen Andersen Brøgger, far til CBS, er født i 1790 i Barmer og døde vistnok i 1870. Han giftede sig i 1811, 21 år gammel, med **Ane Nielsdatter**, der var enke efter skomager og garver Søren Schønning, Løgstør. Parret flyttede til Nibe i 1805, hvor Søren Schønning døde i 1810. De havde 4 børn sammen. Børnenes arv blev sat i Overformynderiet.

Christen Andersen Brøgger var "slegfredbarn", dvs. født uden for ægteskab. Han boede den første tid hos moderen, hvis navn ikke er nævnt. Men CSB fortæller, at hun kom fra Birkelse-egnen i Vendsyssel. Da Christen Andersen Brøgger var 4 år gammel, tog Niels Kjær i Sebbersund ham til sig. Niels Kjær var svoger til Niels Sørensen (se side 68). CSB skriver herom: "*Da han, (*Christen Andersen Brøgger*) var 4 år gammel, tog den her i mine optegnelser nævnte svoger til min bedstefar, Niels Kjær i Sebbersund, ham af nåde og barmhjertighed til sig og fødte og klædte ham og gav ham i det hele en kristelig opdragelse. Han kom således på den måde til at høre til min moders familie, og det var en stor lykke*…".

16 år gammel stak Christen Andersen Brøgger til søs. Om vinteren arbejdede han på en gæstgivergård i Aalborg. Her kom han i kontakt med minister Reventlow. Christen fik plads som kammertjener hos ministeren. Det varede kun et år, fordi Reventlow var "pirrelig" og Christen var selvrådig, skriver CSB.

Christian Ditlev Frederik Reventlow, 1748-1827, dansk lensgreve og politiker. I 1786 fik han nedsat Den Store Landbokommission, hvor han selv havde en aktiv rolle.

I 1811 giftede Christen Andersen Brøgger sig med enken **Ane Nielsdatter**. Samme år blev han udkommanderet til flåden, men det fremgår af dagbogen, at han ved dyr bestikkelse af doktoren og officererne ved Fladstrands kanonbåde, fik lov at blive hjemme.

Da Ane Nielsdatter blev enke efter Søren Schønning, solgte hun huder og skind, som han havde efterladt sig. Pengene blev brugt til at købe fiskeredskaber. Sildefiskeri var en god indtægtskilde, men i årene 1807 – 1814 blev det på grund af Englandskrigen meget dyrt at skaffe salt til at lagre sildene i. Saltprisen nåede helt op på 100 rigsdaler for en skæppe. De engelske krigsskibe forhindrede samtidigt de danske handelsskibe i at sejle. Derfor blev silden solgt for næsten ingen penge.

Valsted Kro

Fjordby ikke kun idyl

Christen og Ane købte Valsted Kro i 1815 for 10.000 rdl. Der var en tilhørende god lille gård med flere gode fiskestader i fjorden. Statsbankerotten gjorde imidlertid, at gården med ind- og udbo måtte sælges for 2.200 rdl. *"De måtte gå fra gården uden at eje det, hvortil de kunne hælde deres hoveder,"* skriver CSB. Det står ikke klart, hvilket årstal de solgte kroen, men CSB skriver, at han blev født den 4. marts 1817 på den "… for hans forældre så ulykkelige kro".

◄ ***Valsted Kro i 1909 (avis ukendt)***

Efter fallitten med Valsted Kro måtte Christen og Ane begynde forfra. De fik jord at bygge på i Sebbersund af forældrene, (det må have været Niels Sørensen og Cecilie), der nu var omkring 70 år. Familien hjalp også med kaution og lån til fiskeredskaber.

Stranden ved Valsted hvorfra vore forfædre fiskede

Fængsel

Christen skyldte også købmand Hoffmann i Aalborg 200 kr. Hoffmann ville ikke give henstand. En dag da Christen stod på Aalborg Torv og solgte røgede sild, blev han arresteret. Sønnen Morten, der var 13 år, rejste hjem og fortale Ane om situationen. Hun ventede til det blev mørkt, fordi hun var bange for "de *bedres* medlidenhed og spot". Hun sejlede så over fjorden til Nibe og fortsatte med hestevogn til Aalborg, hvor hun spurgte om vej til arresten. Ane fik morbror Søren til at betale gælden. Men der skulle overtalelse til at få Christen med hjem, idet han mente han var blevet uretfærdigt behandlet. Han ville selv have betalt gælden, blot han havde fået lidt henstand.

Fiskeriet tog af (blev dårligere) ved Sebbersund. Derfor flyttede familien i 1830 til Aggersund, hvor det gik bedre. Christen havde forpagtet fiskestader og kunne efterhånden købe jord og holde to køer. Han kom også ud af gælden til Valsted Kro og sagde ofte, at han håbede at komme til at hvile i sin grav som en ærlig mand. Der kom perioder i 1841 – 42, hvor Christen opgav fiskeriet på fjorden, men derefter gik det godt igen og han fortsatte indtil sin død i 1867.

De brune øjne

Christen Andersen Brøgger beskrives som en smuk mand, stor og kraftig med sort hår og **brune øjne**. [Vi seks søskende har tit undret os over, hvor de brune øjne kom fra]. Kom de ind i familien med Christen Andersen Brøggers ukendte mor fra Birkelse-egnen. Havde hun kendt en tater? Var hun selv tater? Var Christen Andersen Brøgger adoptivbarn? Han var en munter, venlig og ædruelig mand, skriver CSB. Han udtalte altid sine befalinger bestemt, og skulle det blive nødvendigt at gentage dem, kunne hånden godt følge med.

En dag blev Christen anklaget for at have sat sine fiskegarn ulovligt ud i fjorden. Herredsfogeden blev indblandet og Christen sagde til ham:

"Jeg tror om Dem, justitsråd, at De er en dygtig jurist, og jeg har bevis for, at De er en retfærdig dommer. Men her taler De om noget, som De ikke forstår. Jeg har været fisker, siden jeg kunne løfte en åre og har aldrig før i dag været anklaget for ulovligt fiskeri. Jeg er vis på, at når der her kommer mænd til at dømme i sagen, der kender til det, får mine garn lov at stå. Garnene fik lov at stå. Herredsfogeden sagde ikke mere."

Christen kom godt ud af det med pastor Haar i Næsborg. Men de kunne ofte tage en heftig diskussion. En dag var det gået lidt vidt, og pastor Haar mente, at Christen burde tænke på, at der var forskel på deres stillinger. Christen svarede:

"Javel, hr. pastor, der er forskel. Sender de bud efter mig, kan jeg komme, om jeg vil. Men sender jeg bud efter dem, da skal de komme til mig."

Præsten gik sin vej.

Tipoldefar

Christen Sørensen Brøgger blev født den 4. marts 1817 på Valsted kro. Han blev gift med **Else Petronella Borregaard** i 1843. De fik syv børn, heriblandt vores oldemor, Frederikke.

Christen var tre år gammel, da hans forældre i 1820 flyttede fra Valsted til Sebbersund. Han fortæller, at han husker, at hans søstre skulle køre med ham i en barnevogn. Undervejs væltede barnevognen ned i Goldbækken. Bækken er nu rørlagt. [Historien om den væltede barnevogn har sin parallel mange år senere. (Se side 88).

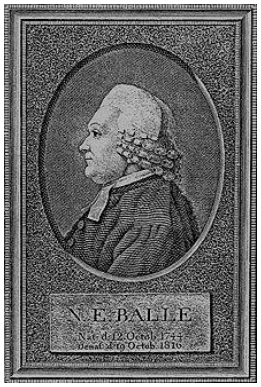

Familien boede i Sebbersund til 1830, og Christen gik i skole her. Der var omkring 100 børn i én stor klasse. Der var plads nok, for alle stod op. Hver morgen blev børnene hørt i "Balles Lærebog" og "Birchs Bibelhistorie". Næsten hele formiddagen gik med gråd og skælden ud. De børn, som ikke kunne lektien, fik prygl eller skulle sidde efter.

◄ "Balles Lærebog" var den populære betegnelse for "Luthers Lille Katekismus"

De dygtigste drenge stod altid forrest. Læreren fandt nu på, at to af de forreste drenge skulle hjælpe med at overhøre de andre børn. Christen var dygtig i skolen og var en af dem, der stod forrest og skulle hjælpe med at høre de andre. De børn, som ikke var "stive i papirerne", skulle så vises op til læreren. For at undgå det, forærede de ofte læreren et æble, et stykke sukker, en knap eller andet. Christen slap med at få *hug* en gang. Han var dygtig i skolen og var lærerens kæledægge, men det kan også være, at det skyldtes, at hans lærer var i familie med Christens mor, og at de var naboer.

Ved skolestuen var der et mørkt rum, hvor "dovenkroppene" af og til blev sat ind, når de ikke kunne deres lektier. Det oplevede Christens bror Morten og en anden dreng. De opdagede, at læreren opbevarede sine gulerødder i noget sand derinde. De tog godt for sig af "retterne" og fortalte det til de andre børn. Ved juletid var gulerødderne sluppet op, og læreren havde ikke noget til at koge suppe på. Der blev holdt forhør og Christens forældre måtte mildne lærerens kone, der "tog sig af sagen" med en kop kaffe, gulerødder som erstatning og et løfte om klø til drengen.

Også dengang var der stor udvikling i skolen. Men beboerne i Sebbersund rystede på hovedet, da man fandt på at indføre "indbyrdes undervisning". Læreren måtte tage på kursus for at lære, hvad det gik ud på. CBS skrev i dagbogen, at beboerne bandede, den gamle provst rystede på hovedet, og *"læreren var helt fortumlet i hovedet over al den fløjten, kommanderen og nymodens bogføring"*.

Helt galt blev det, da der skulle indføres gymnastik, som gik helt over lærerens forstand. Men til alt held var jordmoderen i Sebbersund gift med en underofficer, som overtog gymnastikundervisningen. Sebbersund Skole blev berømt for sin gymnastik.

I 1830 flyttede familien til Aggersund. Christen var da 13 år gammel. Han længtes efter sine kammerater i Sebbersund og Nibe og fik lov komme tilbage til Sebbersund, hvor han gik til præst og blev konfirmeret i 1831. Han stod næst øverst ved konfirmationen. Degnens søn skulle jo stå øverst.

På seminarium

Christen var dygtig i skolen og havde lyst til at læse. Fiskeriet gik dårligere år for år, så det var der ingen fremtid i. Derfor blev det bestemt, at Christen skulle på seminarium. Om vinteren i 1839 gik han til forberedelse hos lærer Møller i Kjettrup. Der var samtidigt optræk til, at man ville indkalde krigsflåden. Seminarister var fritaget for militærtjeneste, hvorfor Christens far anmodede seminarieforstander Brammer om, at Christen blev optaget på Snedsted Seminarium. Det blev han. Christen skulle så til prøveeksamen i løbet af sommeren, men han var åbenbart ikke klar til denne prøve. Christens familie kendte en svoger til seminarieforstanderen og søgte ad denne vej om fritagelse. Han måtte love, at han ville hænge i med at læse, ellers ville han komme til at gå på

seminariet i 3 år. Det løfte blev ikke holdt. Tiderne var sådan, at han måtte hjælpe faderen, der ikke havde råd til at have en karl.

I begyndelsen var han den dårligste på seminariet, men i løbet af nogen tid indhentede han de andre. Han havde det især svært med det latinske udtryk i grammatikken, men også sang voldte ham vanskeligheder, og han fik at vide, at han ikke havde gehør.

Christen havde selv sparet 100 rdl. op og lånte desuden 100 rdl. til at gennemføre studierne. Forældrene hjalp med tøj. Det andet år på seminariet blev Christen ramt af tyfus. Han havde ikke råd til at søge læge, men han kom sig alligevel.

Efter endnu et år kunne Christen og hans senere svoger Meiner forlade seminariet med karakteren *Meget duelig*. En anden studiekammerat, som hed Stensgaard, fik *Udmærkelse*.

Seminarieforstander Gerhard Peter Brammer var en af datidens store personligheder Han blev "kaldet" til Snedsted seminarium (senere Ranum Seminarium) i 1830. Brammer blev dr. Theol. i 1836 og biskop i Århus i 1845. Under embedet her, blev han anmodet om en udtalelse om kvinder som lærere. Denne er, set i nutidens lys, utroligt interessant, og det undrer ikke, at han i en biografi blev beskrevet som yderst konservativ. Her er et kort brudstykke af udtalelsen[2] (se fodnoten).

Huslærer på Abildgård

Efter seminariet fik Christen job som huslærer for tre børn på Abildgård. Han blev overordentlig glad for jobbet og blev en del af familien. Lønnen var 60 rdl. Under et besøg på Bejstrup Kirkegård, nordøst for Aggersund, traf han degnen Borregaard, som han tidligere havde besøgt. Borregaard tog det løfte af Christen, at han senere skulle komme til Bejstrup som hjælpelærer. Det blev til flere besøg hos Borregaard, og Christen blev forlovet og senere gift med datteren **Else Petronella**, vores tipoldemor.

Han flyttede i 1842 til Bejstrup og blev hjælpelærer. Skolen var dårlig, skoleborde og bænke var blot uhøvlede brædder, som var sømmet til nogle pæle i jorden. Der var ingen regne- eller læsebøger, kun "Kingos Salmebog" og nogle gamle aviser.

Da Christen og Else blev gift i 1843 flyttede de til et embede i Attrup. (Det er sikkert Attrup ved Brovst, idet dagbogen fortæller om nærheden til ruiner af Alsberg slot, der ligesom Kokkedal Herregård blev ødelagt af bønderne). Christen og Else var fattige, men Elses mor gav dem en ko og lidt køkkengrej. Else havde selv lavet sengetøj og fik også to får og en dyne fra sit hjem. I 1845 købte Christen selv en ko for 13 rdl. Og en gris for 1 rdl.

Degn i Brorstrup

Provst Spleth, som konfirmerede Christen i Sebbersund kirke i 1831, var nu præst i Smorup. Han tilbød i 1845 Christen et lærerembede i Brorstrup mellem Års og Nørager. Christen fandt det svært at forlade Hanherred og Limfjorden. Om selve rejsen skriver han:

"Vi kom til Brorstrup efter en lang og besværlig rejse ud på aftenen den 11. november. Vi sejlede fra Attrup den 10. og overnattede hos onkel Springborg i Sebbersund. Derfra kom vi til Halkjær om morgenen. Her holdt der [heste]vogne fra Brorstrup for at hente os. Turen foregik uden andet uheld, end at vi var gennemblødte. Der var ikke et menneske til at tage imod i Brorstrup."

Et par dage senere henvendte Christen sig til provsten for at takke for embedet og melde sig til tjeneste. Provsten var glad for Christens ankomst. Christen havde "gode papirer", lige som han var

[2] "Under særegne Omstændigheder tør jeg tilraade, at man gaar et Skridt videre ved at tillade Skolelæreren at benytte en Lærerindes i Steden for en Underlærers Bistand ved Undervisningen, især i nederste Klasse. Som saadanne særegne Omstændigheder tænker jeg mig, at Læreren er en duelig, erfaren og paalidelig Mand, som selv er i Stand til at besørge den væsentligste Del af Undervisningen og til at have tilbørlig Opsigt med hele Skolen, samt at Lærerinden staar i et saadant Familieforhold til ham, at hans Embedsstilling til hende paa den ene Side kan blive saa meget virksommere og paa den anden Side ej give Anstød eller forargelige Rygter."

stor og stærk, og beboerne i Brorstrup var *"en samling tyve, kæltringer, horekarle og drukkenbolte, så der ville blive brug for kræfterne mod pakket,"* sagde provsten. Det var lige ved at tage modet fra Christen, men på hjemvejen mødte han sin nye nabo, sognefoged Ryge, som gav folk et noget andet skudsmål og fortalte, at *"de var nemme at komme til rette med i sognefoged-gerningen".* Det var uvidende og fattige folk som følge af det trykkende hoveri og fæstevæsen. Om søndagen blev Christen indsat i embedet, og provsten holdt en forfærdelig tale til menigheden. Der var mange i kirke. De ville se den nye degn.

Det kommer til at gå meget bedre, end provsten spåede. Folk tilbød Christen og Else tjenester og indbød dem til egnens gilder. De havde et jordlod og to køer, som Else passede, og hun lavede smør. Forældrene i Brorstrup blev snart mere interesseret i deres børns skolegang, og børnene forsømte mindre. Men det kneb stadig med at få forældrene til at anskaffe tavler, grifler, og skrivepapir, især til pigebørnene. Christen skriver:

"Deres bøger skal de have lært, for at de kan komme 'te', dvs. at blive konfirmeret, og det kan heller ikke skade, om de lærer at regne noget og at læse skrift for ikke at blive snydt i handel og vandel."

Men Christen og Else længtes efter venner og slægtninge, mest gjorde Else. Selv længtes han efter Limfjorden og efter at høre Vesterhavet. Fisk fik de sjældent. Somme tider kunne han dog fange en lille gedde i bækken. De havde efterhånden tre køer og en kalv. Else havde avlet 3 lispund hør, så nu skulle der spindes. Kornpriserne var høje, og Christen kunne sælge en del, så det havde hjulpet godt.

"Revolutionen" og omvæltningen

1848 er kendt som revolutionsåret med en række revolutioner, som berørte næsten alle Europas lande. For Danmark blev revolutionsbølgen den direkte årsag til kong Frederik den 7.'s opgivelse af enevælden og vedtagelsen af Danmarks Grundlov den 5. juni 1849 sammen med valgloven, der gav almindelig valgret. 1848 var også året, hvor Treårskrigen mellem Danmark og Tyskland begyndte. Grundloven medførte almindelig værnepligt, selvom enkelte herremænd og præster syntes, at det var at gå for vidt, men de turde ikke lade sig mærke med det midt i folks glæde og jubel, og CSB skrev:

"En sådan tummel med revolution og omvæltning i alle forhold har intet nutidsmenneske oplevet … Alle de soldater, vi havde, blev indkaldt, og mange frivillige stillede op under fanerne … Der kom en forunderlig begejstring over alle … både høje og lave, fattige og rige gav frivillige gaver…: penge, korn, heste og vogne til kongen …" og der blev sunget 'begejstrede krigssange'."

Det først slag i Treårskrigen skete ved Bov, men i stedet for at fortælle om denne krig, valgte CSB at lave en grundig beskrivelse af den såkaldte Slavekrig i sin dagbog (se side 72).

Degn i Ravnkilde

Christen Sørensen Brøgger flyttede til et nyt embede i Ravnkilde i 1852. Her var *offeret* (lønnen) større. Og her var der netop gravet en ny brønd, og der ville blive bygget en ny bolig til degnen. Til embedet hørte også et lod på 13 tdr. land med god tørvejord. I 1853 stod den nye skole og bolig klar, bygget efter CSB's egne tegninger. Han gravede selv en del af haven og plantede lætræer og frugttræer.

Tre aftener om ugen underviste Christen børnene på Conradsminde Glasværk[3] for at tjene lidt ekstra til at afdrage sin gæld på 300 rdl., som han havde lånt for at købe 4 tdr. jord. På Conradsminde underviste han både danske, norske, svenske og tyske børn af forældre, som arbejdede på glasværket.

Glas fra Conradsminde ►

I 1855 fandt Christen mergel på sin lod. Han købte en hest, harve og plov, og det fortælles, at han året efter i 1859 besøgte sine forældre med "egen befordring".

Opdyrkningen af heden var i fuld gang, der kom flere husstande til egnen, og børnetallet steg til over 100 om vinteren. Velstanden steg også.

Else dør

Den 18. juli 1859 fik Else og Christen endnu en datter, men Else døde ugen efter den 25. juli. Datteren blev døbt Dorthea Kirstine samme dag, som moderen blev begravet.

Ved denne sørgelige lejlighed viste Christen Sørensen Brøgger, hvilket enestående og velskrivende menneske han var:

"Den 18. juli 1859 fik min kære Else et pigebarn, og den 25. juli gik hun hjem til den herre, hun hele sit liv havde tjent. Jeg står tilbage med 7 moderløse børn. Efter at have sagt farvel til alle børnene, faldt hun i søvn med sin hånd i min, sagte talende, så længe hun kunne, med mig om, hvor godt vi havde haft det sammen, indtil døden med sin iskolde hånd tog fra mig det kæreste, jeg ejede. Hun var en dygtig og sparsommelig husmoder, hun elskede mig af hele sin sjæl og ville gøre alt for mig …"

Datteren, den 15-årige Ane, skulle nu passe huset med den store flok børn, men det blev tilsyneladende for meget for hende, idet Christen i dagbogen fortæller, at han giftede sig igen, tilsyneladende af fornuftsmæssige grunde. Han nævner først den nye kones navn, **Marie Meiner**, til slut i dagbogen.

◄Marie og Christen Sørensen Brøgger. Vi har desværre ikke et billede af Else Petronella.

Ravnkilde Sparekasse

I 1874 sammenkaldte man på egnen til stiftelse af en sparekasse, som Christen Sørensen Brøgger blev formand og kasserer for. 30 af pastoratets mænd trådte til som garanter. Hvert medlem skulle indsætte 10 kr., som skulle stå der i to år uden renter. Med de første 300 kr. åbnede de således

3 Conradsminde glasværk (1834-1857) ved godset Nørlund i Ravnkilde sogn i Rold Skov blev grundlagt i 1834. I bogen "Adel og Herremænd på Nørlund Slot", udgivet af Ravnkilde sognehistorisk arkiv, skriver Kristian Svendsen i 1988, at glasmagerne kom fra Holsten, Sverige, Holmegård og mest fra Norge. Conradsminde havde egen skole.

sparekassen den 9. maj 1874. Christen mente nu ikke, at der ville blive meget at holde sparekasse for, idet ingen af dem havde begreb om regnskabsføring og forretningsgangen med bogholderiet i en sådan kasse.

Christen skriver i dagbogen i 1884, at han kan mærke, at det begynder at knibe med at passe lærergerningen. Han tænker på at holde op, hvilket han gør et år senere. Han føler, at han har meget at bebrejde sig selv, selvom biskoppen og provsten havde rost ham.

Den 5. september1893 dør hans kære Marie, og her slutter Christens dagbog også.

Nederst på soklen til gravstenen er indgraveret: "Af taknemmelighed for 26 års trofast arbejde." Stenen er skænket af Ravnkilde Sparekasse. ►

Christen dør

Den ældste søn, der også hed Christen, tilføjer i dagbogen: *"1900, den 10. april døde vor kære fader efter syv dags sygeleje under en meget let dødskamp …"* Han blev 83 år.

Pensioneret lærer Rasmussen, Haverslev, der stod for Historisk Samfunds udgivelse af dagbogsfortegnelserne, tilføjede i dagbogen:

"Brøgger holdt sig helst uden for offentlige bestillinger, selv om det egentlig var ham, der førte an i sognet, også i sognerådet. Han var en ypperlig fortæller og meget snild til at iagttage sine medmenneskers ejendommeligheder, som han kunne fremstille så levende, at man syntes, at man kunne se personen for sig. Han efterlader sig det smukkeste eftermæle. Ualmindelig dygtig lærer, smuk og kraftig af ydre, godhjertet, redelig i al sin færd, dygtig landmand, god familiefader, æret og agtet både i og uden for sit sogn."

Christen Sørensen Brøgger var foregangsmand

I skriftet "Ravnkilde sogn for 100 år siden" skrev Anders Bak i 1935, hvorledes Christen Sørensen Brøgger tog sig af beplantning af kirkegården mv. og fremhæver:

"Indtil midten af århundredet var skolevæsenet i en elendig forfatning, men i 1852 fik lærer Brøgger, Brorstrup, embedet, og året efter blev der bygget en ny skole i Ravnkilde. Den blev bygget solidt, godt og fornuftigt, og havde sikkert været i brug endnu, dersom den ikke ved et uheld brændte pinsedag 1917."

Børnetallet steg til 144 i 1865. Der blev bygget til skolen, herunder også en lejlighed til en andenlærer. Undervisningen havde, siden Christen Brøgger blev lærer, taget et stort opsving. Hidtil havde børnetallet været alt for stort, og skolematerialer fandtes næsten ikke. I mangel af regnebøger lod Brøgger sine egne børn skrive en del reguladetriopgaver af efter "Kramers Regnebog" på et ark papir, der blev lagt sammen til et lille otte siders hæfte. Til undervisning i skriftlæsning anvendte han en bunke gamle skrivelser til provsten og til Nørlund Godskontor. Den metode var ikke dårlig. En lille såkaldt *sproglære* havde Brøgger fået fat i. Den blev skrevet af i så mange eksemplarer, at børnene fik et hver. Brøgger var uovertruffen som retskrivningslærer på den tid, og han var også en meget dygtig religionslærer.

Lærer P. Madsen i Hørby ved Hobro fortalte til Aage Holm, at *"Christen Sørensen Brøgger var 50 år forud for sin tid"*. Både med hensyn til skolen og det praktiske liv. Lærer Madsen berettede endog, at hvis bønderne skulle ud og købe en tyr til kvægavlerforeningen, så indrettede man sig

efter, om degnen (CSB) kunne tage med samme dag. Man ikke ville rejse uden ham for ikke at blive snydt i handlen. Morbror skriver i sit "Uddrag af Christen Sørensen Brøggers dagbog":

min oldefar,og jeg mærkede hans store agtelse for ham.Niels Peter Nielsen fortalte om oldefars dygtighed som have-og plantningsmand.Engang blev han spurgt om,hvordan han bar sig ad med at få træerne til at gro,og han svarede på sin lune måde:"Jeg stikker den ene ende af træet i jorden,og så går det ellers af sig selv."-Forøvrigt står der efter sigende endnu træer på Ravnkilde kirkegård,plantet af min oldefar.-Hans familiegravsted findes endnu på Ravnkilde kirkegård.Det vedligeholdes af Ravnkilde sparekasse,som han var med til at starte.-På Ravnkilde kirke-

Dette billede af højen på Ravnkilde Kirkegård er taget i 2010. Træerne, som er plantet af Christen Sørensen Brøgger, står der endnu sammen med en meget smuk runesten. Runestenen har sin helt egen historie. Christen Sørensen Brøgger omtaler ikke selv en begivenhed, der fandt sted samme år, som hans første hustru Else Petronella døde, nemlig et besøg af den berømte engelske forfatter Horace Marryat i Ravnkilde i 1859.

Besøget er omtalt i bogen "Brøgger i Brorstrup og Ravnkilde", redigeret og udgivet af Ravnkilde Lokalarkiv.

På side 33 finder vi Dette interessante uddrag ►

Horace Marryat (1818-1887) var engelsk rejsebogsforfatter og ud af engelsk adelsslægt. Hans far, Joseph Marryat, var parlamentsmedlem for Sandwich-øerne og formand for Lloyds i London. Marryat fødtes i Surreyshire og blev den 9. august 1842 gift med den ligeledes adelige Matilda Elizabeth Somerset (1815-1905). Sammen med hende, nogle venner og tjenestefolk gennemkrydsede han i to år Danmark med henblik på at udgive en rejsebeskrivelse, og undervejs blev han med begejstring modtaget på godser og herregårde. Bogen udkom i to tykke bind i 1860.

Her giver vi plads til en interessant episode fra det samme år; Brøgger omtaler den ikke, men vi har kendskab til den fra den engelske forfatter Horace Marryat, som i disse år berejste Danmark på kryds og tværs, og han var meget optaget af landets historie, ikke mindst oldtiden.

Alfred Bøgh, Nysum, blev engang opmærksom på Marryats bog om rejsen, og han gengav da i oversættelse det sted hvor englænderen besøger Nørlund og derefter Ravnkilde Kirke. I sin søgen efter en nøgle til kirken kommer han i forbindelse med den lokale "skolemester", som jo er Brøgger, og under rundvisningen bliver Marryat opmærksom på den sten der fungerer som dørtrin ved våbenhuset; da han ser det er en runesten, mener han det er en skam hvis den ikke bliver rejst op og bevaret som et minde fra gamle dage.

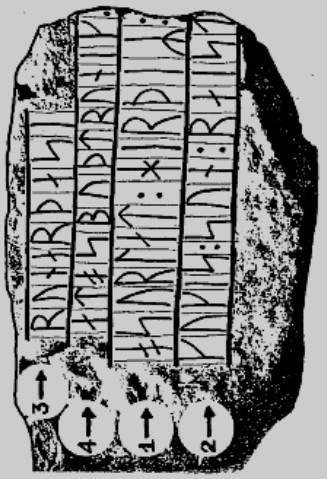

Dannebrogsmand

Christen Sørensen Brøgger blev udnævnt som dannebrogsmand en måned, efter sin død den 10. maj 1900. De Kongelige Ordeners Historiograf har venligst fremsendt ovenstående kopi af dekoreringen. Der findes ingen levnedsbeskrivelse fra den ellers så velskrivende tipoldefar.

Niels Sørensen

3 x tipoldefar

Niels Sørensen er jf. dagbogsoptegnelserne født i Sebbersund i 1745 og døde 1819. Han var gift med **Cesilie Justdatter**, også født i 1745 og døde 1841.

I kirkebogen fra Sebber sogn 1778, opslag 83, ses, at en Niels Sørensen bliver gift med en Sidsel Justdatter i juli måned 1778. I opslag 13 ses, at de den 26. november 1780 får døbt en datter Anne Nielsdatter. Hendes fødselsår 1780 passer med angivelsen i dagbogen. Både Niels Sørensen og Sidsel Justdatter ses at være fra Sebber sogn. Det må antages, at disse datoer er de korrekte for Niels og Sidsel.

Under folketællingen 1801 er Niels anført som 51 årig, dvs. født i 1851 og Sidsel er 53 år, dvs. født i 1748 [man har åbenbart ikke været så nøjeregnende med datoer]. Hans stilling er husmand og fisker og han har liden *avling*. De er i 1801 registreret med følgende børn i husstanden: Søren 22 år, Maren 18 år, Just 16 år, Dorthe Kirstine 14 år og Christen 10 år. Anna er ikke talt med her. Hun er nu 21 år, og formodentligt flyttet hjemmefra. Det skal yderligere nævnes, at Aage Holm benytter såvel stavemåden Cesilie som Sidsel om Niels Sørensens hustru.

Niels og Cesilie er farfar og farmor til Christen Sørensen Brøgger, og er altså også vores tiptiptip-oldeforældre.

Limfjordsfisker og landmand

Cesilie Justdatters far var tilsyneladende, efter den tids forhold, en velstående mand, for han satte Niels og Cesilie i stand til at begynde fiskeri med en halv kåg. En kåg er en 22,5 fods fladbundet jolle. Niels Sørensen fæstede omkring 1775 et sted i Sebbersund. Han havde jord, to køer og to heste og ret til at fiske i stader. Staderne tilhørte Sebberkloster. Derfor skulle Niels Sørensen betale "landgilde" i form af ferske sild og gøre hoveri som andre mænd i byen.

Kåg fra Limfjordsmuseet i Løgstør ►

Cesilie Justdatters (3 x tipoldemor)

Christen Sørensen Brøgger fortæller om sin bedstemor, at hun blev en meget gammel kone. Cecilie var 72 år, da Christen blev født. Cesilies egen familie stammede også fra Valsted. De var fiskere og fæstere (fæstebønder) ved Sebberkloster.

Sebberkloster 2010

Cesilie fortalte Christen Sørensen Brøgger om hans oldefar. (CSB skriver selv "min bedstefaders far"), altså Niels Sørensens far, der også boede i Valsted. Her har vi desværre ingen navne. Cesilie fortalte, at han engang fandt han en plante i sin have, som ingen kendte. Han lod den vokse og gemte kernerne, en lille håndfuld, og såede dem næste år. Dermed blev han den første der på egnen, som avlede hvede. Christens oldefar døde som ung og efterlod sig fire små børn. Oldemoderen boede hos Christens bedsteforældre, hvor hun døde som meget gammel.

Christen kom meget hos bedstemoder Cesilie som dreng. Her læste han højt for hende af "gudelige bøger". Hun fortalte ofte om sin ungdomstid. Fortællingerne handlede meget om spøgelser og underjordisk djævelskab, som hørte til i Sebber Bjerg. Christen skriver i sin dagbog, at dengang, da han hørte disse beretninger, var han ligeså troende som sin bedstemor, der var meget gudfrygtig og troede på sin kristendom, men heller ikke tvivlede på alt det andet. Når hun så havde fortalt sine mange sagn og historier, endte det altid med en formaning om at holde fast ved Vorherre. Thi han havde overvundet døden og djævlen, og i troen på ham og ved hans hjælp kunne vi også overvinde alt det andet.

Stavnsbåndet ophæves

Bedstemoderen Cesilie fortalte CSB om herremanden på Sebberkloster. Den herremand, som hun og Niels Sørensen havde været fæstere under, kaldte hun Peder Lund (1781-1791). Hun kunne mindes at have set folk på træhesten og i gabestokken ved kirkedøren. Derfor mindedes hun altid Kong Frederik den Sjette med den største ærbødighed og kærlighed, fordi han befriede dem for herremændenes voldsherredømme (stavnsbåndets ophævelse i 1788). Hun fortalte, at Christens bedstefar Niels havde et heftigt sindelag og var mundrap. Han var ikke bange for at sige sin mening til både høj og lav. Men den dag stavnsbåndet blev ophævet, kom han hjem fra Nibe, dansende ind i stuen og råbte: "Glæd dig Cesilie, nu må de hverken slå dig eller mig, når vi kommer til hove." Han hentydede til loven om, at hvis herremændene eller deres forvaltere slog bonden eller hans hustru, skulle de tiltales, som om de havde slået en fremmed.

Retssag

han sagde nej; »sagen skal til höjesteret, om a så skal sælge den sidste skjorte, a har på kroppen, men du, Niels Sörensen — sådan hed min bedstefader — skal rejse til Kjöbenhavn og tale med kongen, for du kan bedre tale med ham, end a kan, og når vi selv kommer til kongen, får vi vor ret.« Så blev rejsen bestemt, de fik udskrift af akterne fra Viborg, og så gik han på sin fod til Kjöbenhavn, for herremanden lagde ham alle de hindringer i vejen, han kunde, og forbød endog en skipper fra Nibe, der sejlede på Kjöbenhavn, at tage ham med. Så kom han til kronprinsen og fik også avdients, men fik ikke noget ud af ham, han viste ham hen til Colbjörnsen. Men da han havde læst akterne, klappede han min bedstefader på skuldrene og sagde: »Nu kan du rejse hjem, jeg skal føre din sag, og din ret skal du få.« Sådan gik det også. Herremanden blev dömt til at levere dem deres garn igjen i samme stand. Det kunde han nu ikke, for de havde ligget og var blevne rådne på Sebber-kloster. Han skulde også godtgjøre dem alt det, de efter uvillige mænds skjön kunde have fisket i alle de år, processen havde stået på. Det blev jo en stor kapital. Herremanden døde kort efter af ærgrelse over, at de bønder

Cesilie fortalte CSB, at Niels sammen med to af Cesilies svogre havde købt et fiskestade i Lykkedyb af herremanden i Vaar. Men Niels' egen herremand på Sebberkloster, Peder Lund, hævdede, at det var hans. Folk deromkring undrede sig over, at Niels sammen med sine svogre, havde mod til at lægge sag an mod herremanden. De tabte da også sagen, idet birkedommeren "*vel dømte som herremanden dikterede*." Peder Lund var en dygtig jurist og han førte selv sagen ved overretten i Viborg, hvor Niels og svogrene senere tabte deres sag.

Niels og svogrene havde nu brugt deres penge til en skriver og en prokurator (sagfører). Men en af svogrene, Niels Kjær, erklærede:

"Om jeg så skal sælge min sidste skjorte, så skal sagen for Højesteret, og du Niels skal rejse til København og tale med Kongen."

Niels Sørensen rejste til København og fik i stedet foretræde for kronprinsen, som regerede i faderens navn. Kronprinsen henviste med venlige ord til Colbjørnsen, som var kammeradvokat og senere højesteretspræsident. Ministeren læste sagen og sagde: "Rejs du kun hjem, din ret skal du få, derpå kan du stole." Sagen blev endeligt vundet ved Højesteret. Det vakte stor opsigt. Herremanden døde kort tid efter. Man sagde, at han døde af ærgrelse.

◄ Christian Colbjørnsen (1749-1814) var en dansk-norsk jurist og embedsmand der havde stor indflydelse på lovgivning indført sidst i 1700-tallet. Colbjørnsen var kammeradvokat i årene 1780-1785. Han blev i 1786 sekretær for Landbokommissionen, der udarbejdede de reformer, der i 1788 førte frem til Stavnsbåndets ophævelse.

Yderligere to kilder om fiskesagen

Der findes yderligere to kilder, som dokumenterer, at Cesilie Justdatters version af fiskesagen er i overensstemmelse med virkeligheden. Sagen er gengivet flere andre steder, bl.a. i Evald Tang Kristensens "Gamle Folks Fortællinger Om Det Jyske Almueliv", og her svarer handlingsforløbet til Cesilies.

I bogen "Fra Himmerland og Kjær Herred – XLVIII", udgivet af Historisk Samfund for Aalborg Amt i 1959, fortæller en mand, der hedder Erhardt Justesen, ligeledes om fiskesagen. Også hans historie er identisk med vor tiptiptipoldemors, men ordlyden er dog lidt anderledes. I teksten står der i øvrigt om Peter Lund:

Peder Lund havde i folks omdømme følgende skudsmål: *"En rigtig skurk over for sine fæstere, den vildeste jurist i hele Nørre Jylland."*

Fakta

Stavnsbåndet

Ifølge Danske Lov 1733 - 1788 skulle godsejerne stille med soldater til hæren fra bøndergårdene under godset. Til gengæld fik godsejerne lov til at nægte mænd mellem 14 og 36 år at forlade godset. Senere blev loven skærpet, så det gjaldt fra 4 til 40 år. Denne ordning blev kaldt stavnsbåndet. Loven blev indført, fordi godsejerne klagede over, at bønderkarlene flyttede til byerne, og fordi hæren manglede soldater. Hvis en karl nægtede at overtage en gård i fæste, kunne godsejeren sende ham til militæret, hvor han kunne risikere at skulle være soldat i mange år. Stavnsbåndet afskaffedes først endeligt i 1848.

Blindspor – Marie Meiner?

Forfattere af slægtsbøger kommer ofte på vildspor. Nendeunder følger et eksempel fra denne bogs forfattere, som troede, at de var på sporet af noget spændende i forbindelse med med Chresten Sørensen Brøggers anden kone.

Morbror Aage skriver nemlig i et af sine papirer (vores kommentarer er angivet i firkantede paranteser):

"Som det fremgår af oldefars [vores tipoldefar Christen Sørensen Brøggers] *dagbog var han gift med Petronella Borregaard* [vores tipoldemor], *viet i 1843. Hun er født i 1818 og dør i 1859. Der var i ægteskabet 9 børn* [der var kun 7].

Min oldefar gifter sig igen [med Marie Meiner, se fotografiet side 65] …

Da Brøgger [vores morbror] *kom til Lønborg, ja og Agnes selvfølgelig, støder de på navnet Meiner, som vi endnu har i familien, idet vores yngste farbror er opkaldt efter sin bedstefars anden kone. Jeg ved ikke, om det er Brøgger eller Kristen, der har fremskaffet følgende oplysninger:*

Diderik Kristian Meiner [født ca. 1711] *var birkedommer og boede på Grubbesholm* [var faktisk også ridefoged der] *i Nørre Bork. Hans søn:*

Andreas Wulf Meiner … [1755 - 1799] *blev kabinetsprædikant i 1780 i Geheimerådet (et rådgivende råd i enevældstiden, Aa.H.) samt stiftsbefalingsmand i 1782 ved Brokkenhus på Sjælland og residerende kapellan i Mariager …* [1784] *og senere præst i Lønborg sogn i 1785. Han var gift med Marie Hammerich* [hed vistnok Marie Elisabeth Horn], *med hvem han havde to børn, der begge døde som små. Han blev gift anden gang med Marie Rindum, hvor der var fire børn i ægteskabet.*

En søn ved navn Diderik Kristian Meiner, født 1790, blev gift med Ingeborg Kristine Stokholm. Han var lærer i Lønborg, hvor han døde i 1839 …" [Aage omtaler herefter familiens seks børn. De var alle lærere eller gift med lærere, bortset fra et barn, der blev tømrer og snedker. Nummer fire i flokken var ovennævnte Marie Meiner]."

Problem!

Forfatterne til denne bog har søgt vidt og bredt i annaler og kirkebøger etc. for at finde ud af mere om Meiner slægten, men har ikke kunnet bevidne Aages fremstilling. Marie Meiners far hed helt rigtigt nok Diderik Kristian Meiner, men derefter kniber det med dokumentationen. Andreas Wulff Meiner og hans to koner havde ganske vidst seks børn, men de fem af dem døde som spædbørn. Det sjette barn hed Kristiane Dorotea, og altså ikke Diderik Kristian!

En skam! Det var ellers en fin historie om spændende 'forfædre', som der kunne skrives en hel del mere om, men vi nøjes med dette.

Slavekrigen

Vores tipoldefar, **Christen Sørensen Brøgger**, oplevede Slavekrigen, som han har beskrevet grundigt i sin dagbog. Her er en kortere version af begivenhederne, udfærdiget af morbror Aage Holm på baggrund af Christen Sørensen Brøggers dagbog:

Den 30. marts 1848 kom sognefoged Ryge, som var nabo til Christen, og fortalte, at de Rendsburg slaver var sluppet ud af oprørerne, og at de var draget nordpå, havde indtaget Viborg, plyndret og brændt byen af, og var nu på vej mod Ålborg. Christen ville ikke tro på det. Hvordan kunne de nå så langt nordpå uden at møde modstand? Men nu blev der givet ordre til, at ingen måtte tænde lys, det var aften. Alle hunde skulle lukkes inde, så ingen støj kunne høres. Viborg landevej gik langt vesten om sognet, så måske ville pakket gå forbi dem. Men det blev besluttet, at der skulle holdes vagt. Min oldefar [vores tipoldefar] kom ikke i seng.

Da det blev morgen, steg modet, og min oldefar beroligede min oldemor [vores tipoldemor], der skulle føde snart og var urolig, med at det måtte være en forbandet løgn, og de begyndte at le ad sognefogedens og deres egen enfoldighed. Da skolen var lige ved at begynde, kom Ryge løbende i fuldt trav og råbte: "Den er rent galt. Slaverne er i Binderup, og vi kan vente dem hvert øjeblik. Vi må flygte. "Min oldefar foreslog at lade en karl ride ad Binderup til for at se, hvordan det forholdt sig. Så kunne man gøre klar imens. Mens det stod på, samledes sognets mænd med forke og grebe, enkelte havde bøsser og sabler, og flere havde økser, og så kom den udsendte spejder, Søren Bertelsen, tilbage og råbte, at der var lige så mange slaver i Binderup som sand ved havet.

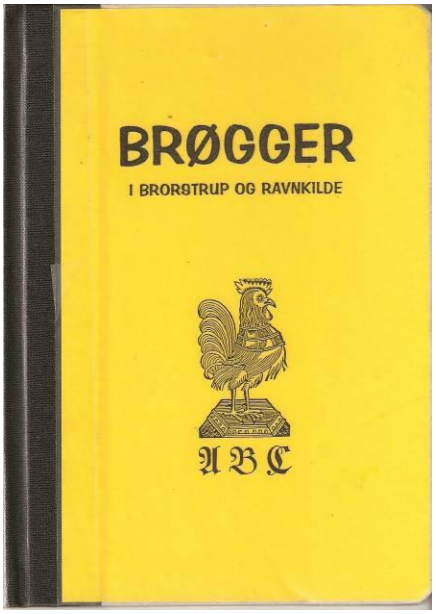

Nu måtte der ske noget. Man måtte flygte. Da beboerne mente, at sognefogeden burde blive hjemme, bestemte han, at Christen skulle blive hjemme som hans stedfortræder. Han var både yngre og stærkere. Så flygtede man østpå, mens Christen samlede sit mandskab, hen ved 50, og drog vestpå mod Binderup, bevæbnet med en fork og en gammel rusten sabel. Da det var gået fremad et stykke tid med stormskridt, blev de enige om at tage den med ro. De kunne tidligt nok blive slagtet. Man sendte en mand op på Joshøj for at se, om han kunne øje fjenden. Da han var kommet op på højen, råbte han, at han kunne se slaver i tusindvis på Binderupvej. Men, der var en tæt tåge langs jorden, så de kunne ikke se ret langt. Efter denne oplysning besluttede de at trække til højre for at forene sig med dem fra Haverslev og Sønderup, som sikkert også var ude. Da de kom op over Smorup Mark, så de et mylder af mennesker på Viborgvej, men det viste sig at være landsmænd. De

Fakta

Slavekrigen
Danmark var i krig med Tyskland fra 1848-1850, den såkaldte Treårskrig. I marts-april 1848 indtraf en såkaldt **ikke**-begivenhed, nemlig Slavekrigen, hvor rædslen greb mange mennesker i Jylland. Der gik rygter om, at oprørerne i Slesvig-Holsten havde løsladt fangerne (de såkaldte slaver) fra Rendsborg fængsel. Det forlød, at slaverne nu var på vej op gennem Jylland, hvor de plyndrede overalt og afbrændte den ene herregård efter den anden. Folk blev grebet af panik. Forskellige steder i Jylland blev der dannet borgerbevæbninger til at beskytte mod truslen fra slaverne. Mange smede begyndte at fremstille våben til forsvar.

fortalte, at de havde haft et bud i Højslev Mølle. Der havde ingen slaver været at se, men de skulle vist husere slemt i Viborg.

Christen fik nu en mand til at ride efter Ryge og de andre flygtninge for at give ordre om, at hans kone skulle komme tilbage, for han troede, at det hele var løgn. Manden nåede Ryge i Gravlev, og de kom alle i god behold hjem lidt over middag, og således endte slavekrigen for dem. Der blev sendt fire ridende mænd til Viborg med en skrivelse til amtmanden. De kom tilbage den næste dag med en skriftlig beroligelse, om at der endnu ingen slaver havde været i Viborg, men længere sydpå havde der været set friskarer af vagabonder i stort tal, og man fik ordre til at skaffe sig våben og holde vagt om natten. Når de mærkede uråd, skulle de ringe med kirkeklokken for at kalde folk sammen. Nu fik smeden travlt med at lave våben. Et spyd på en lang stage var det almindeligste.

Et par nætter efter blev der slået alarm igen. Vagten kom og råbte, at nu ringede kirkeklokkerne i Thisted og Durup. Min oldefar var vis på, at det var blind alarm. Han gik op på kirkegården for at standse de to tapre ringere. De blev glade, for de havde set et spøgelse på søndre side af kirkegården og var grædefærdige.

Slavekrigen inspirerede maleren Hans Smidth til at male dette billede, som han kaldte "Stormklokkerne". Bemærk hvorledes folkene er bevæbnede med forke og andre redskaber, mens de venter på slavernes ankomst under kirkeklokkens bimlen.

Og sådan slutter Christen Sørensen Brøgger sin beretning i dagbogen om Slavekrigen:

"Tidligt om morgenen blev mandskabet samlet. Vi var alle stolte af vore nye våben (en 3 alens stok med et jernspyd i enden), og drog efter Thisted for at møde fjenden. Her fik vi at vide, at hele krigen indskrænkede sig til, at to halvfulde abekatte havde sværtet sig i ansigtet og var gået ind i en udflyttergård i Gislum. Folkene i gården havde i det blotte linned taget flugten ned til byen og fået alle purret ud. Krigsomkostningerne var ikke store, men da de to gavtyve ikke havde noget at betale med, fik de lidt vand og brød på amtets bekostning. Således endte den anden krig.

Den 5. april fødte min kone en søn, som blev opkaldt efter min fader og kom til at hedde Christen Brøgger. Gud give han må blive os til glæde og velsignelse!"

Bertelsens slægten

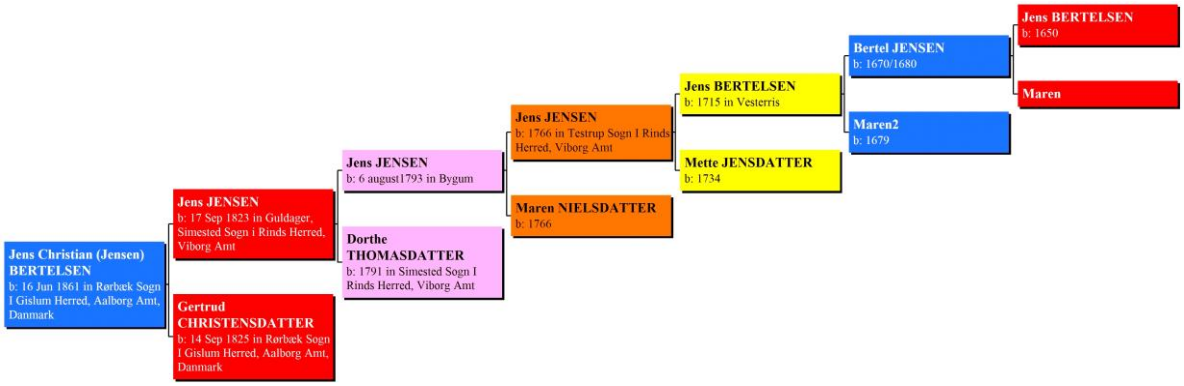

Vore oldeforældre Ane Marie og Jens Christian Bertelsen med deres børn fotograferet foran stuehuset. Billedet er antageligt fra deres sølvbryllup i 1910. Stående bagerst fra venstre: Chresten, Dorthea (vor bedstemor), Jens, Andrea, Marius. Ejler står mellem forældrene.

Oldeforældre

Jens Christian Bertelsen og Ane Marie Christensen

Vores oldefar Jens Chr. Bertelsen (1861-1940) fik i 1904 bevilling på navnet Bertelsen i henhold til den nye navnelov af samme år, jf. tilladelsen til at bruge navnet Skovhus på samme tid (se side 16).

Aage Holm fortæller om Jens Chr. Bertelsen (hans bedstefar): "Bedstefar havde måttet arbejde hårdt som ung og havde taget skade på sin ryg ved at læsse vådt lyng. Det ene skulderblad var gledet ud, så bedstefar havde en såkaldt pukkel. Mor har fortalt, at det første bedstefar spurgte om, når et barn kom til verden, var om det havde en ret ryg."

Videre skriver Aage Holm: "Bedstefar var ivrig afholdsmand, noget der havde sin baggrund i, at generationerne før ham, vistnok også i hans familie, drak sig en delirium til. Noget der jo ødelagde dem selv og dermed gårdens drift."

"Bedstefars manddomstid blev en meget rig tid med andelsbevægelsen og alt det nye inden for landbruget og med stærke politiske brydninger [i slutningen af 1800-tallet]. Bedstefar var altid med i forreste række, så der var næppe den forening, han ikke var formand for. Bedstefar var i besiddelse af et gemytligt og lunt væsen, og han havde en sjælden evne til at vinde folks tillid og blive populær. Men man må vist sige, at bedstefar havde den svaghed at være meget følelsesbetonet, noget der f.eks. efter min erindring kom til udtryk ved et politisk møde med en radikal folketingskandidat. Her kneb det på grund af det følelsesbetonede med at klare sig og føre sig frem. Måske havde han også svært ved at formulere sig i en sådan situation med en fremmed, veltalende politiker. Men han havde stor forståelse for de svagtstillede i samfundet, selvom han ikke var ukendt med tidens standsforskel. Han så med afsky på det fremmarcherende Socialdemokrati, disse bolshevikker! Og det at sidde til leje i stedet for at have sit eget var ikke i høj kurs hos bedstefar. 'I kan jo altid komme til at sidde i en husende', var hans stående udtryk. Og han skelnede meget mellem det at være arbejdsmand, husmand, bolsmand eller gårdmand osv."

Udover at sidde i diverse bestyrelser var Jens Chr. Bertelsen også med til at oprette en sparekasse, nemlig Landbosparekassen i Hobro, og han bestyrede sparekassens afdeling i Rørbæk. Om dette skriver Aage Holm: "Her var han på sin rette plads. Her kunne han få lejlighed til at hjælpe folk i gang økonomisk. Her kunne han få nær kontakt til sine medmennesker… Der blev begyndt under meget sparsomme kår. Ind imellem måtte han og et par andre af pionererne vist spæde til at deres egen tegnebog."

Aage Holm: "Bedstefar levede i nuet og ikke i fortiden, selvom han blev gammel. Han var ivrig venstremand og levende optaget af samtidens problemer. Selv i mellemkrigstiden, hvor andre troede blindt på, at der aldrig mere blev krig …, var han ofte bange for en ny krig. Vi rystede på hovedet, når han kørte frem med sådanne meninger, og vi tog det nærmest som noget gammelt vrøvl. Noget af det der havde rystet bedstefar mest, var verdenskrigens udbrud i 1914. Ofte fortalte han om, hvordan min anden bedstefar, Andreas Holm, der var sognefoged, på en høstdag først i august kom med en indkaldelsesordre. Mors bror Jens, fars bror Meiner og far blev alle indkaldt til sikringsstyrken. Ingen vidste jo, om turen gik lige ud til slagmarken."

Fakta

Andelsbevægelsen

Andelsbevægelsen er en speciel dansk økonomisk-demokratisk tradition, der opstod i landbrugssamfundet i sidste del af 1800-tallet. Flere bønder gik sammen om at lave en virksomhed, og overskuddet af denne blev fordelt mellem medlemmerne i forhold til deres omsætning. Alle var med til at bestemme på den årlige generalforsamling, hvor man stemte efter *hoved* og ikke efter *høved*. Hver mand havde altså én stemme på samme måde, som demokratiet fungerer i dag.

Andelsbevægelsen etablerede brugsforeninger, mejerier, sparekasser, svineslagterier osv. Andelsvirksomhederne blev hurtigt meget populære. Der var allerede 600 brugsforeninger i 1896, og i 1939 rummede andelsbevægelsen eksempelvis ikke færre end 1.339 andelsmejerier og 61 andelssvineslagterier.

Flere familiemedlemmer har aktivt deltaget i andelsbevægelsen, bl.a.: Lars Skovhus (vor bedstefar), der var formand for Blære Andelsmejeri samt formand for repræsentantskabet for Års Andelsslagteri. Vor far Frederik Skovhus var formand for Vegger Andelsmejeri.

Det var ikke altid lige velovervejet, hvad Jens Chr. Bertelsen sagde. Aage Holm fortæller at hans hjerte "… var varmt, noget der vel gav sig udtryk mere i gerninger end i ord." Aage Holm husker en bestemt situation, der angik hans egne forældre [vore bedsteforældre]: "Bedstefar var kommet til at sige, at der var for lidt fremdrift i far [Søren Holm], men så blev bedstemor vred: 'Det er ikke noget at sige, når drengen hører derpå.' Den udtalelse glemmer jeg aldrig, for bedstefars kritik var uretfærdig. Han [Jens Chr. Bertelsen] tænkte ikke på, at mor [Dorthea Holm] faktisk altid var syg fra først i trediverne [hun led af basedow]. Far havde alt, hvad han kunne se til, både ude og inde. Han var faktisk slidt op eller ned, da han var 60. De mange børn … og de økonomisk stramme tider for landbruget gjorde, at der ikke kunne blive plads til store udfoldelser af nogen art. Der var nok at gøre med at klare enhver sit, men for ham var det en æressag."

Aage Holm skriver udførligt om Jens Chr. Bertelsen syn på uddannelse: "Bedstefar havde som ung en meget stærk trang til at lære noget og videreuddanne sig. Noget der måske kan undre på den tid, født i 1861. På det tidspunkt var der ikke meget på landet, der hed videreuddannelse. Det blev heller ikke til mere, men det skal nævnes til forståelse af, hvordan bedstefar skubbede på for, at hans egne drenge kunne komme på højskole i Støvring. Pigerne kunne det være det samme med. De skulle jo giftes og forsørges, være i huset og lave mad …".

Aage Holm fortæller, hvordan han engang som 13-årig kom hjem fra skolen med en karakterbog, hvor alle karakterer var 'hug' [højeste karakter dengang og svarer til nutidens '12']. "En for mild bedømmelse," skriver Aage Holm beskedent. De flotte karakterer gav Aage Holm selvtillid, for han "… bad om lov til at komme på realskole i Ålestrup, noget min lærer støttede, men far sagde nej, selvom bedstefar skubbede på. Der kunne ikke blive råd, for så skulle mine søskende have det samme tilbud, og det var dengang også ualmindeligt, at bondebørn kom på realskole," skriver Aage Holm og fortsætter: "Da tudede jeg."

Men Aage kom dog på Vestbirk Højskole, og senere begyndte han at lege med tankerne om evt. at læse til lærer, selvom "… det ville være et stort og uoverskueligt spring at tage i en tid, hvor børn næsten for hundrede procents vedkommende gik i forældrenes fodspor."

"Men," skriver Aage, "en skønne dag var bedstefar der igen: Nu er det på tide, at vi kommer i gang med forberedelserne. Min bedstefar havde kontaktet lærer Johansen for at få gode råd, og så gik turen til Ranum Seminarium til samtale om mulighederne. Jeg fik en fortegnelse over bøger, der skulle bruges i 'præp' [forberedelsesklasse] og skulle så begynde først i november … Efter det første år var sparepengene sluppet op, og bedstefar hjalp mig med at få et studielån i sparekassen. Bedstefar forlangte, at alle mine morbrødre og farbrødre skulle kautionere. Det var en tung gang at komme rundt og bede om kaution, selvom der ikke blev sagt nej eller givet negative kommentarer. Men mine omgivelser studsede, og det blev ikke mindre, da min bror Kristen samtidigt besluttede sig til at læse teologi. En kommentar fra en stor gårdmandskone: 'Det er da for galt. Skal småfolks børn nu også studere? Men det kan da ikke gå værre, end at de kan tage ud og sælge fisk, når de kører fast.' – Den var giftigt og gjorde ondt, også fordi man ikke vidste sig sikker i det, man var slået ind på."

Aage fortæller videre om sin tid som lærerstuderende: "Bedstefar lavede mig en primitiv garderobe til mit tøj, og i hele min seminarietid tog de to kære [bedsteforældre] sig af alt, hvad der havde med vask og reparation af tøj at gøre. Det var en stor begivenhed [for dem], når bedstemor havde gjort tøj i stand, og bedstefar havde skrevet brev, og pakken skulle sendes …"

"Da jeg var færdig på seminariet, sendte bedstefar en lastbil til Ranum efter mit habengut. Der kan tilføjes, at da jeg ikke mere havde brug for deres hjælp, tog de sig af Kristen [Aages bror], hvis studier [teologi] varede længere end mine," slutter Aage sin beretning om seminarietiden.

Morbror Brøgger Holm om Jens Christian Bertelsen

Vores morbror Andreas Brøgger Holm (kaldet Brøgger) skriver i sin beretning "Et rigt Liv", at hans bedstefar Jens Chr. Bertelsen tidligt blev valgt ind i sognerådet.

Både Åge og Brøgger beretter at, da deres morbror Jens Bertelsen overtog hjemmet **Grønhøjgård**, byggede bedsteforældrene Jens Chr. Bertelsen og Ane Marie en mindre ejendom inde ved byen på jord, som blev udstykket fra Grønhøjgård og andet, som blev tilkøbt fra Rørbæk

Hovgård. Det blev til en lille god ejendom, som deres morbror Marius overtog, da Jens Chr. Bertelsen og Ane Marie senere flyttede til Hobro.

Begge husker bedstefaderen fortælle om sit arbejde i sogneråd, skolekommission og forskellige andelsforetagender, der dog vist ikke alt sammen blev til lige meget. Det gjorde til gengæld bedstefaderens arbejde med at etablere et jævnstrømsværk ved Volstrup, hvor lys kostede 2,5 øre og kraft 5 øre.

Jens Chr. Bertelsen var foregangsmand. Ved hans 70 års fødselsdag stod følgende at læse i dagbladet *Himmerland* i 1931:

Ane Marie og Jens Chr. Bertelsen

I morgen fylder sparekassedirektør Jens Chr. Bertelsen, Hobro, 70 år. Hr. Bertelsen kan se tilbage på et dygtigt og indholdsrigt liv, et liv i arbejde, men også et liv, der har båret både store og gode frugter. Bertelsen er født 16. juni 1861 i Rørbæk. I en ung alder overtog han sin fædrene gård, [Åge: det var nu bedstemors fødehjem], som han drev dygtigt og mønsterværdigt gennem hele sin manddom. Som en forholdsvis ung mand blev han valgt ind i sognerådet, hvor han sad i 22 år, deraf de 12 år som formand. Naturligvis lagde alle disse år i det offentlige liv stort beslag på hans arbejdskraft og rige evner. I en årrække var han kommunens boniteringsmand og blev siden valgt som vurderingsmand til ejendomsskyld, en gerning, han blev ved at varetage, indtil han som formand for Landbosparekassen flyttede til Hobro.

Der kunne sikkert nævnes adskillige flere hverv, der bar spor af denne mands indsats, men det område, hvor både by og land har lært ham bedst at kende, er dog sikkert gennem hans gerning i Landbosparekassen. Hvor mange var der mon, som for 10 år siden havde tro til, at Landbosparekassen virkelig ville få nogen betydning, og dog er det sket, at den efter 10 års forløb står som en af de største i Randers amt. Den er nu et sted, hvor der skiftes i millionvis af kroner i løbet af et år, og uden forklejnelse af nogen tør det nok siges, at Jens Chr. Bertelsen er den, der har trukket det største læs. Ved sin dygtighed og sit væsen, men frem for alt i kraft af den tillid, alle har til hans redelighed, har han her skabt et livsværk, som det kun blive færrest beskåret.

Men selv om der kan siges meget om, hvad Bertelsen har udrettet, har det største for ham dog været hans hjem, først i Rørbæk, hvor hans hustru var omgivet af en stor børneflok og siden i Hobro, hvor de to nu bor ene. Ja, Bertelsen er hjemmets mand. Han føler til fulde, at det er her, man skal hente kræfter til arbejdet i det offentliges tjeneste.

Sidespor - Generationsskifte

Efter 11 år på formandsposten for sparekassen ophørte Jens Chr. Bertelsen som formand i 1931.

På sparekassens generalforsamling i 1938 blev hans søn, gårdejer Jens Bertelsen, født i 1891 i Rørbæk, valgt ind i bestyrelsen. Omkring samme tid blev sparekasseloven revideret, således at ledelsen nu skulle bestå af en direktion og et tilsynsråd, som skulle tiltrædes af staten. Jens Bertelsen blev medlem af tilsynsrådet.

Jens Bertelsen ►

Tipoldeforældre

Jens Jensen (Bertelsen), født den 17. september 1823 i Bygum, var gift med **Gertrud Christensdatte**, født den 14. sept 1825 i Rørbæk, døbt 16. november 1823. Gertrud var datter af fæstegårdmand Christen Christensen Østergaard og hustru Maren Christensdatter. Hun døde 6. juli 1890. Christen Christensen Østergaard blev dræbt af et par løbske heste i 1839. Parret fik fire børn. Jens Christian Jensen, f ødt1855, døde 3 år gammel. Jens Christian Jensen (vor oldefar), født den 16. juni 1861, Jens Jensen, født 1866.

2 x tipoldeforældre

Jens Jensen (Bertelsen), født den 6. august 1793 i Bygum, Østerbølle sogn. Han døde i Rørbæk 11. januar 1874 som aftægtsmand, 80 år gammel. Han blev den 7. april 1819 gift med **Dorthe Thomasdatter**, født 1791 i Simested sogn, Viborg Amt. Hun døde i Rørbæk i 1864. Hun var datter af Thomas Christensen og hustru Maren Christensdatter af Baandrup i Simested sogn. Parret fik tre børn: Ingeborg Jensen, født 1819, Maren Jensen, født 1821, og Jens Jensen (vor tipoldefar), født den 17. september 1823, i Guldager,

Kristian Bertelsen fortæller, at Jens Jensen (Bertelsen), var husmand i Guldager og senere gårdmand i Rørbæk i Gislum sogn. Han flyttede til Rørbæk i 1837 med hustru Dorte Thomasdatter og børnene Maren Jensdatter, 16 år, Jens Jensen 13 år og en plejedatter Inger Nielsdatter, 6 år.

Her fik han aktionsskøde på Thomas Baandrups gård i 1837. I 1841 fik han skøde på en af Peder Bertelsen udstykket gård i Rørbæk, der grænsede op til hans egen gård. Denne parcel solgte han i 1854 til sønnen Jens Jensen, og gården solgte han i 1858 til svigersønnen Laust Christensen, gift med Maren Jensdatter.

3 x tipoldeforældre

Jens Jensen, født 1766 i Testrup sogn, Viborg amt, døbt 4. maj 1766 som søn af Jens Bertelsen og hustru Mette Jensdatter. Han døde i Guldager, Simested sogn, den 8. januar 1829. Han var husmand i Bygum i Østerbølle sogn og senere i Guldager i Simested sogn.

Han giftede sig med **Maren Nielsdatter**, der er født ca. 1766. Hun var 79 år gammel da hun døde i Guldager 9. december 1845. Hun var vistnok fra Binderup. Parret havde 6 børn. Niels Jensen, født 1790. Mette Jensen, født 1792, døbt i Østerbølle, **Jens Jensen, (vor 2 x tipoldefar)** født 1793, døbt 25. august i Østerbølle, Thomas Jensen født 1796, Hedvig Jensen, født 1798 og Thomas Jensen født 1800. Familien boede først i Bygum, hvor de to ældste børn er født. Ca. 1795 flyttede de til Guldager i Simested sogn, hvor de boede i kirkehuset.

4 x tipoldeforældre

Jens Bertelsen, født i 1715, døbt den 27. oktober 1715 i Vesterris, Testrup sogn. Døde den 30. juli 1786. Han var fæstegårdmand i Vesterris.

Han blev gift første gang med **Maren Nielsdatter** af Testrupgård den 28. marts 1746 i Testrup sogn. Jens Bertelsen blev gift anden gang med **Mette Jensdatter** (4 x tipoldemor), der er født ca. 1734, vistnok i Binderup sogn. Hun døde i 1790.

Efter Jens Bertelsens død i 1786 blev der afholdt skifte

Registrering over boet blev afholdt 31. juli 1786. Jens Bertelsen døde dagen efter, efterladende sig enken Mette Jensdatter og følgende børn: Af første ægteskab: Kirsten Jensdatter, gift med Mickel Riis, boende i Viborg. Bertel Jensen, 36 år, tjener i Stistrup. Af andet ægteskab: Maren, 26 år. **Jens Jensen**, 21 år (vores 3 x tipoldefar). Christen Jensen, 9 år. Enken fik som værge sin søsters mand Thomas Pedersen i Store Binderup.

Gården:
Der var af besætning 4 heste, 5 køer, 3 ungkvæg, 1 plovstud, 2 svin, 17 får og 12 lam.
Indhuset var på 7 fag, en lade på 8 fag, en lade på 4 fag og et fæhus (stald) på 6 fag.
Landgilde: 2 Rdl., 4 mk. Kgl. Skatter: 4 Rdl. 1 mark. Ekstra skat: 2 Rdl 8 sk.

Aftale:
Ved sidste skiftesamling (-møde) den 9. december frasagde enken sig retten til mandens fæstebrev på gården med tilliggende ejendom mod at nyde ophold i sin livstid på gården med føde og klæde og opvarmning.

Karlen i gården, Thomas Pedersen Hus, der havde tjent der i flere år, tilbød at betale boets gæld, hvis han kunne få fæstebrev på gården med besætning, som den var, og ville ægte datteren Maren Jensdatter. Han ville give sønnerne Anders og Christen hver et får og føde og klæde til de er 16 år. Sønnen Jens skulle han give et kreatur til Mikkelsdag samt faderens klæder og til næste år får han 8 slettedaler, og til Mikkelsdag de næste år skulle han have 12 slettedaler. (En Rdl var lig med 6 mark, hvorimod en slettedaler kun var lig med 4 Rdl.) Da værgerne intet havde at indvende derimod, blev skiftet sluttet.

5 x tipoldeforældre

Bertel Jensen blev født omkring 1670 – 80. Han var sikkert fæstegårdmand i sin fødegård, (Gård nr. 2 i Vesterris i Testrup sogn). Søn af fæstegårdmand Jens Bertelsen. Han var gift to gange og sønnen var af andet ægteskab. Han var gift første gang med **Maren**, som er født ca. 1679. Det er oplyst, at hun døde og blev begravet 24. juli 1707. Hun blev således ca. 28 år. Kristian Bertelsen skriver: Hans anden hustrus (vores 5 x tipoldemors) navn og data vides ikke, da hendes død ikke findes i kirkebogen. Af børn i andet ægteskab nævnes Maren Bertelsdatter, født i 1711, og døbt 3. maj. Hun blev gift med Jens Mikkelsen og efterlod sig en søn Bertel Jensen (som nævnes senere som Kr. Bertelsen)**.** Desuden var der 4 andre børn, hvoraf kun Jens Bertelsen (vores 4 x tipoldefar), født i 1715 og døbt den 27. oktober, overlevede.

6 x tipoldeforældre

Jens Bertelsen, født omkring 1650, var fæstegårdmand i Vesterris, Testrup sogn. Han nævnes indirekte i Hald Amts matrikel 1688 over Rinds Herred som *Jens Bertelsens enke **Maren***. Vesterris havde i 1688 fire gårde, der senere blev samlet til en proprietærgård, for atter at blive udstykket.

Jens Bertelsen var ifølge fhv. skoleinspektør Kristian Bertelsen gift med Maren. Maren var fæster på gård nr. 2 i Vesterris i Testrup sogn.

Gården hørte dengang under Viborg Hospital. Senere hørte den under Testrupgård. Kristian Bertelsen fortæller, at Jens Bertelsen og Maren kun havde en søn. Han hed **Bertel Jensen** (vores 5 x tipoldefar)**.**

Bemærkning

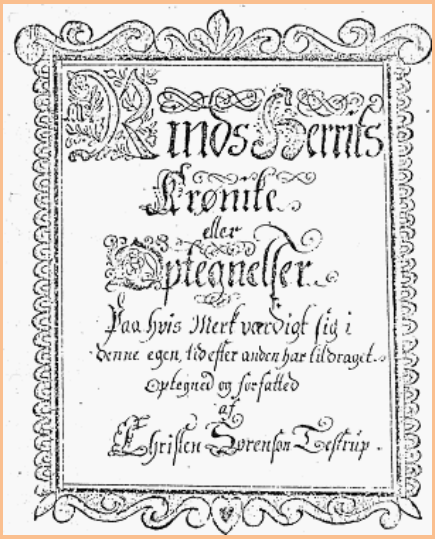
Rinds Herreds
Krønike
eller
Optegnelser
Paa hvis Mærkværdighed sig i
denne egen tid efter anden har tildraget.
optegnet og forfattet
af
Christen Sørenson Testrup.

Christen Sørensen Testrup, født 1685, har skrevet "***Rinds Herreds Krønike***". Han var nok en af egnens mest spændende personligheder for sin tid. Han er ikke mindst kendt for sit virke som herredsfoged for Rinds-Gislum herreder og for sin krønike. Heri beskriver han Rinds - Gislum herreder samt deres sogne, herregårde og kirker. Krøniken er angivet som kilde til oplysningerne om gårdene i Vesterris. Kilde: Ålestrup Lokalarkiv.

Tidligere skoleinspektør Kristian Bertelsen, født i 1923 i Rørbæk, har skrevet en række notater og artikler om især Bertelsen-slægten. Han er den væsentligste kilde til oplysningerne om slægten. Det er således ham, der har ført slægten tilbage til omkring 1650. Han har blandt andet i 1951 skrevet: "*Slægtsbog over slægterne Bertelsen, Christensen, Østergaard og Fischer".* Kristian Bertelsen er søn af Jens Bertelsen, der er bror til vor mormor Dorthea Kathrine Holm. Hans notater og artikler findes i dag på Rørbæk Lokalarkiv.

Fakta

Sparekasser

En sparekasse er et pengeinstitut, der er organiseret som en selvejende institution. Formålet med de første sparekasser var at give småsparerne mulighed for en sikker opsparing. De blev ikke drevet med profit for øje, men var med forbillede i andelsbevægelsen opbygget i almennyttigt øjemed og med en demokratisk struktur.

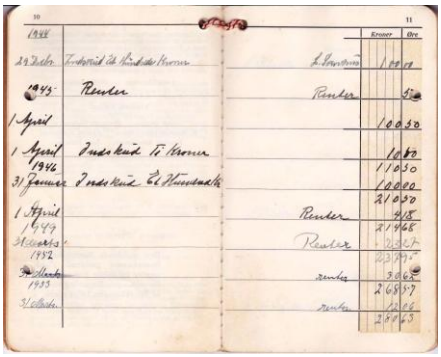

Vores far gjorde et stort nummer ud af at lære os børn at spare. Vi blev udrustet med hver sin sparekassebog til Blære Sparekasse. Fars iver skyldes måske påvirkning fra de mange aktive sparekasse- og bankfolk i slægten.

◄ Bror Kristians sparekassebog fra 1944 (dåbsgave?) hvor der blev indsat 100 kr., som bedstefar Lars Skovhus kvitterede for. Ni år senere i 1953 havde Kristian allerede oparbejdet en kapital på 280,63 kr.

Sparekasse- og bankfolk

- Christen Sørensen Brøgger (tipoldefar) var blandt initiativtagerne til oprettelse af Ravnkilde Sparekasse i 1874 og var formand og kasserer for sparekassen.
- Jens Chr. Bertelsen (oldefar) var blandt initiativtagerne til oprettelse af Landbosparekassen Hobro i 1888. Han var desuden leder af sparekassens afdeling i Rørbæk.
- Lars Skovhus (bedstefar) var blandt initiativtagerne til oprettelse af Blære Sparekasse og var leder af sparekassen 1912-1946.
- Frederik Larsen (fars fætter): Direktør Blære Sparekasse 1946-1968.
- Otto Skovhus (farbror): Direktør for Blære Sparekasse1968-1975, hvor den fusionerede med Sparekassen Himmerland.
- Kristian Skovhus Pedersen (fætter): I bestyrelsen for Sparekassen Himmerland i 28 år, formand i 18 år.
- Per Skovhus (fætter): Direktør i Den Danske Bank. Medlem af bankens direktion fra 2004, chef for bankens Kreditafdeling. Tidligere bl.a. direktør for bankens afdelinger i London og Hong Kong.

Christensen / Hederidder slægten

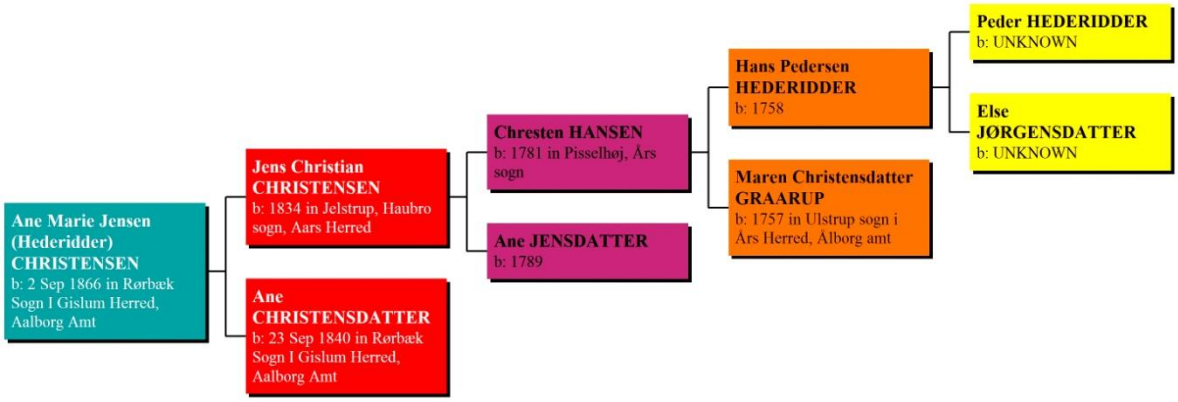

Vore oldeforældre

Jens Christian (Jensen) Bertelsen og Ane Marie Jensen Christensen

Dortheas mor, Ane Marie Jensen Christensen, er født 1866 i Rørbæk. Hendes forældre var Jens Christian Christensen, født 1834 i Jelstrup, og Ane Christensdatter, født 1840 Rørbæk. Ane Marie Jensen Christensen blev døbt i Rørbæk kirke den 11. november 1866. Faddere ved dåben var gårdmand Chresten Smeds datter, Kristine Christensen, bolsmand Jens Chr. Samuelsens hustru, gårdmand Laust Christensen Samuelsen, husmand Jens Chr. Mortensen og ungkarl Chresten Christensen hos Chr. Smed, alle fra Rørbæk. Ane Marie blev gift med Jens Christian Bertelsen den 12. juni 1885 i Rørbæk kirke.

Tipoldeforældre

Jens Christian Christensen og Ane Christensdatter

Jens Christian Christensen er født i Haubro sogn i 1834 som søn af Christen Hansen og Ane Jensdatter. Han blev konfirmeret i Skivum sogn i 1848, hvor han tjente og kom til Rørbæk den 1. november 1850. Her tjente han på Rørbæk Hovgård. Den 3. november 1865 giftede han sig med Ane Christensdatter, som arvede **Grønhøjgård**, efter sin mors to ugifte og barnløse søskende, Else og Kræn Samuelsen. Grønhøjgård forbliver i slægtens eje frem til 1985.

Forlovere ved brylluppet var Chresten Christensen Smed og Chresten Christensen Samuelsen. Se også listen over ejere af Grønhøjgård nedenfor

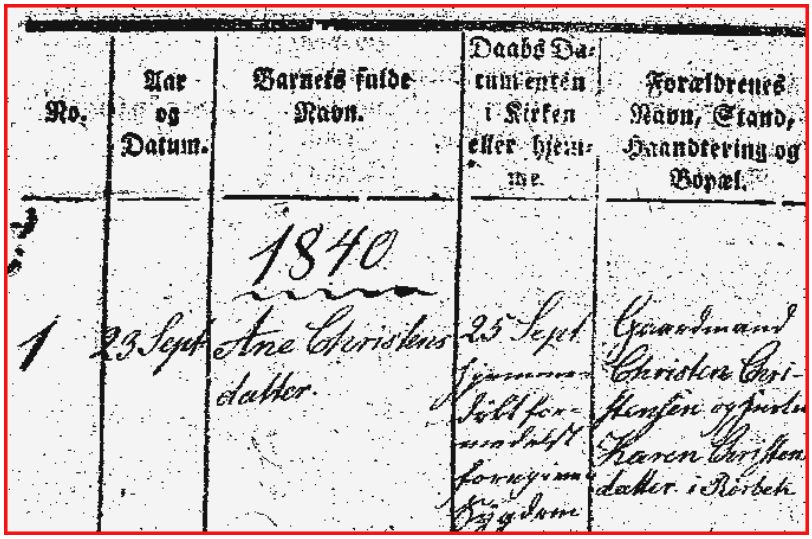

Ane Christensdatter er født i Rørbæk 23. september 1840 som datter af Christen Christensen og Karen Christensdatter. Karen er født på Grønhøjgård og gift med Kr. Smed, Bakkegården i Rørbæk ved siden af Rørbæk Hovgård.

◄ ***Rørbæk Kirkebog 1840***

Mette Bertelsen, født Østergaard, der var gift med vor mormor Dorthea Kathrine Bertelsens bror, **Jens Bertelsen,** (hans 2. kone) har skrevet et notat om søskendeflokken på Grønhøjgård:

1. Jens Jensen, (Nørgård) gift med Ingeborg.
2. Karen, gift med Kr. Smed, Bakkegården i Rørbæk ved siden af Rørbæk Hovgård, fik datteren **Ane** (vores tipoldemor).
3. Maren Samuelsen.
4. Laust Samuelsen.
5. Kathrine, gift med Mette Bertelsens bedstefar, der er vor oldefar Jens Christian Bertelsen.
6. Else Marie Samuelsen, ugift.
7. Kr. Samuelsen, ugift, beholdt **Grønhøjgård** sammen med Else Marie Samuelsen.

Grønhøjgård, en slægtsgård

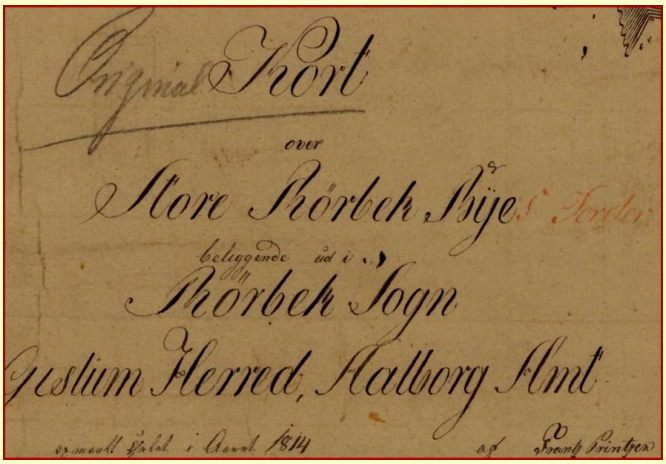
Original Kort
over
Store Rørbek Skjel
beliggende ud i
Rørbek Sogn
Jerslum Herred, Aalborg Amt

Jens Christian Christensen solgte den 13. august 1885 **Grønhøjgård**, matr.nr. 15, til sin svigersøn Jens Christian (Jensen) Bertelsen for 10.000 kr. Han overtog tillige en aftægtskontrakt af 22. februar 1866 og 30. november 1865, hvorefter der påhvilede aftægt til Chr. Christensen (?) til en værdi af 1.400 kr. Samtidig oprettedes en aftægtskontrakt for sælger og hustru, Jens Christian Christensen og hustru Ane Marie Jensen Christensen, omskrevet til en kapitalværdi af 4.000 kr.

1. Af det originale matrikelkort for Store Rørbæk By af 1814 fremgår, at Matrikel nr. 15 ejedes af **Christensen Samuelsen.**
2. Åge Holm skriver, at gården blev overtaget af det ugifte søskendepar **Else Marie og Kr. Samuelsen.**
3. **Ane**, der er datter af Karen Christensdatter og Chresten Christensen, arvede Grønhøjgård efter det barnløse søskendepar. Hun giftede sig med **Jens Christian Christensen** født 1834 i Jelstrup. Han solgte gården til deres svigersøn, Jens Christian Bertelsen (vores oldefar).
4. **Jens Christian Bertelsen** købte jf. skøde gården i 1885. Han giftede sig med **Ane Marie Christensen** (vor oldemor).
5. Deres søn **Jens Bertelsen**, født 1891, (bror til vores bedstemor Dorthea) overtog Grønhøjgård**.**
6. **Gertrud Katrine Bertelsen,** datter af ovennævnte **Jens Bertelsen**, giftede sig med **Jens Andersen** i 1953. De arbejdede på gården, indtil de overtog den i 1957. Gertrud døde i 1961. Jens Andersen solgte gården i 1985, hvormed Grønhøjgård gled ud af slægtens eje.

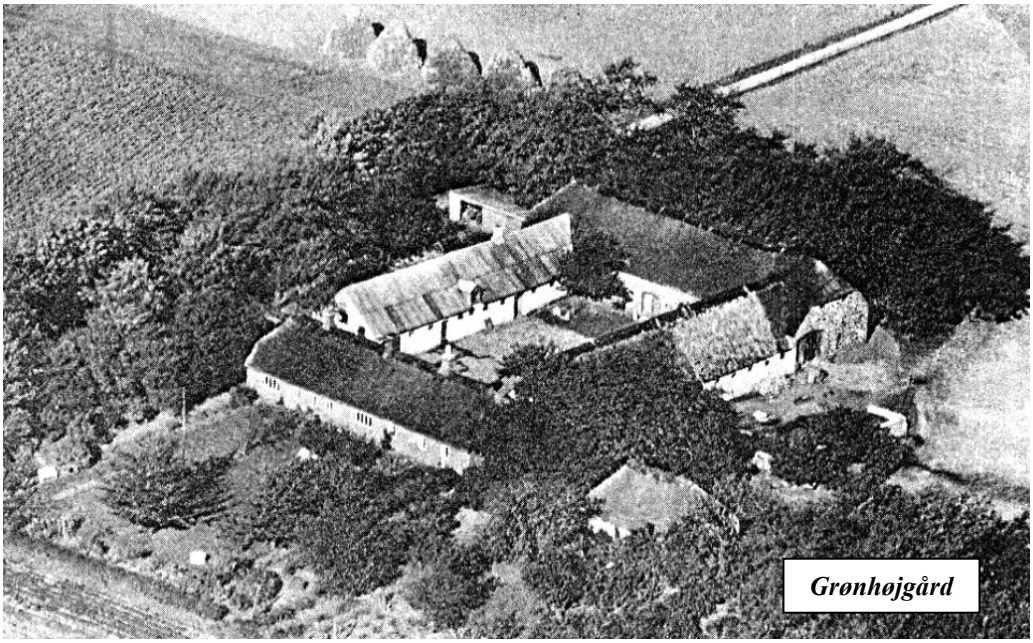

Jens Christian Christensen og Ane Christensdatter (vore tipoldeforældre) overtog Grønhøjgård ved giftermålet i 1865. De gik på aftægt allerede 22 år senere. Åge Holm fortæller, at han har kendt sine oldeforældre, Jens Christian og Ane. De boede da i aftægtshuset neden for stuehuset på Grønhøjgård, hvor der senere blev hønsehus. (Se den næsten skjulte bygning mellem træerne nederst til højre.).

De kendte ejerforhold på Grønhøjgård fra 1688 til 2010

Eventuelt slægtskab til vores familie i ejerforholdet før 1788 er ikke dokumenteret:

- **1688** – Niels Michelsen - fæstebonde.
- **1710** – Mikkel Nielsen (søn) - fæstebonde.
- **1741** – Christen Jensen - fæstebonde.
- **1759** – Jens Christensen Nørgaard - fæstebonde.
- **1777** – Jens Knudsen - fæstebonde.
- **1788** – Christen Christensen Samuelsen. Var formodentlig fæstebonde indtil 17.6.1799, hvor han købte gården til selveje for 600 rdl.
- **1837 – Christen Christensen (Smed)** købte fælleskæret Rævedalen til gården. (Ane Christensdatters far).
- **1844** – Ved matrikuleringen i 1844 blev gårdens matr.nr. ændret til 15 og hartkorn ændret fra 5-5-2 til 3-7-3-314.
- **1850** – En parcel udstykkedes til sønnen Jens Christensen (Jensine og Otto Nielsens gård). Den fik matr. nr. 15a, og Grønhøjgård nr. 15b.- hartkorn 2-4-2-314.
- **1865** – Christen Christensen Hederidder (må være **Jens Christian Christensen**) født i Haubro sogn i 1834, giftede sig med **Ane Christensdatter**, der er født i Rørbæk 1840 og senere arvede gården. (Der er lidt usikkerhed her, da oplysningerne er hentet fra to forskellige kilder).
- **1885** – Jens Christian (Jensen) Bertelsen.
- **1917** – Jens Bertelsen - Parcel til statshusmandsbruget Dalvang og Jens Chr. Bertelsens ejendom i Rørbæk udstykkes fra Grønhøjgård.
- **1957** – Jens Andersen.
- **1985** – 2010 Hans Ove Hansen, sammenlægger Grønhøjgård med Enghavegård, Rørbæk.

(Kilder: Kristian Bertelsens notat: *Familien Bertelsen fra Grønhøjgård, Store Rørbæk,* og *Aage Holm*)

2xtip oldeforældre

Chresten Hansen, født 1781 i Pisselhøj, Års sogn, er søn af fæstegårdmand og senere selvejer Hans Pedersen Hederidder og hustru Maren Christensdatter Graarup. Han døde i Jelstrup sogn, Års herred i 1815. Chresten Hansen købte en gård i Jelstrup i 1810 og blev gift i 1813 i Gislum kirke med den 24 årige **Ane Jensdatter**, født 1789. Hun tjente i Nyrup. I ægteskabet havde de børnene Ole Christensen, født 1814, Hans Christian Christensen, født 1815, Lene Christensen, født 1819, Karen Marie Christensen født 1822, Peder Christensen, født 1825 og vor tipoldefar Jens Christian Christensen, født 20. april 1834. Alle er født i Jelstrup, Haubro sogn.

Del af salgsskøde fra Chresten Hansens køb af gård i Jelstrup i 1810 ►

Underskrevne Peder Jensen Ladefoged, nu boende på Haubro Mark, sælger, skøder og afhænder til Chresten Hansen i Jelstrup, den mig tilhørende nu af ham påboende gård i Jelstrup, Haubro sogn af Hartkorn 2 Tdr. … Dokument om salget for købesum 900 Rdl og da bemeldte købesum er mig betalt uden at jeg i den henseende har videre fordring, så tilskødes som meldt Chresten Hansen denne gård og ejendom med alle herligheder, rettigheder og byrder, hvorved jeg har været ejer.
Haubro mark den 20. juni 1810
Peder Jensen

3xtip oldeforældre

Hans Pedersen Hederidder og Maren Christensdatter Graarup

Aage Holm skriver:

"Hans Pedersen Hederidder er født i Gundersted sogn ca. 1758 som søn af fæstegårdmand Peder Hederidder og hustru Else Jørgensdatter. Han døde i Pisselhøj den 28. april 1826 som aftægtsmand, 68 år gammel. Han var fæstegårdmand og senere selvejer i Pisselhøj i Års sogn og herred, Han blev gift med Maren Christensdatter Graarup, født ca. 1757."

Det er vanskeligt at tyde, men nedenstående klip fra kirkebogen for Års sogn 1781 viser, at Hans Pedersen Hederidder og Maren Graarup får døbt en søn ved navn Christen. (Navnet Hederidder indgår ikke her).

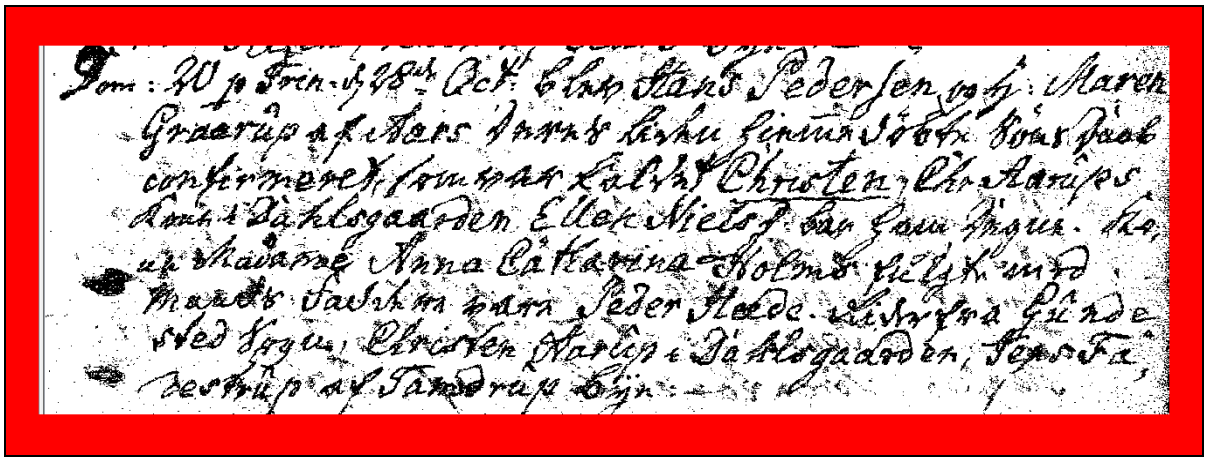

Fakta om Hans Pedersen Hederidder og Maren Christensdatter

Hans Pedersen Hederidder og **Maren Christensdatter** fik følgende børn:
Christen Hansen, f 1781, døbt 28. oktober i Pisselhøj (vor **2 x tipoldefar**).
Jørgen Hansen, f. 1783, døbt 27. juli samme sted.
Peder Hansen, f 1787, døbt 25. februar samme sted.
Poul Jensen f 1788, døbt 13. april samme sted.
Niels Hansen, f 1790, døbt 9. maj samme sted.
Jørgen Christian Hansn f 1793, døbt 28. juli samme sted.

Pisselhøj bestod i 1688 af fem gårde. I Jordebogen fra 1994 for "Gunderstedgaard" nævnes Hans Pedersen som fæster af Pisselhøj med 4 hartkorn. Antageligt var gård nr. 1 og 2 blevet sammenlagt.

Ved udskiftningen (udflytningen) købte Hans P. Hederidder sin gård. I 1803 udsteder han en panteobligation:

▼

Undertegnede Hans Pedersen Hederidder, boende i Pisselhøj i Aars sogn, erkender at være skyldig til agtet Hans Mortensen i "Gunderstrupgaard" 190 Rdl. På det kreditor kan være betrygget i alle måder for capital og renters rettidig betaling, så hefter jeg herved med første prioritet af mine ejendele paaboende gård i Pisselhøj stående for hartkorn 2. tdr. 6. skp … med al dens herlighed og rettighed.
Til bekræftelse med min hånd og segl.
Pisselhøj d. 22. juni 1893.
Hans Pedersen Hederidder.

Blev syg og solgte gården.

I 1809 afstod Hans Pedersen Hederidder gården til sønnen Peder Hansen. Skødet er indført i Aars - Slet Herreds Skøde Pb. nr. III, fol 39. Her er et uddrag:

▼

Underskrevne Hans Pedersen Hederidder, som en skrøbelig mand, der ikke ser sig i stand til at drive mit iboende sted uden armod, haver med velberåd hu fattet det forsæt for fælles vel at tilskøde og afhænde til min søn ***Peder Hansen*** *Pisselhøj bemeldte gaard.*

4xtip oldeforældre

Peder Hederidder og Else Jørgensdatter

Peder Hederidder var fæster i Gundersted Mølle, Slet Herred, Aalborg Amt. Han er antagelig født i Gundersted sogn. Oplysningerne er taget fra Kirkebogen i Aars, hvor familiemedlemmer er indført som dåbsvidner flere gange. Åge Holm skriver: *"Else Jørgensdatter er sandsynligvis gift med Peder Hederidder før 1758, idet de får sønnen Hans Pedersen Hederidder dette år."*

Bemærkning

Der kan være en vis usikkerhed med hensyn til navne og tidspunkter i dette afsnit. Noget af det som bidrager mest til usikkerheden er, at efternavnet ***Hederidder*** bliver brugt lidt i flæng og formentlig kun har været et kaldenavn. I visse slægtled har navnet ikke været benyttet. Tilsvarende har stavningen af ***Bert(h)elsen*** ikke været konsekvent (med og uden 'h'). Hertil kommer, at ***Christian*** og ***Christen*** ofte staves i flæng. I en anden sammenhæng dukker fornavnet ***Jens*** op. Der har undertiden været tale om mere end én kilde, men vi (forfatterne) har bestræbt os på hele tiden at komme med det bedste bud.

Mor og far finder sammen

Som nævnt tidligere var far meget interesseret i politik, især i fredsbevægelsen *Aldrig mere krig*. Dette kom klart til at sætte præg på en af bryllupssangene ved mor og fars bryllup i 1939.

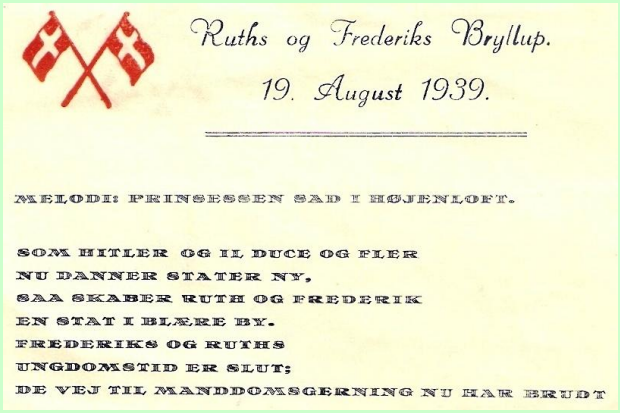

Ruths og Frederiks Bryllup.

19. August 1939.

MELODI: PRINSESSEN SAD I HØJENLOFT.

SOM HITLER OG IL DUCE OG FLER
NU DANNER STATER NY,
SAA SKABER RUTH OG FREDERIK
EN STAT I BLÆRE BY.
FREDERIKS OG RUTHS
UNGDOMSTID ER SLUT;
DE VEJ TIL MANDDOMSGERNING NU HAR BRUDT

Ruths og Frederiks Bryllup
19. august 1939
Melodi: Prinsessen sad i højenloft

Som Hitler og il Duce og fler'
nu danner stater ny,
så skaber Ruth og Frederik
en stat i Blære by.
Frederiks og Ruths
ungdomstid er slut.
De vej til manddomsgerning nu har
brudt.

"Nu vil jeg aldrig mere krig,"
det siger Frederik
og håber på, at Ruths gevær
det ofte skal slå klik.
"Jeg vil have Fred-
erik," siger Ruth,
"thi kolben på hans bøsse er brudt."

Men lad nu ikke diktatur
bli' jeres styreform.
Selvom du ej vil angrebskrig,
før forsvarskrig mod Ruths
diktatur og vær
godt på lur, især
mod Hitler-nykker, der vil komme nær.

Nej, hellere demokrati,
den styreform er go'.
den gi'r en lille bit at si'
til ministerier to.
Denne politik,
hvor den indpas fik,
har altid vist os, at så godt det gik.

Lad derfor denne styreform
få indpas i jeres hjem,
at ikke hver en lille storm
skal ruske alt for slemt.
Men gør starten sund,
spørg hinanden kun.
Da vil i bygge på den rette grund.

På dette billede fra mor og fars bryllup ses en række familiemedlemmer:

Øverste række fra venstre: *Brøgger (mors bror), Otto (fars bror), Anders (fars bror), Jens (gift med fars søster Martha), Aksel (gift med fars søster Anne), Laurids (gift med fars søster Thea).*
Næstøverste række fra venstre: *Kresten (mors bror), ukendt, Jens (mors bror), Agnes (gift med mors bror Brøgger), Ingrid (gift med mors bror Kresten), Aage (mors bror), Martha (gift med mors bror Aage), ukendt, ukendt, ukendt, Arne (fars bror), ukendt.*
Næstnederste række fra venstre: *Søren Holm (bedstefar), Dorthea Holm (bedstemor), mor og far, Anne Marie Skovhus (bedstemor) Lars Skovhus (bedstefar).*
Nederste række fra venstre: *Asta (gift med mors bror Jens), ukendt, ukendt, Martha (fars søster), ukendt, Anne (fars søster), Lise (mors søster), ukendt, Agnes (gift med fars bror Thomas), Rikke (mors søster), Rigmor (gift med fars bror Anders), Mitte (fars søster), Thomas (fars bror), Thea (fars søster).*

Hvordan mor og far fandt sammen

Far havde allerede boet på *Mosevang* et par år, inden han og mor fandt hinanden. I Kristians bog "Mosevang" fortæller far med et glimt i øjet om, hvordan han og mor fandt sammen:

"En dag så jeg en annonce i Aalborg Amtstidende. Der var en pige, der hed Ruth Holm, som søgte plads som husbestyrerinde. Hende skrev jeg til, og hun kom så og fik pladsen. Jeg var nok noget betænkelig, for hun forlangte 50 kr. om måneden, og det var jo mange penge dengang, men hun så sådan ret skikkelig ud, og det var jo kun månedsvis, så jeg kunne altid fyre hende igen. Jeg slog til, og det har jeg aldrig haft grund til at fortryde. Den første måned lavede hun forskelligt mad til middag hver dag; men så kunne hun ikke hitte på mere og måtte begynde forfra.

Men jeg har såmænd aldrig haft grund til at klage over maden eller andet i de 44 år [skrevet i 1998] hun indtil nu har haft pladsen, og hun har endda fået lønforhøjelse."

Barndommen på Mosevang

Når man kører ad vej 187 fra Vegger mod Hornum, kommer man efter 5 km til den smukke Blære Kirke på venstre side af vejen. Mor og fars grav ligger på sydsiden af kirken (se fotografiet) tæt på bedstemor og bedstefars gravsted (Ane Marie og Lars Skovhus'). Andre steder på kirkegården ligger de fleste af fars søskende og familiemedlemmer begravet.

Fra Blære Kirke er der mulighed for at foretage forskellige ture *down memory lane*. Hvis man svinger fra venstre ved kirken ad Gammel Blærevej, kommer man efter få hundrede meter forbi den gamle præstegård. 100 meter derefter ligger Blære Forsamlingshus på venstre side, hvor der gennem tiderne er afholdt mange familiefester og kulturelle aktiviteter. Efter yderligere 100 meter, ligger slægtsgården Thomasminde på højre hånd.Her blev far født.

Vælger man derimod at køre til højre ved Blære Kirke ad Borupvej og derefter dreje til venstre første gang, kommer man efter et par hundrede meter til Rædhøjgård, hvor farbror Anders og Rigmor boede. 100 meter længere fremme slutter vejen ved Mosevang, hvor vi seks søskende blev født i perioden 1941-1949.

Hvis nogen spørger os: "Hvor blev du født?" kan vi derfor svare: "Der hvor vejen ender" i stedet for det mere traditionelle svar: "Der hvor kragerne vender." Mosevang lå virkeligt, hvor vejen endte. Kun en markvej førte videre. Der var ingen larmende trafik forbi Mosevang. Hvis der en sjælden gang kom et køretøj, var der som regel tale om en hestevogn og engang imellem en bil, der havde et ærinde på Mosevang. Der var fred og ro, noget vi børn vist ikke satte særlig stor pris på. Vi ville nok hellere have haft lidt spændende bylarm.

Mosevang blev bygget af far i 1937. Det var en gård på 50 tdr. land med et rødt murstens stuehus, en staldbygning med høloft og en lade. Ved siden af lå der et lille hønsehus med hønsegård. Foran dette var der en køkken- og frugthave. Foran stuehuset var der en stor græsplæne omkranset af hække og træer.

Mosevang ►

Mosevangs tilblivelse

I 1916 købte vores bedstefar Lars Skovhus 180 tdr. land fra Blære Præstegård. Der var for det meste tale om hedearealer, som skulle opdyrkes. Senere blev dele af jorden udstykket til Rædhøjgård og Mosevang. Der var dog stadigvæk en del, som skulle opdyrkes.

Under det slidsomme arbejde med opdyrkningen af Mosevangs jorder holdt far altid øje med, hvad der dukkede op af jorden. Der kom mange flinteøkser og pilespidser frem, som vidnede om, at der også i stenalderen havde boet mennesker på stedet.

I 1998 skrev bror Kristian en lille bog "Mosevang", som indeholdt samtaler med far. Heri fortæller far:

"Jeg kaldte ejendommen 'Mosevang', vel nærmest efter mosen vest for ejendommen, som vi kaldte Rædmose. Den var før opdyrkningen fyldt med tuer, buske og blåbærris. Det var som om alle hugormene søgte til der. De første år efter opdyrkningen skulle vi passe på, idet det flere gange hændte, at der sad hugorme i kornnegene.

Jeg havde 2.500 kr. i sparekassen. For dem købte jeg 5 køer og 4 kvier af far. Han havde for mange kreaturer, nu da han solgte jord fra. Jeg købte en so og lidt grise af Peter Både og lånte et par gamle heste hjemme til at begynde med. I løbet af nogle år købte jeg selv heste, og far fik de gamle tilbage med tak for lån.

Maskinerne lånte jeg til at begynde med, dels hjemme, dels af Anders. Han og jeg købte efterhånden nogle maskiner og redskaber i fællesskab.

Vi havde jo ikke elektricitet. Det fik vi først under krigen (vistnok i 1943), så vi måtte jo se ved petroleumslampen og flagermuslygter. Tærskningen foregik ved hjælp af et stort lejet tærskeværk, så det var hurtigt overstået. Men der skulle jo et stort mandskab til at betjene det: To til at læsse på brættet, en til skære bånd, en til at lægge i, to til at se efter avner og halm, en til at skifte sække og en til at bære kornet ind på stuehusloftet, der blev brugt som magasin. Det vil sige i alt otte mand til at betjene tærskeværket.

I årene indtil vi fik elektricitet indlagt, og selv fik tærskeværk og kværn, fik vi malet kornet i Brugsen (se fotografiet på næste side)*. Når vi kørte ned med et læst korn, tog vi grutning med tilbage, så der stod hele tiden korn dernede. Så kunne medhjælperen i Brugsen få det malet til vi kom igen. For at spare på strøm skulle han helst bruge vindmotoren til at trække kværnen.*

Noget af det første, jeg foretog, var at plante nogle læbælter vest for gården. Seljerøn, pil og tjørn ved Vormstrup skel, samt læ omkring husene.

Jorden blev drevet ganske almindeligt med korn, roer og græs, samt en del kartofler og i nogle år et stykke hvidkløver til frø. Men det var kun et enkelt år, at hvidkløveren gav godt udbytte. Det var mest spisekartofler vi avlede,(…) men vi gik efterhånden over til foderkartofler, som mest blev kogt af et omrejsende kartoffelkogeri og ensileret og brugt som svinefoder.

Vi avlede nogenlunde de første år, men det kneb under krigen. Da kunne vi ikke få superfosfat, som den nyopdyrkede hede trængte til. Vi lavede et forsøg med kålroer med stigende mængder

Blære Brugs

superfosfat. De parceller, som fik 1000 kg superfosfat pr. ha. gav 4-5 gangs så stort udbytte som dem, der fik nul, og alle parceller fik samme mængde kali og kvælstofgødning, så der gjorde manglen på fosfor sig rigtigt gældende.

Køerne havde min største interesse. Svin har aldrig interesseret mig ret meget, men dengang var vi jo nødt til at have grise for at få skummetmælken anvendt. Vi fik jo ca. 90% af mælken retur som skummetmælk fra mejeriet. Efterhånden fik vi da også en helt god kvægbesætning. Ved en kåring inden for Aalborg Amts Landbrugs fællesledelse fik køerne 8 point i gennemsnit og var 3. højst placeret. Vi har fået en del præmier ved forskellige dyrskuer. Ydelsen lå i nogle år på omkring 200 kg smør pr ko, hvilket var ret pænt dengang. [I dag ligger ydelsen normalt på 3 – 400 kg. pr. ko].

Så vidt jeg husker blev byggeriet færdigt til jul 1937. Jeg ville ikke spare på selve stuehuset, men inventaret var meget sparsomt. Det kunne jo snart være godt nok til en ungkarl, og kunne jo eventuelt senere udskiftes. Jeg købte et brugt komfur og en brugt kakkelovn til små penge."

Dette fotografi stammer fra tiden på Mosevang. Fra venstre: Lars, Dorte, Keld, Kristian og Peter. Bente var endnu ikke født, men på vej. ►

Livet som børn på Mosevang.

Mor og far blev gift 19. august 1939. Det var indledningen til et rigt og frugtbart liv på Mosevang - både hvad angår landbrugsbedriften og kærlighedslivet. Jorden blev drænet og læbælter plantet. Der kom flere køer i stalden. Mor velsignede Mosevang med 7 børn i årene 1940 – 1949. Desværre blev

den første dreng født med ganespalte og kunne ikke overleve. “Resten af flokken blev forholdsvis velfungerende,” mener Keld.

◄ ***Mor og far på Mosevang i 1942-43 med Lars på armen***

Vi børn lærte meget tidligt at være stolte af bedriften på Mosevang. Far fremhævede det ikke som noget stort, men var glad for det resultat, han og mor havde opnået. Hans store mission i livet var landbruget. Et liv på en gård med vor mor og vi seks søskende var projektet for begge vore forældre.

Dengang i 1940’erne indgik børn i familiens dagligdag med samvær og pligter. Vi havde ikke meget legetøj. Lars kan huske en juleaften, hvor han fik to kuglepenne, en af mor og far og en af karlen på gården. Det var store gaver, kuglepennen var blevet opfundet i 1938, og kom først til Danmark efter 2. verdenskrig.

Vi legede sammen og med fætter Søren på Rædhøjgård, hvor der i et pilekrat var en sandgrav. Engang vi legede der, fandt Keld, som kun var fire år en “sjov pind”, der viste sig at være en hugorm. Farbror Anders kom hurtigt til, fik dyret aflivet, og det kom til at pryde stuen på Rædhøjgård i en flaske med sprit.

Måske var det manglende legetøj, der gjorde os kreative? Engang havde Keld og Lars fundet på deres helt egen leg, da de smurte sig ind fra top til tå i sort vognsmørelse, noget fedtet stads, man brugte til at smøre de gammeldags arbejdsvogne med. Mor opdagede to sorte ‘afrikanske’ drenge ved laden. De blev derefter – sandsynligvis med masser af skældud – gnedet ind i margarine og skrubbet i flere omgange, indtil de var blevet ‘europæiske’ igen.

Arbejdet i marken

Arbejdet i marken foregik med heste. Når far skulle sprede kunstgødning, gjorde han det fra en vogn, som blev trukket af en hest, der blev styret af karlen og med far siddende på knæ i bagenden af vognen, hvorfra han spredte kunstgødningen over store arealer med en lille kulskovl.

Det helt store hit for vi småbørn var at få lov til at køre med i vognen ude fra marken, når der skulle køres hø hjem på loftet over stalden og kornneg hjem i laden. På hjemturen fik vi under store formaninger om at sidde ned lov til at komme op i læsset. Kristian husker det som om, solen altid skinnede varmt og med masser af svaler og insekter flyvende omkring. Far vurderede altid, om vi måtte blive oppe i læsset, når det skulle køres gennem ladeporten. Hvis læsset var for højt, blev vi firet ned for ikke at komme i klemme mellem læsset og portens overligger. Men så snart vi var store nok til at hjælpe til, skulle vi (naturligvis) gøre det. For eksempel kunne vi allerede som 6-7 årige hjælpe med at slæbe kornneg sammen, så far eller karlen kunne sætte dem sammen i hobe.

Der var ikke så mange udefra kommende adspredelser til at ændre de daglige rutiner på gården. Hver dag kom mælkevognen for at hente mælk til mejeriet. Postbuddet kom også hver dag. En gang om ugen kom bageren, og engang imellem var der besøg af en uldkræmmer eller børstenbinder. En af årets store begivenheder var, når der skulle koges foderkartofler til grisefoder.

Kartoffelkogeriet

Kartoffelkogeriet ankom ved aftenstid trukket af to heste. Det blev stillet op bag gårdens lade, ikke langt fra møddingen. Dette maskineri bestod af tre store metalbeholdere, formet som tre kæmpe metal-flasker med bunden i vejret, monteret på en drejekrans. Maskineriet var omkring tre meter

højt, og hver beholder kunne indeholde ca. 1 m^3 kartofler, som blev dampkogt ved hjælp af en stor kedel, der var placeret ved siden af. Kedlen blev fyret op med tørv.

Maskinen blev trukket rundt til gårdene, hvor den var en dags tid ad gangen for at koge kartofler i store mængder til grisefoder.

Det var en stor begivenhed for os børn, som næsten ikke kendte til mekanik eller maskiner. Her var virkelig noget at undre sig over. Kartoffelkogeren var næsten faretruende stor, og formaningerne fra mor om at holde os væk og passe på damp og de skoldhede kartofler var sikkert med til at gøre oplevelsen mere faretruende. Formaningerne var dog ikke værre, end at vi fik lov til at få en underkop med salt med ud, så vi kunne spise nypillede kartofler dyppet i salt – derude ved siden af kartoffelkogeriet. Vi nød kartoflerne i fulde drag, sikkert ikke fordi vi var sultne, men fordi det var en oplevelse.

Mors arbejde

Når vi her fra vor position i 2010 ser tilbage på tiden på Mosevang, kan det være svært at forstå, hvordan mor klarede alt arbejdet med de mange børn. Da Keld blev født, holdt mor op med at malke køerne, og far købte en malkemaskine. Trods denne lettelse for mor, var det et stort besvær med vand og varme. Vandet skulle hentes ved pumpen i gården og varmes på komfuret, enten i en kedel eller bagest i komfuret, hvor der var en slags varmtvandsbeholder, som hele tiden udnyttede varmen.

Mange gange åbnede mor lågen til ovnen, så der kom mere varme ud i køkken. Somme tider sad hun på lågen og læste historier for os børn. Foruden komfuret var kaminen i stuen den eneste opvarmningskilde i huset.

Soveværelset, børneværelset og den store stue var ret kolde om vinteren. Den store stue blev vist kun brugt ved barnedåb, men det var jo også ret ofte.

På loftet var der et værelse til karlen, også uden opvarmning. Vi børn måtte ikke gå op på loftet, men det glemte vi undertiden. Vi var jo ret nysgerrige efter at udforske den store verden.

Resten af loftet blev brugt til kornopbevaring. Efter at kornet var tærsket af i laden, blev det båret over gårdspladsen i 100 kg sække og op på loftet. Det var svært at holde musene nede med alt det korn, derfor var der som regel et par katte inde i stuehuset. Engang var der en, der fødte killinger i Kelds seng en nat. Det var en stærk oplevelse for ham.

Over hestestalden, som var indrettet i hjørnet af laden, var der et loft, som var meget spændende. Vi måtte ikke gå derop, så det satte rigtig gang i fantasien. Der var ingen grænser for, hvad vi troede befandt sig deroppe. Fantasien fejlede ikke noget.

Med seks børn havde mor altid meget at se til. Hver dag skulle der laves mad til mange mennesker. Dengang kunne man ikke bare gå i supermarkedet og købe halvfabrikata. Næsten alt blev lavet fra grunden af og baseret på gårdens egne råvarer. Men der skulle også strikkes, sys, repareres, stoppes strømper og meget mere. Heldigvis havde mor en ung pige i huset til at hjælpe med at klare den store husholdning.

Når der var vaskedag på Mosevang var der store forberedelser. Vaskemaskinen, der var lavet nærmest som en tønde af træ, blev slæbt ud på gårdspladsen og det samme gjorde gårdens eneste el-motor (bortset fra den til malkeanlægget), som normalt var koblet til kværnen. Ude på gårdspladsen blev den koblet til at trække vaskemaskinen med en lang drivrem lavet af reb, som far havde splejset. Vandpumpen blev i de tidligste år drevet med håndkraft.

Vi var ikke ret gamle, før de ældste af os fik at vide, at vi skulle pumpe 30 slag for at fylde en spand. Mor og far vidste nøjagtig, hvor meget der skulle til for at fylde en spand eller balje med vand. Det samme gjorde sig gældende, når far skulle tage vand med ind i køkkenet til at fylde i "kedlen" i komfuret. Det var meget praktisk med en vandbeholder der, for når der var tændt op i komfuret, var der også altid varmt vand i køkkenet.

Der skulle også bæres vand op i en beholder på loftet i stuehuset, så der kunne tages brusebad i vaskerummet nedenunder. Vandet blev opvarmet af varmen under taget – rent økologi, selvom far sikkert ikke kendte det ord dengang.

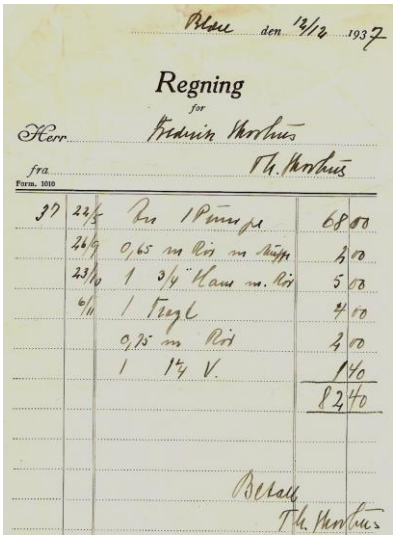
Blære den 12/12 1937

Regning
for

Herr Frederik Skovhus

fra Th. Skovhus

Form. 1010

37	22/5	En 1 Pumpe	68 00
	26/9	0,65 m Rør m Muffe	2 00
	23/10	1 3/4" Hane m. Rør	5 00
	6/11	1 Fregl	4 00
		0,75 m Rør	2 00
		1 1¼ V.	1 40
			82 40

Betalt
Th. Skovhus

Kvitteringen til højre viser, at vandpumpen havde kostet 82,40 kr. Den blev etableret af farbror Thomas, der havde et værksted i Blære. Han påtog sig at reparere alt, der havde med mekanik at gøre: Vandværk, centralvarme, badeværelse, biler, traktorer, cykler m.v.

Bagningen foregik i en ovn i komfuret, der blev fyret op med tørv eller formbrændsel. Vor mor var intet mindre end specialist i at bage småkager i et gammeldags komfur. Især brunkagerne blev altid helt perfekte. Den unge pige i huset blev ikke betroet kunsten at bage småkager, med mindre det var under mors direkte overvågning.

Sy-konen kom og boede hos os nogle dage engang imellem. Så havde mor på forhånd været i Års eller Nibe, eller engang imellem i Aalborg for at købe stof, og så blev der syet kjoler, forklæder, sengetøj osv. I lange baner.

Undertiden kom der en uldkræmmer forbi med sin store bylt. I den havde han alt i tørklæder, strømper, undertøj, viskestykker mv. Mor købte som regel noget af ham. Hvis han kom ved middagstid, fik han middagsmad sammen med os andre. Det samme gjaldt postbuddet og af og til mælkekusken og el-måleraflæseren. Det var almindelig gæstfrihed, at folk, som kom i en eller anden anledning, spiste med.

Et par af slægtens historier

I enhver familie er der nogle gode historier. Det gælder også i vores. Tre af klassikerne stammer fra Mosevang:

Mislykket handel

Farbror Anders på Rædhøjgård havde lige fået et lille føl. Keld og Lars var rigtigt misundelige. Hvem der fik idéen til en handel, vides ikke, så ordvekslingen nedenunder er fiktiv, men historien er sand og er et af familiens klenodier. Alle elsker den – måske bortset fra Kristian. Og den bliver bedre, hver gang den bliver fortalt – med nye nuancer.

Der var engang en varm sommerdag ude på landet, hvor vejen ender, ude på Mosevang. Keld og Lars skulle være babysitter for Kristian, der ikke havde lært at gå endnu. Ordet *babysitter* var ganske vist ikke kommet til Blære endnu, men passes skulle han alligevel. Han lå i sin barnevogn og var sikkert lidt yngre end på ovenstående foto, men det gør ikke historien ringere.

Keld og Lars trillede barnevognen over til Anders', lagde barnevognen ned, for de kunne ikke løfte ham ud, så Anders rigtigt kunne vurdere ham. Så spurgte de to raske drenge, om Anders ville bytte Kristian for føllet. Det ville Anders ikke. Keld og Lars blev derfor nødt til at lægge barnevognen ned igen, trille Kristian ind igen, rejse barnevognen op og rulle hjem til Mosevang med uforrettet sag.

Anders har ofte sagt sidenhen, at han havde fortrudt, han ikke sagde ja til handlen. Men Keld og Lars er glade for, at handlen gik i vasken, for Kristian udviklede sig jo heldigvis ganske udmærket.

En filosof

Keld var filosofisk anlagt i en meget tidlig alder. Allerede som lille dreng undrede han sig, ligesom de gamle grækere, over himmellegemernes bevægelser. Han opdagede, at månen om aftenen lyste over vores hjem, Mosevang, mens solen om dagen skinnede både på Mosevang og på farbror Anders' gård, Rædhøjgård, hvorfor han filosoferede og udtalte:

Æbler og løg

Keld mindes sin "bette" tid på Mosevang: "Da min bror Lars var ca. 4 år og jeg ca. 2,5 år, begyndte vi at udforske Blære sogn. En dag gik vi ned til vore bedsteforældre, der boede på Thomasminde ca. 2 km fra vort hjem. Der var ikke så megen trafik på den store vej dengang. Vel ankommet blev vi modtaget af bedstemor, som skældte os ud og sagde: "I burde have nogle *løg*." Vi sagde, at vi hellere ville have æbler, og at vi havde løg derhjemme. Vi var ikke klar over, at *løg* betød afklapsning – så stort var vores ordforråd endnu ikke.

Sukkerkringler og æblegrød

I årene efter krigen oplevede vi, at der kom flere handlende rundt på gårdene. Både bageren og fiskehandleren kom kørende i små hestevogne. Fiskemanden var vi børn nu ikke særligt interesseret i, men bageren var meget populær. Det skete nemlig, at der vankede en sukkerkringle. Undertiden kom der også en uldkræmmer forbi. Det var almindeligt, at han spiste middagsmad hos os. Det gjorde han nu vist mange steder, for selv om han var på cykel, var han meget rund og svedte meget. Engang nåede han at forgribe sig så kraftigt på mors jordbærgrød, at Keld sagde til ham, at der også skulle være noget til os andre.

Barndommen i Ilsø

Far havde planer om at købe en større gård. Det var i 1950. Mor og far havde talt om at flytte, og far cyklede en dag de 10 km til Ilsø for at se på Ilsø Søndergård. I Kristians bog "Mosevang" fortælle far om de nærmere omstændigheder i forbindelse med købet:

"En dag skulle Anders (farbror) og Aksel Nørgård (svoger) med derover. Jeg sendte den største af drengene, (Lars, 8 år) ud til Aksel for at spørge, om han ville med over og se på Ilsø Søndergaard. "Den kan din far ikke købe", sagde Aksel, "Jo han kan", svarede Lars, "for min far har et checkhæfte". Jeg husker ikke, hvad de rådede os til, men der var nok som rådede os fra den handel. Men da Ruth også godt kunne tænke sig at flytte, bestemte vi at prøve at få en handel i stand. Min bror Otte og hans kone Maren havde om efteråret købt Vestervang i Vester Blære, men var nu interesseret i at købe Mosevang, når vi ville sælge. Resultatet blev så, at [nogen der hed] *Skou og Støtterup fik Vestervang, så der blev 3 handler på én gang."*

Ilsø Søndergård

Ilsø Søndergård var dengang en flot hvidkalket, firlænget bondegård. Noget, som vi børn vist ikke tænkte så meget over, var den skønne natur på egnen. På to sider af gårdens jorder var der skove, og der var bakker og damme og kun et par kilometer i luftlinje til Limfjorden.

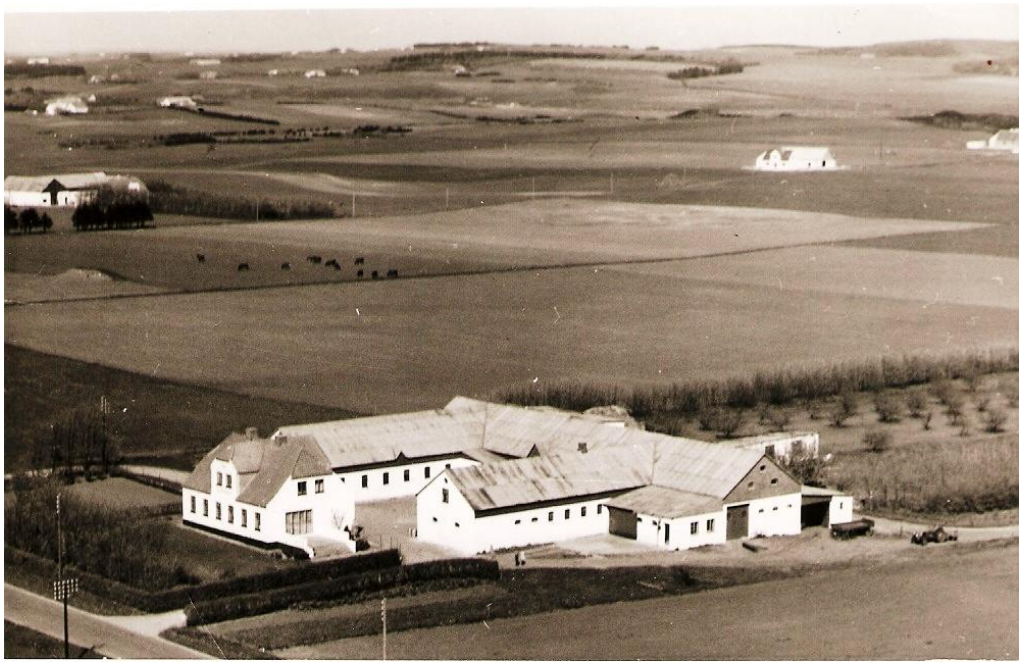

På fotografiet ses marker mod nord. Hvis det var blevet taget mod syd, kunne der ses bakker, damme og masser af skov.

Vi har ikke stort kendskab til Ilsø egnens historie. Dog nævnes gården Ilsøgård under kirkegodset i 1533. Ilsøgård blev formentlig tilskrevet kronen ved reformationen i 1536. Der findes sikkert andre oplysninger om egnen og tidligere gårde der, men vi har valgt at indlede afsnittet om Ilsø Søndergård ved et citat fra bogserien "Vort sogns historie", som udkom i årene 1950-58 på Historisk Forlag, hvori der bl.a. står:

"Frederik Skovhus købte i 1950 gården matr. Nr. 4a m.fl. af Anders Andersen, Søagergård, Onsild. Bygningerne er opførte i 1928, men senere er laden blevet tilbygget, og der er bygget maskinhus og garage. Stalden er også blevet udvidet og moderniseret. Arealet er på 185 tdr. land, men deraf er der blevet udstykket til to ejendomme, så der i dag er et areal på 133 tdr. land. 10 tdr. land er blevet tilplantet med fyr og gran. I 1940-47 blev en stor mose opgravet (...) På marken findes 6 fredede gravhøje."

Ilsø Søndergård – kæmpe oplevelse

Keld husker tydeligt, at det var en kæmpe oplevelse for os børn at flytte til Ilsø. Så stor en gård havde vi aldring set og slet ikke været inde på.

Selve flytningen af mor og vi seks børn foregik i uddeler Lyngsøs gamle Ford 31 med uddeleren selv ved rattet. Han ville være sikker på at bevare en af de største kunder. De næste mange år blev der leveret varer fra Blære Brugs til Ilsø en gang om ugen.

Gården var blevet ustykket fra Gl. Ilsøgård i 1928. Der var en ret dårlig bonitet. Det vil sige ret sandet muldjord. Indtil far købte gården, havde der været et utal af ejere. De sidste ejere blev kaldt "gårdslagtere". Gårdslagtere var folk, der opkøbte gårde og frasolgte alt løsøre, maskiner, kreaturer og nogle af hestene.

Far kunne købe fire jyske heste med, men valgte at købe en grå Ferguson traktor og beholde de 2 heste fra Mosevang. Det var en belgier-hoppe, der hed Skimle og en frederiksborger-vallak, der hed Prins. I starten havde far kun en mindre besætning af opdræt. Så derfor kom der adskillige unge heste og kvier i græs i bakkerne fra andre landmænd.

Arbejdsdagen på Ilsø Søndergård

På Ilsø Søndergaard havde vi i begyndelsen 3 karle og vistnok også 2 daglejere. Desuden var der en ung pige til at hjælpe mor med husholdningen. Næsten alt arbejdet i marken foregik med heste. Far havde dog netop, kort tid før vi flyttede fra Blære, købt en traktor i fællesskab med sine to brødre Anders og Arne. Langt det meste af arbejdet i marken foregik dog stadig med heste.

Karlene og den unge pige i huset var en del af husholdningen. Karlene boede i begyndelsen på to kamre uden for stuehuset. Det ene lå ved traktorgaragen, og det andet var ovenpå hestestalden. Sidstnævnte var dog et meget primitivt værelse med støj og lugt fra både heste og grise. Det varede da heller ikke længe, før karlene boede i værelset ved traktorgaragen eller flyttede ind på loftet over stuehuset, hvor der var i alt 5 værelser, hvoraf de tre var meget små. Senere blev der bygget endnu et værelse nedenunder. Kristian kan huske, at vi fire brødre på et tidspunkt sov på et lille bitte værelse med skrå vægge i tilknytning til soveværelset.

Karlene startede arbejdsdagen kl. 6. Alle hjalp til med malkning, fodring af køer, grise, udmugning med videre. Kl. ca. 7 var der morgenmad. Hen over morgenmaden, blev der snakket om dagens arbejde, hvis det da ikke allerede var fastlagt. Så snart morgenmaden var overstået, gik man i gang med dagens arbejde. Formiddagens arbejde varede til kl. 12 – uden kaffepause. Det må have været en lang formiddag for karlene, som arbejdede fysisk meget hårdt. Så var der middag fra 12 til 13. Derpå arbejdedes der til kl. 15, hvor der var kaffepause, og derefter i marken igen til kl. 18. Nogle skulle dog altid hjælpe til med fodring og malkning fra kl. ca. 16 eller lidt senere. Karlene havde kun fri hver anden søndag, efter at morgenarbejdet var gjort i staldene.

Vi drenge kunne godt lide at komme ud på karlekammeret og høre på karlenes snak, når de havde fri. Især var det spændende, at en af dem havde købt en grammofon. Han havde vistnok kun en enkelt plade med "Katinka, Katinka". Repertoiret blev dog udvidet med "Jeg har min hest, jeg har min lasso" og "Solskin ombord, måneskin om natten". Mange har sikkert dengang opfattet det som meget ødselt at bruge penge til "sådan noget".

Som børn begyndte vi meget tidligt at hjælpe til med arbejdet både med dyrene og i marken. Før skoledagen begyndte, havde vi pligter som at fodre kalvene. De mindste kalve skulle have to liter mælk, som vi hældte op med et potmål, og som kalvene drak ved at stikke hovedet ned i spanden. De nyfødte kalve fik de første dage råmælk direkte fra moderen. Og så skulle vi lære dem at drikke. Vi stak et par fingre ind i munden på dem, og så begyndte de instinktivt at sutte, hvorefter vi førte hånden ned i spanden, og kalven lærte at drikke.

Generelt skulle vi børn altid hjælpe til på gården med et eller andet – vi skulle lære at arbejde. Bl.a. skulle der tørres støv af fodpanelerne hver morgen. Keld husker, hvorledes han ikke glædede sig til at blive 10 år, for så skulle man på skift op for at hjælpe med morgenmalkningen inden

skolegang. Det var skiftevis morgenmalkning ude hos far, eller vi skulle tørre støv af fodpanelerne inde hos mor.

Desuden skulle der hjælpes til udendørs – der skulle hakkes roer, køres korn ind, tærskes og samles kartofler op – det sidste hadede Dorte. Et år protesterede hun over for far og sagde, at hun i hvert fald ikke ville samle mere end en tønde land op alene. Det var far særdeles godt tilfreds med. Dorte har sidenhen lært, hvor meget en tønde land faktisk er.

Vi skulle også "rage halm ned". Det vil sige, at vi skulle kravle op på loftet over kostalden og kaste halm gennem et hul ned i fodergangen foran køerne. Det arbejde var ikke altid lige sjovt, fordi der var meget mørkt deroppe, og man kunne jo fantasere om alt muligt, som gemte sig der.

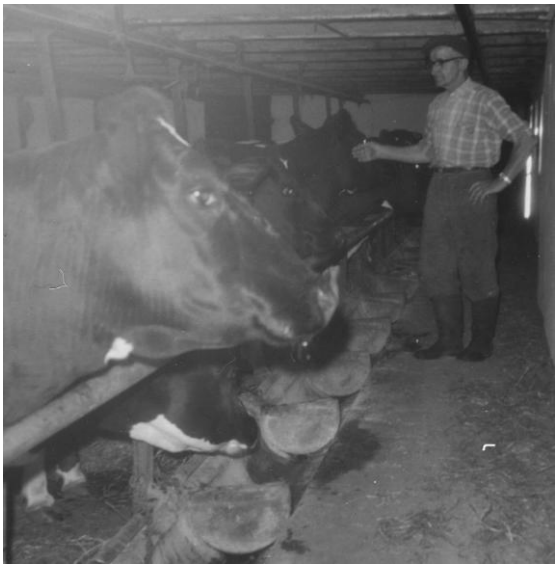

◄ ***Far på fodergangen foran køerne***

Kristian kan huske, at det værste, han vidste, var, når vi sad inde i køkkenet, og far fra sin plads kunne se, at lyset på høloftet ikke var slukket. Så blev der altid sendt en ud for at slukke det. Om vinteren var der naturligvis mørkt overalt i kostalden og laden, som vi skulle igennem. Man sad så der ved aftensbordet og forsøge at gøre sig "usynlig", men af og til faldt valget på en, og så måtte man af sted. Det kunne tage lang tid at komme derud, få tændt lys i stalden, komme op på høloftet og få slukket. Men fra dette øjeblik tog det kun få sekunder at komme ned og ind igen.

Vi var kun 10-11 år, da vi begyndte at skulle hjælpe til med at malke om morgenen, inden vi skulle i skole. Vi startede dagen kl. 6 og arbejdede til ca. kl. 7, før vi skulle vaskes, have skoletøj på, spise morgenmad og cykle 3 km til skole inden kl. 8. Det lyder måske i dag som noget meget voldsomt, men sådan oplevede vi det ikke. Det var naturligt at hjælpe til med det arbejde, som vi var i stand til at klare.

Alle på Ilsø, børn og voksne, havde arbejdspligter og ikke alle opgaver var lige behagelige. Bente husker tydeligt mors stress, når der var vaske- eller slagtedag: "Det var knapt så hyggeligt når der var vaskedage. Tøjet blev lagt i blød i gruekedlen og i kar natten over. Noget blev kogt, og vandet blev genbrugt til det kulørte tøj. Tøjet kom ud på lange snore ved siden af Kalvehegnet, og mor var ofte temmelig sur på vaskedagen. Det var jo også en hård omgang, med tøj til otte personer.

Det samme var tilfældet, når der blev slagtet gris. Der kom en hjemmeslagter, og vi skulle hjælpe med at rense tarmene til medisterpølser. Det var ikke en nydelse at se på, når grisen blev parteret og hakket, og der blev lavet leverpostej. Fedtet blev kogt af til fedtegrever. Kødet blev derefter pakket ind i fedtpapir og brunt papir. Derefter kom det hele til det lokale frysehus, hvor vi havde en boks. Køleskabet var endnu ikke nået til Ilsø Søndergård. På disse store arbejdsdage var det en god ide ikke at gå i vejen."

Efter fyraften

I vintermånederne sad vi alle, også karlene og pigen, nede i dagligstuen om aftenen. Her blev der læst avis efter tur: Når far var færdig, gik *Aalborg Amtstidende* videre til forkarlen osv. *Landsbladet* blev også studeret grundigt af alle. Det var et fagblad for landmænd. Her kunne man læse om udviklingen inden for kvægavl, markbrug mv. Og der blev drukket aftenskaffe.

Som børn skulle vi være hurtige, hvis vi ville snige os til at se "Ferdinand" i avisen. Det var avisens daglige tegneseriefigur. Nogle gange blev der spillet kort, mest "rakker", andre gange ludo, møl og dam. Senere spillede vi meget "Matador". Kortspillet huskes som noget meget hyggeligt, som alle deltog i - også mor.

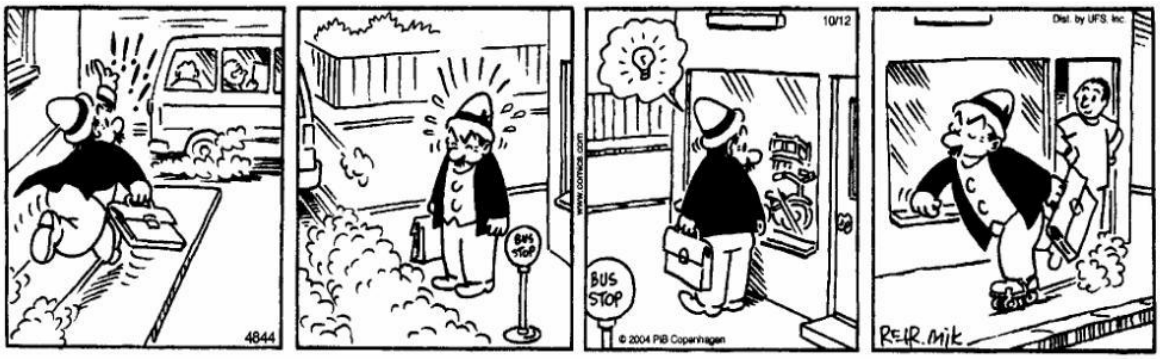

En af de særlige begivenheder i dagligstuen var, når "vi havde kontrol". Det vil sige, at en ansat kontrolassistent fra den lokale kontrolforening kom og tog mælkeprøver fra de enkelte køer. Det skete en gang om måneden. Han målte mælkemængden for hver enkelt ko og tog en lille prøve, som blev hældt i et glas. Det skete både ved aften- og morgenmalkningen, så han kunne kontrollere et døgns mælk. Mælken blev derefter tilsat noget "syre" og rystet, hvorefter den blev hældt over i et meget lille glas, som blev centrifugeret. Fedtet blev derved udskilt yderst i glasset, og fedtprocenten kunne læses direkte på en skala på glasset. "Kontrollen", som vi kaldte ham, skulle lave en del regnskab for hver enkelt ko og en masse beregninger. Det skete altid i dagligstuen, hvor han brugte noget så usædvanligt som en regnemaskine, der udregnede resultatet ved, at der blev drejet på et håndtag. "Kontrollen" var som regel meget velkommen, ikke mindst fordi han kunne bringe nyt fra sin store berøringsflade på egnen.

Udflugter

Det var meget usædvanligt at komme på udflugt – ud at se andre egne – dengang. Familiebesøg hos fx faster Tea i Frendstrup foregik i jumbe med én hest foran. Vi syntes, at det var spændende, og vor mor havde travlt med at sørge for, at vi blev pakket ned med tæpper. Kristian husker engang, vistnok da vi skulle køre hjem fra Kongens Thisted, hvor vi havde besøgt morbror Brøgger. Hesten var lidt uvant med at være spændt for en jumbe. Den dansede lidt rundt og begyndte at gå baglæns, mens vi netop var i færd med at stige op fra bagenden. Det var ikke uden risiko, fordi vi børn kunne komme ind under vognen. Men far var naturligvis en meget erfaren kusk og fik hesten til at få fremad igen.

I 1954 købte far sin første bil, en Ford T fra 1931 til en pris af 4.000 kr. Det svarede til en årsløn til en forkarl. I dag ville det være ca. 300.000 kr. En ret høj pris for en 23 år gammel bil.

Det var en fantastisk stor begivenhed, dels fordi det var noget helt nyt for os, og dels fordi meget få havde bil dengang. Den skulle nogle gange startes med håndsving, og der var i det hele taget mange problemer med at holde den kørende. Mekaniker Lund i Vegger måtte ofte træde til.

Med den gamle Ford åbnede der sig helt nye muligheder. Ikke mindst far var begejstret for at

"køretur" med hele familien. Engang gik turen til Lille Vildmose. Mor havde smurt et helt bjerg af madder, som blev pakket ned i en stor firkantet småkagedåse af blik. Lars husker engang på en af de første køreture, hvor far ikke kunne finde bakgearet, da han var kørt for langt. Han steg resolut ud af bilen, åbnede leddet ind til en græsmark med køer, kørte bilen ind på marken, vendte den, kørte ud igen, lukkede leddet igen, og turen gik derefter i den rigtige retning.

Pladsen i en gammel Ford var ikke uendelig. Det var snævert med seks børn på bagsædet. Og, ligesom i dag, kunne vi godt sidde og småskændes om pladsen, og vi blev sikkert "truet" med at blive sat af, at hvis vi ikke vi sad helt stille. Pladsproblemet blev til dels løst ved, at én af os sad på småkagedåsen. Senere i vor barndom gik andre ture til Hals, ja, en tur gik helt til Skagen. Vi har vist alle arvet trangen til at drage ud i verden efter vor far og mor.

Køkkenet var stedet

Ét rum i vort hjem indtager en særlig plads i erindringen, nemlig køkkenet. Det var stedet, hvor der blev lavet mad, spist og ofte hygget, ja endog spillet bordtennis. For det meste var der varmt der, for mor eller pigen var ofte i gang med at lave mad. Køkkenet, både på Mosevang og Ilsø, havde et gammeldags ringkomfur, hvor man løftede ringene af for at komme brændsel i, f.eks. tørv eller senere mest formbrændsel. Komfuret havde indbygget bageovn og vandbeholder. Det betød, at der altid var varmt vand, når der var tændt op. Komfuret på Ilsø var avanceret med en funktion til opvarmning af vand til radiatorerne i hele huset.

Det varede dog ikke længe inden mor fik installeret gas. Der blev stillet et lille bord op med en terrazzoplade med to gasblus. Til bagning fik mor en gasovn, som stod på fire ben, og som blev stillet over et af gasblussene og derved varmede ovnen direkte.

Køkkenet var ikke så stort, men vi sad der dog 10-11 personer med (familien og karle) hver aften til *nætter* (aftensmad). Ved siden af var der et spisekammer, som AC (møbelsnedker og spejderleder) havde lavet hylder til. Det skete nok nu og da, at vi sneg os derind og fik os en ekstra frikadelle eller måske et stykke kage. Under spisekammeret var der en lille kælder. Her stod flasker opmarcheret med hjemmelavet saft, glas med henkogte pærer og anden frugt samt medisterpølser. På gulvet stod saltkarret. Heri blev der opbevaret især flæsk fra den hjemmeslagtede gris. Flæsk er lettere end vand og svømmer ovenpå saltlagen i karret. Det problem blev løst ved lægge et par kampesten (marksten) oven på flæsket.

Hver aften blev der taget mælk ind i et lerfad, som kunne rumme 5–6 liter. Far sagde ofte, fra hvilken ko vi skulle tage mælken til hjemmebrug, så man var sikker på, at det var af bedste kvalitet. Det var ofte vores opgave at bære mælken ind i lerfadet, der var fyldt til randen, og da vi blev noget ældre, skulle vi også bringe det ned i kælderen og hente det op næste morgen, så mor kunne skumme fløden med en stor grødske. Fløden kom hun i en skål, der blev opbevaret i kælderen eller brugt med det samme til madlavning. Dengang fik vi ofte æblekage med flødeskum. En meget populær dessert!

Bakkerne

Bakkerne var synonymet for et utroligt flot stykke natur. Det var et helt særligt sted for os i vores barndom. Nede i bakkerne fandtes to tørvegrav, som vi kaldte den Store Dam og den Lille Dam. Og så var der den store skov på to sider af området, hvoraf 10 tdr. land tilhørte Ilsø Søndergård.

Bakkerne lå hen med græs hele året og var det perfekte sted at kælke. Efterhånden fik vi to kælke. Vi måtte vi jo skiftes til at bruge dem. Ikke sjældent var der skolekammerater med hjemme for at "køre på slæde", som vi kaldte det.

Skoven blev brugt til at lege i. Lars husker, hvordan vi byggede en wigwam og gravede en underjordisk hule, hvis tag udgjordes af grene, så den var godt camoufleret. Da vi blev lidt større, gik turen over i Houskoven, der var naboskoven, som lå på den anden side af hulvejen. På skrænterne på hver side af hulvejen voksede der blåbær og tyttebær, så det var et godt udflugtsmål

på en sommersøndag med godt vejr. Ikke lang fra hulvejens begyndelse groede et vildtvoksende gråpæretræ, der også var et mål for mange cykelture hen på sensommeren. Det samme pæretræ var fast stoppested for flokke at store børn, når de cyklede fra Bislev til Kirketerp for at gå til præst hos pastor Madsen.

Hele egnen var et mindre eldorado af dyreliv, især vildænder, harer, ræve, ænder, rådyr, grævlinger. Det er faktisk underligt, at ingen af os er blevet jægere. Det nærmeste, vi kom, var nok, at far engang lånte et jagtgevær, fordi ræven gravede sig ind under hegnet til hønsegården. Så vidt det huskes, fik han aldrig brugt geværet. Han manglede interesse for våben (selvom han havde været soldat), hvilket nok smittede af på os børn.

Køerne græssede i bakkerne hele sommeren. De skulle gennes derud og hentes morgen og aften.

◄ Far i bakkerne ved den Lille Dam sammen med barnebarnet, Peters søn Christoffer

Midt på sommeren græssede køerne også nede i bakkerne om natten. De og de øvrige kreaturer kunne altid gå ned til den Lille Dam og drikke vand. Far nød at stå op tidligt, nogle gange ved 5-tiden, for at hente køerne hjem til malkning. Han talte tit om den flotte natur og stilheden på en sådan morgentur.

Der var græs til langt flere dyr i bakkerne, end vi selv havde. Derfor modtog far hvert år en række dyr i græsning sommeren over mod betaling. Keld husker, at der et år var 36 heste og 50 fremmede kvier. Det var et flot syn, når vi så, så mange heste løbe op og ned ad bakkeskråningerne.

Når malkningen var slut en sommeraften omkring kl. 18, skulle køerne gennes ned i bakkerne igen af en af os drenge. Vi holdt nøje regnskab med, hvis tur det var. Og hvis turen blev byttet af en eller anden grund, blev det husket til næste gang. Det skyldtes sikkert, at vi altid skulle spise aftensmad lige efter malkningen og også foretage en gang vask (til høj hals). Hvis man så først skulle genne køerne ud og lukke hegnet, kunne man dårligt nå hjem til spisetid (og vi var vel sagtens naget af tanken om ikke at få noget at spise), selvom det aldrig nogen sinde fandt sted.

Det hændte også, at vi skulle ned i bakkerne for at tælle kreaturerne og hestene om aftenen. Vi gik oftest derned i skumringen. På det tidspunkt kunne vi være heldige at få øje på vilde dyr, - det kunne være harer eller en ræv. Om morgenen var der store muligheder for at se rådyr.

En aften, hvor Keld og Kristian var dernede sammen med far, dukkede der pludselig en grævling op måske 20-25 meter foran dem. De havde aldrig set sådan en før. Den var stor og tyk. Far forsøgte at løbe efter den, men selvom grævlingen var tyk, løb den alligevel fra ham. Bagefter talte vi om det gamle huskeråd, at man skal have æggeskaller i støvleskafterne, fordi en grævling bider, indtil det knaser, hvis den går til angreb.

Mekaniserings-revolutionen

Maleriet til venstre er et udsnit af et billede af den hollandske maler Pieter Brueghel (1525-69).

Man tror det næppe, men arbejdsvogne med jernbeslåede træhjul lastet med hø samt rive og le blev også brugt i vores barndom på Mosevang. Med hensyn til landbrugsredskaber havde tiden på mange områder stået stille i flere hundrede år.

Som børn i 1950'erne sad vi på første parket, hvorfra vi kunne opleve mekaniseringen af dansk landbrug. I den første tid på Mosevang, formentlig frem til 1948-49, foregik stort set alt arbejde med heste- og håndkraft – noget i retning af Brueghels maleri.

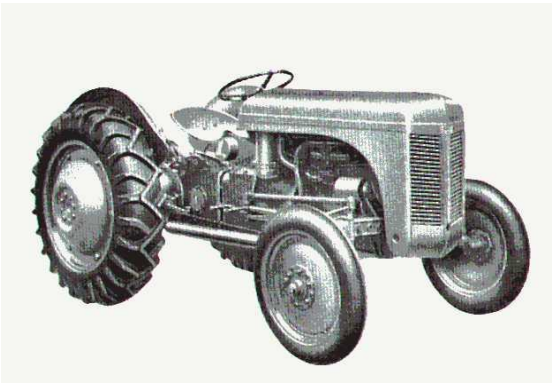

Fra omkring 1950 begyndte det at gå rigtig stærkt med mekaniseringen. Det var en revolution, da far i fællesskab med farbror Anders og farbror Arne købte en grå Ferguson traktor. Kristian husker endnu, da den blev leveret, formentlig i 1949-1950. Den kom fra Aalborg på ladet af en lastvogn. Der var tre mand - mekanikere i hvide kedeldragter. Den blev læsset af på jordstykket lige over for Arnes (senere) malkehus. De tre mænd skruede og monterede på traktoren, inden den blev afleveret. Vi børn var klar over, at det var noget "stort", men kunne nok ikke rigtig forstå perspektivet i det. Mændene monterede en plov, og en eller anden begyndte at pløje i jordstykket, hvor traktoren blev læsset af, og "den grå slider", som nogen kaldte den, var i gang.

I de kommende år udviklede anvendelsen af traktoren sig meget hurtigt. "Gamle" landmænd var overbeviste om, at der var en grænse for, hvad en traktor trods alt kunne bruges til: Finere præcisionsarbejde som at så roer i snorlige rækker og rense dem kunne naturligvis ikke udføres med en traktor. Det krævede særligt gode heste, som selv kunne gå ligeud, vende og dreje rundt ved enden af ageren. En traktor ville ødelægge alt for meget, og ville ikke kunne køre lige ud på et skrånende jordstykke – troede nogle. Men sådan blev virkeligheden slet ikke.

Far var meget hurtig til at indse traktorens fordele. Der gik ikke lang tid, før roer blev både sået og renset med traktor. Stjærten på vogne og selvbinderen blev savet af, og smeden lavede to stykker fladjern med hul i – lige til at skrue på som trækтøj. Såmaskinen, som blev brugt til både korn og roer, blev forsynet med et langt bræt bagpå. Det var ikke særligt populært arbejde for os børn at skulle stå der på brættet og "løfte op" i såtragtene, så de ikke slæbte senegræs og ukrudt med sig og gav et ujævnt resultat. Det var ofte koldt, blæsende og meget støvende at stå på brættet og "løfte op" i marts – april måned.

I 1952 købte far en *Roulet* kartoffeloptager. Det var en revolution, for den kunne ændres til også at tage roerne op af jorden, når toppen var hugget af med håndkraft og kørt bort til ensilering.

Der var kun ganske få gårde, som havde traktor på det tidspunkt, så der blev udført meget arbejde på andre gårde med den lille grå Ferguson og den nye maskine. Kartoflerne blev lagt oven på jorden, så man ikke længere skulle skrabe efter dem.

På gården var der et temmelig stort areal med kartofler, som vi børn selvfølgelig skulle hjælpe med at samle op. Det var et ret kedeligt arbejde, så vi oplevede ikke kartoffelferien (det som i dag

hedder efterårsferien) som en ferie, vi nogensinde glædede os til. Det mest opmuntrende var at finde en rådden kartoffel og ramme en af de andre med den. Keld husker det, som om det var Lars, der var bedst til at ramme de andre (Lars: "Det er sikkert rigtigt, men det var også en af de få ting, jeg var dygtig til som 'landmand'").

Snart anskaffede far sig en speciel roe-såmaskine, som kunne så de små frø med større afstand, så de blev lettere at tynde ud. De enkelte planter skulle dengang stå med ca. 25 cm afstand. De blev tyndet ud med håndkraft og luget yderligere mindst én gang. Det var et meget stort arbejde, som vi alle deltog i. Far satte arbejdet på akkord, og vi børn fik et bestemt beløb for hver række, vi nåede. Akkorden drejede sig heldigvis ikke om kvaliteten af lugearbejdet, hvilket Lars var meget glad for. Til gengæld tvang hans søskende ham til at luge sine egne rækker, når der skulle luges anden gang. Lars' rækker var lette at kende, for det var dem med mest ukrudt i.

Kristian husker især, at vi i sommeren 1950, da vi netop var flyttet til Ilsø Søndergaard, fik en splinterny "selvbinder", en høstmaskine. Den blev leveret usamlet i trækasser. Det var det helt store hit for os drenge at overvære, hvordan den blev pakket ud og samlet. Det foregik på cementdækket foran traktorgaragen ved karlekammeret. Kristian husker det, som om det tog flere dage. Det var især et stort diskussionsemne, hvordan en maskine overhovedet kunne binde en snor om et kornneg. Især fremstod det som et mysterium, hvordan den kunne knytte en knude på snoren. Hele maskinen fik da også navn efter dette mysterium og kom til at hedde "selvbinder". Det var betroet arbejde at køre med denne komplekse maskine.

Ilsø og omegn

Gravhøje kroner
det grønne land.
Hvor skønt
fortoner
sig sø og strand.

Disse linjer, som stammer fra Johs. V. Jensens *Danmarkssangen*, passer også til vort hjem på hvis marker, der var hele 6 af Bislev sogns 34 gravhøje, som vidnede om, at der også for tusind år siden boede mennesker der på egnen. Fra gravhøjene kunne der skues ud over smukke landskaber med skove, bakker, landbrugsjord, spredte bondegårde og mindre ejendomme, og Limfjorden var kun et par kilometer væk. Dengang tænkte vi børn vist ikke over, at vi boede på et meget naturskønt sted.

På cykeltur til Nibe

Som børn og unge var vi meget afhængige af vore cykler, når vi skulle i skole, besøge kammerater eller skulle til Nibe, en tur på 8 km, som vi alle foretog masser af gange, selvom der var mulighed for at tage rutebilen, som kom forbi Ilsø Søndergård nogle få gange om dagen.

◄ Keld i konfirmationstøj og butterfly med sin nye cykel, som han havde fået af mor og far. De gav os alle en fin Dürkopp cykel i konfirmationsgave, som blev købt hos farbror Thomas i Blære. I baggrunden ses fars bil nummer to, en Ford V8 fra 1936. Forrest skimtes Zitta, vores dejlige gadekryds af en hund.

Lad os forestille os en cykeltur fra Ilsø til Nibe. Først passerer man Marinus Andersens gård, hvor vores legekammerat Per Pindstrup Andersen, senere verdensberømt professor, boede. Så gik turen nedad den lange, lange Ilsø Bakke. Til højre gik vejen til Ny Ilsøgård, hvor en anden legekammerat, Børge Møller boede. Lidt senere på venstre hånd var legekammeraten Poul Christensens hjem. Dem legede vi drenge med og spillede fodbold med hjemme hos os i Kalvehegnet, hvor vi selv havde konstrueret målene. Vores fodboldkampe varede ikke bare sølle 90 minutter som i vore dage. Nej, de fortsatte til det blev helt mørkt. Vi spillede i gummisko eller gummistøvler og havde stor behændighed i at drible – også udenom kokasserne.

Efter et par kilometers cykeltur tampede man i pedalerne og ad Transformatorbakken. Den var godt nok høj, syntes vi, og hvis der var modvind, var det nødvendigt at trække cyklen. Lige før landsbyen ligger gadekæret, hvor mor og far kom til at bo i nærheden, da de blev pensionister. Turen gik derefter forbi mejeriet, købmand Walther Jensen, Brugsen og på venstre hånd den smukke landsbykirke, der blev opført omkring år 1200.

Bislev Kirke var også kirke for herremændene på Lundbæk, ja i gamle dage ejede de den og havde deres egen indgang og pulpitur, hvor de sad på afstand af almindelige folk. I dag er kirken bl.a. kendt for en meget smuk romansk billedsten med en reliefhugget fremstilling af kæmpende krigere. Et motiv fra denne billedsten er afbilledet på 1000 kr. sedlen.

Lige efter kirken ses den gamle Bislev Hovedskole (4.-7. skoleår), hvor vi alle gik i skole. Og lidt senere passeres Svinget med brødudsalg, smeden og det nu fjernede fattighus med plads til fire familier. Derefter kom man forbi den gamle forskole, hvor vi startede i 1. klasse. Den lå bagved en fribolig for fire enlige kvinder, som baronesse Sophie Juul-Rysensteen fra Lundbæk havde oprettet i 1887.

Kort efter Bislev kom den smukkeste strækning på turen. Først forbi Lundbæk Herregård med dens voldgrave og parker. Bygningerne er i dag Nordjyllands Landbrugsskole.

Herefter er der en strækning på 2-3 km langs den smukke Limfjord til Nibe. Her badede vi om sommeren. Ude i fjorden skimtes to øer, Korsholmene, som vi bare kaldte Holmene, hvor der gik kvier og græssede om sommeren. På den anden side af fjorden sås landsbyerne Valsted og Staun, hvorfra mange af vores slægtninge stammer, og man kunne kigge helt til Hanherred på den anden side af fjorden. Snart dukkede Nibe op. Lars husker med glæde, at der kunne købes hotdog fra Torvets pølsevogn ved siden af Nibe Kirke. Her lå også det tidligere rådhus, hvis bygninger indeholdt retssal og fængsel, men i dag er Nibe Museum.

Lundbæk ►

Søskendeflok på seks

Vi seks søskende blev født og voksede op på landet i det rige Himmerland. Vores barndom fandt sted i 1940'erne og -50'erne. Vi var rige, selvom barndommen lå i forlængelse af 2. Verdenskrig. På landet var der mad nok, og vore forældre var meget dygtige både til at drive landbrug og til at sørge for os børn. Mor fortalte dog om, hvordan hun ikke kunne skaffe det rigtige stof til at sy tøj af, og at sukker, kaffe, smør og tobak var rationeret (rationeringen fandt sted fra 1939 til 1952), men hun yndede også at fortælle om engang, hun var på indkøb i Nibe, hvor hun pludselig stod i en manufakturforretning, der havde en hel rulle stof liggende, og hun kunne købe alt det, hun havde brug for. Vi kan faktisk ikke huske, at vi savnede noget, og sult har vi aldrig kendt til.

I nutidens terminologi i 2011, ville man måske sige, at vi var meget overladt til os selv. Far arbejdede i marken eller i staldene, var på markedet, var sognerådsformand og senere byrådsmedlem, formand for Vegger Mejeri og meget mere. Mor havde travlt med husholdningen og med at passe de mindste af os børn. Sådan var det. Det betød ikke, at vi ikke fik opmærksomhed, eller blev opdraget. Der blev hele tiden talt med os, når der var tid på grund af arbejdet. Vi fik fortalt, hvordan man skulle være over for andre mennesker. Der blev lagt megen vægt på, at "vi er alle lige".

Kristian husker engang, vistnok på Mosevang, sikkert en søndag formiddag, hvor mor og far ville lære os at bukke. Det lyder sikkert utroligt gammeldags. Men, det foregik faktisk under megen snak, grin og lidt pjat. Far anlagde en noget påtaget alvorlig mine og sagde: "Vil du i verden frem, så buk", men for ham havde det vist mere gyldighed som høflighed end som noget, han selv troede på.

Hjemmets medier

Barndommen var en helhed for os alle. Når der var noget, der skulle klares, vedrørte det os alle. Vi var med i dagligdagen ved køkkenbordet, når der blev snakket om arbejdet på gården – "I morgen skal vi i gang med at lægge kartofler" osv. Vi sad også og lyttede, når der blev talt om krigen, som jo lige var sluttet, om jøderne, der var blevet forfulgt og om Montgomery. Det var måske her vor retfærdighedssans blev formet.

Både mor og far var velorienterede om, hvad der foregik ude i verden. Mor fik lært meget via de mange bøger, hun læste, ca. tre om ugen. Især holdt hun af Selma Lagerlöff, men læste også mere moderne forfattere som Hans Scherfig og Hans Kirk. Lars havde det privelegium at skulle hente bøgerne til mor (og sig selv) hver tirsdag efter skoletid på Nibe Bibliotek. Så slap han for at arbejde på gården

så længe, for det tog ofte lang tid for ham at finde de rigtige bøger. Nogle år senere udsendte biblioteket en bogbus, og mor skulle så bare gå ud til vejen for at låne.

Far var nok mere til avisen, fagblade og radioen end til bøger. Han ville helst ikke forstyrres, når der var "Pressens Radioavis" eller "Aktuelt Kvarter".

Som børn kendte vi endnu ikke noget til fjernsyn. Vore forældre havde en ret god radio. Den havde to "ruder". Én til højttaleren og én med radiostationerne. Vi hørte vistnok kun Danmarks Radio, Kalundborg langbølge.

Om søndagen var der radiogudstjeneste og Giro 413 (dengang Lytternes Ønskeprogram) med populære sangere som Raquel Rastenni og Gustav Winkler. Vejrudsigten var selvfølgelig af stor betydning for en landmand. Et populært program hver tirsdag aften hed "Tyve spørgsmål til professoren". Vi drenge lyttede gerne til Gunnar Nu Hansen, når der var fodboldlandskamp. Det var en sorgens dag for os, da Danmark tabte 0-6 til Ungarn i 1955.

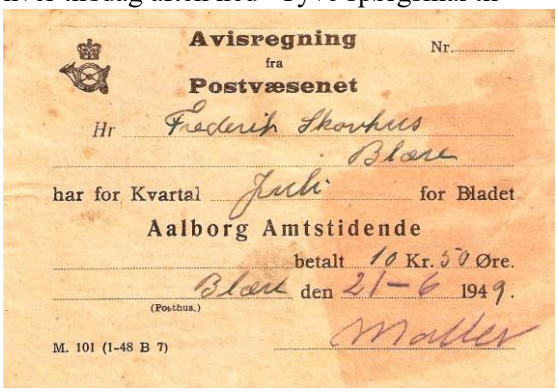
Avisregning Nr.
fra
Postvæsenet
Hr Frederik Skovhus
Blære
har for Kvartal Juli for Bladet
Aalborg Amtstidende
betalt 10 Kr. 50 Øre.
Blære (Posthus.) den 21-6 1949.
M. 101 (1-48 B 7)

Radioen var helt klart vort vindue udadtil sammen med Ålborg Amtstidende. Som det fremgår af kvitteringen, kostede det 10,50 kr. at abonnere på avisen i juli kvartal i 1949. Alborg Amtstidende ophørte med at udkomme i 1971. Men herudover kom der faktisk en hel del andre tidsskrifter til hjemmet:

- Nibe Avis
- Landbobladet
- Vegger Avis
- Norden (udgivet af foreningen *Norden*)
- Pacifisten (udgivet af *Aldrig mere krig*)
- Samvirke (udgivet af FDB, nu Coop)

Det var selvfølgelig en stor drøm at få et fjernsyn. Det var far ikke meget for, men i 1960 var der olympiske lege i Rom. Keld og Kristian benyttede lejligheden til at overtale far – og betalte vistnok også selv en del penge for et stort, flot apparatet. Det kostede 2.000 kr., hvilket dengang svarede til to måneders løn for en lærer. Man kunne til gengæld nyde at se Nibedrengen Jørn Sørensen vinde sølvmedalje med fodboldslandsholdet som venstre yderwing.

2. Verdenskrig

Flere af os husker især 1955 med 10 års dagen for afslutningen af Anden Verdenskrig. Det var en begivenhed, som tilbagevendende blev kommenteret hjemme i køkkenet. Far havde mange meninger om den, da han jo var pacifist af overbevisning. Udsendelserne fra 10-årsdagen trængte sig ind i erindringen, dels fordi mange kendte modstandsfolk deltog med udsagn, men også i høj grad, fordi den handlede om jødeforfølgelsen. Far havde i årene forud ofte nævnt, at ingen rigtigt vidste noget om koncentrationslejrene og jødeudryddelsen, som blev vor tids største skamplet for hele Europa, der den dag i dag endnu lider af dårlig samvittighed, hvilket stadig har en direkte negativ indflydelse på nutidens Mellemøstkonflikt. Kristian kan stadig huske, hvordan han sad med hovedet helt inde i radioen og blev frygteligt påvirket og naturligvis ikke kunne forstå den store sammenhæng.

Dette Mærke giver i
JUNI 1940
Ret til Køb af
½ kg Sukker

Bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse
KAFFE
Okt. 1952
154 Handelsministeriet
Bliver først gyldigt efter nærmere bekendtgørelse
KAFFE
Okt. 1952
155 Handelsministeriet

Lars, der blev født i 1941, er måske den af os søskende, der bedst kan huske glimt fra krigen. Et billede, der stadig står klart i hans erindring, var tyskernes søgelys fra Aalborg Lufthavn op i den mørke aftenhimmel for at spotte allierede fly. Lars husker også engang, hvor nogle tyske soldater

kom ind gennem haven til Mosevang. De bankede på døren og ville købe ænder. Mor fortalte senere, at de faktisk bare var store drenge på omkring 17 år, og at de var meget høflige og gik igen, da de hørte, at der ingen ænder var på Mosevang. En tredje ting, Lars husker, var rationeringen af tobak. Far røg ikke, men det gjorde farbror Anders og faster Annes mand, Axel. De fik derfor fars ration. Delingen af pakken foregik meget minutiøst. Den ene skulle skære pakken over med en brødkniv, den anden fik så lov at vælge først.

Selvforsyning og indkøb af mad

På en bondegård var man i udstrakt grad selvforsynende med mad. Af gårdens egne produkter var der kød, æg, mælk, kartofler, grøntsager og frugt. En slagter ved navn Anton Frisenborg blev tilkaldt, hver gang der var lavvande i beholdningen af kød. Mor og den unge pige i huset sørgede for, at kødet blev klargjort (udskæringer, fars, stegeflæsk, leverpostej, rullepølse, medisterpølser etc.) til frysning. Før fryserens indtog blev kødet saltet eller henkogt.

Mor bagte selv såvel brød som kager. Hun syltede og henkogte frugt og lavede selv saft og syltetøj af frugt fra frugthaven og bær fra køkkenhaven samt blåbær og tyttebær fra Hulvejen. Der blev der bygget et fælles frysehus i Bislev, hvor borgerne havde hver deres egen frysekumme. Nogle år enere var det tilsyneladende for langt væk, for så blev der bygget et frysehus i Ilsø, hvor mor og far havde to bokse a 200 liter. Det var nødvendigt med megen mad, idet familien jo bestod af 8 personer, derudover var der normalt to karle og en ung pige samt personer, der lige kom forbi og blev inviteret ind at spise.

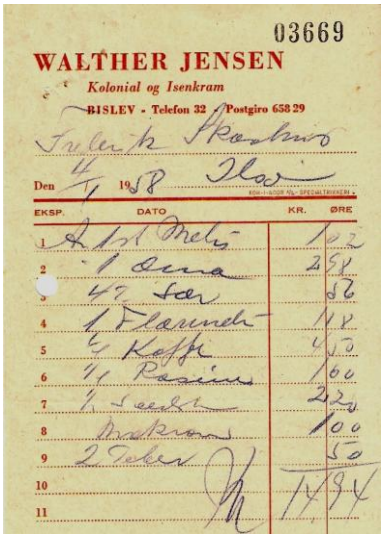
03669

WALTHER JENSEN

Kolonial og Isenkram

BISLEV · Telefon 32 · Postgiro 658 29

Den 1958

EKSP.	DATO	KR.	ØRE
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			

En gang om ugen kom bageren fra Vegger i sin varevogn. Så blev der købt 4 store rugbrød, tvebakker (til sødsuppe og kærnemælkssuppe) m.v. Sigtebrød bagte mor selv.

Også fiskemanden fra Nibe kom forbi med friske fisk en gang om ugen. At der var tale om friske fisk, kunne man overbevise sig selv om ved at besøge hans forretning i Nibe, hvor fiskene svømmede lyslevende rund i fire store bassiner. Ikke noget med gamle, dybfrosne fisk som i vore dage! Men nogle indkøb skulle der dog til. Her var Walther Jensens købmandsforretning i Bislev den vigtigste, men der blev også foretaget indkøb i Halkær og Vegger Brugs.

◄ Regning fra 1958 lyder på 14,94 kr. for ni forskellige varer. Det forekommer billigt, men læg mærke til, at kaffen koster 4,50 kr. Dengang tjente en voksen mand ca. 20 kr. om dagen

Julen på Ilsø

Pebernødder

500 g mel

250 g lys farin

1 kop sirup

2 tsk hjortetakssalt

Mor lavede to slags pebernødder: Hårde, som vi fik derhjemme, og luksusversionen til gæster. Dette er originalopskriften på de hårde. ►

Bente husker om julen: "Jeg elskede, når mor bagte til jul eller til gæster, for det betød også samvær med andre, og det fine porcelæn kom frem. Mor var fantastisk til at bage forskellige slags kager. For eksempel lavede hun en sandkage, som hun skar igennem og lagde sammen med smørcreme, og smurte derpå smørcremen rundt om kagen. Derefter rullede hun den i ristet kokos. Det så meget professionelt ud. Til jul især, bagte mor en masse pebernødder og småkager, vaniljekranse, brunkager, rutebiler, jødekager, og

mange flere. Far håbede altid på, at nogen af dem brændte lidt på, for de måtte ikke komme i dåserne. Dem måtte han gerne smage på. Småkagerne skulle være flotte!"

◄ ***Dorte og Bente***

Dorte fortæller, hvorledes hun husker julen på Ilsø: Vi havde selv en skov på 10 tdr. land, og der blev solgt juletræer fra gården. For de penge, der kom ind, måtte vi børn købe julegaver til familien. Købmand Walther Jensen i Bislev havde ryddet en stue, hvor han holdt juleudstilling, og her kunne vi bruge pengene. Det var noget, vi så frem til.

Den 23. om aftenen pyntede far det smukkeste af de hjemmeavlede juletræer. Det stod i "den pæne stue", og vi børn måtte ikke se det før den 24. om aftenen. Lillejuleaften blev køkkengulvet altid ferniseret – det tog 8-10 timer at tørre.

Juleaften efter julemaden skulle vi børn vaske op og rydde op efter maden. Imens tændte far juletræet. Tiden med oprydning, indtil juletræet blev taget i øjesyn, virkede utrolig lang og træls.

Så blev der danset omkring juletræet, og vi fik ingen gaver, før vi havde sunget 6 julesalmer.

Sammenlignet med i dag var der ikke mange gaver. Vi fik en gave hver af mor og far samt af karlene og pigen i huset. En typisk gave kunne være en bog, et spil eller et stykke legetøj. Da vi børn blev større, skete det også, at vi gav hinanden gaver. Keld og Lars husker med stolthed, hvordan de (i samarbejde med AC, der var møbelsnedker og spejderleder) lavede dukkesenge til Bente og Dorte.

Vi børn fik ikke ret meget slik, men til gengæld blev der bagt pebernødder af 6 kg mel. Måske er det derfor, Kristian har udviklet sin "pebernødder-fobi"? Desuden blev der bagt 6-8 slags småkager. Alle dåser blev forseglet indtil den 24. december. Der blev også bagt mindst 12 hvide lagkagebunde, 12 kakaolagkagebunde og 12 sirupslagkagebunde, 8 store "pindsvin" (sandkager med smørcreme og kokos).

En stor oplevelse for var et år kort jul, hvor en mand kørte fast i sneen. Han blev hjulpet med lån af telefon og fik husly. Lige op til jul kom han tilbage og sagde tak – medbringende en skotøjsæske, hvori der var vindruer. Dorte mener, det var første gang hun smagte vindruer og kan ligesom genkende smagen af disse vindruer, når hun i dag får nogle druer, der smager, som druer gerne skal smage.

Bentedorte

Bente til venstre og Dorte til højre hed selvfølgelig *Bente* og *Dorte*, men for nemheds skyld kaldte vi større søskende dem *Bentedorte*. Det var hurtigere, og søde var de i hvert fald også dengang. Nedenunder fortæller Bentedorte om nogle af deres erindringer fra dagligdagen på Ilsø.

Bentedorte ►

Pluk fra nogle af Dortes barndomsindtryk fra Ilsø

Importeret frugt har åbenbart været et hit dengang. Dorte kan bl.a. huske, at hun på en skoleudflugt købte sin første banan – dette set i lyset af, at der var frugt nok i haven i form af æbler, pærer og blommer.

Der blev i hjemmet stort set kun spist hjemmelavet pålæg – dog ikke spegepølse, som blev købt hos slagter Veggerby, når han kom rundt til gårdene og solgte ved døren. Dorte kan huske, at hun blev misundelig, når madpakkerne skulle spises i spisefrikvarteret i skolen. Mange andre havde flot lyserødt pålæg på, medens Dortes var gråt. Det var før hun lærte at kende forskel på pålæg med og uden nitrit.

To gange om året kom en syerske ved navn Marie Frederiksen på besøg. Hun boede hos os i de dage, det tog at sy det nødvendige tøj. For Dorte og Bentes vedkommende var det kjoler, der blev syet. Desuden blev der syet tøj til mor. Lars syntes altid, at Dorte og Bente var så flotte, når de blev præsenteret i deres fine, nye kjoler. Der var vist også en antydning af misundelse hos drengene generelt, idet det kun var det svage køn, der blev ekviperet ved disse lejligheder.

En gang om måneden var der storvask, og det varede flere dage. Vasketøjet blev hængt til tørre i maskinhuset. En vinter var vasketøjet stivfrossent, og det kunne lillebror Peter ikke modstå. Han fik fat i en kniv og perforerede en del af vasketøjet med kniven. Hvad "belønningen" var for dette, huskes ikke.

Når der skulle være fest i familien, blev der altid sendt bud efter en kogekone. Hun kom 2-3 dage i forvejen, og alt var hjemmelavet – selv de franske kartofler.

Dorte fik som 5-årig konstateret astma. Dette medførte et ophold på Rigshospitalet, hvilket af hendes misundelige søskende blev opfattet som en ferie i København. Under opholdet var der også en tur i Tivoli, hvor Dorte kan huske, at hun så trapezkunst fra fars skuldre – helt deroppe under himlen i en tynd snor, en oplevelse hun aldrig har glemt.

Opholdet i København førte også til et besøg hos Christian Troelstrup, en af bedstefars venner, som ejede tøjforretningen Troelstrup, en forretning, der stadig eksisterer. Her fik Dorte – som hun husker det – verdens største is. Hun mener, den var ca. ½ m høj, og under et ophold i København for nylig konstaterede hun, at trappen stadig findes.

Selvom familien var stor, var der hver sommer i 10 år plads til feriedrengen Heinz fra Sydslesvig. Et år kedede han sig tilsyneladende. Mor kunne en dag nemlig konstatere, at hønsene den dag mærkværdigvis ikke havde lagt æg. De blev dog senere fundet – flydende ned ad en af maskinhusets vægge. Et par dage senere var der megen larm i kostalden. Det viste sig, at Heinz havde bundet en kalv i halen, og det var den ikke helt tilfreds med.

Fra helt lille forventedes det åbenbart i familien, at man skulle være selvstændig. Da Dorte var tre år, ville hun engang løfte Bente ned ad trappen efter middagssøvnen ovenpå, men det magtede hun trods alt ikke. De faldt begge ned ad trappen – landede i et lerfad, der stod for enden af trappen og var sat i blød efter, at der var blevet æltet dej til sigtebrød i det. Fadet gik i stykker og pigerne græd – men slap dog uskadte.

Det var ikke altid nemt at være piger i en børnefolk med fire ældre brødre. Når Bente og Dorte havde veninder med hjem og troede, at de skulle være sammen med dem hele weekenden, ændrede dette sig ofte, idet Peter og Kristian altid skulle gøre sig til overfor de besøgende piger, husker Dorte.

Moralen i hjemmet var høj. Da Bente blev konfirmeret, var der bestilt en fotograf til at tage et billede af søskendeflokken i lighed med dengang, vi var yngre. Men fotografen blev afbestilt, da mor opdagede, at Lars havde tillagt sig fuldskæg og desuden mødte op i fløjlsbukser og bluse med rullekrave – det kunne ikke accepteres. Så der mangler faktisk et fotografi af os seks fra dengang, vi var 13 til 21 år.

Pluk fra nogle af Bentes barndomsindtryk fra Ilsø

"Det var svært at have far helt for sig selv. Vi var jo mange, der skulle deles om ham. Men en sommerdag gik far og jeg en tur i vores lille skov, hvor far havde lavet en sti og nogle trappetrin. Senere gik vi langs bækken, som løb langs vores jord efter bakkerne. Far fortalte om verden og hans

arbejde i sognerådet, mejeribestyrelsen, griseforeningen og meget andet. Det var det største, jeg kunne opleve. Jeg var så stolt af far. Han satte mig lidt ind i politik - og tænk han var partiløs! Førstelærer Sondrup på Bislev skole havde ellers indoktrineret klassen i, at de radikale måtte være alles kald. Da vi skulle lave prøvevalg på skolen, stemte 99% af os på derfor netop på de radikale. Far kunne gøre politik lidt mere nuanceret for mig. Man kunne godt tale fortroligt med far om vigtige livsspørgsmål, og han kom med mange gode råd. Nogle af dem var jeg ikke begejstret for som barn, men jeg hørte dog efter.

Far forekom altid at være besindig, rolig og ligevægtig – dog ikke, når køerne løb ud af indhegningen. Så kunne han både bande, blive hidsig og skælde ud.

Mor var en klog kvinde, hun fulgte med i livet uden for Ilsø Søndergård, tog sig af naboerne - især de yngre, som skulle til at starte en tilværelse som landhusmor, bl.a. nabokonerne Agnes og Thora. Mor bragte aldrig deres historier videre til andre, hun var god til at observere, men deres samtaler beholdt hun for sig selv.

◄ Heste i Kalvehegnet på Ilsø. I baggrunden ses naboen Marinus Andersens gård.

Omkring min teenagealder slog det tit gnister mellem mor og mig. For at undgå det, fik jeg ofte lov at være ude i marken, fik lov at køre traktor med harve, køre gylle ud, hjælpe med at malke og fodre dyrene, men som 13-14 årig fik jeg dårlig ryg, så der skulle noget andet i gang for mig, men dengang var tanken om at blive landmand ikke fjern for mig.

Nogen gange blev mor presset. Hun var jo den, der kunne svare på spørgsmål, også en ung piges. Engang gik mor og jeg gik og hakkede roer. Jeg var 16 år, og jeg spurgte jeg mor, hvad hun ville sige, hvis jeg kom og fortalte, jeg var blevet gravid. Hun blev bleg og stille og sagde, at jeg kunne stille spørgsmål som ti vilde ikke kunne svare på, og at hun sandelig håbede, at hun og far sandelig aldrig skulle komme til at opleve sådan noget. Men hvis det skulle ske, ville de da ikke slå hånden af mig. Det var bare det, jeg ville vide. Drenge var knap nok begyndt at interessere mig på det tidspunkt.

Lars husker jeg som meget 'voksen' helt fra min start af. Han huskede altid sine søskende, når han var ude og rejse. Vi fik små gaver. Det var lidt eksotisk. Keld var meget lun og hyggelig som storebror. Jeg sendte ofte breve til ham, mens han gik på Malling Landbrugsskole. Brevene forsynede jeg med tegninger, bl.a. tegninger, hvor jeg red på Kelds pony. Den var meget lille, og på tegningen var den helt svajrygget. Keld introducerede mig til regnskabets glæder. Han førte altid regnskab, selv når han købte en æske Ga-jol. Det var for vildt i min verden, og jeg blev heller aldrig regnskabschef. Peter fulgtes troligt med os tøser. Han var sjov og rar og tog gas på alle - også på mor. Det var lidt vovet. Peter fortalte om sit eget liv og sine oplevelser. Gad vide hvor meget han fortalte mor og far om dem? Dorte fik lidt for meget opmærksomhed efter min mening. Hun fik astma og skulle på Rigshospitalet i København, alene med mor og far. Jeg var meget misundelig, Dorte faldt engang på sit værelse og besvimede, det var lidt farligt, og jeg havde aldrig set eller hørt om folk, der besvimede. Den opmærksomhed, der blev tildelt hende ved den lejlighed, ville jeg gerne have haft," tænkte jeg som barn

Yngste dreng på gården

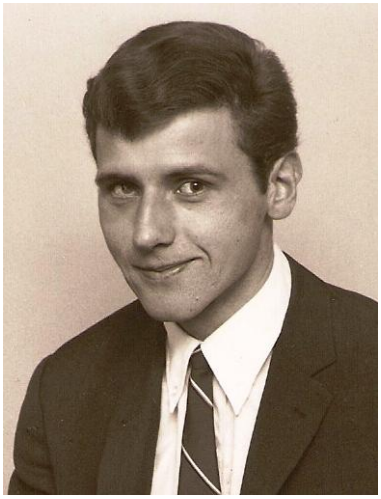

Vores søskendeflok var sammensat således, at de fire ældste var drenge, hvorefter der kom to piger, som vist også var de mest forkælede. Peter var den yngste af de fire drenge, og det har han ofte beklaget sig over, selvom vi tre ældste ikke kunne gøre noget ved det. Beklagelserne skyldtes, at tøjet dengang gik i arv. Det betød, at Keld og dernæst Kristian og til sidst Peter fik det tøj, som Lars startede med at bruge som nyt. Skoene har sikkert været noget udtrådte og skæve, når de endeligt nåede til Peter. Men Peter var måske også lidt forfængelig? Han husker selv engang, hvor han var i byen med mor og far for at købe sko, og far besluttede at købe nogle sko, som Peter absolut ikke kunne lide. Hans modvilje mod skoene må have gjort et stort indtryk på mor, for hun satte sig op imod far, og Peter fik et par sko, han kunne acceptere.

Som det fremgår af fotografiet, var Peter senere som ung mand meget bevidst om det tøj, han havde på, og at håret sad som det skulle. På dette tidspunkt, hvor han var i lære som kommis i Nørhalne i Vendsyssel, bestemte han uden tvivl selv både mode og frisure.

Engang da Bislev Idrætsforening skulle deltage i et håndboldsstævne i Østrig, skulle Peter også med, selvom han boede i Nørhalne. Peter var nemlig en meget habil målmand. Aftenen før afgang med bus til Østrig mødte han op på Ilsø med to piger fra Nørhalne. Da mor – sandsynligvis lidt skræmt over, at han ikke kunne begrænse sig – spurgte, hvem de var, svarede Peter: "Du kan selv bestemme, hvem det skal være." Det blev dog ikke til noget med nogen af dem, - og dog. Den ene pige hed Bodil. Hun faldt helt i bror Kristians smag, og de har nu været gift siden 1967.

Politisk barndom?

Nej, ikke partipolitisk, men *at vi alle var lige!* var en slags motto for mor og far. Vi lærte meget tidligt, at der ikke var forskel på "store" og "små". Og det gjaldt nok så meget i handling som i ord. Ilsø Søndergård var den største gård der på egnen, og mor kunne godt finde på at understrege, at en gårds størrelse ikke gjorde nogen forskel på folk. Dette skal ses i lyset af, at det modsatte dengang ofte var tilfældet på landet, hvor der blev skelnet mellem store og små gårde.

Hvis far diskuterede politik, fremhævede han nogle gange Retsforbundet. Når han stod ude i kostalden på Ilsø og diskuterede med murermester Sommer fra Blære, forstod vi ikke helt, hvad det gik ud på. Men, det lød da fantastisk, at der ikke skulle betales direkte skatter.

Nej, partipolitikken fyldte ikke meget. Til gengæld var begge vore forældre optaget af etiske og kulturelle værdier, som de gjorde meget for at viderebringe til os søskende. De sørgede derfor også for, at vi kom på eftermiddagsungdomsskole og efterskole. Mor og far gik til foredragsaftener på Lundbæk Landbrugsskole. Kristian husker nogle gange, han kom med til foredrag. Især husker han en teateraften på landbrugsskolen og en Jeppe Åkjær-aften i Blære forsamlingshus, i øvrigt med Marie og Gunnar Kragelund fra Østhimmerlands Ungdomsskole, hvor flere af vi børn var elever. På vor mors side finder vi både skolelærere, en præst og nogle meget religiøse familiemedlemmer. På vor fars side var det først og fremmest højskolerne og landbrugsskolerne, som vægtede. En stor del af fars 10 søskende, havde således været på højskole.

Lokalpolitiker

Da vor far senere blev sognerådsformand i Bislev, var der ikke meget partipolitik over hans beslutninger. Der var vist først og fremmest tale om konsensuspolitik blandt meget praktisk orienterede mennesker.

Far var som sagt ikke politisk i partimæssig forstand, idet han var opstillet på en lokalliste, der hed *Landbolisten*. Men ved kommunesammenlægningen i 1970, hvor han havde været sognerådsformand i 12 år i Bislev, skete der noget, som tvang ham til at tage stilling.

Far ved bordenden i Bislev sogneråd

En række venstre-folk kontaktede ham og opfordrede ham til at lade sig opstille til det nye Nibe Byråd, og måske opnå en post som formand for Teknisk Udvalg, men så skulle han melde sig ind i Venstre. Det valgte han så at gøre. Men det blev aldrig en beslutning, han reklamerede med. Bortset fra, at far aldrig selv ville finde på at melde sig ind i Socialdemokratiet, så vurderer Kristian i dag, at mange af hans politiske holdninger var tæt på netop dette parti, men dengang var der ikke mange landmænd, der støttede lønmodtagernes store parti.

Sognerådsvalg

Liste G. (Landbolisten)

1. Frederik Skovhus
2. Julius Møller
3. Kjeld Sørensen
4. Jens Chr. Jørgensen
5. Peter Laursen
6. Karl Jørgensen
7. Ester Svendsen
8. Kresten Østergård
9. Edvard Christensen
10. Jens Johansen
11. Aage Staun

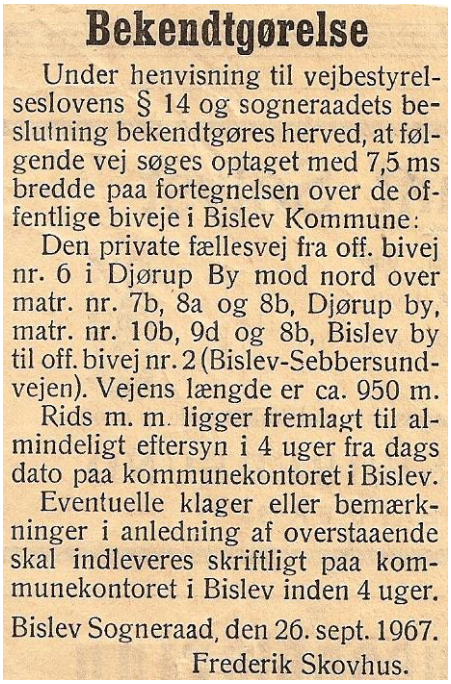

Bekendtgørelse

Under henvisning til vejbestyrelseslovens § 14 og sogneraadets beslutning bekendtgøres herved, at følgende vej søges optaget med 7,5 ms bredde paa fortegnelsen over de offentlige biveje i Bislev Kommune:

Den private fællesvej fra off. bivej nr. 6 i Djørup By mod nord over matr. nr. 7b, 8a og 8b, Djørup by, matr. nr. 10b, 9d og 8b, Bislev by til off. bivej nr. 2 (Bislev-Sebbersundvejen). Vejens længde er ca. 950 m.

Rids m. m. ligger fremlagt til almindeligt eftersyn i 4 uger fra dags dato paa kommunekontoret i Bislev.

Eventuelle klager eller bemærkninger i anledning af overstaaende skal indleveres skriftligt paa kommunekontoret i Bislev inden 4 uger.

Bislev Sogneraad, den 26. sept. 1967.

Frederik Skovhus.

Stemmeseddel og bekendtgørelse fra fars tid som lokalpolitiker

Uddannelse

Far havde gået på både Thy Højskole og Malling Landbrugsskole og havde på den måde fået sig en god og alsidig uddannelse til landbruget. En uddannelse, som han helt sikkert profiterede meget af gennem årene. Disse skoler havde stor for betydning for ham, og han refererede ofte til sine gamle lærere.

Mor fik aldrig nogen uddannelse. Der var ikke der ikke råd til, at alle i hendes søskendeflok kunne komme på universitet eller seminarium som hendes brødre Kristen, der blev præst, og Aage, der blev lærer. Aage skriver et sted i sine erindringer, at holdningen dengang var, at pigerne ikke behøvede at få uddannelse. De skulle jo giftes og forsørges. Mor var ikke bitter over sin skæbne, men ville frygtelig gerne have været uddannet sygeplejerske. I dag ville vi jo sætte himmel og jord i bevægelse for, at det kunne lade sig gøre. Når vi tænker på mors store passion, læsning, er det indlysende, at hun ville have blomstret utroligt med netop dette studium. Også fordi hendes familiemæssige baggrund hele tiden var: *Vi skal hjælpe hinanden!*

Religiøs barndom?

Vi børn fik tidligt lært at bede Fadervor. Vore forældre var religiøse, men praktiserede ikke deres tro ret meget i form af at gå i kirke. De gik dog som regel til høstgudstjeneste i Bislev Kirke, hvor far lagde en pæn stor pengeseddel i kirkebøssen i taknemmelighed, når høsten havde været god. Bislev Kirke var vor sognekirke, men vi blev vist alle konfirmeret i Veggerby Kirke, hvor præsten boede. Men selvom mor og far ikke var udpræget religiøse, var de præget af den religiøse moral: At hjælpe sin næste.

I stedet for at gå meget i kirke praktiserede de det kristne budskab i form af at altid at være parat hjælpe folk, der var i nød. Ilsø Søndergård var således et meget åbent og gæstfrit hjem. Ja, stuehuset kunne faktisk ikke låses, men det betød ikke noget, for der var ingen der på egnen, der kunne finde på at bryde ind.

Ingen vagabond (bisse eller landstryger, som vi omtalte dem) har nogensinde banket forgæves på døren til vort hjem. De fik altid noget at spise og fik lov til at overnatte i halmen ude i laden efter at have deponeret deres tændstikker hos far. Næste morgen fik de en solid madpakke og ofte en dram med på deres videre vej. Der kom mange vagabonder til Ilsø Søndergård. Måske spredtes rygtet til andre vagabonder om, at Ilsø var et gæstfrit sted.

I 1953 var der en voldsom stormflodskatastrofe i Holland, hvor ca. 1800 menneskeliv og 2000 km^2 jord gik tabt. Det vakte stor opsigt i Danmark, også for fars vedkommende. Han fandt en lille lommebog frem. På første side skrev han, at han donerede 100 kr. til hjælp i Holland. Så cyklede han sognet tyndt for at samle penge ind. De største gårdmænd ville ikke stå tilbage for far og gav også 100 kr., andre gav mindre beløb, og han fik samlet nogle få tusinde ind til nødhjælpen. Det skal lige nævnes, at en voksen daglejer på dette tidspunkt tjente 100 kr. om ugen, så der var tale om store beløb.

Det sociale liv

Familien og naboerne var dem man "kom sammen" med. På landet talte vi dengang ikke om at have venner eller være gæster. Man kom *sammen med nogen*, og var *henne hos nogen*! Der var to kategorier: Familien og naboerne. Vi kan tælle utallige søndag eftermiddage med familiebesøg og kaffebord. Det var dengang med boller med smør, sandkage, kaffekage, lagkage, chokoladekage og småkager. Det var det store kagebord. Andre gange var der måske æblekage med godt med flødeskum.

Der var altid en længere snak mellem mor og far om, hvem der skulle med! Familien gav sig selv, men med naboerne var der to kredse. De nærmeste naboer, som far også spillede kort med. Det var Thomsens, Hennings, Kresten Østergårds, Vagns og Eriks og andre naboer på egnen. Den anden kreds var de tidligere naboer fra Blære.

Da vi blev større, var vi barnepige hos flere af naboerne. Kristian kan huske, at han for eksempel ofte har barnepige været hos Thomsens, Egons, Eriks og måske også hos Søren Sørensens. Han kunne vistnok tjene to kroner på en aften samt sodavand og kage.

◄ Bente byder velkommen til mor og fars sølvbryllup.

Det blev til rigtig mange familiefester i Blære Forsamlingshus og på Ilsø Søndergård med Jens Øland som gæst eller skaffer. Han var ungkarl og levede og arbejde det meste af sit liv hos farbror Otto og Maren i Blære. Vi sad på bænke ved lange borde. Menuen lå nogenlunde fast: Suppe, tarteletter, steg, is. Og lidt senere kaffe og flødeskumslagkage. Ved særlige lejligheder som for eksempel ved sølvbryllup kunne der blive serveret kransekage. Suppen var typisk af hønsekød. Kødet blev brugt i tarteletterne.

Der blev serveret øl til mændene. Det kunne være hvidtøl eller almindelig pilsner. Og der var sodavand til damerne. Der kom aldrig vin på bordet. Vin var aldeles ukendt på landet i 50'erne. Det ville have vakt stor opsigt, hvis der for eksempel var blevet serveret vin ved Lars' konfirmation i 1956. Mange ville have opfattet noget sådant som en overdrivelse og en overskridelse af gældende normer.

Vores forældre viste ofte gavmildhed, bl.a. i forbindelse med moster Lises bryllup, hvorom Bente fortæller: "Det første, jeg mener at kunne huske, var, da Lise og Egon skulle giftes. Far og mor inviterede til bryllupsfest. Pengene hos Lise og Egon var tilsyneladende meget små. Festen blev holdt i gødningshuset, eller *gyhuset*, som vi kaldte det. Normal blev dette brugt til opbevaring af kunstgødning, men i dagens anledning blev det rengjort og kalket, og møddingen, der lå foran, blev tømt og spulet, og der var så flot og rent. Der blev sat bordplader op og lagt hvide duge på. Dem måtte jeg da lige prøve at gå på, men turen blev ikke lang, min fine kjole og jeg blev hastigt hevet ned. Jeg mener at kunne huske, at mor og far var ekstra meget om Lise og Egon, passede deres børn, tog sig af dem, især når Egon var syg. Ind imellem kørte de i hast til deres bolig mellem Hobro og Randers for at hjælpe dem." Mor og fars gavmildhed skyldtes uden tvivl Egons sygdom, og at Lise i flere år havde arbejdet som ung pige i huset hos os. Det skal tilføjes, at brylluppet, som blev afholdt i Bislev kirke, i udpræget grad var et 'familiebryllup', idet Lise blev viet af sin bror, Kresten, hvis kone Ingrid, spillede på kirkens orgel, og broderen Aage var kirkesanger.

Vi børn deltog i to store sociale begivenheder om året: Juletræsfest og fastelavnsfest, begge i Bislev forsamlingshus. Det var begivenheder, vi altid glædede os til, og hvor vi skulle være sammen med mange andre børn. Til juletræet var der rigtig dans, og det var helt specielt, for det havde vi ikke oplevet andre steder. Vi havde heller ikke lært det. Vi fik dog lært at danse *Den toppede høne* og *Ritsch-ratsch-filli-jong-gong-gong*. Vore forældre sad på stole ude langs ydervæggene og kikkede på, mens vi børn boltrede os. Forinden havde mor haft en stor udfordring i af få os alle seks klædt på. Noget tøj og sko gik naturligvis i arv, men vore forældre brugte faktisk en hel del på, at vi skulle se "ordentlig ud". Her er bror Peter måske ikke helt enig, da han jo var nummer fire i arvefølgen med hensyn til at arve sko og tøj fra de tre ældre brødre.

Siddende fra venstre: Kristian, Bente, Dorte og Peter. Stående fra venstre: Keld og Lars.

Frisøren var ikke noget problem. Det klarede far midt i køkkenet med en lille håndklipper. Vi blev alle klippet efter samme model – kasserollemodellen. Engang da vi skulle fotograferes, måske i 1952 – 53, var vi dog alle til frisør. Lars fik som den eneste lov til at gå til en anden barber end os andre. Det forlød, at han var flov over den store søskendeflok. Der eksisterer et billede fra dengang, taget af en professionel fotograf i Års, hvor vi alle seks sidder pænt og nyklippede. Vores forældre har helt sikkert været meget stolte af os.

Der var også en række årligt tilbagevendende begivenheder udover familiesammenkomster og juletræ i forsamlingshuset. Hvert forår var der fx skoleidrætsdag i Nibe. Forud for denne begivenhed skulle alle elever hvert år lære sangen "Blæsten går frisk over Limfjordens vande" udenad, så den kunne afsynges med klare barnerøster sammen med eleverne fra de andre skoler ved flaghejsningen ved stævnets start. Bislev skole udmærkede sig vistnok ikke så meget. Stort set alle pokaler blev vundet af de større skoler i Nibe, Suldrup og Svenstrup, men sjovt var det alligevel, og vi kæmpede det bedste, vi havde lært.

Vi havde også hvert år den årlige skoleudflugt at glæde os til. Lars kan huske, hvordan han som otteårig så et hav for første gang under skolens udflugt til Løkken. Af andre sociale begivenheder kan nævnes, at vi seks alle spillede fodbold og/eller håndbold i Bislev Idrætsforening og nogle af os var FDF'ere, hvilket gav mulighed for at komme på sommerlejr m.v. Det skete også at vi kom i cirkus i Aalborg. Det var virkeligt en begivenhed af format for os børn. Det var altid Cirkus Miehe, der var et nordjysk cirkus, som blev etableret i 1884 af tyskeren Heinrich Miehe.

◄ ***Mor og far i deres velmagtsdage på Ilsø***

De sortbrogede

Et par vers fra en sang på melodien *Jeg er havren*, som vi børn fik lavet til mor og fars sølvbryllup i 1964, fortæller om fars passion for brogede kreaturer:

Far er i marken, i lo og stald,
mens mor om os alle hygger.
I følger troligt jeres arbejdskald.
Hos jer vi er altid trygge.

De brogede køer er nu allerbedst
for far, når han dyrskuer besøger.
Hvis far skal findes. han træffes bedst

Keld fortæller om fars begejstring for de sortbrogede: "Far gik altid meget op i kvægavl. Da han startede i 1937 på Mosevang, fik han nogle køer med fra sit barndomshjem, Thomasminde. Det var sandsynligvis løn for 10 -15 års arbejde.

Køerne her var stambogførte fra 1906. Det var den gamle jyske race. I 1946 begyndte man at importere tyre fra Holland. Det var en anden sortbroget race, som far var meget begejstret for. Der var mere kød på disse køer, og de var mere harmoniske og kønnere at se på.

◄ Det var ikke altid kreaturerne ville det, som far ønskede det. Så kunne han godt blive hidsig. Ellers viste han aldrig temperament.

Igennem alle årene har far udstillet køer på dyrskuer rundt omkring. I starten var det Vegger dyrskue. Hvis køerne fik en førsteplads her, skulle de til det store dyrskue i Ålborg. Der er gennem årene hentet adskillige sølvskeer hjem som ærespræmier. Det var også en fast tradition, at far skulle til Ungskue. Det blev dengang afholdt i forskellige jyske byer på skift. Vi børn kunne være heldige at komme med.

Far kunne godt lide at handle med kreaturer, så han skulle gerne af sted hver fredag, enten til Aalborg eller Landboauktionen i Aars. Derudover kom der ofte handelsmænd på gården. Jeg husker mest de gange Chr. Thiedemann var på besøg. Han og far har sikkert lavet flere hundrede handler sammen. De kunne stå i lang tid og give hinanden håndslag, inden de blev enige. De var dog altid enige om, at den anden havde lavet den bedste handel. Lysten til at handle med kreaturer holdt lige så længe, som far var landmand."

Ildebrand

I 1972 nedbrændte alle udbygningerne på Ilsø Søndergård. Det medførte, at alt skulle bygges op på ny, og der fremstod en helt ny Ilsø Søndergård (læs nærmere side 119).

Den nye Ilsø Søndergård blev opført i røde mursten. Der blev også sat røde mursten omkring stuehuset.

Mor og far beskrevet i festsange

Festsange er et dansk fænomen. Ingen andre steder i verden er det skik og brug at skrive sange til familiefester, som vi kender det i Danmark. Traditionen begyndte i midten af 1800-tallet. Også i vores familie er der skrevet en lang række festsange. Sangene er vigtige, fordi de fortæller, hvordan andre mennesker ser på dem, der skal fejres. Vi forsøger her at beskrive nogle træk hos mor og far ved hjælp af enkelte vers fra forskellige sange:

Der findes en håndskrevet festsang til mors og fars bryllup i 1939. To vers herfra fortæller noget om kvinder og mænds arbejdsroller på landet i 1930'erne ▼

Melodi: Ikke nævnt.

Ruth hun kan styre hus og hjem.
Kager lækre og mad kan hun lave.
Malke, luge roer med fynd og klem,
stoppe strømper og passe sin have.

Dygtig han [Frederik] er i mark og stald.
Det kendes på køer og grise.
Avlen fylder i lade og på hjald,
groet frem af: Uha! De gødningspriser.

Dette år fylder far 50. I den anledning skrev naboerne i Ilsø en sang til ham, hvor de roser ham som nabo og idrætsmand ►

Melodi: *Bamses fødselsdag*

Og mark og stald i orden er. Her er, som der skal være.
Af Skovhus vi ved, at vi kan en masse lære.
Tit et råd af ham, vi får.
Aldrig vi forgæves går.
Hip, hurra skal Skovhus ha' med de halvtreds i da'!

Som idrætsmand vi kender dig, når vi på udflugt tager.
Forbavset vi så alle står, når du et kraftspring laver.
Selvom du kan være lidt kåd,
kom du i vort sogneråd.
Du skal ha' et højt hurra med de halvtreds i da'!

Mor og far ved deres sølvbryllup i 1964

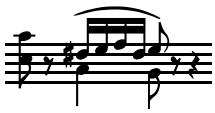

Ved mor og fars sølvbryllupsfest dette år var der 200 gæster og mange sange. Her blev der bl.a. sunget om mors støtte i forbindelse med fars mange politiske gøremål ▼

Melodi: *Jeg elsker den gamle, de vaklende rønne*

Se, Frederik er så glemsom. Hvor er tøjet henne?
Han ved det ej, når ud i byen han skal gå.
Men Ruth træder til, og hjælper ham en kende,
så han til sin tur får det rigtige på.

For Frederik han har jo så meget at lave.
For han er i sogneråd og mejeri.
I skolekommission han også skal have
et ord med. Så derfor han sjældent har fri.

Ved fars 65 års fødselsdag dette år, som også blev fejret i Skivum Krat, fortælles der i et vers om vor travle fars hyppige besøg på kreaturmarked i Års samt om hans arbejde som kommunalpolitiker ▼

Melodi: *I skoven skulle være gilde*

Han ta'r en tur til marked og går og snuser lidt.
Den hjelmede derhenne kan sikkert gi' respit.
Han ned i lommen dykker og køber nogle stykker,
som når vi andre køber skrå.
Hvad tænker manden på?

Så er det blevet aften, og så må han af sted,
for det der kommunale, det tæller også med.
Jo, der er nok at klare, men flyve eller fare?
Nej, nej i luntetrav det går.
Han let det hele når.

Dette år kunne mors 65 års fødselsdag fejres. På dette tidspunkt var alle vi seks børn 'fløjet af reden'. Mor, der altid havde været en læsehest, kunne undertiden føle sig ensom, når far var af sted til politiske møder eller bestyrelsesmøder. Mor fik en hund til at holde sig med selskab ►

Melodi: *Der er lys i lygten*

Bogbussen kommer. Ideen er go',
Kigge på bøgerne i hjemmesko.
Finde lekture til aftenen, hvor
Ruth sidder alene ved sit bord.
Nå, alene er vel så meget sagt,
For hunden holder trolig vagt.
Under sofaen den skjuler sig.
Ud vil den altså ej.

Ved fars 75 års fødselsdag, som også blev fejret i Skivum Krat, fortælles der i et vers om mors arbejde som besøgsven for Røde Kors og om fars store kaffeglæde ►

Melodi: *Nu er dagen fuld af sang*

Som besøgsven – der kan Ruth
så nydeligt fungere.
Det er herligt – absolut,
når du [Frederik] chauffør kan være.
Mange, mange gange får
du en dejlig kaffetår,
som du altid nyder.

Vosses språg

Vores barndomssprog var selvfølgelig kraftigt præget af den vesthimmerlandske dialekt, som den blev talt på egnen. Nedenunder ses en liste over nogle af de ord, vi brugte.

En af de mest kendte skikkelser fra Vesthimmerland er Johannes V. Jensen, forfatter og nobelpristager. Mindre kendt er forfatteren Hans Povlsen (1886-1973), født i Grydsted mellem Bislev og Nibe. Han var romanforfatter og digter og skrev nogle af sine digte på vesthimmerlandsk. I digtsamlingen *I Himmerlands Dale* fra 1946 kan man finde digtet *Glemsom:*

Glemsom

af Hans Povlsen

A laa og døwed med aa sow
- som a da gjør saa tit.
To, somtid kan a ligg og how
på nøj, a helst wild se aa glemm.
Til andre Tider sow'r a skidt,
for ett a skal komm til aa glemm
nøj, a haar haardt behow aa how,
- det er jo'tt saa nemt.

Som saae – døwed med aa sow.
- om a haad glemt nøj, a wild how,
hellr a var kommen til aa how,
paa jett og aandt, a gjan vil glemm,
- det haar a glemt.

A reest mæ da, begyndt aa sleeg
og fummel rundt – og tænd en Weeg.
Men da a nu fæk Lys og spejlt mæ,
blev a sgu klog paa, hvad der fejllt mæ,
og hvadfor a'tt kund blatt i Søvn
- for a haad glemt aa lukk min Øwn.

Nogle af vor barndoms ord:

blatt i søvn (falde i …)
bowr (bord)
bowser (bukser)
brøv (brev)
buur (bord)
båån (barn)
degn (lærer)
dower (morgenmad)
døw (døje)
fejst (fest)
fuud (fod)
fæk (fik)
fåwal (farvel)
gjaan (gerne)
gjævt (foderration)
goor (gård)
godaw (god dag)
growbrø (rugbrød)
gwol (gulv)
hejst (hest)
hoor (hår)
how (huske)
huus (strømpe)
hweld (råbe)
i guur (i går)
jæt (et)
juur (jord)
jæn (en)
kjåwl (kjole)
knøw (klog, dygtig)
kow (ko),
kowhus (kostald)
kuun (kone)
kwånner (koner)
kykken (køkken)
kærk (kirke)
kål (karl)
liim (kost)
lowt (loft)
lu· (hue)
læjser (lektier)
lå· (lade),
maw (mave)
miil (mel)
mo·g (muge)
mæje (middag)
møng (mødding)
månd (mund)
niis (næse)
nætter (aftensmad)
nøds (kostald)
nøj (noget)
ogsen (liderlig)
rees sæ (rejse sig)
rower (roer)
skalk (endeskive)
skjååt (skjorte)
skow (sko)
skrawl (skrøbelig person)
skuul (skole)
sleeg (slingre)
snø (sne)
sow (sove)
spåå (spade),
stiin (sten)
stovver (stubbe)
stow (stue)
stowhus (stuehus),
stuul (stol)
suul (sol)
swot (sort)
sålt (salt)
tåång (tunge)
unden (middagsmad)
vakker (sød, artig)
weeg (væge)
wonni (orne)
øw (øje)
øwn (øjne)
aandt (andet)

Resterne af gården, hvorfra Henning Hosbond (t.v.) Chresten Krestensen og Keld Skovhus reddede 90 kreaturer og 26 grise (Max René)

Søn frelste faderens dyr

Først 36 timer efter at en heftig brand lagde den 61-årige gårdejer Frederik Skovhus' Ilsø Østergaard ved Bislev, Nibe, i ruiner, føler tre af de mange, der var med til at redde gårdens 90 kreaturer og 26 grise, trang til at fortælle om den dramatiske halve time, det varede, at få dyrene i sikkerhed.

Frederik Skovhus' søn, Keld Skovhus, 29, og naboerne Chresten Krestensen, 27, og Henning Hosbond, 49, alle gårdejere, var de første på brandstedet.

— Jeg hørte ildens buldren, og fik tilkaldt de andre, da Skovhus var på familiebesøg, fortæller Chresten Krestensen.

— Vi syntes der gik en time med at få kreaturerne ud. Men det varede vist kun halvt så længe. Dyrene var rolige. Kun et ungkreatur måtte vi bære ud. Det var medtaget af røg.

Frederik Skovhus er taknemmelig over den hjælp kendte som ukendte ydede. Han nærer ingen illusion med hensyn til brandens økonomiske konsekvenser.

— Min kone og jeg har valget mellem at kvitte landbruget — eller at bygge alt op fra bunden. Det afhænger af forsikringsforholdene, fastslår han.

Brandårsagen menes at være kortslutning i de elektriske installationer.

p-s

I 1972 nedbrændte alle udbygningerne på Ilsø Søndergård. Mor og far var ikke hjemme på gården. Heldigvis greb bror Keld og to naboer, Henning Hosbond og Chresten Krestensen, ind og fik reddet alle gårdens dyr. De tre redningsmænd modtog senere hædersbevisninger fra Jydsk Brandforsikring og Dyrernes Beskyttelse for deres heltmodige indsats. Aalborg Amtstidende skrev ovenstående artikel om branden.

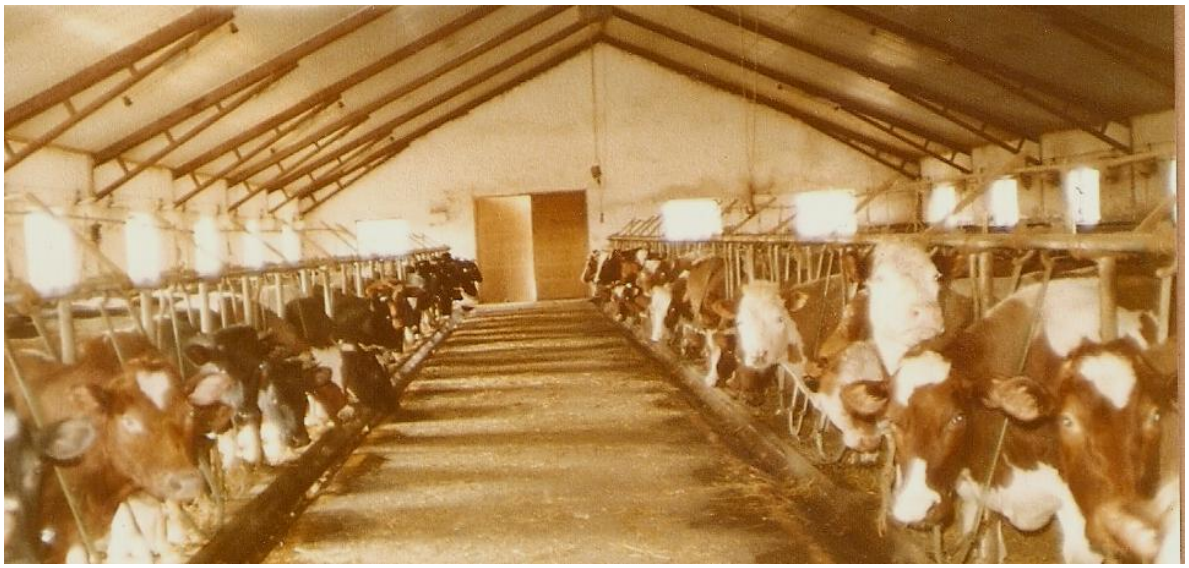

Glimt fra den nybyggede kostald på Ilsø Søndergård

Mor og far efter Ilsø

Mosevænget 3

Mor og far mens de boede på Mosevænget

Da mor og far nåede pensionsalderen, overtog Sitte og Keld Ilsø Søndergård i 1979. Mor og far købte huset Mosevænget 3 i Bislev, et par huse fra det smukke gadekær. Mosevænget blev derefter den fælles ramme for familiens liv. Mor og far udtalte ofte, at de havde været glade for deres liv på Mosevang og Ilsø Søndergård. En bemærkning, vi ofte hørte, var: "Vi har haft 28 gode år på Ilsø."

Bente fortæller om overgangen fra at have en stor familie samt karl og ung pige i huset til en mere stille tilværelse sammen med mor og far:

"Seks børn over en kort årrække på 7½ år var barskt, men det var endnu barskere for mor, da vi alle inden for en kort årrække flyttede hjemmefra. Det blev noget ensomt for mor. Men der kom hurtigt børnebørn til, hvis liv hun deltog i med stor interesse, og hun elskede, når vi ringede og fortale om vores liv, vores børn, og når vi alle var forsamlet hjemme hos hende og far. Hun var meget stolt af sin familie – ligesom far."

Far havde stadig sit byrådsarbejde, og han tog uddannelse som ejendomshandler. Det var et job, der optog ham meget. Årsagen til det store engagement som ejendomshandler var vist lige så meget hans store glæde ved at være i kontakt med andre, som den skyldtes forretningen i sig selv. Dette afsløres også indirekte i to vers i en festsang fra en af fars fødselsdage (året er ikke angivet i sangen):

Mæglerfaget klarer Frederik fint.
Han kan sælge dette og hint.
Dog salæret hurtigt sættes til,
hver gang Frederik lidkøb give vil.

Frederik han tør ikke si' til Ruth,
at et rigtigt lidkøb kun er sprut
som man efter handlens sluthåndslag
alle drikker i festligt lag.

De elskede bakker og damme

Selv efter at Ilsø var solgt, elskede far at gå tur i bakkerne.
I forgrunden bror Peter med Christoffer på nakken.

Far blandt de brogede ved dammene

Efterhånden blev mor så svagelig, at hun i kom på plejehjem i Nibe i sommeren 1991. Far købte en skøn lejlighed i nærheden af plejehjemmet for at være i nærheden af mor. Her nød han den smukke udsigt over Limfjorden. Der gik dog ikke så lang tid, for mor døde i 1993.

Far klarede sig fint i sin alderdom. Han lærte at lave mad og tog på mange rejser. Han nød at se andre lande, og vi søskende arrangerede i en årrække rejser, hvor han deltog sammen med os til bl.a. Istanbul, Athen og Rom.

Far havde en fantastisk evne til at kommunikere med andre på trods af, at han ikke talte "udenlandsk". På dette billede underholder han sig med en mand i Athen, da vi besøgte byen sammen med ham.

Far var et meget socialt menneske, der var let at komme i kontakt med, og nød samvær med andre. Han var interesseret i alt, hvad der rørte sig i samfundet. Fulgte dagligt med i direkte udsendelser fra Folketinget i tv og havde sine meningers mod. Ligeledes var han meget moderne og fordomsfri i sin tankegang. Han elskede sin familie og sagde ofte:

"Jeg har nogle rigtigt dejlige børn, men børnebørnene er endnu bedre."

Far døde i 2005 i en alder af 94 år efter at have tilbragt et par år på plejehjem. Mor og far ligger begge begravede på Blære Kirkegård.

Dette foto er taget omkring 1983. Første række fra v.: Kristian, Bente, Dorte, Peter. Bagest fra v.: Keld og Lars.

Dette foto er fra omkring 2002. Første række fra v.: Peter, Bente, Dorte, Kristian. Bagest fra v.: Keld og Lars.

Til mor og fars sølvbryllup var der en sang fra os seks på melodien *Sov sødt Dukke Lise*, hvorfra disse to vers er taget:

Og årene gik, bragte fremgang med
på mark og i stald og på lo,
men også i vuggen var [der] frodighed.
Først drenge, af piger kun to.
Og da den første kom til,
Frederik af glæde var ellevild,
lå på divanen, frydede sig:
Tænk jer en pige, hvad gi'r I mig?

Og flokken sig voksede stærk og stor
til glæde for mor og papa.
Så tiden var inde til mere jord.
Vi arbejdskraft selv har en dag.
Var det mon tanken? Vi ved det ej.
I hvert fald flokken den spredte sig.
Søger dog hjem så tit, det kan nås.
Hvorfor? Ja, svaret af Bente fås.

På de følgende sider fortæller vi hver især om vores liv efter konfirmationen ►

Lars

Min konfirmation i 1956 blev ligesom mine søskendes fejret på flotteste vis med fest over fire aftener: Første aften var for familien, anden aften for naboer og venner fra Blære, tredje aften for naboer og venner fra Ilsø, og endelig ungdomsgildet den fjerde aften, som naturligvis blev imødeset med størst spænding, for den aften legede vi bl.a. *Bytte koner i mørket*. Men det kom der nu ikke så meget ud af.

At blive konfirmeret betød, at man nu med et var 'voksen', selvom om man lige havde forladt skolen efter 7. skoleår. "Du går nu ind i de voksnes rækker," lød det i talerne til konfirmanden. Jeg erindrer dog ikke at føle mig ikke særligt voksen, selv om jeg nu uden at spørge om lov måtte både ryge, drikke øl og blive ude hele natten. Og dog ... jeg husker engang, jeg kom hjem kl. 6 om morgenen og blev mødt af far på vej op ad trappen. Hans bryn var temmelig rynkede, men han sagde ikke noget, for jeg var jo 'voksen'.

◄ Dette udsnit af et konfirmandbillede, som blev taget i Veggerby Kirke, kort før vi skulle konfirmeres, viser mig som (næsten) voksen.

Hvad ville jeg så være når jeg blev voksen? Allerede som 4-årig havde jeg besluttet, at jeg ikke skulle gå far i bedene og blive landmand. Far yndede senere at sige, at denne beslutning var heldig både for landbruget og mig selv. I følge familiemyten gik mine tidligste karrieredrømme i stedet for i retning af at blive mælkekusk, lillebilchauffør eller børstenbinder ligesom nogle af de folk, der undertiden kom på Mosevang, og som jeg havde lagt mærke til som lille barn.

Familien flyttede til Ilsø, da jeg var otte år. Jeg kom i Bislev skole. Som 10-12-årig var jeg blevet en stor læsehest ligesom som vores mor, hvilket jeg benyttede mig af. Hver tirsdag efter skoletid fik jeg nemlig lov til at køre ned på Nibe Bibliotek for at hente tre bøger til mor, som bibliotekaren fandt frem, og fem bøger til mig selv. Det kunne godt tage det meste af en eftermiddag at finde dem. Men alle bøgerne blev som regel læst inden næste tirsdag. Læsningen medførte, at jeg også begyndte at drømme om at blive forfatter.

Teenager og ung mand

Dengang var der overhovedet ingen fra Bislev og omegn, der tog studentereksamen. Men nogle ganske få tog realeksamen i Nibe. Det ville jeg også gerne, men far sagde nej. "Hvad vil du med en realeksamen?" spurgte han. "Jeg vil være forfatter," svarede jeg. "Det behøver man ikke en eksamen for. Knuth Becker havde ingen eksamen," svarede han og tilføjede: "Hvis du kommer på realskole, vil alle de andre måske også på realskole, og hvem skal så arbejde herhjemme?" Der blev altså ikke tale om nogen realeksamen.

Som 14-årig besluttede jeg, at mit fremtidige erhverv ikke måtte indebære snavsede hænder eller hårdt fysisk arbejde. I Bislev var der vist kun tre af den slags job, nemlig købmand, lærer eller præst.

Jeg fandt ud af, at man kunne blive lærer uden en realeksamen. I stedet for kunne man følge undervisningen i en præparandklasse enten på et seminarium eller på højskoler, der tilbød samme undervisning, for derefter gå op til en optagelsesprøve på et seminarium. Jeg skrev til tre forskellige seminarier og fik tilsendt oplysningsmaterialer. Men der var fire år til jeg blev 18 og kunne komme ind på et seminarium.

Der kom dog til at gå 8 år, før jeg begyndte på læreruddannelsen. Jeg spilde bestemt ikke tiden i den periode: Først var jeg karl hjemme på Ilsø, dernæst elev i fem måneder på Østhimmerlands Ungdomsskole, så karl et halvt år på Doktorgården i Bælum (mest skovarbejde), så hjem og arbejde igen. Derpå var jeg elev i fem måneder på Gerlev Idrætshøjskole og efterfølgende soldat ved Jyske Dragonregiment i to år, heraf de 14 måneder som sergent.

Det store udland og Milly

På dette tidspunkt havde jeg kun haft ganske få oplevelser med det store udland, nemlig en halv dag i Flensborg, en halv dag i Helsingborg som spejder samt en uge i Norge med efterskolen. Efter at militærtjenesten var overstået, og jeg var blevet 20 år, havde jeg virkeligt stort mod på at rejse ud og se lidt mere af verden.

Jeg startede med i 1961 at arbejde som 2. portier på Osterley Court Hotel på Jersey. Det var et stort firestjernet hotel med 22 medarbejdere fra otte forskellige lande. Jeg havde bevidst valgt at komme til England, fordi jeg som ung befalingsmand havde følt mig sprogligt isoleret, når jeg deltog i manøvrer med engelske soldater. Jeg måtte altså se at få lært mig sproget.

Selve rejsen til Jersey varede 2 døgn og 2 timer (tog til Holland, skib til England, tog til London og til havnebyen Weymouth og derefter skib til Jersey), en kolossal oplevelse for mig dengang. Jersey ligger tæt på den franske kyst, indbyggerne talte engelsk eller fransk, klimaet er anderledes og meget mildere end i Bislev. Der er palmetræer og smukke badestrande, et sandt turistparadis.

På Jersey traf jeg Anna og Lisas mor, Milly, som jeg blev gift med to år senere. Vi havde ikke haft engelsk i Bislev Skole, men før Jersey havde jeg gennemført nogle brevkurser i engelsk og kunne læse en smule og kendte lidt til grammatikken, men hvad den mundtlige del angik, var jeg på herrens mark. Der gik dog ikke lang tid, før jeg kunne takke engelsklærerne på Pitman's Institute på Jersey og især Milly, som sørgede for, at jeg snart talte sproget.

Milly og jeg tog efter Jersey på en to måneders tur på tommelfingeren til Frankrig og Spanien. Dengang var Spanien stadigvæk et diktatur under general Franco, og landet var præget af fattigdom. Vi var fulde af rejselyst og havde nogle spændende rejser sammen.

Efter vores dannelsesrejse flyttede Milly og jeg til Skive. Jeg skulle begynde i præparandklasse på Krabbesholm Højskole i 2x8 måneder som forberedelse til optagelsesprøven på seminariet. De sidste otte måneder på Krabbesholm arbejdede jeg desuden som skolens idrætslærer og drog på den måde nytte af idrætslederuddannelsen fra Gerlev Idrætshøjskole. Milly arbejdede på et hotel i byen.

Imellem de to ophold på Krabbesholm arbejdede Milly og jeg nogle måneder på Hotel Ohlsenhof i Garmisch-Partenkirchen i de tyske Alper. Milly som stuepige og jeg som portier. Det eneste tysk, jeg kendte i forvejen, havde jeg lært på Bislev skole. Jeg huskede endnu den allerførste remse i tyskbogen: *Der Kreis is rund / Auge, Auge, Nase, Mund / zwei Ohren daran / fertig ist der Mann*. Det var mit udgangspunkt for at lære tysk.

Det viste sig efterfølgende, at arbejdsopholdene i England og Tyskland skulle blive vigtige for mig, idet engelsk og tysk senere blev mine hovedfag som lærer. Milly og jeg giftede os i 1963.

På seminarium

I 1964 blev jeg optaget på Esbjerg Seminarium og var en flittig og ivrig studerende i alle fagene – selv når det drejede sig om faget musik og sang, hvor jeg "lærte" at spille violin. Jeg undervurderede skam ikke mine musikalske evner, og engang på en juleaften hjemme på Ilsø tilbød jeg generøst at akkompagnere de seks obligatoriske julesalmer, der skulle synges, inden der var gaveuddeling. Denne særlige juleaften måtte jeg sande, at jeg aldrig ville blive en stor violinist. Mine søskende ikke kunne dy sig for at grine ad min musikalske formåen. Esbjerg Seminarium var

tilsyneladende af samme overbevisning, idet der i mit afgangsbevis blev anført: "Kan ikke forestå undervisning i musik og sang". Det trøstede mig lidt, da jeg erfarede, at det gik vores tipoldefar Christen Sørensen Brøgger på samme måde med sangundervisningen på seminariet (se side 63). Mon den musikalske skavank ligger i generne?

Familieliv og arbejde

Efter fire år på Esbjerg Seminarium flyttede Milly og jeg til Tune syd for København, hvor jeg fik stilling som lærer. Det var meget attraktivt for os, idet vi blev tilbudt en lærerbolig i form af et nybygget parcelhus. Her blev jeg snart en af de mest erfarne lærere, idet skolen voksede fra 150 til 800 elever i løbet af de otte år, jeg arbejde der. Det betød, at det hvert år var nødvendigt at ansætte 8-14 nye lærere direkte fra seminarierne. Milly arbejdede på kontor hos Rockwool i Hedehusene i en del af perioden.

Mens vi boede i Tune, var vi så heldige og lykkelige at blive forældre til først Anna og siden Lisa, som begge er født i Korea. Det er uden sammenligning højdepunkterne i mit liv. Jeg skriver mere om mine piger og deres familier senere.

Milly og jeg flyttede fra hinanden i 1976 og blev efterfølgende skilt. Hvis jeg kigger tilbage på, hvad der skete, tror jeg desværre, at det havde meget med tiden at gøre efter '68. Folk bare lod sig skille, hvis ikke alt fungerede – og det gjorde vi også.

Milly, Anna og Lisa flyttede til Leicester i England, hvor hele Millys familie bor. Der købte Milly et dejligt hus, og Anna og Lisa havde deres skolegang og ungdom der. Milly bor stadigvæk i pigernes barndomshjem. Selvom Anna og Lisa boede i England, bevarede vi vores familie. Vi ringede sammen hver søndag, og jeg havde dem hos mig i 9 uger hvert år (5 uger i sommeren, 2 uger i julen og 2 uger i påsken) og besøgte dem desuden i England. Vi fik et godt og tæt forhold, som også eksisterer den dag i dag. Milly var altid meget solidarisk med hensyn til at få det hele til at fungere. Hun kørte hver gang til London for at sætte dem på flyet og for at hente dem igen.

I 1976 blev jeg skolekonsulent for engelsk- og tyskundervisning i Hvidovre Kommune. Det blev starten på et langt engagement med undervisning i fremmedsprog, som varer ved – også her i 2011. Min stilling var skåret således til, at jeg var konsulent i halvdelen af tiden og lærer på Gungehusskolen i resten af tiden. Her underviste jeg i engelsk og havde en videbegærlig elev, der hed Susanne. Hende vender jeg tilbage til senere.

Fra 1980 – 1986 var jeg formand for Sprogsam, en paraplyorganisation for 22 forskellige sproglærerforeninger, og jeg begyndte så småt at skrive lærebøger til engelskundervisning. I 1987-1996 var jeg ansvarshavende redaktør for bladet *Sproglæreren*, der blev udgivet af Sprogsam.

I perioden 1976-1980 boede jeg sammen med Lene, der også var lærer. Hun blev på tragisk vis myrdet 10 år senere, en sag som politiet først er ved at optrævle her i 2011. I perioden 1980-1985 boede jeg – for det meste – alene. Jeg havde først en lejlighed i Dannebrogsgade på Vesterbro i København og efterfølgende et rækkehus i Asminderød ved Fredensborg. Fra 1985-2000 boede jeg sammen med Monica. Vi havde et hus i Solrød Strand.

Med hensyn til mit arbejde gik det slag i slag: Fra 1980-1986: skoleinspektør på Ejegodskolen i Slangerup, som var en overbygningsskole med ca. 220 elever. 1986-1995: skoleinspektør på Hastrupskolen i Køge, en skole med 700-800 elever og ca. 70 lærere. 1995-1996: skolechef for skolevæsenet, dagplejen m.v. i Køge. 1996-2002: børne- og undervisningschef for skoler, daginstitutioner og sprogcenter for tosprogede voksne i Ishøj Kommune.

Susanne og Veronica

I 2000 flyttede jeg sammen med førnævnte Susanne og hendes datter Veronica, der dengang var 5 år. Et tilfældigt møde i Illum 20 år efter, hun havde været min elev, gjorde udslaget. Susanne og Veronica havde en fint beliggende lejlighed i Sankt Pauls Gade i København, fem minutters gang fra Strøget. Her bor vi endnu, idet vi holder meget af at være i centrum af byen og af at kunne benytte os af dens tilbud. Vi blev gift i 2002, og samme år fratrådte jeg stillingen i Ishøj for bl.a. at have mere tid til mine interesser og familien.

Susanne har været på high school i USA i et år, arbejdet i Manchester et år gennem Landbrugsrådet, er uddannet sagsbehandler, har arbejdet i 8 år inden for reklamebranchen og haft egen delikatesseforretning i Store Kongensgade. Susanne er vist i øvrigt den eneste Skovhus'er i vores slægt, som stadig svinger en møggreb og slæber halm med hjem fra vores hest.

Susanne og Lars

Da jeg holdt op med at arbejde, solgte Susanne samtidigt sin forretning. Vi købte et VW-hippiebus og kørte Europa tyndt i 3 måneder (Italien, Frankrig, Spanien og England) sammen med Veronica, som gik i 1. klasse, og som jeg være lærer for på rejsen. Det var dog ikke særligt krævende, hun lærte bl.a. sig selv at læse på turen.

I dag studerer Susanne teologi på Københavns Universitet og bliver cand.theol. næste sommer.

Mit barnebarn Oliver ►

Veronica går i 9. klasse på den engelske afdeling på Bernadotteskolen i Hellerup. Hun har haft en række statistroller samt rigtige roller i forskellige tv- og biograffilm. Hun håber at få en uddannelse inden for drama eller medier, men dette ønske kan sagtens nå at ændre sig mange gange i de kommende år. Der er så mange ting, der interesserer en pige på femten.

◄Veronica

Og så til Anna og Lisa

Anna

David

Lisa

Mark

Anne blev gift med David i 1997. Hun tog først en sekretæruddannelse, og derefter studerede hun til pædagog. Anna er i dag konsulent i Leicester County, hvor hun arbejder med familier og børn, der har vanskeligheder. David er uddannet kobbersmed hos Rolls Royce. Han arbejder i dag som *inspector* på en af Rolls Royce's store fabrikker, hvor der fremstilles flyvemaskinemotorer. I 2002 fik de Oliver (mit barnebarn), der i dag er 8 år. Oliver er en dejlig dreng, som hele tiden er optaget af alle mulige slags fritidsaktiviteter, dog med digitalt legetøj som sin helt store interesse. I vinteren 2010-2011 deltog han sammen med andre børn i musicalen *The King and I*, som blev opført på Leicesters største teater over en to måneders periode med 35.000 solgte billetter. Anna, David og Oliver bor i et skønt hus i den sydlige del af Leicester.

Lisa uddannede sig til frisør og har haft stor succes med faget, idet hun senere blev chef for en meget stor frisørsalon. Efterfølgende blev hun *chief hair designer* i en anden mondæn salon. Hun blev gift med Mark i 2004. De bor i et usædvanligt dejligt hus, sammenbygget af tre mindre huse, i Barrow on Soar nord for Leicester. Lisa driver i dag sin egen mobile frisørforretning, og Mark har et transportfirma med 15-20 lastvogne.

Otium?

Jeg har foreløbig ikke haft tid til at begynde mit otium trods mine 69 år. Jeg skriver stadigvæk bøger til engelskundervisning sammen med min medforfatter gennem 20 år, Wendy Scott, der bor i Newcastle og er en god ven af familien. Vi udgav et meget benyttet engelsksystem *Blue Cat* for 3.-10. klasse for en del år siden og er aktuelt i gang med at producere et nyt engelsksystem for 6.-9. klasse, som vi kalder *Routes*. Sidste år delte vi en fornem pris som årets faglitterære forfattere ved en stor sammenkomst på vores forlag, Gyldendal.

Jeg har i mange år haft lyst til en skønne dag at lære et tredje fremmedsprog. Det blev italiensk. Årsagen er, at jeg under vore besøg i Riccione ved Adriaterhavet hos Veronicas bedsteforældre og øvrige familie opdagede, at man ikke kommer langt med engelsk i Italien. Jeg besluttede derfor, at mit nye sprog skulle være italiensk, som jeg nu studerer på Københavns Universitet. Til sommer bliver jeg bachelor i italiensk sprog og kultur. Jeg påtænker at fortsætte med en masteruddannelse og er desuden engageret med Gyldendal i den nærmeste fremtid … så mit otium og den søde pensionisttilværelse må vente lidt endnu.

Vi holder meget af at bo i København K, men elsker også at kunne forlade byens puls og larm for at besøge vores hus i Småland i Sverige, hvor vi har 4 tdr. land skov ude i naturens stilhed. En fin kontrast til København. Synes vi.

Keld

Jeg blev konfirmeret den 31. marts 1957. Det var en naturlig ting, at vi så gik ud af skolen for at arbejde hjemme hos far og mor på Ilsø Søndergård. Der var ikke tradition for, at man læste videre i vor familie.

Det passende mig fint dengang, for landbrug og især køerne havde min store interesse. Jeg gik meget op i stamtavlerne og syntes, at det var spændende, når nogle af køerne blev gode nok til udstilling på dyrskuerne, og især når der kom en ærespræmie med hjem.

Jeg tror, at far havde regnet ud, at hvis alle vi blev hjemme i 1½ år efter konfirmationen, kunne han spare fremmed arbejdskraft i næsten 10 år, med alle de børn. Vi var ikke alle lige begejstrede for ordningen, men det blev ikke diskuteret.

I efteråret 1959 kom jeg på Østhimmerlands Ungdomsskole og var der i 5 måneder. Det blev en stor oplevelse. For det første at skulle bo et fremmed sted og sammen med 60 andre drenge. Det var spændende de første dage med prøver i dansk og regning, da vi skulle inddeles i hold, efter hvor mange fejl vi lavede i opgaverne. Jeg fandt ud af at vi havde lært meget i Bislev skole.

Efter ungdomsskolen skulle jeg ud at tjene, som det hed dengang. Jeg fik plads hos farbror Arne i Blære på Thomasminde, der jo var min fars barndomshjem. Her skulle der bygges ny stald, så der var brug for en ekstra karl. Jeg skulle passe køerne, der var ude i en sommerstald, næsten to km fra gården. Jeg var stolt over at være betroet dette arbejde.

Vi var tre karle i alt. De andre skulle passe marken og hjælpe med byggeriet. De næste tre år gik med arbejde skiftevis hjemme hos far og at være ude at tjene.

I vinteren 1961-62 var jeg fodermester i Stenild. En aften i marts var jeg til gymnastikafslutning i forsamlingshuset, og her mødte jeg Sitte, der var på et hold fra nabobyen Snæbum. Vi fik et "godt øje" til hinanden og blev kærester.

I september 62 blev jeg indkaldt til militæret som dragon i Holstebro. Det blev på ingen måde den bedste periode i mit liv. Jeg syntes, at det var spild af tid. Havde jeg haft mere kendskab til soldaterlivet, var jeg sikkert blevet militærnægter. Efter 16 måneder blev jeg hjemsendt med et tvivlsomt skudsmål. Sitte havde plads i huset hos en familie i Holstebro det sidste halve år af min soldatertid.

Vi bestemte os for at arbejde et helt år i nærheden af København for at lære byen at kende. Det blev et spændende år. Sitte var i huset hos en direktørfamilie, og jeg var på et champignon-gartneri og senere på et blomstergartneri. Det var interessant at lære alle funktioner, lige fra frøene blev sået og til planterne blev høstet og solgt på Grønttorvet.

Fra 1. november 1964 havde Sitte arbejde på Aalborg Sygehus. Jeg startede på Malling Landbrugsskole. Efter driftslederskolen, som varede 9 måneder, var vi 15 elever, der havde meldt os til yderligere tre måneders økonomikursus. Kurset startede med en bustur rundt i det gamle EF (Europæisk Fællesmarked, som det hed før EU). Vi havde 14 dage med ophold i Vesttyskland, dernæst Holland, Belgien, Frankrig, Schweiz, Italien, Østrig, og så igen gennem Vesttyskland på vejen hjem. Det var en veltilrettelagt tur og det blev en oplevelse for livet. Det blev til 37 dage og 8000 km.

Gift med Sitte

Fra november 1965 havde jeg lovet at komme hjem igen for at passe køer. Henad vinteren 1966 begyndte Sitte og jeg at tale om at gifte os. Så, derfor kikkede vi os omkring efter en ejendom i nærheden, så vi stadig kunne passe køer. Det endte med, at vi købte to ejendomme, som vi overtog den 1. april 1966. Ejendommene skulle sammenlægges. Det var ret nyt på dette tidspunkt, og det tog tre år før papirerne var i orden. I mange år, indtil midten af 50'erne, var gårdene blevet udstykket i mindre ejendomme, men nu skulle jorden samles igen.

Vi gik i gang med at planlægge fremtiden og var enige om, at det var køer, vi skulle satse på. På den ene ejendom var der lidt jerseykvæg, og de var nemme at arbejde med, så de vandt. Det var en overraskelse for min far, og et par af hans brødre, at vi ville svigte de sortbrogede køer.

For at gøre arbejdsdagen så enkel som mulig, valgte vi løsdriftsstald, hvor køerne selv kunne hente foderet forskellige steder og selv gå ud og ind hele året, når de havde lyst. Stalden blev taget i brug i sommeren 1970.

Sitte blev ansat som gymnastik- og svømmelærer ved Bislev Skole, et job hun havde i 13 år. Vi byggede selv det meste af stalden, så Sitte passede cementblanderen, når hun kom fra skole.

Jeg begyndte at arbejde i bestyrelsen for Nibeegnens Landboungdom og var i et par år med i amtsbestyrelsen. I den periode blev der udskrevet en konkurrence om fremtidens landbrug over hele landet. Bestyrelsen fra Nibe vandt denne konkurrence, og vi var i Vingsted Centret for at fremlægge vore idéer for resten af landet. I perioden 1961 til 1975 fik vi fire børn. Jeg skriver mere om dem senere.

Fra først i 1970'erne var jeg meget engageret i skolenævn og -kommission. Det var spændende at være med til at forme børnenes skole.

I samme periode havde jeg en del opgaver for Landbrugsrådet. Det var som ledende debattør, mødeleder og instruktør for Landbrugsspillet, som alle skoleelever skulle opleve dengang.

Overtog Ilsø Søndergård

I 1979 havde vi planer om at udvide besætningen fra 50 til 100 køer. Forberedelserne var i gang, da min far kom en dag og spurgte, om vi ville købe Ilsø Søndergård, så kunne vi jo bygge den nye stald dér i stedet for der, hvor vi boede. Far var ved at køre træt og magtede ikke arbejdet med dyrene længere. Vi fik lavet en aftale og overtog gården den 1. april 1979. Vi byggede ny stald til 120 køer. Opdrættet kunne der indrettes plads til i de gamle stalde. Vi købte en høj gastæt silo, så foderet var indendørs til hele vinteren.

Ilsø Søndergård på Sitte og Kelds tid

På grund af ændrede regler for Landbrugets Realkreditfond, der trak et lånetilsagn tilbage, efter at vi havde brugt pengene til udvidelse af besætningen, fik vi en meget dårlig økonomi fra starten. I 1985 blev der konstateret IBR i besætningen. IBR er en smitsom og alvorlig kvægsygdom. Det fratog mig ganske lysten til at fortsætte med til at drive landbrug.

Nye udfordringer

Sitte var mindst lige så træt af det meget besvær og arbejde, så hun begyndte at læse til socialpædagog på Ranum Seminarium. I efteråret 1985 søgte jeg og fik et job på en nystartet produktionsskole i Skive. Jeg ville prøve, om jeg kunne finde mig i at arbejde for andre. Det gik fint, så gården blev sat til salg til afståelse 1. april 1986. Det blev til 20 spændende år med

landbrug. Vi fik mulighed for at bygge to løsdriftsstalde. De blev meget forskellige. Udviklingen gik meget hurtig, og vi var med til at præge den.

Sitte og Keld

Årene med landbruget gav mange forskellige oplevelser med medhjælpere og ikke mindst med praktikanter fra mange forskellige lande. Især unge mennesker fra Schweiz. Dem har vi stadig kontakt med og besøger dem regelmæssigt.

Den 1. marts 1986 flyttede vi til Breum på Salling. Vi havde købt et lille nedlagt landbrug, hvor vi kunne have får, et par kvier og en hest med. Det smagte jo lidt af landbrug.

Efter et år på Skive Produktionsskole, fik jeg arbejde som sælger af varmepumper. Her begyndte de næste mange år som sælger af forskellige produkter, dog altid til landmænd. Sitte blev uddannet som socialpædagog i 1988. Vi var i mellemtiden flyttet til en anden ejendom i Nordsalling. Her var der mere plads til mennesker og dyr.

I flere år var vi begge involveret i det lokale foreningsarbejde. Blandt andet en sommerfestival på Junget Strand. Det strakte sig over 15 år. Senere kom jeg ind i bestyrelsen for Danske Sælgere, hvor jeg havde mange opgaver gennem seks år.

I 1997 blev Sitte desværre ramt af en slem kræftsygdom og måtte opgive sit arbejde. Det blev til 12 hårde år for hende, hvor det var ind og ud af hospitaler. Der var også gode perioder under sygdommen, som blandt andet blev benyttet til både lange og korte ferieture ud i verden.

I 2004 kom far på plejehjem, og vi købte da lejligheden i Nibe og flyttede hertil. Det blev til 20 gode år på Salling, men det var godt at komme "hjem" igen.

I 2006 lukkede det engelske firma deres afdeling i Danmark, hvor jeg havde været ansat i ni år. Så, for første gang nogensinde blev jeg ledig. Der var kun 5 måneder til pensionsalderen var nået. Heldigvis manglede Nibe Tømmerhandel en til maling og småreparationer. Efterlønnen fik jeg ikke tid til.

Sitte døde i februar 2009. Der blev et stort rum at fylde efter Sitte. Hun var mor og mormor samt familiemenneske med et stort hjerte. Hun nød at arrangere og have gæster.

Vore børn

Mette blev født i 1967. Efter folkeskolen og handelsskolen blev hun uddannet i Svenstrup Brugs og dernæst som materialist hos Matas i Nibe. Her arbejdede hun i en årrække, indtil hun kom på kontoret i Nibe Tømmerhandel. Mettes mand Peter ejer tømmerhandlen. De har to børn: Anne Sofie, der er født i 1993 og Christian, som er født i 1995.

◄ ***Mette og Peter (Anne Sofie og Christian: Se side 150)***

Joan er født i 1971. Efter et ungdomsskoleophold og gymnasieuddannelse tog Joan på Landbohøjskolen. Her blev hun uddannet som hortonom. Efter at have arbejdet i ca. 10 år hos Dansk Kernefrugt med at salg og rådgivning, arbejder Joan nu med indkøb af rengøringsartikler i Nivå. Joan er gift med Thomas, der har en dreng Julius, født i 2002. Sammen har de Freja fra 2009. De bor nu i Herlev.

Joan og Thomas (Freja: Se side 150)►

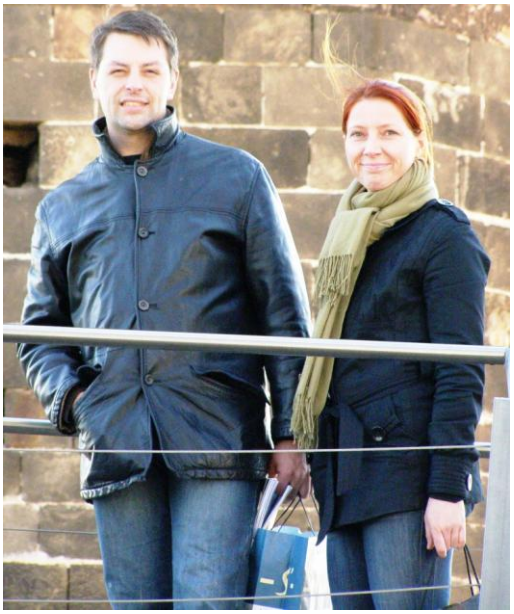

Helene er født i 1974. Efter ungdomsskole og gymnasium prøvede Helene at arbejde som tjener og rejseleder med flere ophold i forskellige lande, inden hun bestemte sig for at blive stewardesse. Hun er i dag ansat hos SAS. Helene bor sammen med Jeppe, med hvem hun har 3 børn: Terese fra 2003, Carl fra 2005 og Victoria, som er født i 2009. De bor nu i Viborg.

◄ ***Helene og Jeppe (Terese, Carl og Victoria: Se side 150)***

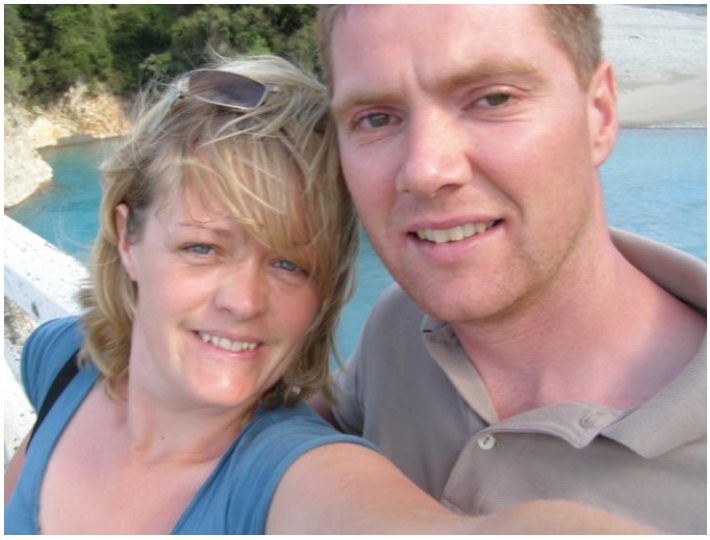

Søren er født i 1975. Efter folkeskolen tog han eksamen fra HTX. Herefter fulgte en landmandsuddannelse. Efterfølgende fik han lyst til at skifte erhverv og gik i lære som murer. Straks efter at svendeprøven var bestået, startede han sit eget murerfirma, der kører som et enkeltmandsfirma i Høver vest for Århus. Søren bor sammen med Charlotte. De har sammen Frederik, som er født i 2009.

Charlotte og Søren (Frederik: Se også side 150)

Jeg har fået en veninde, Lisbeth, som bor i Birkerød. Vi har haft et langt venskab, der strækker sig tilbage til 1983, hvor hun som ansat i Landbrugsrådet var hos os i Landbrugspraktik. En del af min tid går nu med at arbejde hos Søren og de andre børn.

Keld sammen med Søren og barnebarnet, Frederik Skovhus!

Kristian

Efter vor barndom i et hjem og med forældre, der havde masser af holdninger til livet og omverdenen, var 1960'erne tiden at forlade reden. Som 16-årig var jeg et halvt år på Østhimmerlands Ungdomsskole hos forstanderparret Marie og Gunnar Kragelund. Her delte jeg værelse med min skolekammerat Kaj Johansen. Vi blev undervist fra morgen til aften i alle grundlæggende fag og fik lært meget. Hver anden weekend cyklede vi de ca. 40 km hjem til vore forældre På tilbagevejen til skolen var der altid en stor lagkage oven i tasken med rent vasketøj. Lagkagen var meget populær blandt de andre drenge. Vi var rigtig glade for opholdet, som blev efterfulgt af min første udlandsrejse til Norge den følgende sommer.

I sommeren 1961 kom jeg ud at tjene hos Jens Winther i Støvring. Som 2. karl lavede jeg alle former for markarbejde med heste. Forkarlen var Preben Andersen, der senere blev gift med datteren Else, som i 1990-93 var socialminister i Venstre-regeringen. Det følgende år arbejdede jeg hjemme på Ilsø Søndergaard. I vinteren 1962-63 var jeg på Gerlev Idrætshøjskole, med ca. 100 andre elever. Det blev en utrolig udviklende tid med en uddannelse som gymnastik- og svømmeinstruktør. Jeg var dengang meget stolt af, at jeg bestod min første livredderprøve i svømning.

Efter endnu et halvt år hjemme på Ilsø Søndergaard, fik jeg arbejde som fodermester hos Knud Pedersen, Egehøjgaard, Øster Ulslev på Lolland. Det var en god arbejdsplads hos en rar familie. Der var tale om et fysisk tungt arbejde, hvor jeg flyttede 6 tons (6000 kg) på trillebør om dagen. Jeg husker, som var det i går, at vi sad og så fjernsyn i stuen den 22. november 1963 om aftenen, da nyheden om, at den amerikanske præsident John F. Kennedy var blevet skudt ved et attentat i Dallas. Det var en ufattelig skræmmende nyhed. Kennedy var den unge præsident, som midt i den kolde krig havde indgydt os håb og tro på en fredelig verden, hvor nyhederne ellers ofte handlede om oprustning og fremstilling af flere atombomber, - alt sammen oplevet i skyggen af vort naboskab til Sovjet-imperiet, som året forinden havde forsøgt at opstille atom-raketter på Cuba med rækkevidde ind over hele USA.

Den 1. Maj 1964 blev jeg indkaldt som soldat ved Dronningens Livregiment i Nr. Uttrup v. Ålborg. Jeg sagde nej tak til at komme på militærpolitiskolen, fordi jeg havde en plan om at ville ud i verden, til Australien, så snart jeg var færdig med militærtjenesten.

I foråret 1965 fik jeg mulighed for at deltage i en venskabs håndboldturnering ved Bodensøen i Østrig. Min bror Peter skulle også med og han kendte to piger fra Nørhalne, hvor han arbejdede. De skulle også med. Vi samledes hos vore forældre i Ilsø aftenen før afrejsen. Peter trådte ind i stuen med de to piger og sagde: "Så mor, nu kan du selv vælge". Det gjorde vor mor åbenbart ikke. På turen lærte jeg den ene, Bodil, godt at kende, og det har holdt ved lige siden. Bodil var centraldame i Vadum. Det var let som soldat i Nr. Uttrup at cykle ad Høvejen til Vadum, hvilket jeg gjorde ofte den sommer. Jeg havde en aften lånt en cykel uden lys af en soldaterkammerat. Det kostede en bøde på 25 kr.

Bodils forældre boede i Nørhalne lidt nord for Vadum. Bodil havde gået i skole her og i Biersted, og var elev var på Mellerup Efterskole i 1962.

1. november 1965 rejste jeg til England, hvor jeg havde fået arbejde på Ditchet Hill Farm og mejeri nær Shepton Mallet i Sydvestengland. Opholdet i England var egentlig tænkt som en mulighed for at lære engelsk før rejsen til Australien. Men mødet med Bodil ændrede planerne. Vi skrev mange breve til hinanden i det halve år. 1. maj 1966 rejste Bodil til England, så vi kunne holde ferie sammen og rejse hjem sammen via Frankrig, Luxemburg og Tyskland. Den sommer købte jeg en gammel Ford Thames varevogn, som bragte os og et lånt telt på en ferietur til Fyn, hvor vi forlovede os.

Vi blev gift

Den 9. januar 1967 startede jeg på Politiskolen. Vi blev gift 13. maj i Biersted Kirke. Festen blev holdt i Bodils bror Børges og hans kone Lisbeths nye hus i Nørhalne. Det var meget svært at finde

Jane

en ordentlig lejlighed i København, som vi kunne betale for en politiløn. Så, vi flyttede ind i en helt ny lejlighed i på Boholtevej i Køge. Her fik vi indrettet os og boede godt. 6. marts 1968 kom Jane til verden på Køge Sygehus. Vi havde god kontakt til de fleste i opgangen, og vi kom sammen med kollegaerne Egon og Kimie Larsen, Kaj Rude Møller og Marianne. I opgangen boede også en falckmand og hans kone Thomas og Birthe, der havde en lille pige, som Bodil havde i dagpleje. Vi boede jo nu langt væk fra Nordjylland. Men vore forældre besøgte os ofte. De rejste med færgen fra Ålborg til København. En af de første gange Bodil skulle købe ind til et familiebesøg, kom hun hjem med 2 store bæreposer fra Irma og var meget overrasket over, at hun måtte bruge hele 40 kr., til et weekendbesøg.

Snart flyttede flere andre familie-medlemmer til Sjælland og København. Søster Dorte blev gift med Jens Erik, som var blevet ansat i politiet i eftersommeren 1969. De flyttede også ind på Boholtevej i Køge, så vi nu boede væg til væg. Bror Lars og Milly flyttede til Tune, hvor Lars havde fået stilling som skolelærer. Søster Bente flyttede allerede til Sjælland samme dag og med samme Ålborg-færgen, som Bodil ankom med en af de første dage i maj 1967. Så, efterhånden var en hel familie-enklave samlet omkring København. Det blev til hyppige familiesammenkomster og fester.

Torben kom til verden den 8. oktober 1969, og nu var der nok at se til med 2 børn. Vi købte en vaskemaskine. Den stod i køkkenet. Afløbsslangen skulle lægges op i køkkenvasken hver gang. To gange glemte vi det. Underboen var ikke særligt begejstret for resultatet.

Vi betalte en dyr husleje på 800 kr. af en månedsløn på ca. 2.400 kr. Derfor købte Dorte og Jens Erik, Bodil og jeg 1. juni 1970 i fællesskab et stort hus på Hovedgaden 530 i Hedehusene for 192.000 kr. Det havde engang været en købmandsgård. Dorte og Jens Erik kom til at bo på første sal og vi boede i stueetagen, hvor der også var lejet et værelse ud til Jovica. Han var Jugoslav. Vi solgte vore nye biler for at få råd til udbetalingen. Allerede om efteråret fik vi installeret nyt oliefyr og nye radiatorer på første sal. 1000 liter olie kostede dengang 229 kr. Dorte og Jens Erik havde netop fået Jesper, så der kom hurtigt liv i huset.

Bodil og Kristian

Til Galten

Kort før vi rejste fra Køge, var jeg begyndt at arbejde hos kriminalpoliti i København, hvor jeg fik en fast stilling i begyndelsen af 1973. Det nærmede sig nu det tidspunkt, hvor Jane skulle i skole. Bodil og jeg talte en del om af flytte tilbage til Jylland. Inflationen var voldsom i de år og vi solgte huset i 1973 for 290.000 kr. Jeg blev ansat ved Århus Kriminalpoliti den 1. juni.

Vi købte et helt nyt hus på Thorsvej i Galten. Huset var med 3 værelser, godt 1000m2 grund, endnu med stubbe efter korn på den tidligere mark. Kvarteret var helt nyt og her var rigtig mange børn.

Vi læssede alt, hvad vi ejede og havde op på en lastbil. Bodil havde allerede dengang mange blomster, som ikke kunne undværes. Så, jeg tømrede en stor trækasse på omkring en kubikmeter, så alle blomster kunne komme med. I Hedehusene havde vi et stakit og hegn rundt om hele grunden for at sikre, at børnene ikke kom ud på den stærkt trafikerede hovedvej. Børnene fik tilmed strenge formaninger om ikke at gå uden for grunden. En dag var det alligevel lykkedes Torben, der var 2 år, at kravle ud gennem et lille hul i hækken. En lastbil var stoppet op og chaufføren kom ind med ham på armen. Vi blev alle forskrækkede og fik dårlig samvittighed over det skete. Hegn og formaningerne blev strammet op. Torben, der nu var 4 år, havde hørt om de friere forhold på Thorsvej. Og, mens vi andre læssede flyttelæsset af, stod han længe på fortovet og så over mod den anden side. Efter nogen tid spurgte han, om han nu måtte løbe over vejen. Det måtte han, og han løb så frem og tilbage i meget lang tid - og nød friheden.

Der blev lagt mange kræfter i af få anlagt have i den tunge lerjord. Der var en forsænkning i haven, som blev fyldt op med 2 lastbilfulde jord, ligesom vi købte en helt lastbil spagnum hos en gartner. En landmand fræsede det hele ned med en stor markfræser, - og vi var i gang med haven, som især Bodil, der har arvet sin fars grønne fingere, gennem årene har lagt mange ideer og kræfter i.

Det grønne fællesområde lå hen med en stor bunke jord og de mange børn manglede en legeplads. Så, jeg stillede op til grundejerforeningens generalforsamling og arbejdede et par år i bestyrelsen på at være med til at få anlagt området med fodboldbane, legeredskaber og beplantning. Bakken, som bestod af overskudsjord fra byggemodningen af kvarteret, har gennem årene været en meget populær kælkebakke.

Jacob blev født 23. december 1974. Der var sne på vejene, da jeg om morgenen kørte Bodil ind på fødeklinikken. Tiden havde ændret sig meget. Da Jane og Torben blev født i Køge, måtte jeg nøjes med at se dem gennem en glasrude. Her i 1973 fik jeg lov at overvære fødselen. Den følelsesmæssige oplevelse lader sig ikke beskrive med få ord. Bodil må have været ualmindeligt stærk kort efter fødselen. Hun kom hjem samme aften. Min mor har tit nævnt, at da hun og min far kom for at skulle holde juleaften og hjælpe med julemaden, gik Bodil i køkkenet og var allerede i gang med forberedelserne.

I begyndelsen af 70.erne, levede vi endnu i lyset af "de glade 60'ere" med konstante lønstigninger og fremgang. Allerede i slutningen af 1974 byggede vi 5 meter til huset med fuld kælder, så der kunne blive et værelse mere. Dagen efter udgravningen til kælderen, stod der 10 – 20 cm vand i bunden. En grundvandspumpe har gennem de mange år pumpet omkring 350 – 450 liter ud i døgnet.

Bodil havde børn i dagpleje fra 1973 til 1978. Der boede næsten kun unge familier med mindre børn på Thorsvej, som blev bebygget i 1972-74. Så, sammen med vore egne, var her altid mange børn og masser af liv i huset, på vejen og på det grønne område.

Jane havde fået konstateret epilepsi allerede i 3 års alderen. Det medførte rigtig mange undersøgelser på Glostrup sygehus, Århus kommunehospital og senere Dianalund hospital. Lægerne stillede i begyndelsen diagnosen børneepilepsi, og fortalte, at der var gode muligheder for, at hun ville vokse fra det ved puberteten. Desværre gik det modsat og anfaldene blev voldsommere med årene. Derfor har hun lige siden måttet leve med en kraftig daglig medicinering, som allerede fra skolestarten hæmmede hendes muligheder for at få fuldt udbytte af undervisningen.

I 1975 rejste vi på vores første familie-udenlands-ferie til Hemsedalen i Norge sammen med Bodils forældre, søster Karen og hendes mand Niels og deres 2 børn Hanne og Betina. Vi boede i en træhytte med fårene græssende uden for huset, ved foden af "Skoghornet", der er omkring 1800 meter høj. En dag gik vi op til toppen af bjerget. Torben, der endnu ikke var 6 år klarede hele turen og løb ofte forrest. Vore to biler, var fyldt godt op med børn og madvarer, for vi vidste at mad var meget dyr i Norge.

Min bror Peter og Ingelise flyttede til Galten i 1977. Vi købte i fællesskab en ejendom, Søndergade 9, hvor vi åbnede en børnetøjsforretning Galten Mini Dress, i et økonomisk fællesskab.

Peter stod for opbygningen og indretningen og passede forretningen, som blev en rigtig flot butik. Peter havde et rigtig godt tag i kunder og var den fødte sælger. Men, efter 3 år måtte vi indse, at kundegrundlaget var lige lille nok til en specialforretning af den type, til at den kunne give en rimelig årsløn. Peter og Ingelise ønskede derfor at flytte tilbage til Odder, hvor de havde boet indtil 1977. Bodil og jeg drev forretningen videre sammen med Lis og Leif Nielsen. Leif var kollega til mig. Min andel var alene at passe regnskab. Efter godt et års tid besluttede vi at afhænde vor andel til Lis og Leif, dels fordi fortjenesten var begrænset og fordi det var overordentligt bundet at skulle passe butikken.

Sygehjælper

Bodil fik arbejde på Galten Plejehjem samtidig med, at hun begyndte at gå i skole og tog 10. klasse og derefter begyndte sygehjælperuddannelsen i 1981. I det år, uddannelsen varede, havde vi ung pige i huset, Gitte, som kom fra Århus. Det var en rigtig fin løsning og fik hverdagen til at hænge sammen. Jeg var i 1978 blevet tillidsmand for kriminalpolitiet i Århus og næstformand for Dansk Kriminalpolitiforening. Det medførte uendeligt mange møder rundt i landet, ikke mindst i København.

I den periode var jeg meget engageret i politiets lønforhandlinger og deltog i et panel, som skulle "stillingsvurdere" hele politiet. Det endte med pæne lønstigninger i de kommende år og rimelig tilfredshed blandt kollegerne. Forhandlingerne havde også afsmittende virkning for Grønlands Politi, hvor en række danske politifolk gjorde tjeneste. Jeg blev derfor inviteret til at deltage i en rejse til Grønland i 1982, sammen med bl.a. Rigspolitichefen, som skulle foretage inspektion af Grønlandsk politi. Min opgave var at deltage i en personale-generalforsamling og orientere om resultatet af lønforhandlingerne. Bodil var med på rejsen, som foregik med statens politikuttere fra Godthåb til alle Vestkyst-byerne op til Jakobshavn. Vi betalte naturligvis selv for Bodils billetter og ophold. Det blev en fantastisk oplevelse. Vi sejlede mellem store isbjerge, så sæler og Isfjorden v. Jakobshavn. Bodil kørte med hundeslæde sammen med rigspolitichefens kone. En aften sad vi og spiste meget sen aftensmad sammen med byens borgmester i Jakobshavn, i en restaurant med vindue mod nord. Her oplevede vi årets første nat med midnatssol. Vi så solen gå ned i en skarp vinkel fra vest for at stoppe på horisontens kant, og igen at stige op mod øst. På hjemvejen fra fest den nat kl. 0200, så vi børnene mellem husene. Vore børn blev passet trygt af vore forældre på skift i Nørhalne og Ilsø.

Livet på Thorsvej udfoldede sig til at være et rigtig godt sted at bo. Vi havde mange sammenkomster med vore naboer. Vi var seks par: Elsemarie og Kurt i nr. 17, Ilse og Flemming i nr. 19, os selv i nr. 21, Steen og Margit i 25, Kirsten og Finn i nr. 29 og Ruth og Henning i nr. 33. Klubben blev kaldt SLUB. Senere flyttede Ruth og Henning. I stedet kom Bodil og Arne i nr. 23 med i klubben. Det begyndte med at kvinderne lavede strikkeaften. Lidt senere begyndte mændene at spille dart og kort. Der opstod traditioner for vandreture med børnene rundt om Slåen Sø ved juletid med efterfølgende julefrokost. Udflugter med campingvogne til grænsen. Weekendophold i IPA-hytten i Søndervig blev en tilbagevendende begivenhed. Børnene var altid med, indtil de flyttede hjemmefra.

Med sygehjælperuddannelsen i tasken fik Bodil i 1982 arbejde på afdeling 240, Århus Amtssygehus. Det var et arbejde, som hun blev rigtig glad for. Det var samtidig et skridt ind i det danske sundhedsvæsen, som var under stadig og voldsom udvikling. Bodil fik en venskabskreds med kolleger, som stadig mødes her i 2011.

Ud i verden

Vore gode naboer Agnes og Kaj, som vi delte hæk med og havde bygget drivhuse sammen med, havde tre børn, Martin, Anders og Jannie. De var jævnaldrende med vores. I sommeren 1984 fulgtes vi ad i vore biler helt til Istrian-halvøen i Jugoslavien. Kaj og Agnes havde en campingvogn, og vi havde en teltvogn. Vi kørte gennem Tyskland ad det, man kaldte "Kirsebær-rute", hvor vi syd for Kassel Bakker kunne kikke over på det forkætrede Jerntæppe, som stadig holdt Øst- og Veststykland adskildt efter 2. Verdenskrig. Jugoslavien havde gjort sig fri af Sovjetunionen. Tito,

som havde holdt sammen på Balkan-halvøen, var nu død. Jugoslaviens grænser var åbnet for vestlige turister, og det var i sig selv spændende at besøge det, som nu hedder Kroatien. Vi kørte på udflugter i området omkring Medveja på Istrian og oplevede det fremmedartede mad og en voldsom varme, som vi ikke havde prøvet før. Børnene ville helst være ved stranden og fange sommerfugle. Vi har endnu et billede på nethinden af, at drengene løb efter hinanden med et sommerfuglenet, springende hen over tykke solbadende tyske turister, som nok var irriterede, men knapt orkede at løfte hovedet på grund af varme.

Computer-tiden begyndte sit indtog. Drengene, ikke mindst Torben, som den ældste, var meget interesseret i at finde ud af, hvad den kunne bruges til. Han vidste en masse fra skolen. Vi købte så en brugt Commodore med båndstation for 500 kr., selvom vi syntes, at det var mange penge for et sådan stykke legetøj. Men, især Torben fandt hurtig ud af, hvordan den skulle bruges. Når der var noget galt med maskinen, fandt han en skruetrækker og reparerede den. I foråret 1986 gik Torben i 9. klasse og ville i lære som elektriker. Vi cyklede sammen op til Keld Hansen i Galten og spurgte, om han manglede en lærling. Det gjorde han, og foreslog at Torben med det samme begyndte som arbejdsdreng, samtidig med at han også tog 10. klasse.

I midten af 80.erne, mens jeg stadig var engageret i Kriminalpolitiforeningen, begyndte jeg en lederuddannelse og blev vicekriminalkommissær i 1988, Jeg blev leder af Gruppe Nord i Århus. Jeg forlod samtidig næstformandsposten i Dansk Kriminalpolitiforening. I 4 år 1988 – 92 var jeg redaktør for Tidsskrift for Dansk Politi. I 1992 begyndte jeg en ny årelang deltagelse i Politiets Overordnede Lederuddannelse, og blev ved afslutningen udnævnt til kriminalinspektør og souschef Vort første møde med den anderledes arabiske kultur var på en charterferie i Tunesien i april 1989. Torben og Jacob var med. Det var midt i ramadan-tiden. Solopgang og - nedgang blev markeret med et enormt kanonskud ved vort hotel. De larmende højttalere på minareten uden for vinduerne, virkede meget fremmedartede. Vi var på en todages bustur ned til Sahara-ørkenen. Her var vi ude at ride på kameler. Vi diskuterede meget, at vor buschauffør ikke måtte spise eller drikke før solnedgang pga. ramadanen. Han virkede meget stresset sidst på dagen og sad ved 20-tiden stadig ved rattet og sniffede til en eller anden slags blomst, tilsyneladende for at holde sig i gang.

Forrest Martin. Bagerst fra venstre Torben, Liv og

Stille på Thorsvej

Torben var flyttet sammen med Randi. De boede nu i Aarhus. Jacob valgte efter gymnasiet at arbejde på AVK-maskinfabrik i Galten og tog senere i Kibutz i Israel, inden han i 1996 begyndte på Århus Universitet.

Efter mange år med rigtig mange børn og unge mennesker i huset, var her blevet meget stille. Men, vi kunne så besøge Jane i hendes lejlighed på Skolevej i Galten. Jacob delte først lejlighed med en studiekammerat i Vesterbrogade i Århus. Senere fik han et kollegieværelse. På økonomistudiet mødte han Heidi, som han senere flyttede sammen med i Teglværksgade i Århus.På Bodils arbejde på Amtssygehuset skete der store strukturændringer, og Afdeling 240 flyttede til det ny Skejby Universitetshospital i 1996. Samtidig begyndte Bodil sin uddannelse som Social- og Sundhedsassistent, der tog et år til januar 1998.

Samme år blev jeg udstationeret et ½ år som leder af ca. 75, internationale observatører i Hebron i TIPH-missionen , Palæstina. Bodil holdt ferie dernede, og vi havde lejlighed til at besøge blandt andet Golanhøjderne, Nasareth, Jerusalem og Tel Aviv. Jeg blev i 1998 formand for Sammenslutningen af Kriminalinspektører i Danmark og senere formand for den nye *Foreningen af Politiledere i Danmark* indtil 2004. Ved hjemkomsten tiltrådte jeg stillingen som leder af kriminalpolitiet i Horsens.

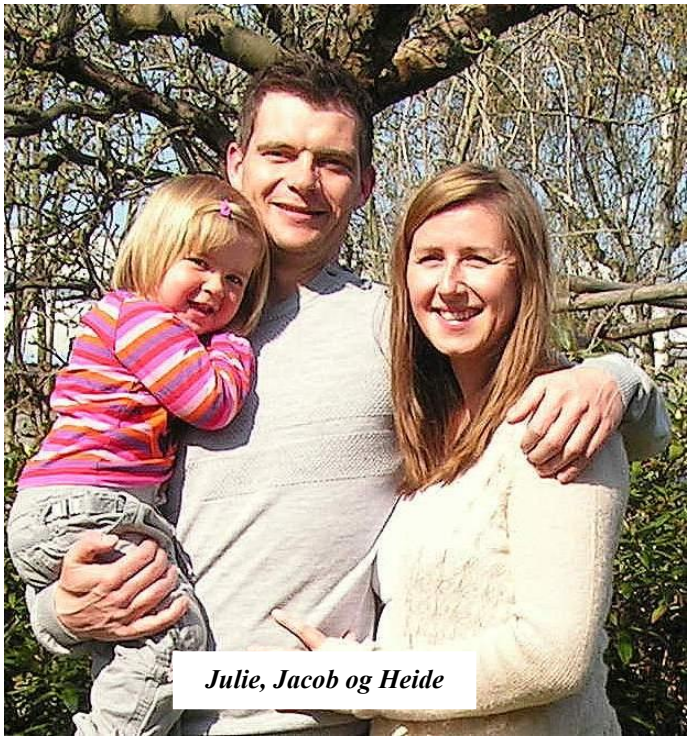

Julie, Jacob og Heide

År 2000

Ved nytårsskiftet 1999 – 2000 var alle medier og mange mennesker vældigt optaget af overgangen til det nye årtusinde. Der var store bekymringer for, om computerne nu også kunne klare årtusindskiftet, eller om systemerne ville bryde sammen. Vi fejrede nytårsaften hjemme, på sammen måde som andre nytårsaftener, bortset fra lidt ekstra kransekage og en flaske champagne. Computerne holdt og få dage inde i år 2000 talte ingen længere om denne begivenhed.

Den 11. september 2001 sad jeg til det sidste møde i politikommissionen, som skrev betænkning til den nye politilov, da en af mødedeltagerne kom tilbage til mødelokalet og sagde: ”Jeg har lige talt med min kone, som fortalte, at et fly var fløjet direkte ind i World Trade Center i New York, og lidt senere endnu et fly ind i det andet tårn, men det kan jo ikke passe”! Han satte sig ned. Vi andre undrede os lidt og fortsatte mødet. På vejen hjem fra København erfarede jeg, hvilken uhyggelig verdenshistorisk begivenhed, der havde fundet sted.

Vi valgte at sælge vort sommerhus i Kettrup Bjerge i 2005. Grunden var, at vi havde købt et andet gammelt i Blokhus, som familien foretrak, nok fordi det lå meget tæt på både bycentret og 5 min gang fra havet. Vi ville ikke bruge tid på at holde 2 sommerhuse. Det var fra begyndelsen planen at restaurere det gamle hus. Men, i 2005 blev sommerhuset udsat for et voldsomt myreangreb. Det ville kræve at vi rev skillevægge ned, for at udrydde dem. Vi valgte at fjerne huset og bygge et nyt hus, der blev opført af Stenhøj Husene i Frederikshavn.

Bodil kom til at styre byggeriet. Det kom nemlig til at falde sammen med, at jeg fik tilbudt en stilling i Ramallah, Palæstina, som leder af en gruppe europæiske politirådgivere. Missionen blev etableret af EU for at støtte udviklingen af palæstinensisk politi med henblik på at oprette en selvstændig palæstinensisk stat. Jeg boede i Jerusalem i 1½ år. Bodil fik ind imellem byggemøder og tilsyn alligevel lejlighed til at besøgte mig hele 7 gange i den periode. Torben, Randi, Liv og Martin besøgte mig i Jerusalem. Søster Bente og Lars kom også på besøg og sammen med dem rejste vi rundt i Israel og ned gennem Jordan.

I august 2007 blev jeg pensioneret fra politiet. Bodil fortsatte / fortsætter arbejdet på Skejby, som hun stadig er rigtig glad for. 1. januar 2010 blev jeg medlem af Skanderborg Byråd, valgt på Socialdemokraternes liste. Byrådsarbejdet fylder et stor del af tiden. Jeg er som byrådsmedlem også medlem af Miljø & Plan udvalget, Folkeoplysningsudvalget, Renosyds bestyrelse, Østjysk Trafiksikkerhedsudvalg og gruppeformand for Socialdemokraterne. Opgaverne er meget anderledes end, dem jeg kendte fra den statslige verden og politiet, og giver en stor indsigt i hvordan en organisation som den kommunale med godt 5.000 ansatte i Skanderborg Kommune arbejder.

Peter

Jeg blev ligesom mine søskende født på Mosevang som den mindste af "de store". Heldigvis kom der efterfølgende to søstre, som kunne se op til mig. På side 110 har jeg fortalt om konsekvenserne af at være den yngste bror, nemlig mine storbrødres aflagt tøj og sko.

Når man læser afsnittet om Mosevang, virker det som om, jeg ikke var der. Der er jo ingen sjove historier om mig i afsnittet, men det er måske fordi jeg kun var fire år, da vi flyttede til Ilsø i 1949.

Men jeg var der!
Det er nemlig mig, der sidder og surmuler forrest i rækken. Derefter følger Kristian, kusine Asta, fætter Søren, Lars, Keld og kusine Mie. Billedet dokumenterer ganske godt, hvor fine og sunde mine fødder var, før jeg begyndte at gå i nedarvede sko.

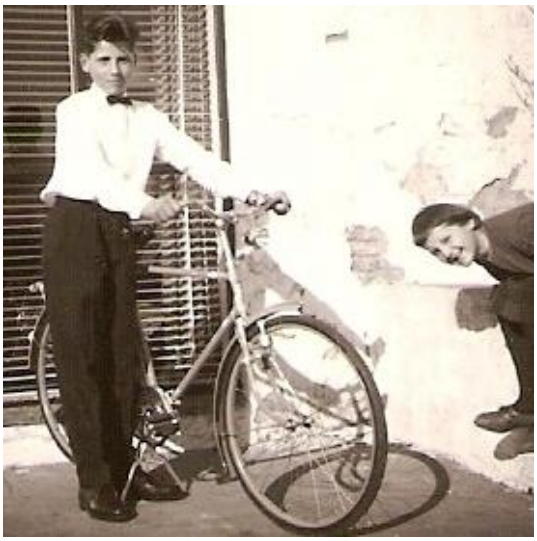

Her er jeg som stolt konfirmand med min nye cykel – og sko. Min nysgerrige lillesøster Bente ville naturligvis med på billedet ►

Landbrug, efterskole, købmandslære

Efter jeg blev konfirmeret, arbejdede jeg hjemme på gården afbrudt af to efterskoleophold. Det første ophold var på Bælum Ungdomsskole ligesom mine storbrødre. Det andet fandt sted på Galtrup Efterskole på Mors. Her lærte jeg mest, idet undervisningen førte til 9. klasseprøven. Efterfølgende tjente jeg på en gård i Haubro som 2.karl.

Landbruget var ikke noget for mig, og jeg kom i købmandslære, først i Hvam og senere i Nørhalne. Det var hårdt arbejde med en 15 timers arbejdsdag, som begyndte kl. 7 om morgenen og sluttede med rengøring og oprydning, efter lukketid. Det var anderledes dengang i forhold til i dag: Kunderne kom hen til disken og spurgte efter varerne – ikke noget med at tage selv. Som kommis skulle man så finde varerne frem, og evt. veje dem og putte dem i poser og pakke ind. Selvom der fandtes en regnemaskine i butikken, så skulle en rigtig kommis selv kunne regne prisen ud i hovedet. Jeg tror, jeg blev en smule miljøskadet af det, idet jeg selv i dag lynhurtigt regner efter, om der står den rigtige pris på bonen, når jeg foretager indkøb, og jeg finder ofte småfejl på bonen.

Flyttede til Århus området

Efter uddannelsen havde jeg fået nok af at være kommis og fik job på et engroslager i Solbjerg ved Århus. Her arbejdede jeg i et par år med varer beregnet til restauranter, hoteller og hospitaler.

Det var også i de tider, jeg traf Ingelise. Hun var 17, og jeg var 21. Vi giftede os nogle år senere og købte et hus i Solbjerg. Det kostede 100.000 kr., og den årlige varmeregning var på 900 kr. Det var kort før, priserne på huse begyndte at drøne opad.

Jeg skiftede efterfølgende arbejde og blev ølmand for Carlsberg og Tuborg. Det var et rigtigt udmærket job, aldrig før eller senere har jeg tjent så godt. Vi fik det, man kaldte *københavnerløn*. Jeg var særligt heldig, fordi jeg i en periode kørte øl til Skolegade i Århus. Skolegade er en gade med masser af værtshuse og restauranter, så der skulle ikke køres så langt for at tjene penge, hvilket var vigtigt, fordi 50% af lønnen var provisionsløn. Men det var også hårdt arbejde. Vi slæbte på ølkasser af træ med 50 øl i hver, - og ofte havde vi både en på skulderen og en i hånden. Heldigvis gik man over til plastkasser med kun 30 øl. Heldigvis? Nej, nu skulle vi have to kasser på nakken. I de år havde jeg altid hård hud på skulderen.

Vores dejlige søn Christoffer blev født den 4. april 1977.

Efter fire år fik vi råd til at købe et fint, nyt, arkitekttegnet hus i Odder. Her havde vi nogle gode år sammen.

Så flyttede vi igen. Denne gang til Galten, hvor vi købte hus samt en forretning, Mini-Dress, sammen med Bodil og Kristian, men det har Kristian gjort udmærket rede for i sit afsnit. Så denne del af min historie vil jeg ikke komme nærmere ind på her.

Jeg skiftede igen job. Denne gang til Randers Møbelfabrik, hvor jeg bl.a. skulle arbejde med at samle møbler og køre ud med dem, fordi jeg havde stort kørekort.

Ingelise og mit ægteskab holdt ikke. Vi blev skilt for 22 år siden, men har siden holdt kontakt med hinanden.

Dejlig dame

Derefter tog jeg med Christoffer på ferie ved Baltonsøen i Ungarn. En aften, da vi sad og spiste, kom der en dejlig dame hen til vores bord og sagde, at hun hed Hanne og faktisk var fra Danmark. Siden har Hanne og jeg delt bord og seng. Vi flyttede til Galgebakken i Albertslund, hvor vi var rigtigt glade for at bo. Der var et fint beboersamvær, men desværre satte man hele tiden huslejen op, og vi drømte om at få vores eget hus med have.

▲"… siden har vi delt bord og seng."

"… og vi blev gift på Albertslund Rådhus." I baggrunden ses Hannes børn, Thomas og Louise ►

Brostykkevej 174

Så i 1995 købte vi et dejligt hus på Brostykkevej i Hvidovre. Her var, hvad vi søgte, nemlig hygge og en stor skøn have, hvor vi dyrker grøntsager, frugt og blomster samt har et minihønsehold, så vi kan være selvforsynende med æg.

Vi har tip-top renoveret huset med nyt badeværelse, nyt køkken, nye gulve med gulvvarme og termovinduer. Intet går til spilde her hos os. Vi går ind for genbrug, bl.a. brugte vi træ fra det gamle køkken til at bygge vores hønsehus.

23 forskellige arbejdssteder

Jeg har regnet ud, at jeg i mit arbejdsliv har haft ikke mindre end 23 forskellige arbejdspladser. De sidste 11 år af mit arbejdsliv arbejdede jeg for forlaget Bonnier i deres store boghaller i henholdsvis, Rødovre, Tåstrup og Køge. Det var en stor virksomhed med 60-70 medarbejdere. Arbejdet gik ud på at håndtere hundrede tusindvis af bøger, som var stakket på paller i store haller fra gulv til loft. Bonnier blev det sidste job for mig.

Familie og otium

Jeg gik på efterløn, da jeg blev 60 år. Hanne er ligeledes gået på efterløn. Vi har siden – udover haven og vores hund – helliget os familien. Den består – udover Christoffer – af Hannes to børn, Louise og Thomas. Louise er lærer og er gift med Edvins. De har tre børn, Emilia, Elias og Nicholas. Thomas er sælger og er gift med Sanne. De har tre børn i familien, Nicholas, Amalie og Mads.

Christoffer er i dag chefkok på den meget populære restaurant Pussy Galore på Sankt Hans Torv i København. Han bor på Nørrebro sammen med vennen Sebastian, der arbejder inden for mediebranchen.

Christoffer (tv) og Sebastian

Hanne og jeg har altid holdt af at rejse. Vi elsker især at komme til de græske øer, som vi har besøgt mange gange. Vores to største rejser er gået til Chile for at besøge Edvins' familie og til Cuba for at besøge Fidel Castro.

Til sidst må jeg nævne vores dyr. Udover hønsene, som allerede er blevet omtalt, bliver jeg nødt til at omtale Rufus, der er vores lidt vilde stedsøn. Han er en stor, ikke-for-godt-opdraget ruhåret hønsehund, et rigtigt muskelbundt, som kræver masser af vandreture og er med til at holde os i form i vores otium.

◄***Rufus***

Dorte

Efter at være blevet konfirmeret, fortsatte jeg i 8. og 9. klasse i Nibe.

I 1964 kom jeg i huset som ung pige hos lærer Jacobsen i Sønderup, og det var her, jeg mødte Jens Erik, der var i lære som kommis i Nørager Brugsforening, men som dog stadig havde sin gang i Sønderup – bl.a. i weekender, hvor vi mødtes til krobal i Suldrup.

Man kan vel sige, at det blev min skæbne, idet jeg også fik lyst til at prøve forretningslivet, bl.a. fordi en del af Jens Eriks venner også arbejdede på dette område. Jeg kom derfor i lære hos købmand Christensen i Aalborg og gennemførte samtidig handelsskolen. Efter 3 år som lærling, fik jeg arbejde i Gug Supermarked, hvor jeg var i ca. et år.

Efter at Jens Erik var udlært, var han ved militæret i to år, først i Århus, derefter på sergentskole i Ringsted og endelig et år i Nymindegab.

Da vi engang i efteråret 1968 var på besøg hos mine forældre, var Kristian og Bodil der også. Kristian var da blevet ansat i politiet, og han syntes også, det lige var noget for Jens Erik, der på dette tidspunkt snart var færdig ved militæret og derfor skulle finde nyt arbejde. Resultat blev, at også Jens Erik blev ansat ved politiet pr. 1.8.1968, og det betød, at vi skulle flytte til København.

Vi skulle naturligvis først giftes, og vielsen fandt sted i Bislev Kirke den 26.7.1969. Få dage efter blev vores lille folkevogn pakket, og turen gik herefter til Sjælland, hvor vi som nygifte nu skulle starte en ny tilværelse.

Køge

Kristian og Bodil havde bosat sig i Køge i en større beboelsesejendom, og eftersom de var den indirekte årsag til, at også vi skulle flytte til Sjælland, var det vel også naturligt, at de skulle skaffe os en lejlighed i samme ejendom, og som sagt, så gjort. Selvom vi boede i hver sin opgang, boede vi hhv. til højre og venstre på 2. sal, og det betød, at der kun var en væg imellem os, så når det skulle aftales, hvem der skulle give aftenkaffe, skete det ved hjælp af et kosteskaft, som via et vindue kunne slå på "nabovinduet".

Medens Jens Erik kørte til København hver dag i forbindelse med sin ansættelse i politiet, fik jeg arbejde ved Sommers Magasiner, men det var kun i 8 måneder, idet jeg var blevet gravid med Jesper, som blev født den 4. juni 1970.

Kristian og Bodil havde på dette tidspunkt fået Jane og Torben, og det nære naboskab førte til, at vi besluttede os for at købe et hus, hvor begge familier kunne bo, i stedet for at betale husleje som lejer – vores nyere 3-værelses lejlighed i Køge kostede på dette tidspunkt 864 kr. pr. måned.

Hedehusene

Vi besluttede os for at købe et såkaldt dobbelthus i Hedehusene, hvor vi flyttede ind den 13.6.1970. Det blev til 3 gode år sammen med Kristian og Bodil, hvor vi kunne hjælpe hinanden med børnepasning og andet forefaldende arbejde, så dagligdagen blev noget lettere. Charlotte blev født den 26. januar 1972. Hun udviklede sig hurtigt til en krudtugle, og det var Jesper åbenbart hurtigt til at se, idet han gav hende en tvebakke i hånden, allerede da hun var en uge gammel. Om det er derfor, hun er noget kræsen i dag, ved vi ikke rigtigt.

Jane og Torben var som sagt ældre end Jesper, og han kunne derfor have svært ved at klare sig, men det viste sig, at han kunne klare sig ved at bide. Da Torben var til 3-års undersøgelse, troede lægen, han havde fået ringorme.

Efter ca. 3 år fik Kristian ansættelse ved Århus politi, og huset blev derfor solgt. Da det også var meningen, at vi på et tidspunkt ville flytte tilbage til Jylland, lejede vi os ind i et andet hus i Hedehusene, og medens vi boede her, arbejdede jeg på deltid i Brugsen. Vi flyttede herefter til Tåstrup, hvor vi boede i et års tid, og jeg fik arbejde i en børnehave. Det var meget praktisk, idet både Jesper og Charlotte kunne blive passet der samtidig.

Døvnældevej, Hjørring

Efter næsten 6 år på Sjælland, flyttede vi i sommeren 1975 til Hjørring, hvor Jens Erik fik ansættelse ved politiet, medens jeg blev dagplejemoder. Vi købte hus på Døvnældevej i Højene, ca. 4 km nord for centrum.

I oktober 1976 fik vi Camille – en selvstændig lille dame, der hurtigt gik egne veje. Kravet til mere plads kom samtidig med, at børneflokken blev større, og vi var derfor nød til at bygge til, så børnene kunne få hver sit børneværelse – og vi voksne kunne få mere privatliv.

Vi havde 23 fantastiske år på Døvnældevej, hvor børnene voksede op. Jeg syntes ikke, at hele mit liv skulle gå med at passe børn, så i 1980 begyndte jeg at undervise i yoga, og jeg udvidede mit arbejdsområde ved at tage kurser i massage og zoneterapi. Da yogaundervisningen til dels foregik som aftenundervisning i vinterhalvåret, arbejdede jeg i 1980'erne også på deltid i en brugskunstforretning. Siden ca. 1990 til nu (2011) har jeg stort set kun arbejdet med yoga og massage, og jeg har ikke kunnet ønske mig et bedre arbejde. Når man kan gøre sin hobby til sin levevej, kan man vel ikke forlange ret meget mere.

Jens Erik arbejdede samtidig ved kriminalpolitiet i Hjørring, hvor han gjorde karriere og blev vicekriminalinspektør – med afstikkere til Løgstør og Frederikshavn.

I 1983 var Jens Erik udstationeret 3 mdr. i Grønland, hvor jeg og børnene besøgte ham i en måned. To år senere var vi sammen med en anden familie 4 uger i USA, hvor vi kørte rundt i Californien og 5 andre stater – to store oplevelser sammen med børnene, som gjorde store indtryk på os alle. Desuden tror vi, at det har været en øjenåbner for børnene, så de fik et lille indblik i, at der var en større verden uden for lille Danmark.

Børsen og Kornpladsen, Hjørring

Da børnene var flyttet hjemmefra, besluttede vi os for at sælge huset på Døvnældevej. Vi havde i nogen tid ønsket at flytte til bymidten, og i 1998 købte vi en udlejningsejendom på Børsen i Hjørrings midtby. Her boede vi til 2007, hvor vi var begyndt at føle, at arbejdet blev for stort med at holde en større ejendom ved lige og samtidig have ansvaret, hvis der var noget galt med en af lejlighederne. Dette skal sammenholdes med, at vi har sommerhus i Lønstrup, hvor vi gerne vil bo i sommermånederne, og det kunne ikke forenes med at have en udlejningsejendom.

I 2007 flyttede vi "over på den anden side af vejen" til Kornpladsen, hvor der er opført nogle nye andelsboliger. Her er jeg med i bestyrelsen for et aktivitetsudvalg, som arrangerer sammenkomster for beboerne. Jens Erik er blevet formand for andelsboligforeningen, så på denne måde har vi en stor kontakt til beboerne i bebyggelsen.

Otium

Jeg er nu gået på fleksibel efterløn. Det betyder, at jeg kun har yogaundervisning på nogle få hold. Til gengæld har jeg involveret mig i en del frivilligt arbejde. Jeg er kommet i bestyrelsen for Kræftens Bekæmpelse, hvilket medfører en del møder og aktiviteter på anden vis. Bl.a. har jeg vagter i byens Sundhedscenter, hvor vi servicerer kræftpatienter, der venter på at komme til samtale med professionelle kræftkonsulenter.

Et andet projekt består i, at vi er tre "undervisere", der står for et initiativ med at få nogle lidt "livstrætte" personer aktiveret. Projektet hedder "Gå i Gang" og har indtil nu betydet, at ca. 30 personer her i Hjørring har fået et betydeligt større indhold i livet ved hjælp af forskellige motionsformer. Arbejdet med dette har givet os tre undervisere en initiativpris, der blev uddelt på landsplan niveau.

Jens Erik gik på pension i 2009 og får nu tiden til at gå med bl.a. at spille golf. Noget jeg også deltager i – men i mindre grad.

Børn, svigerbørn og børnebørn.

Medens vi boede i Højene, gennemgik vores børn traditionel skolegang på Højene skole til og med 9. klasse, hvorefter de alle blev studenter fra Hjørring Gymnasium.

Jesper valgte den sproglige linie og var efter 1.G udviklingsstudent i USA i et år. Charlotte var matematiker og var efter 2.G et år au-pair-pige i Bern i Schweiz. Camille valgte også den sproglige linie og var efter studentereksamen 4 måneder "ung pige i huset" hos en familie i Verona, Italien.

Stående fra v.: Michael, Charlotte, Oskar, Mads, Camille, Catharina og Jesper. Siddende på ryglæn af sofaen fra v.: Jonas, Signe og Marie. Siddende i sofaen Dorte og Jens Erik med fra v.: Gustav, Lucas, Victor, Marius og Kirstine.

Efter studentereksamen læste Jesper videre på Aalborg Universitet og blev cand.merc.jur. Han har siden haft ansættelse i Skatteministeriet. Han er gift med Catharina, der er cand.jur. og arbejder i Økonomi- og erhvervsministeriet. De har tre børn: Jonas på 9, Marie på 6 og Kirstine på 3 år. De bor i det indre København.

Charlotte læste også videre på Aalborg Universitet og blev cand.scient.adm., og har ansættelse i et EDB-firma i Åbybro. Hun er gift med Michael, der er paramediciner og er ansat ved Falck i Hjørring. De har også tre børn: Victor på 3 år og tvillingerne Marius og Lukas på l½ år. De bor i Hjørring.

Camilla læste videre på Århus Universitet og blev cand.med. Hun er nu ansat ved kræftafdelingen på Århus Kommunehospital. Hun er gift med Mads, der ligeledes er læge og har ansættelse på hjerteafdelingen på Skejby Sygehus. De har også tre børn: Oskar på 7 år, Signe på 5 år og Gustav på 3 år. Desuden venter de en lille dreng i august måned. Så skal de heller ikke have flere – siger de. Familien bor i Århus.

Så skulle vi komme til at kede os, har vi 9 (snart 10) børnebørn, der så vidt vi ved gerne vil lege med bedstefar og bedstemor.

Bente

Efter min konfirmation St. Bededag i 1963, var det ikke klart hvad jeg skulle beskæftige mig med, dog var jeg meget interesseret i at komme på efterskole ligesom mine brødre, så året efter tog jeg på Haubro Ungdomsskole. Skolen var for piger om sommeren og drenge om vinteren.

Efter opholdet på Haubro var jeg hjemme i en periode. Derefter 4 måneder i huset hos slagteridirektøren på Nibe Slagteri. Det var dog mest rengøring, jeg beskæftigede mig med. Derefter gik turen til Oksbøl Ungdomshøjskole, hvor jeg kunne tage 10. klasses undervisning. Vi måtte selv bestemme, om vi ville gå op til eksamen.

Telefondame og sekretær

Efter et år i Oksbøl, blev jeg ansat som telefondame på Mou central. Da jeg havde været der i ca. 8 måneder, rejste jeg til telefoncentralen i Solrød syd for København. Det var et tidsbegrænset job på et halvt år, men, så havde jeg chancen for at "prøve" Sjælland, og kunne tage tilbage til Jylland.

Men København trak, og derfor fik jeg senere fik job hos KTAS (Københavns Telefon Aktieselskab) på kontor. Lønnen var meget fin, men jobbet kedeligt, så jeg fik efterfølgende job hos Hanias i Valby i receptionen. Hanias lavede bl.a. tape, og jeg var rigtig glad for jobbet, men lønnen var meget lav. Jeg købte ejerlejlighed, mens jeg var ansat der, så midlerne var små.

Turen rundt i arbejdsverdenen gik videre til Schultz Bogtrykkeri, hvor de bl.a. trykkede lovforslag. Det var ikke en god arbejdsplads, men Undervisningsministeriet havde brug for en sekretær, der rejste jeg ud som sekretær, når der var brug for det. Jeg var med til at justere "Den blå betænkning", som skolerne skulle undervise efter i begyndelsen af 1970'erne. Der var mulighed for at cirkle rundt, så jeg arbejdede i Eksamensafdelingen, og sluttede med et job i Specialundervisningsafdelingen. Jeg fik rigtig mange gode opgaver der. Efter godt 4 år der, blev jeg headhuntet til Kommunedata i København.

Familie og sykunst m.m.

I mellemtiden, nærmere august 1970, mødte jeg Lars på en ferie ved Gardasøen. Lars læste på DTU. Vi giftede os i februar 1973 og købte vores første rækkehus i Ballerup. Christina kom til verden i september 1974. Senere flyttede vi til Værløse (Jonstrup), hvor Peter blev født juli 1977. Jeg var stadig ansat i Kommunedata på dette tidspunkt. Peter var ofte syg, så jeg valgte at blive dagplejemor, så vi undgik stort fravær med et sygt barn.

Lars fik tilbudt job i Nr. Sundby i 1978, og vi glædede os meget til at "blive jyder". Peter blev vupti rask, og jeg blev igen dagplejer i Frejlev. Derefter fik jeg igen job hos Kommunedata i Ålborg. Lars's job var dog en fuser, så i 1980 tog vi tilbage til Sjælland. Lars startede hos Elkraft, som lige var blevet oprettet.

◄ ***Bente og Lars på elefantryg***

Bente: "Lars og jeg rejser rundt og ser på verden al den tid, der er til rådighed."

Efter et års tid som dagplejemor i Frederikssund, åbnede jeg min første stofforretning. Samtidig begyndte jeg at undervise i syning. Jeg havde lært sykunsten af Tove Green fra Frejlev og på nogle kurser hos Lis Gregersen, som var "syguru" inden for strækstoffer.

Vi voksede ud af den første forretning, og efter knapt 1½ år, flyttede vi til større lokaler. Forretningen var bæredygtig, 4 ansatte og snart havde jeg også 16 til 24 weekendkurser om året, hvoraf nogen af dem foregik i Luxemburg.

I 1984 meldte Frederik sin ankomst, og det var umuligt for mig, at forene stofforretning, sykurser og et spædbarn. Jeg solgte forretningen, så jeg kunne koncentrere mig om undervisning og Frederik, Peter og Christina.

Efter nogen tid blev sykurserne udvidet med stof på hylderne igen. Vi lavede sykurser hjemme i vores hus, som havde ekstra lokaler. Jeg flyttede lokaler nogle ekstra gange. Der var krise i stofbranchen, men det lykkedes at få dejlige lokaler med stofbutik, og igen en bæredygtig forretning, som holdt i syv år.

◄ ***Christina***

Peter ►

Voksne børn og nye arbejdsudfordringer

Da Frederik gik ud af skolen i 2003 og blev student, besluttede jeg at lukke butikken. Lars deltog på højt plan med regnskab, reparerede symaskiner, passede butik om lørdagen, når jeg havde kursus. Han passede også børnene alle de weekender, hvor jeg lavede kursus. Ca. 400 kursus blev det til, og nu var det tid til at være mere sammen.

Så i juni 2003 lukkede og slukkede jeg – og hvad så efter 22 år i stofbranchen? Jo, jeg begyndte på massøruddannelse, og gjorde mig færdig på knap 2½ år, hvor jeg også tog stenmassageuddannelse. I en alder af knapt 58 år, måtte jeg jo se at blive færdig, hvis jeg skulle nå at arbejde med massagen.

◄ ***Peters kone Margit og vore børnebørn Sigrid og Asbjørn studerer høns.***

I januar 2008 blev Lars headhuntet til et job i VarmelastDK på Frederiksberg. Lars var da fyldt 60 år, og meget glad. Elkraft blev fusioneret med Eltra i Jylland og blev til Energinet, som skulle have til huse i Fredericiaområdet. Lars havde kontrakt med Energinet om, at han kunne blive der til han fyldte 65 år,

men var rigtig glad for de nye udfordringer i VarmelastDK, og har ingen planer om at stoppe endnu, hvor vi skriver 2011.

8 dage efter jeg stod med mit eksamensbevis, blev jeg tilkaldevikar på Frederiksberg Hospital. 1. marts 2009 overtog jeg helt massagen derinde. Massagen er et tilbud til hele personalegruppen. Så jeg er på Frederiksberg tre eftermiddage om ugen. Derudover har jeg lidt massage hjemme i vores hus, hvor jeg har indrettet klinik, men symaskinen arbejder stadig for fuld kraft.

Børnene

Christina boede nogle år i Horsens, hvor hun bl.a. tog handelsstudentereksamen og uddannede sig til advokatsekretær. Nu bor hun på Tagensvej i København, i en dejlig lejlighed, og har job i det indre København.

Peter blev kemiingeniør i 2002, og fik senere job hos Alfa Laval i Søborg, hvor han er endnu. Peter og Margit giftede sig i april 2003, og fik Asbjørn i 2004 og Sigrid i 2006. De bor i Vanløse.

◄ ***Asbjørn***

Sigrid ►

Frederik blev laborant i januar 2008, men det var ikke sagen, så han har valgt at uddanne sig til lærer, og går nu på seminarium på 3. år. Frederik og Tania giftede sig den 15. oktober 2010. De bor i nyistandsat lejlighed i København NV og har en lille gravhund.

Hele familien har været heldige med job, uddannelser og godt helbred. Og Lars og jeg rejser rundt og ser på verden al den tid, der er til rådighed. Vi har besluttet at se så meget som muligt, så længe helbred og pengepung kan bære det. Vi har ikke travlt med at forlade arbejdsmarkedet, så længe det giver glæder og penge.

◄ ***Nygifte Tania og Frederik***

Børnebørnene

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7

8.

9.

10.

1. Kirstine (Catharina og Jesper)
2. Liv (Randi og Torben)
3. Julie (Heidi og Jacob)
4. Freja (Joan og Thomas)
5. Anna Sofie (Mette og Peter)
6. Victoria (Helene og Jeppe)
7. Sigrid (Margit og Peter)
8. Signe (Camilla og Mads)
9. Marie (Catharina og Jesper)
10. Terese (Helene og Jeppe)

1.

2.

3.

4.

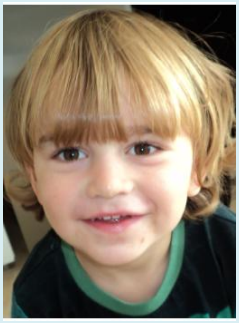

5.

6.

7.

8 - 9.

10.

11.

12.

1. Viktor (Charlotte og Michael)
2. Jonas (Catharina og Jesper)
3. Asbjørn (Margit og Peter)
4. Gustav (Camilla og Mads)
5. Frederik (Charlotte og Søren)
6. Oliver (Anna og David)
7. Christian (Mette og Peter)
8. Lucas (Charlotte og Michael)
9. Marius (Charlotte og Michael)
10. Oskar (Camilla og Mads)
11. Martin (Randi og Torben)
12. Carl (Helene og Jeppe)

Mor of fars efterkommere

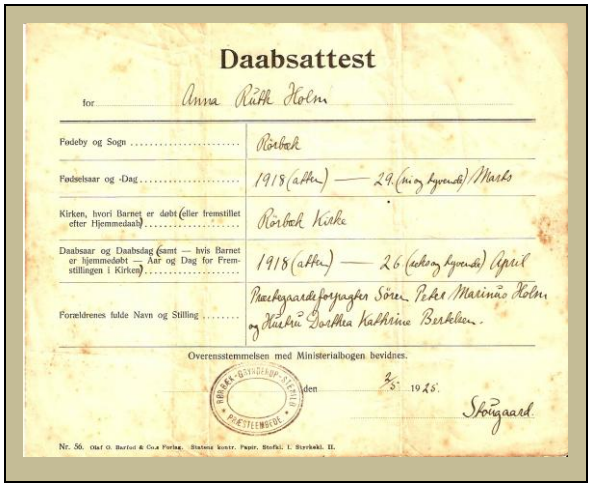

Daabsattest

for Anna Ruth Holm

Fødeby og Sogn	Rørbæk
Fødselsaar og -Dag	1918 (atten) — 29. (ni og tyvende) Marts
Kirken, hvori Barnet er døbt (eller fremstillet efter Hjemmedaab)	Rørbæk Kirke
Daabsaar og Daabsdag (samt — hvis Barnet er hjemmedøbt — Aar og Dag for Fremstillingen i Kirken)	1918 (atten) — 26 (seks og tyvende) April
Forældrenes fulde Navn og Stilling	Præstegaardsforpagter Søren Peter Marinus Holm og Hustru Dorthea Kathrine Bertelsen.

Overensstemmelsen med Ministerialbogen bevidnes.

RØRBÆK-GRYNDERUP-STÆTTE PRÆSTEEMBEDE

den 2/5 1925.

Stougaard

Nr. 56. Olaf G. Barfod & Co.s Forlag. Statens kontr. Papir. Stofkl. I. Styrkekl. II.

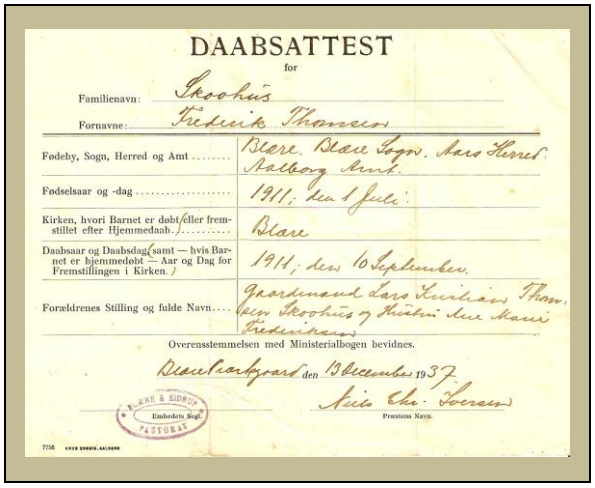

DAABSATTEST

for

Familienavn: Skoohus

Fornavne: Frederik Thomsen

Fødeby, Sogn, Herred og Amt	Blære, Blære Sogn, Aars Herred, Aalborg Amt.
Fødselsaar og -dag	1911; den 1 Juli.
Kirken, hvori Barnet er døbt (eller fremstillet efter Hjemmedaab.)	Blære
Daabsaar og Daabsdag (samt — hvis Barnet er hjemmedøbt — Aar og Dag for Fremstillingen i Kirken.)	1911; den 10 September.
Forældrenes Stilling og fulde Navn	Gaardmand Lars Kristian Thomsen Skoohus og Hustru Ane Marie Frederiksen

Overensstemmelsen med Ministerialbogen bevidnes.

Blære Præstegaard den 13 December 1937.

Niels Chr. Toersen

Præstens Navn.

BLÆRE & EIDRUP PASTORAT

Embedets Segl.

7756 EMED ENGEN. AALBORG

1	**Frederik Thomsen SKOVHUS f. 1. jul. 1911, Blære, d. 22. dec. 2005, Nibe.**
+	**Anna Ruth HOLM f. 29 mar. 1918, Rørbæk, d. 1993, Nibe.**

2	Lars Holm SKOVHUS f. 10. okt. 1941, Blære.
+	Susanne Freddin SKOVHUS f. 11. jan. 1963, Frederiksberg.

3	Anna He Kyung Skovhus MOORE f. 12. apr. 1971, Pusan, Korea.	
+	David MOORE f. 15. nov. 1972, Nuneaton, England.	
	4	Oliver James Skovhus MOORE f. 15. okt. 2002, Leicester, England.

3	Lisa Jo Shik Skovhus BREWSTER f. 11. aug. 1974, Pusan, Korea.
+	Mark BREWSTER f. 11. jan. 1961, Markel Harborough, England.

3	Veronica Freddin MAGNANI f. 11. jun. 1996, København.

2	Søren Keld SKOVHUS f. 16. mar. 1943, Blære.
+	Sigrid (Sitte) OLESEN f. 4. jun. 1944, Snæbum, d. 21. feb. 2009, Nibe.

3	Mette Skovhus NØHR f. 11. aug. 1967, Bislev.	
+	Peter Christian NØHR f. 26. feb. 1958, Nibe.	
	4	Anne Sofie Skovhus NØHR f. 3. maj 1993, Aalborg.
	4	Christian Skovhus NØHR f. 9. aug. 1995, Aalborg.

3	Joan Skovhus FORCHAMMER f. 13. jan. 1971, Nibe.	
+	Thomas Skovhus FORCHAMMER f. 10. dec. 1966, Gentofte.	
	4	Freja Skovhus FORCHAMMER f. 15. dec. 2008, Hillerød.

3	Helene SKOVHUS f. 11. sep. 1974, Aalborg.	
+	Jeppe Drachmann CHRISTENSEN f. 13. mar. 1975, Skive.	
	4	Terese Drachmann SKOVHUS f. 8. maj, Västernorreland, Sverige.
	4	Carl Drachmann SKOVHUS f. 26. jun. 2005, Viborg.
	4	Victoria Drachmann SKOVHUS f. 30. sep. 2009, Viborg.

3	Søren SKOVHUS f. 4. dec. 1975, Bislev.	
+	Charlotte Aakmann HAVE f. 19. okt. 1975, Øster Jølby, Mors.	
	4	Frederik Aakmann SKOVHUS f. 18. jul. 2009, Århus.

2	Kristian Thomsen SKOVHUS f. 17. aug. 1944, Blære.
+	Bodil Bak ANDREASEN f. 3. nov. 1947, Aaby Biersted.

3	Jane SKOVHUS f. 6.mar. 1968, Køge.

3	Torben Bak SKOVHUS f. 8. okt. 1969, Køge.
+	Randi Boelskifte SKOVHUS f. 4. dec.1969, Studstrup.
4	Liv Boelskifte SKOVHUS f. 5. jan. 1997, Aarhus.
4	Martin Boelskifte SKOVHUS f. 30. jul. 2002, Silkeborg.

3	Jacob Bak SKOVHUS f. 23. dec. 1974, Aarhus.
+	Heidi Wase SKOVHUS f. 22. jun. 1976, Kolding.
4	Julie Mai SKOVHUS f. 28. maj 2008, Hvidovre.

2	Søren Peter SKOVHUS f. 24. okt. 1945, Blære Sogn.
+	Hanne HAGEMANN f. 12. jan. 1944, Sorø.

3	Christoffer Frylund SKOVHUS f. 4. apr. 1977, Odder.

2	Dorte SKOVHUS f. 20. jan. 1948, Blære.
+	Jens Erik POULSEN f. 22. nov. 1946, Sønderup.

3	Jesper Skovhus POULSEN f. 4. jun. 1970, Køge.
+	Catharina Lucia Dahl WINTERBERG f. 16. jul. 1971, Aalborg.
4	Jonas WINTERBERG-POULSEN f. 15. maj 2001, København.
4	Marie Lucia WINTERBERG-POULSEN f. 16. apr. 2004, København.
4	Kirstine Lucia WINTERBERG-POULSEN f. 27. jul. 2007, København.

3	Charlotte Dahl SKOVHUS f. 26. jan. 1972, Hedehusene.
+	Michael Dahl SKOVHUS f. 20. maj 1970, Hjørring.
4	Victor Dahl SKOVHUS f. 22. jun. 2007, Hjørring.
4	Lucas Dahl SKOVHUS f. 17. jun. 2009, Hjørring.
4	Marius Dahl SKOVHUS f. 17. jun. 2009, Hjørring.

3	Camilla Jensenius Skovhus KRONBORG f. 14. okt. 1976, Hjørring.
+	Mads Brix KRONBORG f. 7. jul. 1978, Odense.
4	Oskar Jensenius KRONBORG f. 30. aug. 2003, Aarhus.
4	Signe Jensenius KRONBORG f. 4. aug. 2005, Aarhus.
4	Gustav Jensenius KRONBORG f. 28. sep. 2007, Aarhus.

2	Bente SKOVHUS f. 24. maj 1949, Blære.
+	Lars Christian LIND f. 3. okt. 1947, Gislinge, Gentofte.

3	Christina LIND f. 2. sep. 1974, Gentofte.

3	Peter Skovhus LIND f. 11. jul. 1977, København.
+	Margit NIELSEN f. 31 Maj 1977, Grenå.
4	Asbjørn LIND f. 26. maj 2004, Hvidovre.
4	Sigrid LIND f. 24. apr. 2006, Hvidovre.

3	Frederik Skovhus LIND f. 19. sep. 1984, Hillerød.
+	Tania Havris LIND f. 15. apr. 1988, København.

Ordforklaringer

- **Accidentier**: bindindtægter.
- **Aftægt**: betegnelse for en aftale, hvorefter en ny ejer (eller fæster) af en ejendom forpligter sig til at forsørge den tidligere ejer og hans ægtefælle.
- **Album**: jordmål (tredjedel af et fjerdingkar).
- **Bolsmand**: beboer af et jordløst hus.
- **Degn**: lærer og (ofte) kirkesanger på landet.
- **Degnekorn**: afgift til degnen af det høstede korn, ydet i form af kerne (afskaffet 1903 sammen med præstetiende).
- **Fag**: den flade der ligger mellem to vægstolper i en bindingsværksbygning.
- **Favn**: længdemål på ca. 1,88 m. Blev også brug som rummål, hvor 1 favn = 2,226m^3. Afskaffet som officielt mål i 1907.
- **Fjerdingkar**: kornmål som var en fjerdedel af en skæppe.
- **Fod**: 30,48 cm.
- **Grutning**: korn malet til foder.
- **Halkærgård** er en gammel hovedgård i bunden af Halkær Bredning ved Nibe. Den tilhørte den katolske kirke fra 1380-1536, hvor den ved reformationen overdrages til kronen. Den nævnes første gang i 1380. Nogle af ejerne nævnes i denne bogs dokumenter: D. Andreas Colding (1774-1782), Christen Friis (1782-1790) og Peder Mollerup (1804-1809).
- **Hartkorn** betyder egentligt hårdt korn, dvs. korn der kan bruges til at bage brød af. Blev brugt som målestok for det, der skulle betales til godsejeren (landgilde) for den gård, man boede på som fæstebonde. Antal hartkorn blev beregnet efter jordens bonnitet, dvs. hvor god jorden var.
- **Jumbe:** tohjulet hestekøretøj.
- **Kyndelmisse**: gammel dansk helligdag, der faldt hvert år den2. februar.
- **Lispund**: gammelt dansk vægtmål svarende til 8 kg. Blev afskaffet som officielt mål i 1861.
- **Mikkelsdag**: 29. september.
- **Mil**: gammel dansk måleenhed for vejlængde og afstand: 1 mil = 7,532 km.
- **Mortensdag**: 11. november.
- **Nøddegang***:* havegang, som på begge sider indrammet af nøddebuske.
- **Ol**: 80 stk. (4 snese).
- **Porskjær**: måske det samme som *porshave*, der er et lille, indhegnet, lyngbevokset jordstykke (i hedeegne), der folkeligt opfattes som tidligere tiders dyrkningssteder for pors (til ølbrygning).
- **Polt**: gris fra alderen 6-10 uger frem til 6-8 måneder.
- **Potte**: en pot er gammelt dansk mål på 0,966 liter. To potter udgjorde 1 kande. Afskaffet som officielt mål i 1907.
- **Rdl.** = rigsdaler.
- **Rideknægt**: mand, hvis opgave det er at passe ridehestene og følge herskabet på køre- og rideture.
- **Rigsdaler**: møntenhed. Blev I 1875 erstattet af 2 kr**.** Samtidigt blev decimalsystemet indført, hvor 1 kr. svarede til 100 øre.
- S**ognefoged:** en af amtmanden udpeget person, som før Kommunalreformen 1970 var bemyndiget til at udøve begrænset politivirksomhed i sognet.
- **Sogneråd**: betegnelse for kommunalbestyrelse i en sognekommune før 1970.
- **Skudtørv**: tørv, der gravedes hele op af mosen i modsætning til æltede tørv. Navnet *skudtørv* brugtes i på egnene omkring Limfjorden, mens andre steder brugte betegnelsen *klyne*.
- **Skæppe**: måleenhed for rumfang: 1 skæppe = 17,39 liter. Afskaffet som officielt mål i 1907.
- **Snes**: 20 stk.
- **Specie**: gammel dansk mønt, hvis værdi var lig med fire kroner.
- **Tamp**: kort stykke reb, der kunne anvendes som strafferedskab (fx i skolen eller til søs).
- **Tomme**: 2,54 cm. Afskaffet som officielt mål i 1907.
- **Tønde**: måleenhed for rumfang af en række forskellige varer (fx korn), svarende til 115-170 liter, afhængigt af hvilken vare der males. Afskaffet som officielt mål i 1907.

Kilder

- "Barn af Himmerland V", udgivet af Lions Klubber i Himmerland, 1987.
- "Troelstrup" (jubilæumsskrift), udgivet i anledning af firmaet Troelstrups 40 års jubilæum i 1948.
- "Vort sogns historie", udkom i årene 1950-58, Historisk Forlag.
- Bertelsen, Kristian (fhv. skoleinspektør), er den væsentligste kilde til oplysningerne om Bertelsen-slægten tilbage til omkring 1650. Har i 1951 med senere opdateringer skrevet: "Slægtsbog over slægterne Bertelsen, Christensen, Østergaard og Fischer".
- Besøg hos og samarbejde med Karen Skovhus, Blære.
- Besøg hos og samarbejde med Maren og Otto Skovhus, Blære.
- Besøg hos og samarbejde med Mogens Holm, Skanderborg.
- Besøg hos og samarbejde med Rikke og Verner Pedersen, Rørbæk.
- Besøg på Ravnkilde Kirkegård, Sebberkloster Kirkegård, Blære Kirkegård, Skivum Kirkegård og Rørbæk Kirkegård.
- Bidstrup, Julius: "Vesthimmerland omkring 1788", Vesthimmerlandske Småskrifter 3, 1988, Vesthimmerlands Museum, Års.
- Blære Sogns Kirkebog.
- Brøgger, Christen Sørensen: "Lærer og Kirkesanger Christen Sørensen Brøggers Optegnelser 1845-93", Sognehistorisk Arkiv, Ravnkilde 1998.
- Christensen, Lars, Valsted (billede af Valsted Kro).
- Det Kongelige Ordeners Historiograf om dannebrogsmand Andreas Christensen Holm og dannebrogsmand Christen Sørensen Brøgger.
- Ejdrup Sogns Kirkebog.
- Frederiksen, Anders Nikolaj: "Optegnelser af fædre- og familiemedlemmer", 1943.
- Holm, Andreas Brøgger (vor morbror): "Et rigt liv".
- Holm, Axel: om "Holmgård" og Frederikke og Andreas Holm med familien.
- Holm, Else Marie (bedstefar Søren Holms søster), Akkerup 1970: "Afskrift efter morfars søster Else". (Første linje: *Ja den smule vi kender til vores gode faders forældre* …).
- Holm, Aage: "Mine bedsteforældre på fars side". Første linje: *Indledningsvis kan måske nævnes* …
- Holm, Aage: "Mor og far, som jeg husker dem". Første linje: *Min far, Søren Peter Marinus Holm* …
- Holm, Aage: "Uddrag af lærer og kirkesanger Christen Sørensen Brøggers optegnelser". Første: *Min oldefars såkaldte dagbog* …
- Holm, Aage: Ingen titel. Første linje: *Af min morbror, Marius Bertelsen, Rørbæk, lånte jeg for nogle år siden* …
- Kristoffersen, Svend Aage (red.): "Sebber – Bislev – Ejdrup", 1974.
- Larsen, Frederik: En række beskrivelser i Jørgen Lyngby Rafns slægtsbog.
- Nibe Museum.
- Nyvang, Jens Ole Holm: "Dette er en afskrift fra avisen". Første linje: *På torsdag d. 13 marts 1926 kan fhv. sognefoged og dannebrogsmand Andreas Holm* …
- Povlsen, Hans: "I Himmerlands Dale", 1946.
- Rafn Lyngby, Jørgen (red.): "Slægtsbog – Fortsættelse af Frank Skrivers bog over slægterne: Larsen, Stubberup, Lyngby, Rasmussen, Skovhus – 1955-1980", samlet 1980.
- Ravnkilde Arkivet v/Helge Gårn, om Conradsminde, udgivelsen "Brøgger", redigeret af H Gårn mv.
- Rørbæk Lokalarkiv v/ Erik Stistrup og Axel Holm.

- Rørbæk Sogns Kirkebog.
- Skovhus, Arne: En række beskrivelser i Jørgen Lyngby Rafns slægtsbog.
- Skovhus, Kristian (red.): ”Frederik Skovhus – Mosevang”, 1998.
- Skovhus, Otto: “Ane og Anders Frederiksens børn”.
- Skriver, Frank (red.): “Slægterne Dahl – Ahm, Eriksen, Poulsen, Rask, Skovhus, Skriver m.fl. i Danmark og USA – En Slægtshistorisk oversigt 1700 - 1955”.
- Thostrup, Christen (fhv. underdirektør), Sparekassen Hobros jubilæumsskrift om bl.a. Jens Chr. Bertelsen og Jens Bertelsen.
- Aalborg Amtstidende, 31. juli 1985.
- Ålestrup Lokalarkiv v/ Erna Dalgård m. “Omkring gravstenen i Testrup Kirke” og ”Rinds Herreds Krønike v. Christen Sørensen Testrup.
- Års Lokalhistorisk Arkiv v/ Egon Jensen om sognedegnene Oluf Laurssen Holm og Christen Olesen Holm.
- Kilder på internettet:
  - Kirkebøger.
  - Folketællinger.
  - Matrikelstyrelsen – Historiske kort.
  - Wikipedia m.m.

Ruth og Frederik Skovhus
- glimt af slægtens historie

Ruth og Frederik Skovhus er begge født i Himmerland i begyndelsen af 1900-tallet.

Hensigten med *Ruth og Frederik Skovhus – Glimt af slægtens historie* er et at give et billede af Ruth og Frederik Skovhus' forfædre og deres liv samt deres eget og deres børns liv.

Det har ikke været magtpåliggende at give en egentlig historisk redegørelse, men at fremdrage *glimt* fra slægtens liv baseret på tilgængelige kilder, skriftlige og overleverede.

Bogen er skrevet af Ruth og Frederik Skovhus' seks børn, Lars, Keld, Kristian, Peter, Dorte og Bente for deres børn, børnebørn.